S. THOMÆ AQUINATIS

DOCTORIS ANGELICI

SERMONES

Pro diebus Dominicis, I. C. et B. M. Virginis sollemnitatibus, ac Sanctorum festis

QUIBUS EX BIBLIOTECAE VATICANAE CODICE REDACTIS, ET IN MELIOREM ORDINEM DISPOSITIS NUNC PRIMUM ACCESSERUNT

TRACTATIONES DE SS. EUCHARISTIAE SACRAMENTO

EX EIUSDEM DOCTORIS OPUSCULO LVIII.

EDITIO ALTERA NEAPOLITANA.

NEAPOLI
EX TYPOGRAPHIA VIRGILIANA
1853

S. THOMAE AQUINATIS

DOCTORIS ANGELICI

SERMONES

Petrus de Andria? Antonii Senensis iudicium accipe: *Extant et Sermones illius complures, tam de Tempore, quam de Sanctis, qui inventi fuere in Bibliotheca Vaticana: et multis, eisque efficacibus argumentis, illius esse ostensum fuisse a viris doctis asseritur.* Animadversiones addimus nos, quae praetermitti non debent. Ac primo Parisiis in Codice Sorbonico CMLX. ubi Theologorum S. Thomae aequalium collecti habentur Sermones ex ore dicentium reportati, adnotante Iacobo Echardo, *Sermo* occurrit *Thomae de Aquino in Nativitate B. Mariae*, cuius initium : *Lux orta est iusto, et rectis corde laetitia*. Animadverte inter editos Romae Sermones hunc desiderari. Item Ioannes Bunderus in suo Codicum MSS. Belgii, et vicinarum partium indice, adnotat num. LXVII. tum Mogutiae exititisse *Thomae Sermones Quadragesimales* cum hoc initio. *In multis eorum:* tum alios apud Minores adservari Bruxellis, incipientes, *Tria sunt homini necessaria ad salutem*. Atqui Sermo incipiens, *In multis eorum*, non comparet in editione Romana: aliaque allata verba satis indicant Opusculum *de duobus praeceptis caritatis*. Senensis denique Antonius, immo et Petrus de Alva, ac index Codicum MSS. Angliae *Sermones* referunt Aquinati attributos, quorum alii discrepant ab editis : num alii conveniant, diligentius perquirere non licet. Hoc vero de Lucubrationum genere satis. —

Horum testimoniorum veritati deferre quis sanus recusabit?

Post haec, habe, lector humanissime, quae tibi persuadeant me in recipiendis his sermonibus tuo commodo pro meis viribus inserviisse. Nihil enim

praetermisi, quod ad voluminis plenitudinem integritatem, et, quod maximum est, commodum ordinem usumque pertinet. Primum enim hos sermones ad fidem optimorum codicum reddidi: deinde quosdam vagantes in unum coegi: postremo universos novo temporum ordine et ad meliorem rationem digestos, plurimisque mendis expurgatos dandos curavi. Haec habui, quae te monerem, benigne lector. His utere; paratas ad tui aliorumque sanctimoniam opes ne aspernare: tantam angelicae sapientiae lucem hausisse non te paenitebit. Vale.

LECTORI OPTIMO

EDITOR

Editurus Sermones s. Thomae Aquinatis, cur te paucis proloquar, lector benevole, duae potissimum caussae fuerunt: altera ut operis Angelici Doctoris genuitatem vindicando in nihil agendo occupatus tibi non videar, altera ut quid laboris in hanc spartam contulerim tibi subiiciendo, tum hoc sacrorum studiorum genus me nonnihil adiuvasse, tum communi Christi fidelium; et maxime clericorum utilitati me aliquantulum consuluisse apud te ipsum probem. Et primum, cum hi sermones post annum MDLXX quo primum Romae typis prodierunt, longo temporum intervallo nonnisi perraro alicubi in lucem editi fuerint, cumque ob id e memoria doctorum virorum pene exciderint, dubium de eorum genuitate mentibus obrepit; ita ut non pauci has lucubrationes velut supposititias refutent, ob eam praesertim causam, quod eas inter vulgatas Angelici Doctoris operum editiones aetatum proxime anteactarum frustra quaesiverint. Ut igitur his scriptis sua auctoritas fidesque constaret, ad hoc animum intendi, ut in operis vestibulo ea tibi pronerem, quae ad fidem his sermonibus adstruendam, omnemque de ipsorum auctorita-

S. THOMÆ AQUINATIS

DOCTORIS ANGELICI

SERMONES

PRO DIEBUS DOMINICIS

SERMO I.

DOMINICA PRIMA IN ADVENTU DOMINI
EX EPISTOLA.

Dies autem appropinquavit. Rom. 13. Potest intelligi hoc verbum de quadruplici die. Quadruplex enim dies appropinquavit, dies misericordiae, dies gratiae, dies iustitiae, et dies gloriae. Hos quatuor dies facit Sol iste, cuius adventum sancta modo colit Ecclesia. Dies misericordiae est dies natalis Domini, in quo ortus est nobis Sol iustitiae, vel verius qui fecit tam gloriosum diem: dies gratiae est tempus gratiae: dies iustitiae est dies iudicii: dies gloriae est dies aeternitatis. De primo dicitur Ioel. 3. *In illa die stillabunt montes dulcedinem*. De secundo, II. Cor. 6. *Ecce nunc dies salutis*, De tertio, Soph. 1. *Dies irae, dies illa, dies tribulationis*. De quarto Zach. 14. *Erit dies una, quae nota est Domino*. Psal. 73. *Melior est dies una in atriis tuis super millia*. Dies natalis appropinquavit, ut devote celebretur, vel colatur; dies gratiae, ut suscipiatur: dies iudicii, ut timeatur; dies gloriae, ut ad eum curratur. Propter primum frequentat Ecclesia, *Dominus prope est*: Phil. 4., Is. 56. *Iuxta est salus mea*

ut veniat. De secundo, II. Cor. 6. *Ecce nunc tempus acceptabile*. De tertio, Iac. 5. *Ecce iudex ante ianuam assistit*. De quarto, Apoc. ult. *Ecce venio cito, et merces mea mecum est etc*. Diei natalis Domini debemus occurrere cum misericordia, et veritate. His duabus viis venit Christus ad nos, et nos debemus ire ad eum. Psal. 24. *Universae viae Domini misericordia, et veritas*. Diei gratiae cum puritate, et humilitate: haec enim duo maxime faciunt susceptibilem gratiam. De primo, Prov. 22. *Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regem*. De secundo, Iac. 4. *Humilibus autem dat gratiam*. Diei iudicii cum cogitatione, et timore. Hieronymus: « Sive comedam, sive bibam, illa vox in auribus » meis semper videtur resonare: *Surgite mortui, venite » ad iudicium* ». Dicitur e contra de malis: *Viri mali non cogitant iudicium*: Prov. 28. Diei gloriae debemus occurrere cum iustitia, et festinatione. Heb. 4. *Festinemus ingredi in illam requiem*. Ad ista quatuor hortatur nos Apostolus in epistola ista. Ad misericordiam, et veritatem ibi: *Induamur arma lucis*. Arma lucis sunt misericordia, et veritas. Misericordia enim est scutum, quo ab hostibus defendimur; veritas est virtus, qua omnia vincimus. De primo, Eccli. 29. *Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit:* et postea: *Resurget, et retribuet illis retributionem unicuique in caput illorum. Super scutum potentis, et super lanceam pugnabit adversus inimicum tuum*. De secundo, III. Esd. 4. *Magna est veritas, et praevalet; magna est, et fortior prae omnibus. Omnis terra veritatem invocat, caelum etiam ipsum benedicit, et omnia opera moventur, et tremunt propter eam, et non est cum ea quicquam iniquum. Vinum iniquum, iniquus rex, iniquae mulieres, iniqui omnes filii hominum, et iniqua omnia illorum opera, et non est in ipsis veritas, et in sua iniquitate peribunt; et veritas manet*. Ad puritatem, et humilitatem ibi, *Non in cubilibus, et impudici-*

tiis, non in contentione, et aemulatione. Cubilia, et impudicitiae sunt actus luxuriae, qui immundum faciunt. Contentio, et aemulatio procedunt a superbia. Probibendo impudicitiam, suadet puritatem; probibendo superbiam, suadet humilitatem. Ad cogitationem, et timorem iudicii ibi, *Sicut in die honeste ambulamus*; hoc est, ita vivamus sicut condecet in die iudicii. Est homo in iudicio, cogitando iudicium, honeste vivit iudicium formidando. Ad iustitiam, et festinationem, ibi: *Hora est iam nos de somno surgere:* et ideo festinemus a somno peccati surgere ad iustitiam faciendam: et reddit ibi rationem: *Nunc enim propior est nostra salus*: ad quam nos conducat etc.

SERMO II.

EX EADEM EPISTOLA.

Dies autem appropinquavit. Rom. 13. Est enim quadruplex dies, scilicet dies misericordiae, dies gratiae, dies iudicii, et dies gloriae. Primus dies admirabilis, secundus acceptabilis, tertius formidabilis, quartus desiderabilis. Dies misericordiae, id est dies natalis Domini, admirabilis est, quia Deus humanatur, homo deificatur, virgo prole faecundatur. De primo, Phil. 2. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo.* De secundo, Rom. 9. *Ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen.* De quibus duobus Augustinus: « Hodie Deus factus est » homo, ut homo fieret Deus ». De tertio, Is. 7. *Ecce virgo concipiet, et pariet filium.* Dies gratiae est acceptabilis, quia abunde Dei gratia diffunditur, potestas diaboli tollitur, et virtus peccati extinguitur: et ideo patet quod homo facile, et sine impedimento potest servire

Deo. De primo, Tit. 2. *Apparuit gratia Salvatoris nostri Dei*. De secundo, Heb. 2. *Ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, idest diabolum*. De tertio, Rom. 6. *Vetus homo noster crucifixus est, ut destruatur corpus peccati*. Dies iudicii est formidabilis malis, quia districte a iusto iudice iudicabuntur, quia ab omni creatura impugnabuntur, et quia aeterno supplicio damnabuntur. De primo, Prov. 6. *Zelus, et furor viri non parcet in die vindictae*. De secundo, Sap. 5. *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum etc*. De tertio, Iudith. 16. *Visitabit eos, et dabit ignes, et vermes in carnes eorum*. Matth. 25. *Et dicet his qui a sinistris eius erunt: Discedite a me maledicti in ignem aeternum*. Dies gloriae est desiderabilis, quia caelum restauratur, homo beatificatur, et omnis creatura praeter impios renovabitur. De primo, Ephes. 1. *In quo proposuit restaurare universa, sive quae in caelis, sive quae in terra sunt, in ipso*, idest in Christo, Ps. 109. *Iudicabit in nationibus, implebit ruinas etc*. De secundo, Phil. 3. *Salvatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae*. De tertio, Apoc. 21. *Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia*. Est ergo dies ille desiderabilis Angelis, et hominibus, et omnibus creaturis: ad quam diem nos perducat qui vivit in saecula saeculorum. Amen.

SERMO III.

EX EVANGELIO.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Matth. 21. Prophetia est de adventu Domini nostri Iesu Christi. Et nota hic circa adventum tria. Primo, est dignitas advenientis; secundo, utilitas adventus; tertio, modus adveniendi. Primum ibi, *Rex tuus*, Rex clemens, Rex iustus, Rex sa-

piens, Rex terribilis, Rex Omnipotens, Rex aeternus. Rex clemens in parcendo, iustus in indicando, bonus in retribuendo, sapiens in gubernando, omnipotens in bonos protegendo, terribilis in malos puniendo, aeternus aeternaliter regnando, et regnum aeternum conferendo. De primo, Is. 16. *Et praeparabitur in misericordia solium eius.* De secundo, Is. 34. *Ecce in iustitia regnabit Rex.* Item 16. *Sedebit super solium excelsum: David in veritate.* De tertio, Psal. 72. *Quam bonus Israel Deus iis qui recto sunt corde!* Dionysius: « Optimi est optima adducere ». Unde optimitas eius apparet, quia optima adduxit. De quarto, Hier. 23. *Suscitabo David germen iustum, et regnabit Rex, et sapiens erit.* De quinto, Esth. 13. *Domine Deus Rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita.* De sexto, Sap. 11. *Illos autem tamquam durus Rex interrogans condemnasti.* De septimo, Hier. 10. *Dominus autem Deus ipse est Deus vivens, et Rex sempiternus.* Luc. 1. *Et regni eius non erit finis.* Ideo optimum est subesse tali Regi. De his septem II. Mach. 1. *Domine Deus, omnium creator, terribilis, et misericors, solus bonus, Rex iustus, omnipotens, et aeternus.* In creatore sapientia, in misericorde clementia, in bono bonitas, in iusto iustitia, in terribili severitas, in potente potentia, in aeterno aeternitas. Hic Rex est qui venit tibi, idest ad utilitatem tuam. Utilitas ergo adventus notatur hic, *Venit tibi.* Fuit autem utilitas adventus septuplex ad praesens. Prima, mundi illuminatio; secunda, inferni expoliatio; tertia, caeli reparatio; quarta, peccati destructio; quinta, diaboli superatio; sexta, hominis cum Deo reconciliatio; septima, hominis beatificatio. De primo, Ioan. 8. *Ego sum lux mundi.* Idem. 1. *Erat lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* De secundo, Os. 13. *Ego morsus tuus, o inferne.* Zach. 9. *Tu autem in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua.* De tertio, Ephes. 1. *In quo proposuit restaurare universa, sive*

quae in caelis sunt, sive quae in terra. De quarto, Heb. 1. *Ut destrueret eum qui habebat mortis imperium, idest diabolum, et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti.* De quinto, Rom. 10. *Vetus homo noster crucifixus est, ut destruatur corpus peccati etc.* De sexto, Rom. 5. *Si cum adhuc inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii eius; multo magis reconciliati saluti salvi erimus in vita per ipsum etc.* De septimo, Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Propter haec bona quae futura in eius adventu videbant sancti patres, cum tanto desiderio clamabant: *Utinam disrumperes caelos, et descenderes.* De his septem, Is. 61. 1. *Spiritus Domini super me, ad annuntiandum misit me*: ecce mundi illuminatio, praedicando enim mundum pro nobis illuminavit: *ut mederer contritis corde*, peccata destruendo, sic enim medetur contritis peccata destruendo; *praedicare captivis indulgentiam*; ecce inferni expoliatio, expoliando enim infernum captivam duxit captivitatem: *clausis apertionem:* ecce caeli restauratio, praedicare scilicet apertionem caeli: *ut praedicarem annum placabilem*; ecce hominum cum Deo reconciliatio: *diem ultionis*; ecce diaboli destructio, sic enim fecit ultionem de omnibus iniuriis quas fecerat diabolus sanctis: *dare coronam*; ecce hominum beatificatio. Modus veniendi notatur ibi, *Mansuetus:* in mansuetudine enim voluit venire Dominus Iesus Christus. Voluit autem venire mansuetus propter quatuor. Primo, ut malos facilius corrigeret. Ps. 89. *Quoniam superveniet mansuetudo, et corripiemur.* Secundo, ut omnibus se amabilem exhiberet. Eccli. 2. *Fili, in mansuetudine opera tua perfice; et super hominum gloriam diligeris.* Tertio, ut omnes ad se traheret, et populum sibi multiplicaret. II. Reg. 20. *Mansuetudo tua multiplicabit te etc.* Bernardus: « Omnino currimus post te, bone Iesu, propter mansuetudinem tuam ».

Quarto, ut mansuetudinem doceret. Matth. 11. *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde.* Et sunt quatuor quae maxime debent suadere mansuetudinem. Primum est, quia a malo liberat, secundum quia gratiam impetrat, tertium quia animam servat, quartum quia meretur terram viventium. De primo Sapiens: Mansuetus est qui nullam animi amaritudinem sentit. De secundo, Prov. 1. *Mansuetis dabit gratiam.* De tertio, Eccli. 11. *In mansuetudine serva animam tuam.* De quarto, Matth. 5. *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Rogemus ergo Dominum etc.

SERMO IV.

IN IDEM ARGUMENTUM EX EPISTOLA.

Induamur arma lucis. Rom. 13. Dominus noster Iesus Christus assumpsit arma sua, et venit in mundum pugnaturus pro nobis contra aëreas potestates. Is. 59. *Indutus est iustitia ut lorica.* Et quia indecorum est Rege armato milites remanere inermes, Apostolus monet ut armemur. *Induamur,* inquit, *arma lucis.* Facit autem tria in his verbis Apostolus. Primo, ut induamur praecipit; secundo quid debeamus induere ostendit; tertio motivum subiungit. Primum ibi, *Induamur*; secundum ibi, *arma*; tertium ibi, *lucis.* Circa primum sciendum est, quod debemus nos induere propter quinque. Primo ne perpetuo frigore affligamur; secundo ne turpitudinis ostensione confundamur; tertio ne ab aeternis nuptiis excludamur; quarto ut ab ictibus diaboli protegamur; quinto ut a Domini exercitu cognoscamur. Istae rationes redduntur in textu. De primo, et secundo, Apoc. 16. *Beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet,* quo ad primum; *et videant turpitudinem eius*, quo ad secundum. De tertio, Matth. 22. *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem*

nuptialem? De quarto, Eph. 6. *Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, induti loricam iustitiae, et calceati pedes in praeparatione Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei; et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei.* De quinto, Col. 3. *Induite vos, sicut electi Dei sancti, et dilecti, viscera misericordiae etc.* Circa secundum sciendum est, quod plura Scriptura docet nos induere. Primo vestimentum innocentiae. Apoc. 3. *Vestimentis albis induemur,* idest innocentia. Secundo viscera misericordiae. Col. 3. *Induite viscera misericordiae, benignitatem etc.* Tertio Christi conformitatem. Rom. 13. *Induimini Dominum Iesum Christum.* Quarto conversationis novitatem. Eph. 4. *Induite novum hominem,* idest novam conversationem. Quinto cilicii asperitatem quo ad carnis macerationem. Ps. 34. *Induebar cilicio.* Sexto debemus indui subtilibus per humilitatem. Ezech. 16. *Induite subtilibus.* I. Reg. 18. *Ego sum vir pauper, et tenuis.* Septimo saccum per habitus vilitatem. Is. 50. *Induam caelos tenebris, et ponam saccum operimentum eorum.* Octavo armorum speciositatem, de quo hic: *Induamur arma lucis.* Circa arma ista sciendum, quod, sicut dicit Scriptura, debemus indui loricam caritatis, scutum fidei, galeam spei, thoracem iustitiae. Fide debemus indui ad munimentum rationalis, spe ad munimentum irascibilis, caritate ad protectionem concupiscibilis, iustitia ad protectionem totius animae. De primis tribus armis, I. Tim. 4. *Induti lorica iustitiae.* I. Mach. 3. *Induit se loricam, sicut gigas, et succinxit se arma bellica* Sap. 5. *Induet pro thorace iustitiam.* Ostendit ergo hic quid induere debeamus. Motivum ad hoc ponit ibi, *Lucis,* idest Christi. Quis nos libenter indueret arma domini sui? quanto magis debemus induere arma caelestis, et aeterni Regis? Dicitur autem Christus lux propter sex effectus lucis, quorum primus est illuminatio, secundus fac-

cundatio, tertius conservatio, est enim lux conservativa, quartus ornatio, quintus ordinatio. De his duobus Dionysius: « Corpus inordinatum ordinat, et ornat. » Sextus sui effusio: lux enim est sui diffusiva per radios. Haec omnia fecit nobis Christus.

Induamur ergo *arma lucis*, ut bene triumphantes aeternaliter tandem a Rege nostro coronemur (1).

SERMO V.

DOMINICA SECUNDA IN ADVENTU DOMINI EX EPISTOLA.

Quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Rom. 15. In praecedenti dominica docuit nos Apostolus ad surgendum; in ista docet ad quid surgendum, quia ad studendum, et ad legendum scripta quae fecit nobis magister noster caelestis. Dominus enim tamquam bonus magister fuit solicitus facere nobis optima scripta, ut nos perfecte erudiret. *Quaecumque*, inquit, *scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Consistunt autem ista scripta in duplici libro, scilicet in libro creaturae, et in libro scripturae. Primus liber quot habet creaturas, tot habet scripta optima, quae sine mendacio docent veritatem. Unde Aristoteles interrogatus a quo tot et tanta didicisset, respondit: « A rebus quae mentiri non nove» runt ». Docent autem duo, cognoscenda, et agenda. Circa cognoscenda docent nos quatuor. Primo Deum esse; secundo unum Deum esse; tertio trinum Deum esse; quarto summum bonum esse. Quia mundus est, docet eum esse, sicut opus opificem. Sap. 13. *A magnitudine speciei, et creaturae potuit cognosci eorum creator.* Quia unum sunt, et uno modo servantur, docent unum Deum

(1) Quaere in processu de lumine in Nativitate.

esse: si enim plures dii essent, iam mundus destructus esset, cum divisio sit causa destructionis. Matth. 12. *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur*. Quia omnia consistunt in *numero, pondere, et mensura*, sive secundum Augustinum de Trinitate, *modo, specie, et ordine*, docent trinum esse Dominum, Sap. 11. *Omnia fecisti in pondere, numero, et mensura*. Quia omnia bona sunt, docent summum bonum esse illud a quo tot bona procedunt. Augustinus: « Magnum indicium bonitatis est quod quaelibet creatura cogitur dare se ipsam. Ideo quia Deus » bonus est, nos sumus ».

Circa agenda, docent nos similiter quatuor. Primo Domino obedire; secundo eum timere; tertio eum amare; quarto eum laudare. Domino obedire docent nos, quia sibi omnia obediunt. Psalm. 138. *Praeceptum posuit, et non praeteribit*. Nihil invenit in creaturis inobediens Creatori, nisi peccatorem, et diabolum. Deum amare docent nos beneficiis, et donis quae nobis exibent quotidie. Augustinus: « Caelum, et terra, et omnia quae in eis sunt, undique mihi dicunt, ut amem te, nec cessant dicere omnibus, ita ut sim inexcusabilis ». Deum timere docent nos paenis, et suppliciis: videmus enim quod omnis creatura parata est punire rebelles suo Creatori. Sap. 16. *Creatura tibi factori deserviens exardescit adversus iniustos. et levior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt*. Deum laudare docent nos, quia omnia laudant eum, et invitant ad laudandum. Augustinus: « Mirum est quod » homo non semper laudat Deum, cum omnis creatura » invitet ad laudandum eum ». Et sic patet quod omnes creaturae, quae sunt quasi quaedam scripta Dei, docent nos quatuor circa cognoscenda, et quatuor circa agenda.

De Scriptura, secundum illud videlicet Scripturae.

Quaere in sequenti processu.

SERMO VI.

DE EODEM ARGUMENTO.

Quaecumque scripta sunt etc. Rom. 15. Sicut tactum est superius, duo sunt libri qui scripti sunt ad nostram doctrinam: et de libro creaturae dictum est supra; nunc dicendum est de libro Scripturae, qui duo docet, bona, et mala: bona ut fiant, mala ut non fiant. Circa bona docet tria, scilicet praecepta, consilia, promissiones, sicut triplex bonum est: est enim bonum honestum, iucundum, et utile. Praecepta docent bonum honestum, quia docent cultum unius Dei, et pulchritudinem morum, et virtutum, quae honestum faciunt hominem. In consiliis est bonum utile. Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia quae habes, et da pauperibus; et habebis thesaurum in caelo.* In promissionibus est bonum delectabile, sive iucundum. Ioan. 16. *Iterum videbo vos, et gaudebit cor vestrum.* Deut. 4. *Audi Israel verba vitae:* et postea: *et dabo tibi terram fluentem lac, et mel.* Circa mala ponit similiter tria. Prohibitiones, dissuasiones, et comminationes; Et hoc secundum triplex malum: est enim triplex malum, mortalis culpae, et malum venialis culpae, et malum aeternae poenae. Prohibitiones respiciunt malum mortalis culpae. Exod. 20. *Non fornicaberis*, et sic de aliis prohibitionibus. Dissuasiones malum venialis culpae. Eccli. 19. *Qui spernit modica, paulatim decidet*: et alibi: « Vitasti grandia, cave ne obruaris arena ». Comminationes respiciunt malum aeternae paenae. Is. ult. *Vermis eorum non morietur.* Bene ergo dicit: *Quaecumque scripta sunt*, scilicet in libro Scriputrae, *ad nostram doctrinam scripta sunt.* Rogemus, ergo etc.

SERMO VII.

EX EVANGELIO.

Erunt signa in Sole, et Luna, et stellis. Luc. 21. In praecedenti Evangelio dictum est de adventu misericordiae, in isto vero agitur de adventu iustitiae. Ad iustitiam enim pertinet malos punire, et bonos remunerare: ideo de utroque agitur hic. Primum in prima parte Evangelii, ibi, *Erunt signa*; secundum in secunda parte, ibi, *Levate capita vestra.* Circa paenam malorum ostendit quod Creator, et creatura convenient ad punitionem malorum. Circa creaturam ostendit quod triplex creatura conveniet ad punitionem malorum, scilicet spiritualis, corporalis, et composita. Spiritualis Angelus, composita homo. Corporalis vero duplex superior, et inferior: superior corpora caelestia, inferior elementa. Ostendit ergo Dominus in Evangelio hoc, quod mali recipient paenam a Domino, ab Angelis, a corporibus caelestibus, ab elementis, et a se ipsis. Primum ibi, *Tunc videbunt filium hominis*: secundum ibi, *Nam virtutes caelorum movebuntur*; tertium ibi, *Erunt signa in Sole, et Luna, et stellis*; quartum ibi, *Prae confusione sonitus maris, et fluctuum*; quintum ibi, *Arescentibus hominibus prae timore.* Circa primum sciendum est, quod Dominus tripliciter affliget malos in iudicio. Primo disceptando; secundo, convincendo; tertio, condemnando. De primo, *Nudus fui*; de secundo, *Quamdiu non fecistis uni ex minimis etc.* de tertio, *Discedite a me maledicti*: Matth. 25. Angelus similiter tripliciter affliget malos. Primo, ad iudicium trahendo; secundo, a bonis separando; tertio, in ignem aeternum mittendo. De his tribus Matth. 13. *Exhibunt Angeli*, ut scilicet portent malos ante iudicem: non enim possent per se tam cito venire, cum sint corpora eorum gravia, ecce primum: *et*

separabunt malos de medio iustorum, ecce secundum: *et mittent eos in caminum ignis*, ecce tertium. Corpora caelestia similiter affligent tripliciter malos. Primo, signis terrendo; secundo, tenebris affligendo; tertio, scelera eorum reserando. De primo ibi, *Erunt signa in Sole, Luna, et stellis* Ioel 2. *Dabo prodigia in caelo*. de secundo, Matth. 24. *Sol obscurabitur, et Luna non dabit lumen suum*, de tertio, Iob. 20. *Caeli revelabunt iniquitatem eius etc*. Rogemus etc.

SERMO VIII.

DE EODEM ARGUMENTO.

In terris pressura gentium prae confusione sonitus maris, et fluctuum etc. Luc. 21. Dictum est superius quomodo superiores creaturae puniunt malos: modo dicendum est quomodo inferiores creaturae: et ostenditur quomodo punientur ab igne, ab aere, ab aqua, a terra, et a seipsis. Primum ibi, *Arescentibus hominibus*. Ariditas autem contingit ex siccatione humorum, quod facit ignis; secundum ibi, *Fluctuum*; fluctus contingunt ex inclusione aeris in mare; tertium ibi, *Maris*; quartum ibi, *In terris pressura gentium*; quintum ibi, *Prae timore, et expectatione*. Ignis tripliciter puniet malos. Primo, lucem abscondendo; secundo, incendendo; tertio, non consumendo. Si enim ignis consumeret eos, aliquod bonum praestaret eis; sed comburet, et non consumet. De Primo, Psalm. 28. *Vox Domini intercidentis flammam ignis*. In flamma duo sunt, ardor, et splendor. Ita intercidet Dominus flammam ignis: quia separabit splendorem a calore, ut comburat malos, et non illuminet. De secundo, Psal. 96. *Ignis ante ipsum praecedet, et inflammabit*. De tertio, Sap. 15. *Ignis suae naturae oblitus est*. Aer similiter tripliciter affliget, sive puniet malos, fulguris emissione, grandinum pluitione, et ventorum commotione. De primo, Sap. 5. *Ibunt directe*

emissiones fulgurum, et tamquam a bene incurvato arcu nubium exterminabuntur. De secundo, ibid. 5. *A petrosa ira plenae mittentur grandines.* De tertio, ibid. 5. *Contra illos stabit spiritus virtutis, et tamquam turbo venti.* Aqua similiter tripliciter affliget malos. Primo creaturam quae ad usum erat, occidendo; secundo, fluctibus terrendo; tertio, contra peccatores excandescendo. De primo, Apoc. 8. *Omnis creatura quae erat in mari, mortua est.* De secundo hic: *Prae confusione sonitus maris, et fluctuum.* De tertio, Sap. 5. *Excandescet in illos aqua maris, et flumina concurrent duriter.* Terra similiter tripliciter affliget malos. Primo, beneficia subtrahendo, ut impii affligantur fame; secundo, terrae motibus terrendo; tertio, devorando. De primo, Matth. 24. *Erunt pestilentiae, et fames*; de secundo ibid. *Et taerremotus magni erunt per loca*; de tertio, Psal. 105. *Aperta est terra, et deglutivit Datam.* A semetipsis patientur mali triplicia mala. Primo ex defectu omnium bonorum; secundo, timore ex recordatione praeteritorum; tertio, ex expectatione instantium omnium malorum. De primo, Apocal. 1. *Plagent se super eum omnes tribus terrae etc.* De aliis duobus hic Luc. 21. *Arescentibus hominibus prae timore,* quo ad secundum, *et expectatione,* quo ad tertium. Hic tria notantur. Primum ibi, *Arescentibus hominibus*; secundum ibi, *prae timore*; tertium ibi, *et expectatione.* Sunt autem tres rationes, propter quas omnes creaturae sic excandescent contra malos. Primo quia male usi sunt earum beneficiis; secundo quia pulchritudinem earum devastaverunt malitiis, et immunditiis suis; tertio quia naturaliter est insitus cuilibet creaturae appetitus vindicandi iniuriam Creatoris. De primo Gregorius: « Omnia quae ad usum vitae accepimus, convertimus ad culpam etc. » et post: « Iure igitur nos omnia feriunt ». De secundo, Psal. 96. *Commota est terra in operibus eorum,* De tertio, Sap. 16. *Creatura Creatori deserviens exardescet in tormentis adversus iniustos etc.*

Haec malis ; bonis autem appropinquabit redemptio aeterna: ad quam nos etc.

SERMO IX.

DOMINICA TERTIA ADVENTUS EX EPISTOLA.

Sic nos existimet homo ut ministros Christi. 1. Cor. 4. 1. In praecedenti epistola docuit nos Apostolus Christum fuisse ministrum pro nobis: *Dico autem Christum ministrum fuisse circumcisionis etc.* idcirco in ista epistola docet nos debere esse ministros Christi: et dicuntur in hac epistola sex. Primo, quod debemus nos Christi ministros facere; secundo, temerarium iudicium fugere; tertio, humanum iudicium condemnere; quarto, in propria conscientia non confidere; quinto, omne iudicium Christo ut iudici tribuere; sexto, laudes a solo Deo quaerere. Primum ibi, *Sic nos existimet homo ut ministros Christi*; secundum ibi, *Nolite ante tempus iudicare*; tertium ibi, *Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer*; quartum ibi, *Nihil mihi conscius sum*; quintum ibi, *Quousque veniat Dominus*; sextum ibi, *Tunc laus erit uniquique a Deo.*

Circa primum sciendum, quod propter tria maxime debemus esse ministri Christi, et ei servire. Primo quia quicquid sumus, et possumus, ipse dedit creando: secundo quia servivit nobis nos redimendo: tertio quia iterum serviet in glorificatione. De primo Bernardus : « Cui iustius » servire debeo, quam illi qui si voluisset, omnino non » essem? » Psal. 99. *Ipse fecit nos.* De Secundo, Luc. 22. *Ego in medio vestrum sum tamquam qui ministrat.* Servivit autem tripliciter, pedes ambluendo, sordes peccatorum sanguine suo mundando, et carnem suam ministrando. De primo, Ioan. 13. *Caepit lavare pedes discipulis suis etc.* De secundo Apoc. *Qui dilexit nos, et lavit nos a pec-*

catis nostris in sanguine suo. Is. 43. *Servire me fecistis in iniquitatibus vestris*. De tertio, Matth. 26. *Accepit panem, benedixit, et fregit, et dedit etc*. Bernardus: « Bonus minister, qui carnem suam dedit in cibum, sanguinem in potum, et animam in praetium ». Serviet iterum in glorificatione. Luc. 12. *Amen dico vobis, quod praecinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis*. Iuste ergo ministri eius esse debemus.

Sunt autem tria quae ipse maxime odit in ministris suis, scilicet immisericordia, inobedientia, et inutilitas. De primo, Matth. 17. *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? etc.* Matth. 24. *Si autem dixerit servus ille malus in corde suo: Moram facit dominus meus venire: et cueperit percutere servos suos, manducet autem, et bibat cum ebriosis: veniet dominus servi illius in die qua non sperat, et hora qua ignorat, et dividet eum, partemque eius ponet cum hypocritis: illic erit fletus, et stridor dentium etc*. De secundo Luc. 12. *Servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens secundum voluntatem eius, plagis vapulabit multis etc*. De tertio Matth. 25. *Servum inutilem proiicite in tenebras exteriores etc*. Sunt iterum tria quae requirit Dominus in servis. Primum, ut sint ab omni sorde peccati mundati; secundum, ut sint omnibus virtutibus ornati; tertium, ut sint morum honestate decorati. De primo, Psal. 100. *Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrat:* et I. Tim. 4. *Et sic ministrent, nullum crimen habentes*. De secundo II. Cor. 6. *In omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros*. De tertio, 1. Pet. 2 *Conversationem vestram inter gentes habentes bonam etc*. De his tribus Exod. 40. *Applica Aaron, et filios eius, ut ministrent mihi, et lotos aqua indues sacris vestibus, ut unctio eorum proficiat*. In lotione vero puritas, in sacris vestibus eorum virtutum varietas, in unctione eorum honestas, quia ex ea egre-

ditur odor bonae famae II. Cor. 2. *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco.*

Requirit autem Deus quod sibi tribus modis ministremus. Primo, eum imitando; secundo, in eius servitio exultando; tertio, eum timendo. De Primo, Ioan. 12. *Si quis mihi ministraverit, me sequatur.* De secundo, Ps. 99. *Servite Domino in laetitia.* De tertio, Psal. 2. *Servite Domino in timore.* Primum facit Domino servitium acceptum; secundum facit nos expeditos in servitium; tertium in servitio nos conservat. Promittit autem tria Dominus servis suis, scilicet felicitatem, dignitatem, et aeternitatem. De primo, I. Tim. 3. *Qui enim bene ministrat, gradum bonum sibi acquirit.* De secundo, Matth. 25. *Euge serve bone, et fidelis, quia super modico fuisti fidelis,* supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. De tertio, Apoc. 7. *Serviet ei die ac nocte in templo eius:* et post 7. *Ad fontes aquarum vitae deducet illos.* Fons vitae est aeternitas. Dionysius (Boëtius): « Aeternitas est vi» tae interminabilis tota simul et perfecta possessio ». De his tribus Ioan. 12. *Ubi ego sum, illic et minister meus erit.* Ubi est iucunda sublimitas, et aeterna iucunditas, et iucunda aeternitas: ad quam nos perducat Dominus Deus.

SERMO X.

EX EVANGELIO.

Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Matth. 11. In praecedenti Evangelio actum est de adventu iustitiae; in isto de adventu gratiae. Unde agitur hic de Ioanne, qui interpretatur gratia Dei, vel in quo est gratia Dei. Dicuntur autem hic quatuor. Primo Ioannis incarceratio; secundo, de Christi adventu per missos discipulos interrogatio; tertio Domini re-

sponsio: quarto multiplex Ioannis commendatio. Commendatur autem a quatuor. Primo a constantiae firmitate; secundo a vestibus asperitate; tertio ab officii dignitate; quarto a vitae sanctitate. Primum ibi, *Cum audisset*; secundum ibi, *Tu es*; tertium ibi, *Ite, renuntiate Ioanni quae vidistis*; quartum ibi, *Caepit illis dicere de Ioanne.* Et iterum, primum de commendatione, ibi, *Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* secundum ibi, *Hominem mollibus vestitum?* tertium ibi, *Etiam plusquam Prophetam*; quartum ibi, *Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto Angelum meum.*

Mox autem de vinculis sciendum est, quod tres dicuntur esse in vinculis, iustus, impius, et damnatus. Iustus ponitur in vinculis praeceptorum: impius in vinculis peccatorum; damnatus in vinculis tormentorum. De primo, Ezech. 4. *Ecce circumdedi te vinculis.* Oseo 11. *Traham vos in vinculis caritatis.* De secundo, Prov. 5. *Iniquitates suae capiunt impium, et fune peccatorum suorum constringitur.* Is. 10. *Ne incurvemini sub vinculo.* De tertio, Sap. 7. *Vinculis tenebrarum compediti.* Matth. 22. *Ligatis manibus, et pedibus proiicite eum in tenebras exteriores.* Prima vincula sunt amplectenda, secunda dissolvenda, tertia cavenda. Vincula praeceptorum sunt amplectenda propter tria. Primo quia per ipsa salus omni malo acquiritur; secundo quia ligatus eis a Dei sapientia protegitur; tertio quia de ipsis ad regimen egreditur. De primo, Eccli. 6. *Vincula illius alligatura salutaris.* De secundo, Sap. 5. *Et in vinculis non dereliquit illum.* De tertio, Eccli. 4. *De carcere, catenisque interdum quis egreditur ad regnum.* Sunt ergo vincula praeceptorum amplectenda, sed peccatorum dissolvenda. Ligatur autem peccator vinculis superbiae, vinculis avaritiae, vinculis luxuriae, vinculis malae linquae. De primo, Iob. 39. *Quis dimisit onagrum liberum, et vincula illius quis solvit?* Per onagrum intelligitur superbus. Iob. 11. *Vir vanus in superbiam eri-*

gitur etc. Unde vincula onagri sunt vincula superbi. De secundo, Is. 5. *Vae qui trahitis iniquitatem in vinculis vanitatis*. Vanitates divitiae sunt. De tertio, Prov. 8. *Statimque sequitur eam, quasi bos ductus ad victimam, et ignorat stultus quod ad vincula trahatur*. Vincula trahentia sunt manus mulieris. Eccl. 7. *Inveni amariorem morte mulierem*: et post: *Vincula sunt manus illius*. Ista vincula sunt solvenda. Is. 51. *Solve vincula colli tui*. Solventur autem quatuor modis. Primo per gratiam iustificationis; secundo per gratiam contritionis; tertio per verecundiam confessionis; quarto per poenam satisfactionis. De primo, Psal. 115. *Dirupisti vincula mea*, Domine, scilicet gratiam infundendo. De secundo, Dan. 4. ubi dicitur, quod *ignis consumpsit vincula puerorum*. Per ignem contritio intelligitur. Psal. 38. *In meditatione mea exardescet ignis*. De tertio, Osee 6. *Vidit Iudas vinculum suum*. Iudas interpretatur confidens: unde Iudas vinculum suum videt, quando poenitens videt se vinculis peccatorum constrictum, clamat in confessione ut solvatur. De quarto, Nahum 1. *Afflixi te*: et post: *Vincula tua disrumpam*. Sic solvenda sunt vincula peccatorum. Vincula vero tormentorum sunt vitanda propter tria. Primo quia tenebrosa; secundo quia crudelia; tertio quia aeterna. De primo Sap. 17. *Vinculis tenebrarum compediti*. De secundo, Eccli. 13. *Et non parcet de malitia, et de vinculis*. De vinculis istis Is. 38. *Ne forte constringantur vincula nostra*. De tertio, Iud. 6. *In iudicium magni diei vinculis aeternis sub caligine reservavit*. Loquitur de daemonibus. A vinculis istis eripiat nos Deus, quod etc.

SERMO XI.

DOMINICA QUARTA IN ADVENTU EX EPISTOLA.

Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete: modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Phil. 4. In fine praecedentis epistolae monuit Apostolus ut omnia Christo vero iudici reservemus: sed ne conqueramur de longa mora, dicit eum in proximum venturum. *Dominus*, inquit, *prope est.* Facit autem Apostolus in praemissis verbis tria. Primo monet ad interiorem sanctificationem; secundo ad honestam conversationem; tertio subiungit rationem. Interior sanctitas consistit in duobus. Primo, ut mala affectio removeatur; secundo, ut bona affectio habeatur. Bernardus: « Sanctum facit affectio sancta ». Mala affectio est gaudere in mundo. Est autem gaudium mundi malum, quia de malis, de vanis, de turpibus. Gaudium de malis est gaudere in malitiis; gaudium de vanis est gaudere in divitiis, quae vanitas sunt; gaudium de turpibus est gaudere de luxuriis. De primo, Prov. 2. *Laetantur cum malefecerint, et exultant in rebus pessimis.* De secundo, Psal. 48. *In multitudine divitiarum suarum gloriatur.* De tertio, Iob. 21. *Gaudent ad sonitum organi.* Iac. 5. *Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis corda vestra.* De istis tribus Augustinus: « Quid est » saeculi gaudium? Breviter dico, saeculi nequitia est » impunitas malitiae, in spectaculis nugari, luxuriari, » oblectari, iugurgitari, et turpitudine foetere ». Gaudere autem in Domino est gaudere, quia est potens ad salvandum, quia est misericors Dominus ad iustificandum, quia largissimus ad remunerandum: pro modico enim servitio dat vitam aeternam, et regnum caeleste. Gaudendum est sine dubio in tali Domino, qui salvat servos

suos redimendo, dimittit omnia debita iustificando, coronabit aeternum regnum conferendo. De primo, Ps. 33. *Dominus Rex noster ipse veniet, et salvabit nos*. Matth. 1. *Ipse* (Salvator) *salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. De secundo, Rom. 5. *Iustificati gratis per gratiam ipsius*. De tertio, Apoc. 2. *Esto fidelis usque ad mortem; et dabo tibi coronam vitae*. De his tribus Is. 61. *Gaudens gaudebo in Domino*. Et quare? *Quia induit me vestimento salutis,* ecce primum; *et indumento iustitiae circumdedit*, ecce secundum; *quasi sponsam decoravit me corona,* ecce tertium: ad quam nos perducat etc.

SERMO XII.

EX EADEM EPISTOLA.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Phil. 4. Hortatus est Apostolus superius ad interiorem sanctitatem; hic vero hortatur ad conversationis honestatem, ibi, *Modestia vestra*. Ponit autem hic duo. Primo hortatur ad honestam conversationem; secundo subiungit rationem. Primum ibi, *Modestia vestra*; secundum ibi, *Dominus prope est*. Sunt autem tria quae nos movere debent ad modestiam. Primo creaturae documentum: omnia enim, sicut dicit in Lib. de Trin. Augustinus, servant modum, speciem, et ordinem Sap. 11. *Omnia in ordine, numero, et mensura disposuisti*. Secundo magnum quod in eadem est confortamentum, est enim sanctus Spiritus valde suavis. Gal. 5. *Fructus autem Spiritus est caritas:* et post: *modestia etc*. Tertio magnum quod de eius absentia provenit nocumentum. Seneca: « Si mediocria sunt utilia, » inutilia vero sunt semper nimia, superflua enim no- » cent ». Est autem habenda modestia in ore, in corde, in manu. In corde, ut resecet cogitationum superfluitatem; in ore, ut resecet verborum inutilitatem; in manu,

ut resecet excessum in opere. De primo, Seneca: « Magni animi est magna contemnere, et media magis velle » quam nimia ». De secundo, Prov. 10. *Qui moderatur labia sua, prudentissimus est*. De tertio, Rom. 12. *Rationabile sit obsequium vestrum*. Rationem autem horum duorum subiungit dicens: *Dominus prope est*. Est autem Dominus prope paenitenti, ut indulgeat, oranti, ut exaudiat, tribulationes patienti, ut subveniat. De primo, Ezech. 18. *Quacumque hora conversus fuerit peccator, et ingemuerit, vita vivet*. De secundo, Psal. 144. *Prope est Dominus omnibus invocantibus eum*. Is. 65. *Eritque, antequam clament, ego exaudiam*. De tertio Psal. 90. *Cum ipso sum in tribulatione*: et in Apoc. 22. *Ecce venio cito, et merces mea mecum est, retribuere unicuique secundum opera*, malis poenas aeternas, et iustis vitam aeternam: ad quam nos perducat qui vivit in saecula. Amen.

SERMO XIII.

EX EVANGELIO.

Vox clamantis in deserto: Parate viam Domino. Ioan. 1. In praecedenti Evangelio ponitur qualiter Christus Ioannem multipliciter commendavit; in isto, quomodo se ipsum humiliavit. Moraliter per desertum mundus iste intelligitur. Deut. 8. *Ductor tuus fuit in solitudine magna, atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens*, idest superbia, *scorpio*, idest luxuria, *dypsus*, idest avaritia. In isto deserto clamat creatura, Christus, iustus, et praedicator. Creatura clamat tria: primo ut Deum cognoscamus; secundo ut ipsum diligamus; tertio ut laudes ei debitas reddamus. De primo Augustinus: « Omnia clamant: Deus » me fecit. De secundo idem: Caelum, et terra, et omnia » quae in eis sunt, undique mihi dicunt ut amem te, » nec cessant dicere omnibus, ut sint inexcusabiles. De

tertio idem: « Mirum est quod homo cessat a laude Dei, » cum omnes creaturae invitent ad laudandum eum ». Christus clamavit similiter tripliciter. Primo, miracula faciendo; secundo utilia praedicando; tertio, pro nobis moriendo. De primo, Ioan. 11. *Clamavit voce magna, dicens: Lazare veni foras*. De secundo, Idem 7. *Stabat Iesus, et clamabat: Si quis sitit veniat ad me, et bibat*. De tertio, Matth. 27. *Christus clamans voce magna emisit spiritum*. In primo apparuit eius potentia: in secundo eius sapientia; in tertio, ineffabilis eius bonitas, et caritas. Haec tria erant necessaria ad redemptionem nostram, ut posset redimere, ut sciret, ut vellet. De his tribus 1. Cor. 1. *Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam*. Christus unctus, et primo bonus; virtus, et primo potens; sapientia, et primo sapiens. Iustus clamat similiter tripliciter: primo orando, secundo confitendo, tertio laudando. De primo, Psal. 76. *Voce mea ad Dominum clamavi, et exaudivit me*. De secundo idem Psal. 31. *Dixi, Confitebor adversum me iniustitiam meam Domino; et tu remisisti impietatem peccati mei*. De tertio: *Clamabo ad Deum qui benefecit mihi*, supple, laudando illum: quia pro beneficiis ei debemus gratias agere. Praedicator similiter tria debet clamare: primo hominum scelera; secundo fragilitatis humanae miseriam; tertio, ut praeparetur Domino via. De his omnibus Is. 58. De primo: *Clama, ne cesses*: et post: *Annuntia populo meo scelera eorum*. De secundo, Is. 40. *Vox dicentis, Clama: et dixi, Quid clamabo? Omnis caro faenum*. De tertio ibidem 40. *Vox clamantis in deserto*: *Parate viam Domino*. Praeparant autem Domino viam scilicet puritas, humilitas, et aequitas. De primis duobus, Is. 42. *Praeparate viam*: et subdit modum praeparandi: *Planum facit iter*, montuositatem superbiae removendo, quod fit per humilitatem: *Eligite lapides*, cetera peccata removendo, quod pertinet ad puritatem. De tertio, Ioan. 1. *Dirigite viam Domino*, *et*

aspera in vias planas, per puritatem. Humilitas ordinat nos ad Deum, aequitas ad proximum, puritas ad nos ipsos. Rogemus etc.

SERMO XIV.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS EX EPISTOLA.

Ut eos qui sub lege erant, redimeret: ad Gal. 4. Sciendum, quod Christus nos redemit a multis. Primo ab iniquitate. Tit. 2. *Ut nos redimeret ab omni iniquitate*. Secundo a diabolo. Deuter. 7. *Redemit nos de manu Pharaonis*, idest diaboli. Tertio a morte. Osee 13. *De manu mortis redimam eos*. Quarto a legis servitute, et maledictione. Gal. 3. *Redemit nos Christus de maledicto legis*. Nota quod bonitas Christi apparuit in nostra redemptione in multis. Primo quia sine meritis. Isai. 52. *Sine argento redimemini etc*. Secundo quia redemit magnis expensis. I. Pet. 1. *Non corruptibilibus auro, et argento redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi*. Tertio, quia ex sola abundantia caritatis. Is. 63. *In dilectione sua, et in indulgentia sua ipse redemit nos*. Nota quod Dominus quinque requirit a nobis pro redemptione nostra. Primo, ut a peccatis ad eum revertamur. Ierem. 4. *Revertere ad me, quia redemi te etc*. Secundo, ut eum diligamus. Augustinus: « Miser ego, quantum debeo diligere Deum, qui me fecit, cum non essem; redemit cum perieram, et abieram, et in peccato venditus eram: venit ille et redemit me, et tam dilexit me, quod pretium sanguinis sui dedit pro me ». Tertio, ut ipsi soli serviamus. I. Cor. 6. *Empti estis pretio magno etc*. Quarto ut tantum beneficium ubique praedicemus, vel diffundamus. Is. 48. *Auditum facite hoc, efferte illud usque ad*

extrema terrae. Quinto, ut pro tanto beneficio gratias agemus. Psal. 140. *Labia mea, et anima mea, quam redemisti etc.*

SERMO XV.

EX EVANGELIO.

Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Luc. 2. Verba ista prophetica sunt de passione Christi: et notantur tria in verbis istis. Primo magna beatae Virginis ad Christum compassio, ibi, *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Et sciendum, quod quatuor maxime fecerunt amaram passionem Christi B. Virgini. Primum Filii bonitas. 1. Pet. 2. *Qui peccatum non fecit etc.* Secundum crucifigentium crudelitas; quod vel ex eo patet, quod morienti saltem aquam dare noluerunt, nec a matre quae diligenter dedisset, dari permiserunt. Tertium, paenae vilitas. Sap. 2. *Morte turpissima condemnemus eum.* Quartum, tormenti crudelitas. Thren 1. *O vos omnes qui transitis per viam, attendite, et videte si est dolor sicut dolor meus.* Secundo, amara Christi passio, ibi, *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Sciendum, quod crux eius fuit gladius acutus. Ezech. 21. *Gladius acutus, et limatus.* Acutus fuit, quia maxime pupugit, et vulneravit. Item fuit splendidus, idest splendens fuit, eo quod in ea pependit splendor mundi, idest Dei Patris. Heb. 1. *Qui cum sit splendor gloriae, et figura substantiae eius.* Item fuit gladius gloriae suae. Deut. 33. *Scutum virtutis tuae, et gladius gloriae tuae.* Dicitur autem gladius gloriae, quia per ipsum acquisivit nobis gloriam. Isto gladio fuit a malis percussus per crucem: tamen percutiet malos gladiis suis. Primus est paenae praesentis adversitas. Ezech. 11. *Gladium metuistis etc.* Secundus iudicialis sententia. Apoc. 1. *Ex ore eius gladius etc.* Tertius, infernalis paenae acerbitas. Is. 1. *Gladius devoravit, quia os Domini locutum*

est. Gen. 6. *Constituit gladium flammeum etc*. Tertio, passionis consecutio, ibi, *Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes*. Quod cogitat, revelat aut sacerdoti in confessione: Psal. 26. *Revela Domino viam tuam etc*. aut in iudicio ad damnationem: Os. 2. *Revelabo scelera tua etc*. Nota, quod in praesenti debemus peccata revelare propter quatuor. Primo quia tali revelatione dimittuntur peccata Prov. 28 *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit ea, et reliquerit, misericordiam consequetur*. Secundo quia a Deo absconduntur. Augustinus: « Si revelas ego celo, et e converso etc. ». Tertio quia gratia infunditur. Quarto quia ex ea vita aeterna acquiritur. De his duobus, Eccli. 4. *Est confusio adducens gratiam, et gloriam*. Nota quod in futuro revelabuntur omnia, quae non revelantur hic. Revelabuntur autem a tribus. Primo a caelis. Iob. 20. *Revelabunt caeli iniquitatem eius etc*. Secundo, a se ipsis. Rom. 2. *Testimonium reddente illis conscientia etc*. Tertio, a Deo. II. Cor. 3. *Illuminabit abscondita tenebrarum*. Revelabitur autem ira Dei super omnes, qui hic noluerunt revelare. Rom. 1. *Revelabitur autem ira Dei super omnem impietatem*: a qua ira liberet nos Dominus, qui vivit et regnat in saecula. Amen.

SERMO XVI.

DOMINICA INFRA OCTAVAM EPIPHANIAE EX EPISTOLA.

Nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas Dei. Rom. 12. In istis verbis ad tria hortatur Apostolus, in quibus consistit tota perfectio hominis. Primo, ut saeculi forma deponatur; secundo, ut forma novae vitae assumatur; tertio, ut Dei voluntas agnoscatur. Primum ibi, *Nolite conformari huic saeculo*; secundum ibi, *Sed reformamini*

in novitate; tertium ibi, *Ut probetis quae sit voluntas Dei.*

Circa primum sciendum, quod triplex est forma saeculi. Prima est terrenorum cupiditas; secunda, carnalis concupiscentia; tertia, vitae superbia. De his tribus. I. Ioan. 2. *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitae.* Sciendum, quod ista triplex forma dat triplex esse: quia prima forma dat esse terrenum, secunda animale, tertia diabolicum. Avaritia facit hominem terrenum, concupiscentia carnis, animalem, superbia etiam similem facit diabolo. De his tribus Iac. 3. *Non est ista sapientia desuper descendens, sed terrena, animalis, diabolica.* Primo modo conformantur huic saeculo avari; secundo gulosi, et luxuriosi; tertio superbi: ideo pereunte saeculo peribunt et ipsi. Gregorius: « Qui labenti innititur, necesse est ut » cum labente ruat ». I. Ioan. 2. *Nolite diligere mundum.* Quare? *quia transit mundus, et concupiscentia eius.*

Circa secundum notandum, quod forma vitae novae est sumenda tripliciter. Prima voluntatis sanctitas, secunda locutionis veritas, tertia operis aequitas. Prima informat cor, secunda os, tertia manum. De primo, Ephes. 6. *Facientes voluntatem Dei ex animo cum bona voluntate.* De secundo, Ephes. 4. *Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo.* De tertio, Gal. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* De his tribus. Ephes. 5. *Fructus autem lucis est in omni bonitate, et iustitia, et veritate*; in bonitate cordis, in veritate locutionis, in iustitia operis. Prima forma dat esse angelicum, secunda dat esse divinum, tertia dat esse caelicum. Per bonitatem homo fit similis Angelis, per veritatem Deo, per iustitiam sanctis. De his tribus in ista epist. Rom. 2. *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem*: viventem per iustitiam, qua homo vivit: Rom. 1. *Iustus ex fide vivit*: sanctam per vitam bonam:

sancta enim idem est quod munda: Deo placentem per veritatem, quia Deus veritas est.

Tertium membrum quaere in sequenti processu.

SERMO XVII.

EX EADEM EPISTOLA.

Ut probetis quae est voluntas Dei. Rom. 12. Hoc est totum bonum hominis, ut conformet se voluntati divinae. Et distinguitur hic triplex voluntas Dei: prima bona, secunda placens, tertia perfecta. Et intelligitur pluribus modis, sed modo tripliciter. Moraliter bona fuit voluntas Dei creando, beneplacens recreando, perfecta glorificando. Bona conferendo esse naturae, beneplacens conferendo esse gratiae, perfecta largiendo esse gloriae. De prima, Apoc. 4. *Dignus es Domine accipere gloriam, et honorem, et virtutem, quia tu creasti omnia, et voluntate tua erant, et creata sunt.* Erant enim in idea in mente divina, creata sunt in proprio esse. De secunda, Ps. 29. *Domine, in voluntate tua praestitisti decori meo virtutem*: recreando enim decorem divinum in nobis reparavit, et in virtute Spiritus sancti roboravit. De tertia, Ioan. 12. *Volo Pater, ut ubi ego sum, illic sit et minister meus:* quod erit in gloria. Psal. 72. *In voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me.* Secundo modo intelligitur sic. Voluntas Dei bona in nostra ab omni impuritate mundatione, beneplacens in misericordiae exhibitione, perfecta in caritatis fervore. De primo, I. Thess. 4. *Haec est voluntas Dei, sanctificatio*, idest mundatio, *vestra.* De secundo, Matth. 9. *Misericordiam volo, et non sacrificium.* De tertio, Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram: et quid volo nisi ut accendatur?* Per ignem caritas intelligitur. Tertio modo intelligitur sic. Voluntas eius bona est in

coniugatis, beneplacens in continentibus, perfecta in praelatis, qui tenentur ad perfectionem. Voluntas enim Dei in coniugatis est facere opera misericordiae; in continentibus facere bonum continentiae; in praelatis, pro fratribus animam ponere. De prima voluntate potest intelligi illud Ps. 142. *Doce me facere voluntatem tuam*. De secunda, 1. Thess. 4. *Haec est voluntas Dei ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione*, ab immunditia, quod fit maxime per continentiam. De tertia, Ps. 102. *Ministri eius qui faciunt voluntatem eius*. Praemium illius voluntatis est vita aeterna. Ps. 29. *Et vita in voluntate eius*: ad quam nos conducat etc.

SERMO XVIII.

EX EVANGELIO.

Ego, et pater tuus dolentes quaerebamus te. Luc. 2. In isto Evangelio multa docentur secundum litteram, sicut patet; sed in isto verbo docemur quaerere Deum, ad quod monemur frequenter in Scriptura. Notantur autem in istis verbis tria. Primo quaerentes: secundo modus quaerendi: tertio inquirendus, vel quaesitus. Primum ibi, *Ego, et pater*: secundum ibi, *Dolentes*: tertium ibi, *Quaerebamus te*.

Quaerentes erant Maria, et Ioseph, per quos duo genera hominum designantur, a quibus quaeritur Dominus: quaeritur a contemplativis in contemplatione, et ab activis in actione. Maria interpretatur illuminata, et significat contemplativos, qui in contemplatione suscipiunt divinas illuminationes. Ioseph interpretatur augmentum, et significat activos, qui debent habere augmentum operum misericordiae. Ab istis quaeritur Dominus. De utroque Ps. 85. *Laetetur cor quaerentium Dominum*: *quaerite Dominum, et confirmamini*. Primum pertinet ad contempla-

tivos, qui sunt in continua laetitia, et iubilo: secundum ad activos qui quandoque multum indigent confirmari. Vel per Mariam stellam maris designetur fides, et per Ioseph augmentum caritatis. Fides inquirit Deum inquantum patrem nostrum; caritas inqnantum summum bonum. De his duobus Canticorum 5. *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quaesivi, et non inveni*; idest inquantum loquitur, intantum quaesivi, nam fides est ex auditu: inquantum dilectus, caritas qnaerit, quae est vita copulans diligentem cum dilecto, ut dicit Augustinus. Sed plane si per caritatem hic quaeritur, post invenietur.

Circa modum inquirendi nota, quod septem modis debet inquiri, sicut potest colligi ex textu. Primo cum mentis puritate, ut simus ab omni labe peccati depurati. I. Esd. 6. *Omnes qui se separaverant a coinquinatione gentium terrae, ut quaererent Deum*. Secundo cum intentionis simplicitate. Sap. 1. *In simplicitate cordis quaerite illum*. Tertio quaerendus est ex toto corde, ut solum eum cogitemus. Quarto ex tota voluntate, ut eum solum velimus. De his duobus I. Paral. 15. *In omni corde suo, et in omni voluntate sua quaesierunt Dominum, et invenerunt*. Quinto quaerendus est cum festinatione, antequam transeat tempus in quo inveniri possit. Is. 55. *Quaerite Dominum dum inveniri potest*. Sexto quaerendus est cum perseverantia sine cessatione. Psal. 104. *Quaerite faciem eius semper*. Septimo quaerendus est cum dolore peccatorum. Mich. 4. *Dole, et satage filia Sion, quasi parturiens, quia redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum etc*. Luc. 2. *Ego, et pater tuus dolentes*.

Circa tertium sciendum est, quod debemus quaerere Deum: unde dicit, *Quaerebamus te*. Est autem inquirendus propter quatuor. Primo quia iustus; secundo quia mansuetus; tertio quia bonus; quarto quia vita. Iustus, ut inquirentibus se offerat. In hoc enim est iustitia eius, quia nullus quaerit sicut quaerere debet, quod non

inveniat. Mansuetus est, ut quaerentes se benigne suscipiat. De his duobus Sophon. 2. *Quaerite Deum*: et post: *quaerite iustum, quaerite mansuetum*. Bonus est ut quaerentes se magnificet, et remuneret. Thren. 3. *Bonus Dominus sperantibus in se, animae quaerenti illum*. Vita est, quia quaerentes se facit aeternaliter vivere. Psal. 68. *Quaerite Dominum, et vivet anima vestra*. Ad quam nos perducat etc.

SERMO XIX.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM, EX EPISTOLA.

Hospitalitatem sectantes etc. Rom. 12. In ista epistola, cum sit tota moralis, hortamur ad multam hospitalitatem, ad quam praecipue debent nos quatuor movere. Primo Domini praeceptum; secundo sanctorum exemplum; tertio si non fiat, nocumentum: quarto, si fiat multiplex profectus.

Circa primum sciendum, quia Dominus triplici lege praecipit hospitalitates, scilicet lege naturae, lege veteri, lege nova. Lege naturae, qua praecepit ut sicut ab aliis hospitalitates nobis exhiberi volumus, ita exhibeamus aliis. Matth. 7. *Omnia quaecumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis*. Lege veteri. Is. 58. *Egenos, vagosque induc in domum tuam*: et Deut. 26. *Ut comedas tu, et peregrinus, et advena tecum*. Lege nova. Hebr. 13. *Hospitalitatem nolite oblivisci*.

Circa secundum sciendum, quod exempla sanctorum tria docent nos circa hospitalitatem. Primo ut hospites quasi ad nos cogamus intrare; secundo ut eos ab iniuriis defendamus; tertio ut cum hilaritate, et festinatione, et abundanter eis necessaria ministremus. De primo; Luc. ult. *Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quo-*

niam advesperascit, et inclinata est iam dies. De secundo, Gen. 19. *Nolite quaeso, inquit, fratres mei, nolite hoc malum facere, quoniam ingressi sunt sub umbra culminis mei*: unde discatur quod mos erat hospites ab iniuriis defendere. De tertio, Gen. 18. *Obsecro declinate ad servum vestrum*: et post: *Et dixit Sarae: Accelera, tria sata farinae commisce etc. et ipse cucurrit ad armentum, et tulit vitulum*: ut doceamur hilariter, et festinanter, et abundanter hospitibus ministrare.

Circa tertium sciendum, quod tria mala incurrunt hi qui uolunt hic hospitalitatem sectari. Primo quia hic a Domino puniuntur; secundo quia in iudicio confundentur; tertio quia in malum hospitium includuntur. De primo, Sap. 19. *Alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites in servitutem accipiebant. Et non solum hoc, sed et alius quidem erat aspectus eorum, quoniam inviti recipiebant extraneos*: et post: *Percussi sunt caecitate*. De secundo, Matth. 25. *Hospes fui, et non collegistis me*. De tertio, ibid. *Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, et angelis eius*.

Circa quartum sciendum, quod propter tria debemus sectari hospitalitatem. Primo quia ex hoc gratiam acquirimus; secundo quia frequenter sanctos, et Angelos recipimus; tertio quia in aeternum caeleste, et gloriosum hospitium recipiemur. De primo, et secundo, Heb. 13. *Hospitalitatem nolite oblivisci: per hanc enim quidam placuerunt Angelis hospitio receptis*. De secundo, exemplum de domina, quae credidit recipere pauperem, et recepit Christum. De tertio, Matth. 25. *Hospes fui, et collegistis me*: et post: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum*: ad quod etc.

SERMO XX.

EX EVANGELIO.

Die tertia nuptiae factae sunt in Cana Galilaeae; et erat mater Iesu ibi. Ioan. 2. Quatuor nuptiae leguntur in Scriptura. Primae historicae, secundae allegoricae, tertiae tropologicae, quartae anagogicae. Historicae inter virum et uxorem carnalem; allegoricae inter Christum et Ecclesiam; tropologicae inter Deum et animam; anagogicae inter Deum et Ecclesiam triumphantem. De primis, Ester 2. *Fecit convivium praeparari pro coniunctione Esther, et nuptias.* De secundis, Matth. 22. *Simile est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.* De tertiis, Ose. 2. *Sponsabo te mihi in fide.* De quartis, Matth. 25. *Et quae paratae erant, intraverunt cum eo ad nuptias.* Primas nuptias in paradiso Dominus ordinavit, verbo confirmavit, praesentia decoravit, et miraculo illustravit. De primo, Gen. 2. *Crescite, et multiplicamini, et replete terram.* De secundo, Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* De tertio, et quarto hic: *Vocatus est autem Iesus*: ecce tertium. *Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam:* ecce quartum. In istis nuptiis debent esse tria bona, fides, ut torus non violetur; proles, ut filii Domino generentur: sacramentum, ut nec vir ab uxore, et e converso, sicut nec Christus ab Ecclesia, separetur, ut primo vivente alteri non copuletur. De primo, I. Corin. 7. *Vir potestatem sui corporis non habet.* De secundo, I. Tim. 2. *Salvabitur autem per filiorum generationem.* De tertio, Eph. 5. *Sacramentum hoc magnum est*; *ego autem dico in Christo, et Ecclesia.* Primum bonum destruunt adulteri; secundum, qui procurant venena sterilitatis, vel qui filios ad Dei cultum et servitium non instruunt; tertium, qui vivente uxore alteri coniunguntur. De primo,

Hebr. 13. *Fornicatores, et adulteros iudicabit Deus*, idest condemnabit. De secundo, Isaias secundum aliam translationem: *Maledicta terra quae non parturit*. De tertio, Rom. 1. *Si vivente viro fuerit cum alio, vocabitur adultera*. Potes hic prosequi de impedimento istarum nuptiarum.

De nuptiis vero inter Deum et animam, quid intelligatur per istas nuptias, quaeras in sequenti processu etc.

SERMO XXI.

EX EODEM EVANGELIO.

Die tertia nuptiae factae sunt in Cana Galilaeae Ioan. 2. Tria notantur in istis verbis circa nuptias. Primo tempus celebrationis ponitur; secundo locus in quo sunt celebratae subditur; tertio persona invitata ad ipsarum commendationem subiungitur. Primum ibi, *Die tertia*; secundum ibi, *In Cana*; tertium ibi, *Et erat mater Iesu ibi*. Moraliter per istas nuptias intelligitur coniunctio Dei ad animam: in quibus nuptiis tria concurrunt: primo iudicium, secundo iustitia, tertio misericordia. De his tribus Osee 2. *Sponsabo te mihi in iudicio*, *iustitia*, *et misericordia*. Iudicium quo ad seipsum, iustitia quo ad Deum, misericordia quo ad proximum. Iudicium quo ad se ipsum consistit in tribus. Primo, ut omne malum deserat; secundo, ut omne bonum faciat; tertio, ut adversa patienter sustineat. De his tribus in epistola quae cum hoc Evangelio legitur. De primo ibi, *Odientes malum*; de secundo ibi, *Et adhaerentes bono*; de tertio ibi, *In tribulatione patientes*. Iustitia quo ad Deum consistit similiter in tribus. Primo ut homo in Deum tamquam in summam veritatem super omnia credat; secundo ut in eum tamquam in summam potestatem super omnia speret; tertio ut eum tamquam summam bonitatem propter se, et, super omnia diligat. Per primum coniun-

gitur rationali, per secundum irascibili, per tertium concupiscibili. Primum fit per fidem, secundum per spem, tertium per caritatem. De his tribus in epistola hodierna. Primum ibi, *Secundum rationem fidei*; secundum ibi, *Spe gaudentes*; tertium ibi. *Dilectio sine simulatione*. De his tribus 1. Cor. 13. *Nunc manent fides, spes, caritas, tria haec etc.* Misericordia quo ad proximum similiter consistit in tribus. Primo, ut ignorantem doceat; secundo, ut indigentibus subveniat; tertio, ut eum offendentibus indulgeat. De his tribus in eadem epistola. De primo ibi, *Qui docet*, in doctrina; de secundo ibi, *Qui miseretur*, in hilaritate; de tertio ibi. *Nulli malum pro malo reddentes*. Rom. 12.

Haec omnia notantur in Evangelio praemisso, quae ordinant nos ad Deum. Nota, *in die tertia*. Primus dies fides, secundus spes, tertius caritas, et in isto fiunt nuptiae, quia per eam copulatur anima Deo. Dicit Augustinus: « Quid est caritas nisi vita copulans amantem cum ama- » to? » Tria quae ordinant ad proximum. Nota, *In Cana Galilaeae*. Cana interpretatur zelus, vel possessio, Galilaea volubilis. In zelo notatur zelus doctrinae, in possessione opera misericordiae. Illa enim vere, et sine timore amissionis possidemus, quae pauperibus largimur. Matth. 6. *Thesaurizzate vobis thesauros in caelo, ubi etc.* In volubilitate pronitas ad indulgendum. Illa quae ordinant ad se ipsum, notantur ibi, *Erat mater Iesu ibi*. Maria enim interpretatur illuminata, et stella maris, vel amarum mare. Illuminatur autem homo a malo recedendo: egressus enim a vitiis, virtutis operatur ingressum, ut dicit Ambrosius. Stella maris est bona operatio, quae illuminat. Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est*. Amarum mare est passionum tolerantia. Qui sic celebrat nuptias istas, celebrabit aeternas: de quibus dicitur Apocal. 19. *Beati qui ad caenam nuptiarum Agni vocati sunt*. Ad has perducat nos Iesus Christus. Amen.

SERMO XXII.

DOMINICA SECUNDA POST OCTAVAM EPIPHANIAE EX EPISTOLA.

Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Rom. 12. In verbis istis secundum suam duplicem expositionem prohibentur duo mala, scilicet malum superbiae, et avaritiae. Primo modo exponitur sic. *Nolite esse prudentes apud vosmetipsos*; idest, vos sapientes, et prudentes reputantes; quod fit per superbiam. Is. 5. *Vae qui sapientes estis in oculis vestris.* Alio modo exponitur sic. *Nolite esse prudentes apud vosmetipsos*; idest, prudentiam vestram non tantum vobis teneatis, sed aliis communicetis: unde Glossa: « ne prudentiam vestram apud vos » tantum, sed erga proximos magisexerceatis. »

Et a malo superbiae tria debent praecipue dissuadere. Primo quia deordinat a Deo; secundo quia a proximo; tertio quia a se ipso. A Deo deordinatur homo tripliciter. Primo, a Deo apostatando; secundo, eum impugnando; tertio, adversus eum se erigendo. De primo, Eccli. 10. *Initium superbiae hominis est apostatare a Deo.* De secundo, Psal. 27. *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper.* De tertio, Iob. 15. *Cucurrit adversus eum extenso collo etc.* Ideo Dominus armatus est semper ut resistat superbiae. Iacob. 4. *Deus superbis resistit.* A proximo deordinatur similiter tripliciter. Primo, eum iniuriis perturbando; secundo, malitiis vexando; tertio, eum contemnendo et despiciendo. De primo, Prov. 13. *Inter superbos semper iurgia sunt.* Idem. *Semper iurgia quaerit malus*, idest superbus, qui dicitur malus. De secundo, Is. 14. *Contrivit Dominus brachium impiorum*, et cetera quae sunt ibi. De tertio, Iob. 12. *Deridetur iusti simplicitas: lampas contempta apud cogitationes divitum*, idest super-

borum. A se ipso deordinatur similiter tripliciter. Primo, seipsum decipiendo; secundo, se ipsum stultum faciendo; tertio, se ipsum confundendo. De primo, Is. 49. *Superbia tua, et arrogantia tua ipsa decepit te*. De secundo, Prov. 21. *Superbus, et arrogans vocatur indoctus*. De tertio, Prov. 11. *Ubi fuerit superbia, ibi et contumelia*. Eccli. 10. *Qui tenuerit eum*, idest superbiam, *implebitur malis et in fine subruet eum*.

A malo autem avaritiae dissuadent creator, creatura, et natura. Et nota, quod dissuadet creator prohibendo, creatura se et sua dando, natura cohibendo. De primo, Luc. 21. *Attendite vobis ab omni avaritia*. De secundo, Augustinus: « Magnum indicium divinae bonitatis est, » quod quaelibet creatura cogitur dare se ipsam ». De tertio, Tob. 3. *Quod tibi non vis, alteri ne feceris*. Isti sunt duo infirmi curati in evangelio quod legitur cum ista epistola. Leprosus, superbus est qui tumet; paralyticus est avarus propter multa. Curantur autem per duo bona, ad quae hortatur nos Apostolus in eadem epistola. Primum ibi, *Cum omnibus hominibus pacem habentes*; ubi prohibet superbiam: superbus enim cum nullo pacem habet. Secundum ibi, *Providentes bona*; ubi prohibet avaritiam, quae non vult bona providere etc.

SERMO XXIII.

EX EVANGELIO.

Ecce leprosus veniens, adorabat eum, dicens: *Domine, si vis, potes me mundare*. Matth. 8. Per istum leprosum moraliter intelligitur peccator; et hoc propter quatuor quae considerantur in lepra. Primo quia lepra est corruptio; secundo quia consumptio; tertio quia infectio; quarto quia separatio. Primo est corruptio humorum; secundo consumptio membrorum; tertio infectio aliorum; quarto

separatio hominum. Est ergo primo peccatum corruptio naturalium; secundo amissio gratuitorum; tertio infectio proximorum; quarto separatio a gaudiis Sanctorum, et Angelorum. Primo enim corrumpit naturalia: unde Augustinus: « Peccatum est corruptio modi, et speciei, et » ordinis ». Aufert gratuita, quia gratia non potest simul esse cum peccato mortali. Sap. 1. *Non habitabit in corpore subdito peccatis*. Inficit proximos, et creaturas insensibiles. Ps. 105. *Contaminata est terra in operibus eorum*. *Ier*. 3. *Corrupisti terram in fornicationibus tuis*. Item separat hominem a Deo, et Angelorum consortio. Sap. 1. *Perversae cogitationes separant a Deo*. Et de istis quatuor similiter. Psal. 13. *Corrupti sunt*, ecce naturalium corruptio. *Abominabilis facta sunt* ecce separatio, ponitur causa pro effectu, abominatio enim est causa separationis: *non est qui faciat bonum*, ecce gratiae amissio, amissa enim gratia nemo potest bonum meritorium facere: *sepulchrum patens est guttur eorum*, ecce infectio. Leprosus enim maxime anhelitu inficit. Ista quatuor dicuntur de leproso in Lev. 13. *Quicumque maculatus fuerit lepra, habebit vestimenta dissuta, et caput nudatum, os veste contectum, et habitabit extra castra*. Leprosus, idest peccator, habet vestimenta dissuta, quia est in naturalibus dissutus, et diffusus; caput, idest mentem nudum a gratia; os debet habere contectum, quia inficit; extra castra manere, quia separatur a castris Dei, idest habitatione Angelorum, et Sanctorum.

Quomodo curetur iste leprosus, quaere in sequenti processu etc.

SERMO XXIV.

EX EODEM EVANGELIO.

Respiciens eum Iesus, dixit duo, Volo mundare. Circa curationem vero istius leprosi tria concurrunt. Primum

est, Christi de monte descensio; secundum, leprosi ad eum accessio; tertium Christi iussio. Circa primum sciendum, quod per montem intelligitur caelum. Psal. 23. *Quis ascendet in montem Domini?* et de isto monte descendit Dominus in incarnatione visibilis apparendo; descendet in iudicio orbem iudicando. In primo descensu mundavit a lepra culpae; in secundo liberabit a lepra paenae. De primo, Apoc. 1. *Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo*: et sic lepra mundatur sanguine innocentis etc. De secundo, Apoc. 21. *Absterget Deus omnem lacrymam.*

Nota autem hic quatuor circa leprosum, quae debent esse in conversione peccatoris. Primo, ipsius ad Christum accessio; secundo, adoratio; tertio, exclamatio; quarto, humiliatio. Primum ibi, *Veniens*; secundum ibi, *Adoravit eum etc.* tertium ibi, *Domine*; quarto modum loquendi, ibi, *Si vis*; quasi dicat, ex tua voluntate, et bonitate faceres, non meis meritis. Per accessum intelligitur peccatoris ad Deum conversio; per adorationem, satisfactio; per exclamationem, confessio; per quartum, humiliationis satisfactio. Quatuor enim sunt necessaria ad conversionem peccatoris, scilicet contritio, confessio, satisfactio, et humiliatio. De primo, Ierem. 6. *Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum.* De secundo, Iacob. 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra.* De tertio, Matth. 3. *Facite fructus dignos paenitentiae.* De quarto, Luc 17. *Cum omnia bona feceritis, dicite, quia servi inutiles sumus.* Ista quatuor notantur in illis verbis: *Vade, et ostende te sacerdoti, et offer munus tuum.* In *vade* contritio; in *ostende* confessio; et in *munus* satisfactio, in quo et notatur humiliatio.

Circa Christum similiter quatuor concurrunt, scilicet tactus, locutio, voluntas, curatio. Primum ibi, *Tetigit eum*; secundum ibi, *Dicens*; tertium ibi, *Volo*; quartum ibi, *Mundare*. In tactu notatur eius humilitas, in locu-

tioue sapientia, in voluntate bonitas, in facto obedientia. Per haec enim quatuor operatus est salutem nostram, et redemptionem, per potentiam, per sapientiam, per bonitatem, per humilitatem incarnationis, et mortis. De istis quatuor. I. Corinth. 1. *Qui factus est nobis sapientia*, et ideo scivit; *et iustitia*, et ideo potuit; *et sanctificatio*, voleudo; *et redemptio*, faciendo. Rogemus ergo etc.

SERMO XXV.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM EX EPISTOLA.

Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Rom. 13. Quatuor facit Dominus in verbis istis. Primo dilectionem proximi praecipit; secundo, quid diligendum sit, ostendit; tertio causam dilectionis adiungit; quarto modum dilectionis subiungit. Primum ibi, *Diliges*; secundum ibi, *Proximum*; tertium ibi, *Tuum*; quartum ibi, *Sicut te ipsum*.

Circa primum sciendum, quod tria maxime debent movere ad dilectionem. Primo necessitas: secundo utilitas; tertio inexcusabilitas. Necessitas est, quia in aeterna lege sancitum est, quod qui non diligit, ultimo supplicio puniatur. I. Ioan. 3. *Qui non diligit, manet in morte*. Utilitas est, qui in eadem lege sancitum est ut diligens aeternum regnum, bonum inextimabile, assequatur. I. Cor 2. quod *oculus non vidit, et auris non audivit quae praeparavit Deus diligentibus se*. Augustinus: « Ubi caritas est, quid est quod esse non possit? » Iuexcusabilitas est facilitas implendi a quolibet: nullus enim pauper, nec dives, nec quisquam poterit se excusare ab impletione istius praecepti per impotentiam. Deut. 30. *Mandatum quod ego praecipio tibi hodie, non supra te est*.

Circa secundum hic innuitur, quod tria debet homo diligere, Deum, se ipsum, et proximum. Dilectio Dei in-

telligitur in dilectione proximi, et dilectio proximi in dilectione sui. Dilectio proximi praecipitur ibi, *Proximum*; dilectio sui ibi, *Sicut te ipsum*. Innuit enim quod debet homo se ipsum diligere, quod non facit peccator Psal. 10. *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam*. Primo debemus diligere Deum per se, et super omnia, secundo nos, tertio proximum: et hoc est totum bonum hominis ordo istius amoris, et totum malum est perversio istius amoris, sicut dicit Augustinus: « Peccatum est privatio spe» ciei, modi, et ordinis. » Cant. 2. *Ordinavit in me caritatem*.

Circa tertium sciendum est, quod tria debent nos movere ad diligendum proximum. Primo quia hoc praecipit creator; secundo quia suadet natura; tertio quia suggerit Scriptura. De primo, Ioan. 13. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*. De secundo suadet natura quia omne animal diligit sibi simile, et omnis homo similem sibi: sic videtur quod deterius sit homo qui non diligit cunctis animantibus. De tertio suggerit Scriptura ut homo diligat fratrem suum; omnes autem homines sunt fratres. Malach. 2. *Numquid non unus est pater omnium nostrum?* Omnes homines voluit esse ex uno patre Adam, ut diligerent se sicut fratres. Est autem inter omnes homines fraternitas carnalis, et spiritualis. Apostolus : *Omnes enim fratres sumus in Christo*. Circa quartum sciendum, quod triplici modo praecipit Scriptura ut homo diligat proximum. Primo sicut membrum; secundo sicut homo se ipsum diligit; tertio sicut Christus nos dilexit. De primo, Rom. 12. *Sicut in uno corpore multa membra habemus ; omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum sumus in Christo*. De secundo, Matth. 22. *Diliges proximum tuum sicut te ipsum*. De tertio, Ioan. 15. *Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos etc.*

SERMO XXVI.

EX EVANGELIO.

[1] *Ascendente Iesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius*. Matth. 9. Quatuor dicuntur in isto Evangelio. Primo Christi, et discipulorum in navem ascensio; secundo maris conturbatio; tertio discipulorum oratio; quarto ad Christi praeceptum tempestatis cessatio. Primum ibi, *Ascendens*, secundum ibi, *Et ecce motus magnus factus est in mari* quartum ibi, *Tunc surgens imperavit ventis, et mari*. Docemur moraliter ad quatuor. Primo ad vitam sanctitatis ascendere; secundo tentationes post ascensum insurgere; tertio ad Dominum in tentatione clamare; quarto tranquillitatem ad eius voluntatem expectare. Primum docemur in ascensione navis. Navim ascendit qui vitam sanctam aggreditur. Matth. 9. *Ascendens Iesus in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam*: quia per vitae sanctitatem pervenit homo ad civitatem caelestem (1).

Maris turbatio est per aggressionem sanctitatis tentationes infringere. Eccli. 2. *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia, et timore, et praepara animam tuam ad tentationem*. Discipulorum in tempestate clamatio est sanctorum in tribulationibus, et tentationibus oratio. Ps. 119. *Ad Dominum dum tribularer clamavi, et exaudivit me*. Tempestatum maris cessatio est tentationum cessatio. Tob. 3. *Post tempestatem tranquillitatem Deus facit*. Ista quatuor notantur Psal. 68. *Veni in altitudinem maris*, per naviculam sanctitatis, ecce primum: *et tempestas demersit me*, ecce secundum: *laboravi clamans*, ecce tertium: *salus*

(1) Quare autem vitae sanctitas dicatur navicula, quaere in sequenti processu.

tua suscepit me, a tentationibus scilicet liberando, ecce quartum, scilicet exauditio orationis discipulorum (1).

Circa secundum sciendum, quod in mari surgit tempestas a ventis. Ponit autem Scriptura quatuor ventos, a quibus surgit tentatio, et tribulatio sanctorum. Primo, surgit ab infestatione daemonum; secundo, a perversitate haereticorum; tertio, a crudelitate tyrannorum; quarto, a malignitate falsorum christianorum. Primus est ventus frigidus. Eccli. 44. *Frigidus ventus aquilo flavit, et gelavit crystallus ab aquis.* Secundus ventus urens. Gen. 41. *Spicae tenues, et percussae uredine oriebantur, devorantes omnium priorum pulchritudinem.* Tertius vehemens. Iob. 1. *Ventus vehemens irruit a regione deserti.* De quarto vento, Eccli. 11. *qui observat ventum, nunquam seminat.* Item de istis quatuor ventis, Dan. 7. *Et ecce in mari magno pugnabant venti quatuor.*

Circa tertium vero sciendum, quod in oratione Apostolorum tria fuerunt quae moverunt Dominum ad auxiliandum. Primo, quia instanter petierunt: secundo, quia humiliter: tertio, quia rem utilem. Primum ibi, *Suscitaverunt eum*; secundum ibi, *Domine:* tertium ibi, *Salva nos.* Haec tria debent esse in omni oratione. De primo, Coloss. 4. *Orationi instantes.* De secundo, Eccli. 35. *Oratio humiliantis se nubes penetrabit.* De tertio, Ioann. 15. *Petite, ut gaudium vestrum sit plenum.* De his tribus, Matth. 7. *Petite, et accipietis; quaerite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis.* Petite humiliter, et accipietis; quaerite utiliter, et invenietis; pulsate instanter, et aperietur vobis regnum aeternum: ad quod nos perducat Iesus Christus. Amen.

(1) De secundo in sequenti processu quaeras.

SERMO XXVII.

EX EODEM EVANGELIO.

Ascendente Iesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius. Moraliter per naviculam intelligitur sanctitas vitae, sicut dictum est supra, triplici ratione. Primo, ratione materiae; secundo, ratione formae; tertio, ratione finis. Ratione materiae constat navis ex ligno, ferro, stupa, pice. Per lignum intelligitur iustitia, quia per Christum fit iustitia. Sap. 14. *Benedictum lignum per quod fit iustitia.* Per ferrum propter soliditatem intelligitur fortitudo. Ier. 1. *Ecce dedi te in columnam ferream.* Per stupam, qua alligantur vulnera, intelligitur temperantia, qua vulnus carnalis concupiscentiae alligatur: unde de quibusdam qui non faciunt, dicitur Is. 1. *Vulnus, et livor, et plaga tumens etc.* Iudic. 19. dicitur de Samsone decepto a Dalila: *Qui rupit vincula, quomodo si rumpat quis filum de stupa tortum.* Per picem intelligitur caritas, quae est nexus animarum. Gen. 6. *Bitumine linies interius, et exterius:* quia quod facit vir sanctus, debet informari caritate. 1. Cor. 16. *Omnia opera vestra in caritate fiant.* Item ratione formae. In forma enim navis quinque considerantur, scilicet arctitudo principii, latitudo medii, altitudo finis, strictitudo fundi, et amplitudo oris. Arctitudo principii est dolor de peccatis praeteritis; latitudo medii spes de aeternis gaudiis; altitudo finis est timor de aeternis suppliciis. Vir enim sanctus et dolet de malis quae fecit, et timet de suppliciis quae meruit; sed ne in timore, et dolore per desperationem deficiat; spes est in medio, ut temperet. De primo, Ier. 6. *Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum.* De secundo, Rom. 12. *Spe gaudentes, in tribulatione patientes.* De tertio, Mat-

th. 2. *Facite fructus dignos paenitentiae*. Arctitudo fundi est humilitas ex consideratione propriae fragilitatis. Psal. 21. *Ego autem sum vermis, et non homo*. Amplitudo oris est consideratio summae bonitatis. Psalm. 80. *Dilata os tuum, et implebo illud*. Ratione finis significat navis vitae sanctitatem propter quatuor. Est enim finis navis quadruplex, sicut colligitur ex textu. Primus est homines trans mare ferre; secundus est mercimonia portare; tertius est in eis belligerare; quartus in eis pisces capere. Hoc debemus facere in sanctitate. Primo, contra daemones pugnare. II. Macch. 15. *Electas fecit naves bellicas*. Ephes. 6. *Non est nobis colluctatio adversus carnem, et sanguinem, sed adversus principes, et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum*. Secundo, poma deportare est odores bonarum operationum de nobis undique diffundere. Iob. 9. *Dies mei transierunt quasi naves poma portantes*. II. Cor. 9. *Bonus odor Christi sumus in omni loco*. Tertio, debemus pisces capere, idest homines ad Deum convertere. Matth 4. *Venite post me, faciam vos piscatores hominum*. Quarto, debemus in sanctitate de mari, idest de mundo, ad Deum transire sive ad caelum. Sap. 14. *Modico ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per ratem liberati sunt*, pervenientes ad portum caelestis civitatis. Ad quam nos perducat etc.

SERMO XXVIII.

DOMINICA QUARTA POST EPIPHANIAM EX EPISTOLA.

Induite vos, sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiae, Col. 3. Tria facit Apostolus hic. Primo, ut induamur praecipit; secundo, causam, qua debemus indui, subiungit; tertio, quid debemus induere, ostendit. Primum

ibi, *Induite*; secundum ibi, *Sicut electi Dei, sancti, et dilecti*; tertium ibi, *Viscera misericordiae* (1).

Omnia in nomine Dei facite. Col. 3. Circa nomen Dei sciendum, quod in nomine eius est ambulandum, orandum, loquendum, operandum, sperandum, De primo, Psal. 19. *Nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus*. De secundo, Ioan. 12. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. De tertio, et quarto, Colos. 3. *Omne quodcumque facitis, sive in verbo, sive in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite*. De quinto, Psal. 39. *Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius*. Item, nota, quod nomen eius est in corde retinendum, in ore habendum, in aure audiendum, in manu ferendum, et in fronte scribendum. In corde retinendum, quia gaudium; in ore, quia iubilus; in aure, quia melos; in manu, quia virtus; in fronte, quia honor.

Item, nota, quod nomen Dei, sicut colligitur ex textu, habet multiplicem virtutem; sed hic nominantur octo. Primo, quia in eo omnia creantur; secundo, quia in eo daemones fugantur; tertio, quia in eo omnes infirmitates curantur; quarto, quia in eo peccatores iustificantur; quinto, quia in eo moaesti laetificantur; sexto, quia in eo tentati adiuvantur; septimo, quia in eo iustis gratia augumentatur; octavo, quia in eo omnes vocati salvantur.

Item, nota, quod illud nomen illuminat rationalem, confortat irascibilem, delectat concupiscibilem. Hoc nomen debent inferi formidare, terrestres adorare, caelestes laudare. Inferi, quia sunt in eo expoliati; terrestres, quia in eo liberati; caelestes, quia in eo exaltati (2).

(1) Quare debemus indui, *quaere in Dominica prima Adventus*.
(2) Quaere in circumcisione Domini inter festivos.

SERMO XXIX.

EX EVANGELIO.

Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum; triticum autem congregate in horreum meum. Matth. 13. In istis verbis quatuor notantur. Primo, iniquorum malitia; secundo, eorum supplicia; tertio, iustorum bonitas; quarto, bonorum gloria. Primum ibi, *Zizania*; secundum ibi, *Ligate ad comburendum*; tertium ibi, *Triticum*; quartum ibi, *Congregate in horreum meum.* Maledicuntur zizania, quia sunt lolium per luxuriam, vitia per avaritiam, avena per superbiam. Lolium enim pervertit statum rationis, et luxuria similiter. Ezech. 23. *Insanuit libidine.* Osee 4: *Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor: et 1. Reg. 11. de Salomone. Et avertterunt mulieres cor eius.* Vitia, quae amara est, significat avaritiam, quae miro modo affligit avaros. Eccli. 5. *Divitiae congregatae in malum domini sui pereunt in afflictione pessima.* Mala afflictio est in congregando, peior in custodiendo, pessima in perdendo, vel relinquendo. Avena propter vanitatem significat superbiam. Iob. 11. *Vir vanus in superbiam erigitur.* Vere ergo sunt mali zizania. Eorum paena notatur ibi, *Ligate in fasciculos.* Et notantur hic tria circa eorum supplicia. Primum supplicium erit, quia aeternis vinculis constrigentur; secundum, quia ad invicem comprimentur; tertium, quia aeterno igne comburentur. Primum ibi, *Ligate*; secundum ibi, *in fasciculos*; qui enim in fasce sunt, ad invicem constringuntur; tertium ibi, *Ad comburendum.* De primo, et secundo, Sap. 17. *Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati.* De tertio, Is. 56. *Ignis eorum non extinguetur.* In quinque autem notatur magnitudo paenae istius ignis. Primo, quia comburit, et non consumit. Secundo, quia contrarium su-

scipit, frigus, et calorem secum patitur. De primo, Sap. 15. *Ignis suae virtutis oblitus.* Virtus ignis est consumere quod assumit. De secundo, Matth. 13. *Mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, et stridor dentium:* « Fle» tus (dicit Glossa) prae nimio calore, stridor dentium » prae nimio frigore. » Tertio, quia acerbissime affligit, quod patet, quia sicut dicit Augustinus: « tanto calidior » est nostro igne, quanto noster ignis picto. » Quarto, quia est aeternus. Matth. 25. *Ite maledicti in ignem aeternum.* Quinto, quia est ardor sine splendore. Psal. 28. *Vox Domini intercidentis flammam ignis.* In flamma duo sunt, splendor, et ardor. Intercidet Dominus flammam ignis, quia ibi solum est ardor sine splendore. Bonitas sanctorum notatur ibi, *Triticum,* propter multa, ad praesens autem propter tria. Primo, quia albi propter puritatem; secundo, quia rubei propter caritatem; tertio, quia ponderosi per morum honestatem. De primo, et secundo, Cant. 5. *Dilectus meus candidus, et rubicundus.* De tertio, Psal. 34. *In populo gravi laudabo te.* Sanctorum gloria notatur ibi, *In horreum meum;* spatiosum propter amaenitatem, deliciosum propter iucunditatem, perpetuum propter aeternitatem. De primo, Psal. 25. *Domine, dilexi decorem domus tuae.* De secundo, Psal. 111. *Gloria, et divitiae in domo eius.* De tertio, II. Cor. 5. *Domum non manu factam, aeternam in caelis.* Item est optimum horreum, ideo quia ibi est abundantia frumenti, vini, et olei. Vinum est gaudium de visione Patris, frumentum gaudium de visione Filii, oleum gaudium de visione Spiritus sancti. De primo, Psal. 103. *Vinum laetificat cor hominis.* De secundo, Psal. 80. *Ex adipe frumenti satiat te.* Ioan. 12. *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit etc.* De tertio, Psal. 44. *Unxit te Deus tuus oleo laetitiae prae consortibus tuis*, idest Spiritu sancto. De his tribus, II. Paral. 11. *Ciborumque horrea, posuit in his frumentum, vinum, et oleum.* De his tribus, Gen. 27. *Det ti-*

bi Deus de rore caeli, et de pinguedine terrae abundantiam frumenti, vini, et olei etc. Amen.

SERMO XXX.

DOMINICA IN SEPTUAGESIMA
EX EPISTOLA.

Sic currite, ut comprehendatis. I. Cor. 9. Duo facit Apostolus in verbis istis. Primo, monet ad currendum: secundo, ad perseverandum in cursu. Primum ibi, *Currite,* secundum ibi, *Ut comprehendatis.*

Circa primum sciendum est, quod triplex est cursus. Primus est cursus naturae. Iob. 9. *Dies mei velociores fuerunt cursore.* Secundus, culpae Ier. 24. *Factus est cursus eorum malus.* Tertius, gratiae. I. Cor. 9 *Sic curro non quasi in incertum.* Cursus naturae est triplex: tripliciter enim currunt creaturae naturaliter. Primo, currunt homini serviendo. II. Esdr. 4. *Velox cursus solis*: currit enim sol ut serviat homini. Secundo, malos puniendo. Sap. 5. *Exardescet in illos aqua maris, et flumina current duriter: contra illos stabit virtus spiritus, et turbo venti dividet illos.* Naturaliter autem currunt creaturae ad puniendum rebelles creatori suo. Sap. 16. *Creatura tibi factori deserviens, exardescet adversus iniustos, et levior ad benefaciendum fit pro his qui in te confidunt.* Tertio, currunt ad nihilum tendendo; cum creaturae sint ex nihilo, naturaliter ex se tendunt ad nihilum. Augustinus: « Quid est vita prae- » sens nisi quidam cursus ad mortem »?

Cursus culpae est similiter triplex. Primus, superbiae. Iob. 15. *Cucurrit adversus Dominum extento collo, et pingui cervice armatus est.* Secundus, avaritiae. Prov. 1. *Pedes eorum ad malum currunt*: loquitur enim ibi de avaris. Psal. 49. *Si videbas furem, currebas cum eo.* Tertius, luxuriae. Eccl. 7. *Inveni amariorem morte mulierem, quae*

aqueus venatorum est, et sagena cor eius, et vincula manus illius etc. Quasi bos ad victimam ducuntur homines ad luxuriam.

Cursus gratiae est similiter triplex. Primus, doctrinae. Gal. 2. *Contuli cum eis Evangelium quod praedico in gentibus; seorsum autem his qui videbantur aliquid esse; ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem.* Secundus, misericordiae. Gen. 18. *Ipse vero ad armentum cucurrit, et tulit inde vitulum etc.* quem vitulum hospitibus praeparavit. Tertius, perseverantiae. II. Tim. 4 *Bonum certamen certavi, cursum consummavi. . . de reliquo reposita est mihi corona iustitiae.*

Circa secundum notandum, quod tripliciter debet currere qui vult bravium apprehendere, ad cuius similitudinem monet Apostolus nos hic currere. Primo, debet currere caute, ne cadat; secundo, festinanter, ne alius praeveniat; tertio, perseveranter, ne cursum deserat. Sic debemus currere ad bravium vitae aeternae. Primo, caute, ne in foveam peccati corruamus. Ephes. 5. *Videte quomodo caute ambuletis.* Secundo, festinanter, ne pigritia torpeamus. Heb. 4. *Festinemus ingredi in illum requiem.* Tertio, perseveranter, ne a bene agendo deficiamus. Matth. 24. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Perseverare autem in cursu isto maxime facit patientia, per quam homo libenter tolerat omnes molestias quae sibi possent occurrere in mundo isto. Heb. 12. *Deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque ad dexteram Dei sedet etc.*

SERMO XXXI.

EX EVANGELIO.

Egressus circa horam tertiam invenit alios stantes in foro otiosos, et dixit illis: Ite et vos in vineam meam, et quod iustum fuerit dabo vobis. Matth. 20. In istis verbis notantur quatuor. Primo, Domini bonitas ibi, *Egressus*, scilicet in salutem populi sui. Quod enim Christus exivit ad conducendum homines in vineam iustitiae, actus fuit infinitae bonitatis. Habac. 3. *Egressus est in salutem populi sui.* Secundo, hominis stultitia ibi, *Invenit alios stantes in foro otiosos.* Nihil enim stultius quam in praesenti vita, ubi homo debet sibi operari ut in aeternitate vivat, in otio vivere. Eccli. 22. *De stercore boum lapidatus est piger; et omnes loquentur super aspernationem eius.* Tertio, operandi in vinea Domini necessitas ibi, *Ite et vos in vineam meam.* II. Thess. 3. *Qui non laborat, non manducet.* Quarto, laboris utilitas ibi, *Et quod iustum fuerit dabo vobis.* Apocal. ult. *Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.*

Circa primum notandum, quod Christus dicitur egredi quinque modis. Primus egressus fuit in principio mundi, sicut seminator creaturas seminando. Luc. 8. *Exiit qui seminat seminare semen suum.* Secundus egressus fuit in nativitate, mundum illuminando. Is. 62. *Donec egrediatur ut splendor iustus eius.* Ioan. 16. *Exivi a Patre, et veni in mundum.* Tertius, in passione sua, suos a potestate diaboli, et ab omnibus malis salvando. Is. 15. *Prope est iustus meus, et salvator meus egressus est.* Quarto, egreditur familiae suae, et rebus providendo, sicut paterfamilias. Matth. 20. *Simile est regnum caelorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.* Quinto, egredietur in iudicio tripliciter,

sicut visitator districtam inquisitionem super impios faciendo. Is. 26. *Ecce egredietur Dominus de loco sancto suo, ut visitet.* Secundo, egredietur sicut fortissimus pugil, rebelles suos devincendo: Is. 42. *Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir praeliator etc.* Tertio, sicut iudex maleficos puniendo pro meritis. Mich. 1. *Egredietur Dominus de loco sancto suo, et descendet, et calcabit super excelsa terrae.*

Circa secundum notandum, quod propter quinque magna stultitia est vivere in otio in vita praesenti. Primo, quia homo ad laborem nascitur. Iob. 5. *Homo nascitur ad laborem.* Secundo, quia ab otiositate, tamquam mala magistra, mala scientia addiscitur. Eccli. 30. *Multam malitiam docuit otiositas.* Tertio, quia frequenter horribile peccatum committitur. Ezech. 26. *Haec fuit iniquitas sororis tuae Sodomae, superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius.* Quarto, quia egestas aeterni boni per otium incurritur. Prov. 6. *Paululum dormitabis, paululum conseres manus ut dormias, et veniet tibi quasi viator egestas.* Quinto, quia labor aeternus pro brevi otio acquiritur. Psal. 27. *In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur, sed cum daemonibus.* Psal. 48. *Laborabit in aeternum, et vivet adhuc in finem.*

Circa tertium sciendum, quod vinea ista in qua mittuntur laborare, iustitiá est, in qua sunt tot palmites, quot sunt virtutes, sicut dicit Chrysostomus. In ista vinea debemus laborare quinque modis. Primo, ipsam bonis operibus et virtutibus plantando. Psal. 106. *Plantaverunt vineam, et fecerunt fructum nativitatis.* Prov. 31. *De fructu manuum suarum plantavit vineam.* Secundo, spinas, idest vitia, eradicando, et extirpando: sic e contra dicitur de stulto. Prov. 24 *Per agrum pigri hominis transivi, et per vineam hominis stulti; et ecce totum repleverant urticae.* Tertio, superfluos palmites amputando. Cant. 2. *Tempus putationis advenit.* Ioan. 15. *Omnem palmitem qui*

fert fructum, purgabit eum, ut fructuum plus afferat. Quarto, ab ipsa vulpeculas, idest daemones, cohibendo. Cant. 2. *Capite nobis vulpes parvulas, quae demoliuntur vineam*. Quinto, a furibus, idest laudibus hominum, et detractionibus, custodiendo. Cant. 5. *Posuerunt me custodem in vineis*.

Circa quartum notandum, quod pretium laborantium in vinea ista est denarius, sicut dicitur in Evangelio, qui valet mille argenteos; et hoc est quod dicitur Is. 8. *Vinea fuit pacifico: vir eius tradidit pro ea mille argenteos*. Mille argentei sunt mille gaudia aeternitatis, quae significantur per denarium: ad quam etc.

SERMO XXXII.

DOMINICA IN SEXAGESIMA
EX EPISTOLA.

In laboribus plurimis. Praeter labores corporales, quos Sancti habent cum aliis communes, Sancti sunt in septem laboribus continuis. Primus labor Sanctorum est tentationes daemonum superare. I. Timot. 5. *Labora sicut bonus miles Christi*. Labor militis est hostes debellare. Deut. 25. *Memento quid fecerit tibi Amalec*, idest diabolus, *quando egrediebaris de Aegypto, quomodo occurrerit tibi, et extremos agminis tui, qui lassi residebant, caeciderunt: quando tu eras labore, et fame confectus, et non timuerunt Dominum*: et post sequitur: *Delebis nomen eius sub caelo: cave ne obliviscaris*. Secundus, iniquorum persecutiones tolerare. Num. 30. *Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos, quomodo patres nostri descenderunt in Aegyptum, et habitavimus ibi, afflixeruntque nos Aegyptii, et fratres nostros*. Tertius, Dei praecepta observare. Psal. 93. *Qui fingis laborem in praecepto*. Quartus, orationibus instare. Psal. 68. *Laboravi clamans etc*. Quintus, pro peccatis suis,

et aliorum plorare. Ier. 45. *Laboravi in gemitu meo, et requiem non inveni.* Psal. 6. *Laboravi in gemitu meo: lavabo per singulas noctes lectum meum.* Sextus, proximis praedicando. II. Tim. 5. *In omnibus labora, opus fac Evangelistae.* I. Tim. 5. *Qui bene praesunt, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo, et doctrina.* Septimus, vigiliis, et ieiuniis, et orationibus carnem macerare. Istos septem labores enumerat Apostolus in ista epistola.

Debet autem homo istos labores sustinere propter quinque. Primo, quia per eos intus a peccatis mundatur. Psal. 24. *Vide humilitatem meam, et laborem meum, et dimitte universa delicta mea.* Secundo, quia per istos labores homo ex conversatione honestatur. Sap. 10. *Honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius etc.* Tertio, quia qui est in istis laboribus, a Domino spirituali cibo in praesenti satiatur. Matth. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis; et ego reficiam vos etc.* Quarto, quia per istos labores homo quietem in terra lucratur. Eccli. ult. *Videte quod modicum laboravi, et inveni mihi multam requiem.* Quinto, quia fructus aeternae gloriae pro laboribus istis datur. Sap. 3. *Bonorum laborum gloriosus est fructus.* Ibid. 10. *Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum suorum etc.* Apocal. 14. *Amodo iam dicit spiritus ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos etc.*

SERMO XXXIII.

EX EADEM EPISTOLA.

In laboribus plurimis. Quadruplicem laborem ponit Scriptura. Primus est labor naturae, quo homo laborat ad sustentationem naturae destitutae. Iob. 2. *Homo nascitur ad laborem.* Secundus est labor culpae, quo laborat homo

ad faciendum peccatum. Ier. 9. *Ut inique agerent, laboraverunt*. Tertius gehennae, post quam nulla sequitur quies. Psal. 48. *Laborabit in aeternum, Et vivet adhuc in finem*. Quartus labor est gratiae, quo laborant iusti ad operandum bonum.

Circa laborem naturae sunt quinque attendenda. Primo, quia pro peccato infligitur: unde patet quod homo debet odisse peccatum, propter quod est in tantis laboribus. Gen. 3. *In labore vultus tui comedes ex ea cunctis diebus vitae tuae*. Secundo, quia si sustinerent in caritate aeterna, per ipsum beatitudo acquiritur. Psal. 127. *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, et bene tibi erit*. Tertio, quia frequenter a bestiis, pestibus, vel hostibus propter peccatum consumitur; ideo debet homo a peccato cavere. Deut. 18. *Fructus terrae tuae, et omnes labores tuos comedat populus*: propter quod contrarium dicitur de iustis. Is. 62. *Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis, et si biberint filii alieni vinum, in quo laborasti: quia qui congregabunt illud, comedent*. Quarto, quia omnes ad laborandum tenentur, et qui non laborat, comedere prohibetur. II. Thes. 3. *Qui non laborat, non manducet*. Quinto, quia qui non vult laborare, aeterno supplicio punietur. Psal. 72. *In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur*, sed cum daemonibus.

Item, circa laborem culpae nota, quod Scriptura ponit quinque labores. Primus, avaritiae. Eccli. 4. *Unus est, et tamen laborare non cessat, nec satiatur etc*. Prov. 28. *Noli laborare ut diteris*. Secundus, superbiae. Eccli. 3. *Quid ergo prodest quod laboraverit in ventum?* Ventus superbia est. Tertius, luxuriae. Eccli. 9. *Perfruere vita cum uxore quam diligis, et post haec, omnia tua in labore tuo:* loquitur in persona stultorum. Quartus, maleficiorum. Is. 47. *Sta cum incantatoribus tuis, et cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab ado-*

lescentia tua. Quintus, gulae. Eccli. 6. *Omnis labor hominis in ore eius, ut comedat quis, et bibat, et fruatur laetitia ex labore suo*: et loquitur in persona gulosi.

Circa laborem gehennae possunt tria notari. Primo immensitas. Thren. 3. *Circumdedit me felle, et labore*. Secundo, acerbitas. Eccl. 10. *Labor stultorum affligit*. Tertio, aeternitas. Psal. 48 *Laborabit in aeternum, Et vivet adhuc in finem*. A quo labore liberet nos Dominus noster. Amen.

SERMO XXXIV.

EX EADEM EPISTOLA.

Scio hominem (sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit) raptum huiusmodi usque ad tertium caelum. II. Cor. 11. Tria sunt, necessaria cuilibet viro sancto ad perfectionem, quae notantur in ista epistola circa Paulum. Primo, adversariorum tolerantia; secundo, bona operatio; tertio, caelestium contemplatio. Debent enim viri sancti primo adversa tolerare patientissime; secundo bona opera excellentissime consummare; tertio caelestia gaudia contemplari. Primum notatur ibi, *In carcere abundantius*. Rom. 12. *In tribulatione patientes*. Secundum ibi, *In labore, et aerumna*. Gal. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes*. Tertium ibi, *Scio hominem raptum usque ad tertium caelum etc*. II. Cor. 3. *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes etc*.

Circa primum notandum, quod in quatuor specialibus ostenditur mira patientia Pauli in ista epistola. Primo, in sustinentia carnalium tormentorum, ibi, *Ter virgis caesus sum*. I. Cor. 4. *Persecutionem patimur, et sustinemus*. Secundo, in tolerantia divinorum iudiciorum, ibi, *Ter naufragium feci*. Tertio, in tolerantia detractionum, ibi, *Periculis in falsis fratribus*, qui eum persequebantur

detrahendo in opere. I. Cor. 4. *Maledicimur, et benedicimus.* Quarto, in tolerantia tentationum, ibi, *Datus est mihi stimulus carnis meae, angelus Satanae.* Iac. I. *Beatus vir qui suffert tentationem etc.*

Circa secundum nota, in quatuor notatur maxime bona operatio Apostoli, in quibus debemus eum imitari. Primo, in manuum labore ibi, *laboribus plurimis*; Glossa: « Manuum suarum labore ». II. Tim. 3. *In labore et fatigatione.* Item alibi: *Nocte et die in profundo maris fui.* Secundo, in ieiuniorum, et vigiliarum observatione ibi, *In vigiliis, in ieiuniis multis.* Tertio, in sollicita praedicatione ibi, *Instantia mea quotidiana.* Marc. ult. *Euntes in mundum universum praedicate Evangelium omni creaturae.* Quarto, in oratione ibi, *Propter quod ter Dominum rogavi.* Rom. 12. *Orationi instantes.* Oratio ordinabat eum ad Dominum, praedicatio ad proximum, labor manuum ad se ipsum.

Circa tertium nota, quod quatuor sunt modi contemplationis, qui notantur in ista epistola circa Paulum, quibus debemus illum imitari. Primus modus versatur circa considerationem Scripturae, qui intelligitur per raptum in paradisum ibi, *Scio hominem raptum etc.* Dionysius: « Pulsemus in hortum optimum paradisi Scripturarum, » qui odoriferis, qui dulcibus, qui speciosissimis, qui » omnimode intellectualium deriferarum volucrum can» tilenis circumsonat aures nostras; qui tangit quidem » cor nostrum, et contribulatum laetificat quidem, ira» tum autem subtemperat, et laetitia aeterna multiplici » implet ». Secundus modus versatur circa considerationem creaturae incorruptibilis, qui intelligitur per primum caelum. Psal. 8. *Quoniam videbo caelos tuos etc.* Ad literam loquitur de caelo materiali. Tertius modus versatur circa considerationem creaturae spiritualis, considerando ordines Angelorum ad Deum, ad nos, ad seipsos; qui intelligitur per raptum usque ad tertium caelum. Augu-

stinus (XII. Conf. cap. 9.) « Nimirum caelum caeli, quod » in principio fecisti, creatura est aliqua, scilicet intel- » lectualis, quamquam non tibi Trinitati coaeterna; par- » ticeps tamen aeternitatis tuae valde immutabilitate sua » prae dulcedine felicissimae contemplationis tuae cohi- » bet, et sine lapsu ullo, ex quo facta est, inhaerendo » tibi, excedit omnem volubilem vicissitudinem tempo- » rum ». Quartus modus versatur circa considerationem Divinitatis, qui intelligitur per raptum in tertium cae- lum. II. Cor. 3. *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes etc.* Bernardus: « At omnium maximus, qui » spreto usu rerum, et sensuum, quantum quidem hu- » manae naturae fragilitati fas est, non ascensionis gra- » dibus ad illa sublimia advolare interdum contemplan- » do consuevit ». Et haec contemplatio cum perfecta fuerit, erit summa beatitudo. Augustinus: « Introducis » ad me Domine aliquando quamdam nescio quam dul- » cedinem, quae perficitur in me: nescio quae sit vita » aeterna, si illa non est ». Ad quam perducere etc. Amen.

SERMO XXXV.

EX EVANGELIO.

Volucres caeli comederunt illud. Luc. 8. Per volucres intelliguntur daemones, per semen iustitia: unde secundum mysticam expositionem possunt in istis verbis notari tria. Primo, daemonum ad male faciendum velocitas ibi, *Volucres*; secundo, eorum secundum naturam dignitas ibi, *Caeli*; tertio, eorum secundum culpam iniquitas ibi, *Comederunt*.

Circa primum sciendum, quod daemones comparantur volucribus propter tria. Primo, propter volatus sublimitatem; secundo, propter volandi velocitatem; tertio, propter rapacitatem. Daemones enim volant in altum. Num. 24.

Si in petra posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. Item volant cito per malefaciendi festinationem. Thren 4. *Velociores fuerunt persecutores aquilis caeli.* Item vivunt de rapto per animarum devorationem. I. Pet. 5. *Adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret.* Ezech. 18. *Aquila grandis magnarum alarum.*

Circa secundum notandum, quod propter tria dicuntur daemones aves caeli. Primo, propter originem; fuerunt enim facti in caelo empyreo. Secundo, propter subtilitatem: unde de his duobus. Is. 14. *Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris? etc. usque altissimo.* In eo quod dicitur de caelo cecidisse, notatur ibi origo, quia fuit in caelo creatus; in eo quod dicitur Lucifer, notatur naturalium perspicacitas, et speciositas. Tertio, dicuntur aves caeli propter habitationem. Ephes. 6. *Contra spiritualia nequitiae in caelestibus... et propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die mala, et in omnibus perfecti stare.*

Circa tertium notandum, quod triplex est semen quod comedunt daemones. Primum est verbum Dei. Matth. 23. *Semen est verbum Dei.* Luc. 8. *Aliud cecidit secus viam, et venerunt volucres caeli, et comederunt illud.* In eodem: *Venit malus, et rapit quod seminatum est in corde eius*, hoc est quod seminatum est secus viam. Secundum est semen iustitiae. II. Cor. 9. *Qui parce seminat, parce et metet; qui autem seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.* Tertium semen est quodlibet bonum opus. Psal. 25. *Euntes ibant, et flebant mittentes semina sua.* Augustinus ibi: « Semina nostra sunt quicquid boni fe- » cimus ». Semen verbi Dei tollunt daemones, errorem in corde hominis seminando. II. Cor. 4. *In quibus Deus huius saeculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei.* Semen iustitiae tollunt daemones ad iniustitiam per-

trahendo. Ioan. 8. *Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere.* Tertium semen boni operis tollit diabolus, homines gloriari de bono opere faciens. Matth. 6. *Cum facies eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut faciunt hypocritae, ut videantur ab hominibus, Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Et ideo patet quod semen est volucribus, idest daemonibus, custodiendum, ut possit afferre fructum centesimum. Fructus centesimus est gaudium aeternitatis: ad quod nos perducere dignetur etc.

SERMO XXXVI.

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA, EX EPISTOLA.

Si linguis hominum loquar, et Angelorum, caritatem autem non habuero, factus sum velut aes sonans, aut cymbalum tinniens. I. Cor. 13. In ista epistola invitamur ad caritatem: ideo commendatur hic multipliciter, et notantur hic quinque circa caritatem. Primo, eius pretiositas; secundo, damnum in eius absentia; tertio utilitas in eius praesentia; quarto, ipsius aeternitas; quinto ipsius dignitas. Primum ibi, *Caritatem*, eo enim ipso quod virtus ista caritas dicitur, cara et pretiosa ostenditur. Secundum ibi, *Factus sum velut aes sonans etc.* Tertium ibi, *Caritas benigna est etc.* Quartum ibi, *Caritas nunquam excidit.* Quintum ibi, *Maior autem horum est caritas.*

Circa primum notandum, quod caritas dicitur cara res propter quatuor. Primo, quia non potest haberi, nisi ab uno solo, et a summo bono donetur. Rom. 5. *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum.* Secundo, quia solum a bonis habetur. Augustinus: « Caritas » est fons proprius, cui non comunicat alienus. » Tertio, quia cum ipsa bona omnia possidentur. Augustinus:

« Attende quantum bonum est caritas: quae si absit, fru-
» stra habentur cetera: si autem adsit alicui, habentur
» omnia ». Quarto, quia qui habet eam, nimis carus a Deo habetur: sicut qualitas est secundum quam quales dicimur, sic caritas est secundum quam cari dicimur. Unde Dominus in caritate existentes vocat carissimos. Cant. 5. *Comedite amici, et inebriamini carissimi.*

Circa secundum notandum, quod triplex damnum contingit ex absentia caritatis, sicut ostendit hic Apostolus. Primum est, quia bonum naturae consumitur, ibi, *Factus sum velut aes sonans*: aes enim sonando consumitur; sic creatura rationalis sine caritate a vitiis consumitur. Augustinus in Lib. de civitate Dei: « Si naturae bonae non
» essent, eis vitia non nocerent: nam quid eis nocendo
» faciunt, nisi adimere integritatem, pulchritudinem, sa-
» lutem, et pacem? » Secundum, quia anima sine caritate separata a Deo moritur, ibi, *Nihil sum*, idest mortuus sum, quod est a vero esse separatus, sine quo homo nihil est. I. Ioan. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* Tertium est, quia omne opus sine caritate inutile efficitur, ibi, *Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum etc. Si tradidero corpus meum etc.* Ambrosius: « Qui carita-
» tem non habet, omne bonum amittit »: quod etc.

SERMO XXXVII.

EX EVANGELIO.

Caecus sedebat secus viam. Luc. 18. Moraliter per caecum istum intelligitur peccator. Soph. 1. *Ambulabunt ut caeci, quia Domino peccaverunt.* Sicut enim caecus non videt corporaliter, ita peccator non videt spiritualiter. Sunt autem septem, quae visum corporalem impediunt, et significant septem mortalia vitia, quae spiritualiter excaecant. Primum est faciei inflatio, et haec est superbia.

Augustinus: « Nimis inflata facies mea me videre non » sinit ». Secundum est aeris obtenebratio, haec est invidia: unde invidus dicitur quasi non videns. Sap. 2. *Excaecavit eos malitia eorum*. Dicitur de Iudaeis invidis. I. Reg 18. *Iam non rectis oculis aspiciebat Saul David etc*. Tertium est oculorum conturbatio, haec est ira. Psal. 30. *Conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, et venter meus*. Quartum est pulveris, vel alicuius grossi superiectio, haec est avaritia. Pulvis enim temporalia sunt quae excaecant. Augustinus: « Defluxi ad temporalia, et ob» scuratus sum ». Quintum est oculorum clausio: cum enim quis claudit oculos, aut non vult aperire oculos, non videt, haec est accedia. Accediosus enim ex sola pigritia aperiendi oculos intellectuales non potest videre bona spiritualia. Boetius: « Nequeunt oculos tenebris assue» tos ad lucem veritatis attollere, similesque sunt avibus » quarum nox intuitum illuminat, excaecat dies ». Sextum, sanguinis, et humorum circa oculos multiplicatio, haec est gula. Prov. 23. *Cui vae? cuius patri vae? cui rixae? cui foveae? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis?* Ad literam, oculos etiam spirituales, et corporales nimia potatio vini excaecat. Septimum, panniculi obumbratio: nascitur enim aliquando quidam panniculus in oculo, sive nubecula, et excaecatur homo, hoc fit per luxuriam. Augustinus: « Ascendebant nubeculae » de limosa concupiscentia carnis, et obnubilabant, et » obfuscabant cor meum, ut non discerneretur sinceritas » dilectionis a caligine libidinis ». Et sicut sunt septem quae excaecant, ita septem sunt quae illuminant. Primum est fides. Luc. 18. *Respice, fides tua te salvum fecit*. Augustinus: « Fides est illuminatio mentis, qua mens illumi» natur a prima luce ad videndum bona spiritualia ». Secundum, humilitas. Ioan. 9. *Ego in iudicium in hunc mundum veni, ut qui non vident videant*, idest qui se vi-

dere non existimant, quod est humilium. Tertium, es amaritudo poenitentiae. Tob. 6. *Fel valet ad ungendum oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabuntur.* In felle amaritudo signatur. Quartum est dilectio proximi. Apoc. 3. *Collyrio enim inunge oculos tuos, ut videas.* Quintum est abundantia lacrymarum: hoc probatum est in caeco nato, qui lavit oculos suos in natatoria Siloe, quod interpretatur missus, abiit ergo, et lavit, et venit videns. Ioan. 9. *Vade ad natatoria Siloe.* Sextum est devota oratio. Matth. 20. *Et clamaverunt dicentes: Domine, miserere nostri fili David:* et post: *Misertus Iesus tetigit oculos illorum, et confestim viderunt.* Septimum est devota sanctarum Scripturarum auditio. Is. 20. *In die illa audient surdi verba libri signati, et oculi caecorum videbunt etc.* Amen.

SERMO XXXVIII.

DOMINICA PRIMA IN QUADRAGESIMA, EX EPISTOLA.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. II. Cor. 6. In istis verbis duo notantur. Primo, praesentis temporis commendatio ibi, *Ecce nunc tempus acceptabile.* Secundo, causa commendationis subiungitur ibi, *Ecce nunc dies salutis.*

Circa primum sciendum, quod tempus praesens dicitur *tempus acceptabile* propter octo. Primo, quia est tempus Dominum requirendi. Osee 10. *Tempus autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit iustitiam etc.* Secundo, quia est tempus Domino placendi. Psal. 68. *Tempus beneplaciti, Deus.* Tertio, quia est tempus mores corrigendi. Hebr. 9 *Usque ad tempus correctionis impositi,* scilicet iustitiae iudaeorum etc. Quarto, quia est tempus vitia, et superflua resecandi. Cant. 2. *Tempus putationis advenit.* Quinto, quia est tempus divinam misericordiam susci-

piendi. Psal. 101. *Tempus miserendi eius, quia venit tempus.* Sexto, quia est tempus tribulationem patiendi. Ier. 20. *Tempus tribulationis est Iacob, et ex ipso salvabitur.* Septimo, quia tempus salutem acquirendi. Eccli. 4. *Ne retineas verbum in tempore salutis.* Octavo, quia est tempus benefaciendi. Psal. 118. *Tempus benefaciendi, Domine.* Circa illud ultimum notandum, quod tempus quadragesimae est tempus benefaciendi spiritualiter, ad quod invitant nos octo. Primo, Scriptura, quae in isto tempore legitur. Modo enim leguntur Evangelia, et Epistolae quae invitant nos ad orandum, ad ieiunandum, ad faciendas eleemosynas, ad iustitiam faciendam, et paenitentiam, et cetera huiusmodi: unde surdus videtur esse qui modo non bonum operatur. Videtur enim non audire voces tot Scripturarum quae modo leguntur, quae ad bonum hortantur. Secundo, invitat nos ad hoc Creator, qui creditur in istu tempore fecisse mundum: unde valde incuriale est non facere aliquod bonum pro Deo, cum ipse tot bona fecerit pro nobis. Tertio, invitat nos ad hoc creatura, quae tempore hiemali ab opere cessavit, modo reincipit operari, sicut patet in herbis, plantis, et animalibus. Ierem. 8. *Milvus in caelo cognovit,* operando scilicet, *tempus suum.* Quarto, invitat ad bonum operandum Christi exemplum, qui in isto tempore bona fecit nobis. Bernardus: « Qui me totum et semel dicendo fecit, in reficiendo » et dixit multa, et fecit mira, et pertulit dura ». Quinto, invitat Ecclesiae ordinatio, quae instituit ut omnes confiterentur, et ieiunarent, et Ecclesiam frequentarent: unde qui haec non facit, transgreditur praeceptum matris Ecclesiae. Prov. 1. *Ne dimittas legem matris tuae.* Sexto, multorum provocatio, et consuetudo. Modo enim multi incipiunt bonum operari: unde debet verecundari solus cum paucis remanere. Heb. 12. *Ideoque et nos tantam habentes nubem impositam testium, deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad pro-*

positum nobis certamen etc. Septimo, divinae gratiae abundans effusio. Credibile est enim quod Deus, qui tot bona largitus est nobis, istis diebus modo gratiam abundantius effundat: unde Epistola legitur: *Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, etc*. Octavo, debet nos hortari ad bonum magni Paschatis expectatio: qui enim expectat magnum festum, debet facere magnam vigiliam: ideo modo cantat Ecclesia: *Non sit vobis vanum mane surgere ante lucem, quia promisit Dominus coronam vigilantibus*. Item, corpus Christi recipere expectamus, quod nullus debet recipere nisi purgatus. I. Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat etc*. Unde sic digne celebrando quadragesimam istam in praesenti, perveniemus ad montem Dei Horeb, idest ex Evangelio ad mensam caelestem. Ad quam etc.

SERMO XXXIX.

EX EVANGELIO.

Cum ieiunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit etc. Matth. 4. Sicut Augustinus dicit, summa religio est imitari quod colimus: unde cum Dominus noster ieiunaverit, debemus eum imitari in ieiunando. Sunt autem quatuor quae debent nos movere ad ieiunandum. Primum est Dei praeceptum; secundum Christi exemplum; tertium; multiplex quod non ieiunantibus provenit nocumentum; quartum, multiplex quod ex ieiuniis provenit emolumentum.

Circa primum sciendum, quod Dominus praecepit ieiunium quadrupliciter. Primo, per se ipsum Adae, et Evae in paradiso, cum praecepit ut ieiunarent, idest abstinerent a ligno scientiae boni, et mali, ne comederent. Secundo, praecepit ieiunium per legem Moysi. Lev. 16. *Sabbatum requietionis est: affligetis animas vestras religione*

perpetua etc. Tertio, per prophetas. Ioel. 2. Sanctificate ieiunium etc. Quarto, per Apostolos. II. Cor. 11 *In fame, et siti, in ieiuniis multis*. Unde patet quod transgressor praeceptorum gratiae est, qui non vult ieiunare.

Circa secundum notandum, quod Dominus quatuor docuit nobis esse necessaria in ieiunio. Primo, ut ab omnibus peccatis mundemur; secundo, ut ieiunantes a favoribus hominum occultemur; tertio, ut longanimiter et perseveranter ieiunemus; quarto, ut tentationes daemonum superemus. Primum docuit in hoc, quod baptizatus ieiunavit; sic et qui vult bene ieiunare primum debet per paenitentiam, et confessionem lavari. Matth. 6. *Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava*. Secundum docuit, quod ieiunaturus desertum petiit : unde docuit quod cum ieiunamus, et bona operamur, a laudibus hominum nos abscondamus. Matth. 6. *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes*: et post: *ut non videaris hominibus ieiunans*. Tertium docuit in hoc, quod quadraginta diebus et noctibus ieiunavit. Augustinus : « Carnem vestram domate ieiuniis ab esca, et potu, quantum valetudo permittit ». Quartum docuit in hoc quod diabolo tentanti non credidit ibi, *Non in solo pane vivit homo*; et ibi, *Vade Satana*. Eccli. 2. *Fili, accedens ad servitutem Dei sta in iustitia, et timore, et praepara animam tuam ad tentationem*.

Circa tertium sciendum, quod quatuor mala proveniunt eis qui nolunt ieiunare cum debent. Primum est malum culpae. Ezech. 26. *Haec fuit iniquitas sororis tuae Sodomae, saturitas panis, et abundantia etc*. Secundum est malum damni: qui enim non vult ieiunare hic, a fructu aeternae vitae perpetuo ieiunabit. Hoc significatur in Gen. 3. ubi dicitur, quod Adam noluit abstinere a fructu ligni vetiti: unde dixit Dominus: *Videte ne forte sumat de ligno vitae, et comedat, et vivat in aeternum: et emisit eum Dominus de paradiso voluptatis etc*. Tertium est malum

paenae praesentis. Eccli. 27. *Propter crapulam multi perierunt etc.* Quartum est paena famis, et sitis in inferno perpetua: qui enim non vult modo ieiunare, famem et sitim perpetuo sustinebit. Is. 45. *Ecce servi mei comedent, et vos esurietis etc.* Quod patet in divite epulante, qui nolebat ieiunare, sed quotidie splendide comedebat; ideo non potuit habere guttam aquae etc. Luc. 15.

Circa quartum notandum, quod quadruplex bonum provenit ex ieiunio. Primum est vitiorum mortificatio; secundum, mentis in Deum elevatio; tertium, virtutum acquisitio; quartum, aeternae beatitudinis praemium. De his quatuor Gregorius: « Qui corporali ieiunio vitia com- » primis » ecce primum « mentem elevas » ecce secundum « virtutem largiris » ecce tertium « et praemia » ecce quartum: ad quod etc.

SERMO XL.

DOMINICA SECUNDA IN QUADRAGESIMA, EX EPISTOLA.

Rogamus vos fratres, et obsecramus ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare, et placere Deo, sic et ambuletis. I. Thess. 4. In ista epistola hortatur nos Apostolus ad quinque. Primo, ut secundum Deum ambulare studeamus ibi, *Quemadmodum oporteat vos ambulare*; secundo, ut Deo placeamus ibi, *et placere Deo*; tertio, ut sancti, idest mundi, efficiamur ibi, *Est enim voluntas Dei sanctificatio vestra*; quarto, ut iniuriam proximo non faciamus ibi, *Ne quis supergrediatur etc.* quinto, ut a peccato luxuriae caveamus ibi, *Ut abstineatis vos a fornicatione.*

Circa primum sciendum, quod Apostolus docuit duodecim modos ambulandi: hic quaeras quinque, alios quaeras in sequenti Dominica. Debemus enim primo ambulare in

humilitate, ne inflati superbia per arctam viam ingredi non valeamus. Secundo, in patientia, ut labores viae, et adversa libenter sustineamus. Tertio, in mansuetudine, ut comites in via habeamus, et eos in itinere non turbemus. Quarto, in caritate, ut verba bona sociis communicemus. Quinto, in compassione, ut sanctorum infirma supportemus. De his quinque Ephes. 4. *Ut digne ambuletis cum omni humilitate*, ecce primum; *et mansuetudine*, ecce secundum; *cum patientia*, ecce tertium; *supportantes invicem*, ecce quartum; *in caritate*, ecce quintum.

Circa secundum sciendum, quod quinque sunt nobis necessaria ut placeamus Deo. Primo, ut eum tamquam omnipotentem, et iustum super omnia timeamus. Secundo, ut in eum tamquam in liberatorem super omnia speremus. De his duobus, Psal. 149. *Beneplacitum est Domino super timentes eum*, ecce primum; *et in eis qui sperant super misericordia eius*, ecce secundum. Tertio, ut eum tamquam summum bonum super omnia diligamus. Prov. 8. *Ego diligentes me diligo.* Quarto, ut tribulationes pro eo libenter sustineamus. Iudith. 8. *Omnes qui Domino placuerunt, per multas tribulationes transierunt.* Quinto, ut carnis delectabilia pro eo despiciamus, et secundum spiritum vivamus. Rom. 8. *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt: vos autem in carne non estis, sed in spiritu.*

Circa tertium sciendum, quod propter quinque maxime debemus studere ut sancti, idest mundi efficiamur. Primo, ut Deo assimilemur. I. Petr. 1. *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.* Secundo, ne Christo, qui multo labore, et expensis nos mundavit, iniuriam faciamus. Apocal. 21. *Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* Tertio, ne ab ingressu caelestis civitatis prohibeamur. Apocal. 21. *Non intrabit in ea aliquid coinquinatum.* Quarto, ut sapientiae susceptibiles efficiamur. Sap. 7. *In animam sanctam se transfert, et amicos Dei, et prophetas constituit.* Quinto, ut Deum videre mereamur.

Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt:* quod nobis praestet Christus etc.

Abstineatis vos a fornicatione. Multae causae sunt quare homo debet abstinere a fornicatione. *Quaere in quadragesimalibus in secunda Dominica.*

SERMO XLI.

EX EVANGELIO.

Filia mea male a daemonio vexatur. Matth. 15. Moraliter per istam daemoniacam intelligitur anima peccatrix: et notantur hic duo mala quae acquirit homo per peccatum mortale. Primum est, quia possidetur a daemonio; secundum est, quia male vexatur.

Circa primum sciendum, quod anima peccatrix possidetur a septem daemonibus. Primum daemonium est immoderata sciendi cupiditas: hoc est daemonium meridianum. Psal. 90. *A daemonio meridiano.* Secundum est immoderata habendi avaritia: hoc est daemonium mutum. Luc. 11. *Erat Iesus eiiciens daemonium, et illud erat mutum.* Tertium est dominandi ambitio: hoc est daemonium Asmodeus nomine. Tob. 3. *Daemonium nomine Asmodeus interficiebat eos.* Asmodeus, qui interpretatur iudicium facturae, significat ambitionem, quae appetit habere potestatem iudicandi homines, qui sunt factura Dei. Quartum daemonium carnalium voluptatum delectatio: hoc est daemonium caecum. Matth. 12. *Tunc oblatus est ei homo daemonium habens, caecus, et mutus.* Haec est carnalis concupiscentia, quae excaecat oculos mentis. Augustinus: « Ascendebant nebulae de limosa concupiscentia carnis, » et obnubilabant, et offuscabant cor meum, ut non di- » scerneretur dilectionis sinceritas a caligine libidinis ». Quintum est nocendi crudelitas: hoc est daemonium saevum, Matth. 8. *Et occurrerunt ei duo homines daemonia*

habentes saevi nimis. Sextum est detrahendi malignitas: de hoc Apocal. 16. *Vidi tres spiritus immundos in modum ranarum exisse, qui sunt tres species daemoniorum*. In rana intelligitur detrahendi loquacitas quia tres sunt modi detrahendi. Primus est bona diminuere; secundus est mala exaggerare; tertius falsa crimina imponere. Septimum daemonium est desperatio, ex qua sequitur omne malum. Istud daemonium vocatur legio, quia multi daemones intrant, in animam post desperationem. Matth. 5. *Quod tibi nomen est? Respondit, Legio*. De istis autem septem daemoniis in Luc. 8. *Maria quae vocatur Magdalena, de qua exierunt septem daemonia*. Ab istis daemoniis possidetur anima peccatrix.

Circa secundum sciendum, quod daemonia ista hominem quem possident, vexant septem modis. Primo, caecum faciendo. Secundo, loquelam auferendo. De his duobus. Matth. 12. *Habens daemonium, caecus, et mutus*. Tertio, affligunt ignem cupiditatis accendendo. Quarto, in aqua luxuriae submergendo. Quinto, mutationes rerum mutabilium immutando. De his tribus. Matth. 17. *Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est: nam saepe cadit in ignem, crebro in aquam*. Peccator dicitur lunaticus, quia ut Luna cum temporalibus crescit, et decrescit, et saepe cadit in ignem cupiditatis, et aquam luxuriae. Sexto, affligit gelu spiritualium, indumenta virtutum auferendo. Luc. 8. *Occurrit illi vir quidam qui daemonium habebat iam temporibus multis, et vestimento non induebatur etc*. Septimo, vexat doloribus, et angustiis, quae saepe patiuntur peccatores, affligendo. Marc. 5. *Occurrit ei de monumentis homo in spiritu immundo:* et post: *Concidens se lapidibus*. Ier. 2. *Vide quam malum, et amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum etc*.

Valent autem ad liberationem huius daemoniacae quinque quae notantur circa mulierem Chananaeam. Primo, humilitas, ibi, *Nam et catelli etc*. Secundo, patientia, quae

notatur in hoc quòd tam patienter portavit improperium sibi a Domino illatum. Tertio, oratio ibi, *Miserere mei, fili David etc.* Quarto, perseverantia, quae notatur in hoc quod non cessavit, donec obtinuit quod volebat. Quinto, fides ibi, *O mulier, magna est fides tua.* Si ista quinque habueris, ab omni daemonio, idest peccato, liberaberis quod nobis praestet Christus. Amen.

Egressus Iesus de finibus Tyri, et Sidonis etc.

Quaere inter quadragesimales in secunda Dominica.

SERMO XLII.

DOMINICA TERTIA IN QUADRAGESIMA
EX EPISTOLA.

Ut filii lucis ambulate etc. Ephes. 5. In istis verbis tria facit Apostolus. Primo ad ambulandum invitat ibi, *Ambulate*; secundo modum ambulandi demonstrat ibi, *Ut filii*; tertio causam assignat ibi, *Lucis.* Nam ex quo lux est, ambulandum est. Ioan. 12. *Ambulate dum lucem habetis*, ne vos tenebrae comprehendant.

Circa primum sciendum, quod quadruplex est ambulatio hominis. Prima naturae, secundum quod ambulat homo ad mortem properando. Iob. 16. *Semitam per quam non revertar, ambulo.* Secunda culpae, secundum quam ambulat homo de malo in malum transeundo. Psal. 11. *In circuitu impii ambulant.* Tertia gratiae, secundum quam ambulat homo de bono in melius proficiendo. Gen. 17. *Ambula coram me, et esto perfectus.* Quarta gloriae, secundum quam ambulant sancti post Christum eundo. Apocal. 3. *Ambulabunt mecum in albis quia digni sunt.* Prima est sustinenda, secunda est fugienda, tertia est facienda, quarta desideranda. Ad tertiam hortatur hic Apostolus Ephes. 4. *Obsecro vos ut ambuletis digne Deo.*

Circa modum ambulandi notandum, quod duodecim mo-

dos docet nos Apostolus ambulandi in suis epistolis. Quinque positi sunt in praecedenti Dominica, septem vero hic.

Sciendum est ergo, quod debemus ambulare in vitae novitate. Primo, peccati vetustatem abiiciendo. Rom. 6. *In novitate vitae ambulate*. Secundo, carnem spiritui subiiciendo, et secundum spiritum vivendo. Galat 5. *Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis*. Tertio, in dilectione, Deum, et proximum diligendo. Ephes. 5. *Ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit vos etc*. Quarto, honeste, et bone inter homines conversando. Thes. 4. *Ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt*. Quinto, in sapientia, dulcibus sermonibus, et utilibus alios aedificando. Col. 4. *In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt*. Sexto, in Christo, eum sequendo, et imitando. Col. 2. *Sicut accepistis Christum, in ipso ambulate*. Septimo, in luce debemus ambulare, nihil reprehensibile faciendo, de quo hic, *Ut filii lucis ambulate*. Ioan. 11. *Qui ambulat in die, non offendit*. Istis septem modis ambulant boni; mali autem ambulant septem aliis modis. Primo, secundum carnem carnis desideria perficiendo. Iudith. 2. *Post carnem in concupiscentiis ambulant*. Secundo, ambulant secundum saeculum saeculariter vivendo. Ad Ephes. 2 *In quibus ambulastis aliquando secundum saeculum mundi huius*. Tertio, ambulant in vanitate, quae vana sunt, diligendo. Ephes. 4. *Sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris habentes obscuratum intellectum etc*. Quarto, inordinate, et inhoneste, et dissolute vivendo. 2. Thess. 4. *Ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem quam accepistis a nobis*. Quinto, ambulant in desideriis faciendo quodlibet. Sexto, in luxuriis luxuriose vivendo. Septimo, ambulant in gulositate comessationibus, et ebrietatibus vacando. De his tribus I. Pet. 4. *Qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, et comessationibus, potationibus, ebrietatibus, et illicitis idolorum cultibus*. Istis modis non est ambulandum:

quia qui sic ambulant, peribunt. Ioh. 6. *Ambulant in vacuum, et peribunt*. Sed qui primis modis ambulant, pervenient ad gaudia vitae aeternae: quae donet nobis Christus. Amen.

SERMO XLIII.

EX EVANGELIO.

Erat Iesus eiiciens daemonium, et illud erat mutum. Luc. 11. In istis verbis circa eiectionem istius daemonii, per quam significatur eiectio diaboli ab anima, notantur hic tria. Primo, eiiciendi frequentia ibi, *Erat Iesus eiiciens daemonium*, ubi notatur quod frequenter eiiciebat. Secundo, eiecti nequitia ibi, *Et illud erat mutum*. Tertio eiectionis utilitas ibi, *Et cum eiecisset daemonium, locutus est mutus*.

Circa primum notandum, quod Dominus eiecit daemonem frequenter. Primo, de caelo proiiciendo. Ezech. 8. *Eieci te de monte sancto meo*. Apoc. 12. *Proiectus est accusator fratrum nostrorum*. Secundo, eiecit eum de paradiso, ipsum maledicendo. Gen. 3. *Quia hoc fecisti, maledictus eris inter animantia, et bestias terrae*. Tertio, eiecit eum de monte, ipsum ignominiose repellendo. Matth. 4. *Vade retro Satana etc*. Quarto, eiecit eum de animabus, eum ab ipsis repellendo. Act. 10. *Qui pertransiit benefaciendo, et liberando omnes oppressos a diabolo*. Quinto, eiecit eum de corporibus obsessis, ab eo liberando. Luc. 4. *Exibant autem daemonia a multis etc*. Sexto, eiecit eum de mundo, ipsum ab eius potestate eripiendo. Ioan. 12. *Nunc princeps huius mundi eiicietur foras*. Septimo, deiiciet eum in infernum, aeternis incendiis deputando. Is. 14. *Verumtamen ad infernum detraheris, ad profundum laci etc*.

Circa secundum notandum, quod triplex malum intulit daemonium isti obsesso, per quod significatur triplex malum quod provenit ex peccato. Primum fuit quod ipsum

possedit; secundum, quia ipsum excaecavit; tertium, quia loquelam ei abstulit. Habuit enim homo iste tria mala, quia et daemoniacus fuit, et caecus, et mutus; et significat tria mala quae incurrit homo per peccatum. Primum est, quia a daemonio possidetur. I. Tim. 2. *Ut resipiscant a laqueis diaboli, a quo captivi tenentur.* Secundum est, quia caecus efficitur. Soph. 2. *Ambulabunt ut caeci, quia Domino peccaverunt.* Tertium malum est, quia mutus ad laudandum Deum, et confitendum peccata sua efficitur. Is. 56. *Universi canes muti, non valentes latrare.*

Circa tertium notandum quod tres utilitates subsecutae sunt ex eiectione istius daemonis. Prima fuit ab ipsius possessione daemonis liberatio; secunda visus restitutio; tertia loquelae reintegratio: et significant tria bona quae sequuntur animam in iustificatione. Primum est, quia a potestate diaboli eripitur. Col. 9. *Qui nos eripuit de potestate tenebrarum.* Secundum, quia lumen gratiae sibi restituitur. Psal. 145. *Dominus illuminat caecos.* Tertium est, quia loquela ad laudandum Deum, et confitendum peccata sua ei redditur. Psal. 50. *Libera me de sanguinibus,* idest peccatis, *et exaltabit lingua mea iustitiam tuam etc.*

SERMO XLIV.

DOMINICA QUARTA IN QUADRAGESIMA EX EPISTOLA.

Illa autem quae sursum est Ierusalem, libera est. Gal. 4. In istis verbis commendatur civitas Dei, quae regnat in caelis, in tribus. Primo, in situ ibi, *Quae sursum est*; secundo, in nomine ibi, *Ierusalem*; tertio, in libertate ibi, *Libera est.*

Circa primum notandum, quod in hoc quod dicitur esse sursum, commendatur in quatuor. Primo, a puritate: immunditiae enim non sunt in alto, sed tendunt ad val-

les; hoc est in civitate caelesti, ubi nihil est immundum. Apoc. 22. *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, faciens abominationem.* Secundo, a sanitate: civitas enim in alto sita sana est: hoc est in caelesti civitate, ubi nullus languor est, nec dolor etc. Apocal. 21. *Et mors ultra non erit, neque clamor, neque dolor.* Tertio, a securitate: civitas enim in alto sita securior est. Psal. 57. *Mirificavit Dominus misericordiam suam in civitate munita.* Quarto, a spatiositate: terra enim quae deorsum est, habet se sicut punctus in sphaera; caelum vero sicut circumferentia. Augustinus: « Quod autem in angustiis miraris » latitudinem caelorum se non coarctantium. Ab ultimis » Hispaniae finibus usque ad vicos paucissimorum dierum » spatia iacent, si navem ferat ventus. At illa caelestis » regio per trigiuta annos velocissimo sideri prae» stat iter ».

Circa secundum notandum, quod in hoc quod dicitur, *Ierusalem*, commendatur a multis civitas caelestis: multa enim dicuntur de Ierusalem in Scriptura, quae intelliguntur de Ierusalem caelesti; et notantur hic decem. Primum est admirabilis pulchritudo et speciositas. Cant. 2. *Pulchra es, amica mea, et suavis, et decora, sicut Ierusalem etc.* Secundum est ineffabilis amor et caritas. Is. 31. *Dixit Dominus, cuius ignis est in Sion, et caminus eius in Ierusalem.* Tertium est delectabilis splendoris claritas. Tob. 12. *Luce splendida fulgebit, et omnes fines terrae adorabunt eam.* Quartum est murorum, et viarum, et portarum speciositas. Tob. 6. *Et portae Ierusalem ex saphiro, et smaragdo aedificabuntur etc.* Quintum, omnium rerum abundantia. Is. 33. *Oculi tui videbunt Ierusalem habitationem opulentam etc.* Sextum, omnium deliciarum affluentia. Is. ult. *Laetamini in Ierusalem, exultate in ea omnes qui diligitis eam; gaudete in ea gaudio universi qui lugebatis super eam, ut sugatis, et repleamini ab uberibus consolationis eius, ut mulgeatis, et deliciis affluatis ab omni-*

moda gloria eius. Septimum est perpetua et continua laetitia. Octavum, aeternus honor, et gloria. Is. 60. *Super te, Ierusalem, orietur Dominus, et gloria eius in te videbitur.* Nonum, aeternae pacis felicitas. Is. ult. *Ecce ego declinabo super Ierusalem quasi fluvium pacis.* Decimum, beatae lucis aeterna iucunditas. Tob. 13. *Per omnes plateas Ierusalem alleluia cantabitur.* Is. 65. *Ecce ego do Ierusalem exultationem, et populo eius gaudium etc.*

Circa tertium notandum, quod erit ibi libertas a quinque. Primo, a daemonum vexatione. Is. 14. *Et erit in die illa, cum requiem dederit tibi Dominus a labore tuo, et a concussione tua et a servitute dura, qua ante servisti etc.* Secundo, ab omni mali afflictione. Tob. 13. *Liberabis Ierusalem civitatem tuam sanctam a ounctis tribulationibus suis.* Tertio, a creaturarum corruptione. Quarto, a morte corporis. Rom. 8. *Quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei etc.* Quinto, erit ibi libertas a servitute peccati. Ioan 8. *Si filius vos liberaverit, vere vos liberi eritis.* Beata est ergo illa civitas, ubi nullum est malum, et est ibi omne bonum; ad quod bonum etc.

SERMO XLV.

EX EVANGELIO.

Abiit Iesus trans mare Galilaeae. Ioan. 6. Tria principaliter sunt quae fecisse dicitur Iesus in hoc Evangelio. Primum est, quia mare transiit ibi, *Abiit Iesus trans mare.* Secundum est, quia in montem ascendit ibi, *Subiit ergo in montem.* Tertium est, quia turbas pavit ibi, *Accepit ergo Iesus panes.*

Circa primum notandum, quod tria fecit Iesus circa mare. Primo, ipsum placavit; secundo, per ipsum siccis pedibus ambulavit; tertio, ipsum transmeavit. Haec tria facit Christus in mundo. Psal. 103. *Hoc mare magnum,*

et spatiosum. Primo, ipsum placavit, Deo Patri reconciliando; secundo, siccis pedibus super ipsum ambulando, nihil mundanum diligendo; tertio, transmeavit de mundo ad caelum ascendendo. De primo, II. Corint. 5. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi etc.* De secundo, Ioan. 12. *Venit enim princeps mundi huius, et in me non habet quicquam.* De tertio, Ioan. 16. *Relinquo mundum, et vado ad Patrem.*

Circa secundum notandum, quod septem fecit Christus in montem, sicut legitur in Evangeliis. Primo, in monte diabolum superavit; secundo, in monte discipulis praedicavit: tertio, in monte se transfiguravit; quarto, in monte frequenter oravit; quinto, in monte discipulis apparuit; sexto, in monte turbas pavit; septimo, de monte caelos ascendit. De primo, Matth. 4. *Assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi etc.* De secundo, ibidem 5. *Videns autem Iesus turbas, ascendit in montem; et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius: et aperiens os suum, docebat eos etc.* De tertio, ibidem. 16. *Assumpsit Iesus Petrum, et Iacobum, et Ioannem fratrem eius etc.* et subditur: *Et transfiguratus est ante eos.* De quarto, ibidem 18. De quinto, hic. De sexto, Matth. ult. *Ascendens in montem sedebat Iesus, et accesserunt ad eum turbae:* et subditur: *Accipiens Iesus septem panes, et pisces, et gratias agens fregit, et dedit discipulis suis etc.* De septimo, Luc. ult. *Eduxit autem eos foras in Bethaniam, et elevatis manibus suis benedixit eis, et recessit ab eis, et ferebatur in caelum.*

Circa tertium notandum, quod Dominus in duabus vicibus pavit homines duodecim panibus: et significant duodecim, quibus ipsos pascit qui sequuntur ipsum in via ista. Primus panis est caritas, secundus gaudium, tertius pax, quartus patientia, quintus longanimitas, sextus bonitas, septimus benignitas, octavus mansuetudo, nonus fides, decimus modestia, undecimus continentia, duodeci-

mus castitas. Isti sunt duodecim panes propositionis, de quibus dicitur in Exod. 25. *Super mensam panes propositionis erunt semper.* De his omnibus Galat. 5. *Fructus autem spiritus sunt caritas etc.*

SERMO XLVI.

DE BEATA VIRGINE, EX EVANGELIO.

Beatus venter qui te portavit etc. Luc. 11. Nota, quod venter beatae Virginis dicitur beatus propter octo. Primo, quia portavit eum qui in seipso summe beatus est. I. Tim. 6. *Beatus, et solus potens, Rex regum.* Secundo, propter summam beatitudinem, et Trinitatem quam habuit: fuit enim sponsa Patris, mater Filii, et habitaculum Spiritus sancti, iuxta illud: *Salve mater pietatis, et totius Trinitatis nobile triclinium.* Tertio, quia concepit sine corruptione. Quarto, quia portavit eum sine labore. Quinto, quia peperit eum sine dolore. De his Luc. 1. *Spiritus sanctus superveniet in te*; et ideo concipies sine dolore, et corruptione: *et virtus Altissimi obumbrabit tibi*; et ideo portabis sine labore, et corruptione: *ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*: et ideo paries sine dolore. Sexto, quia portavit pretium redemptionis. Num. 20. *Domine aperi eis thesaurum tuum, fontem aquae vivae, ut satiatis, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos.* Septimo, quia habuit de omni statu: de statu virginum integritatem, de statu coniugatorum fecunditatem, de statu continentium castitatem. Octavo, quia debet frequenter ab hominibus benedici, idest beata praedicari. Luc. 1. *Beatam me dicent omnes generationes.*

Nota. Ubera beata Virginis dicuntur beata propter tria. Primo, quia lactabant eum qui est cibus, et potus Angelorum, et Sanctorum: unde illud: *Ipsum Regem Angelorum sola Virgo lactavit ubere de caelo pleno etc.* . . . .

SERMO XLVII.

DE MORTUIS (1).

Mortuo non prohibeas gratiam. Eccli. 7. Quadruplicem gratiam debemus mortuis. Primo, cum debitis obsequiis sepelire. Eccli. 38. *Fili, in mortuum produc lacrymas, et quasi dira passus incipe plorare, et ne despicias sepulturam illius*. Secundo, pro eis orare. Tertio, pro eis eleemosynas facere II. Macch. 12. *Iudas, collatione facta, duodecim millia drachmas argenti misit Ierosolymam offerri eas* ibi *pro peccatis mortuorum*. Quarto, pro eis sacrificium altaris offerre. Exemplum Gregorii in fine dialogorum ante penultimum capitulum Lib. 3. qui pro monacho quodam fecit dici triginta Missas, et statim fuit a paenis liberatus. De his duobus Augustinus: « Neque negemus animas defunctorum pietate suorum viventium relevari cum pro eis officium mediatoris offertur, vel quando pro eis orationes fiunt in Ecclesia ».

Circa primum sciendum, quod debemus mortuos propter tria cum obsequiis sepelire. Primo, ut nos morituros cogitemus. Eccl. 7. *Melius est ire ad domum luctus quam convivii: ibi enim finis cunctorum admonetur*. Augustinus de civitate Dei: « Etsi corpus humanum propter fidem resurrectionis debito honore sepeliendum; tamen et si sepultura careat, divina providentia credendum est suscitandum ». Tertio, ut meritum pro eo, cum sit opus misericordiae, recipiamus. Tob. 12. *Quando orabas cum lacrymis et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos per diem abscondebas in domo*

(1) In Manuscr: Bibl: Vatic: hic recensentur sermones de mortuis, forsitan ex consuetudine dicendi hac dominica de purgatorio.

tuo, et nocte sepeliebas, obtuli orationem tuam Domino: et quia acceptus eras Deo etc.

Circa secundum sciendum, quod propter tria debemus orare pro mortuis. Primo, ut nostram caritatem eis demonstremus. Iob. 19. *Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei.* Secundo, ut paenas eorum mitigemus. Tertio, ut a paenis eos liberemus. De his duobus Augustinus ad Laurentium: « Cum pro defunctis baptizatis » orationes fiunt, aut ad hoc valent ut fiat plena remis» sio, aut ut tolerabilior fiat damnatio »; idest paenae purgatorii.

Circa tertium sciendum, quod tria debent nos movere ad faciendas eleemosynas pro mortuis. Primo, paenarum quas patiuntur, acerbitas: libenter autem faciunt homines eleemosynas leprosis, et his qui patiuntur magnas paenas, et infirmitates: minor enim paena purgatorii est maior omnibus paenis praesentis vitae, sicut dicit Augustinus. Secundo, magna eorum necessitas. Quando enim vident homines valde mendicos, libenter faciunt eis eleemosynas: illi autem qui sunt in purgatorio, sunt in maxima paupertate, quia nihil possunt mereri, cum non sint in statu merendi. Tertio, debet nos movere nostra utilitas. Cum enim oramus pro illis qui sunt in purgatorio, et eleemosynas facimus; quando liberantur, et sunt in patria, libenter orant pro nobis.

Circa quartum sciendum, quod tria debent nos movere ad celebrandum pro mortuis. Primum est, quia dicit Augustinus quod pro illis qui sunt in purgatorio, est propitiatio. Secundo, quia pro illis qui sunt in patria, est gratiarum actio. Tertio, quia illis qui peregrinantur in mundo, est consolatio. Ergo virtutem huius sacramenti sentiunt qui sunt in purgatorio, qui sunt in caelo, qui sunt in terra, idest in mundo. De his tribus Augustinus: « Cum sacrificia altaris pro baptizatis offeruntur, pro » valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde bo-

» nis propitiationes sunt, pro valde malis, etsi nulla sunt
» adiumenta mortuorum, tamen sunt vivorum consola-
» tiones ». Ergo *non prohibeas mortuo* quadruplicem *gratiam*.

SERMO XLVIII.

DE MORTUIS.

Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. Luc. 16. In verbis istis duo notantur. Primum est Angelorum benignitas ibi, *Portaretur ab Angelis*. Magna enim benignitas est quod mendicos non dedignantur portare, cum sint principes caeli. Secundo, paupertatis pretiositas ibi, *In sinum Abrahae*. Satis patet quod pretiosa res est paupertas, cum per eam acquiritur regnum caelorum, quod per sinum Abrahae significatur. Augustinus: « Venale habeo: et quid? re-
» gnum caelorum. Quanti emitur? paupertate regnum,
» luctu gaudium, morte vita ».

Circa primum nota, quod tria bona facit Angelorum benignitas hominibus bonis morientibus. Primum, quia a daemonibus, qui ibi adsunt, vel in aere obviant, liberant. Psal. 33. *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum*. Secundo, solemnes exequias celebrant eis. Augustinus: « Praeclaras exequias purpurato illi diviti turba
» exhibuit famulorum; sed multo clariores pauperi ul-
» ceroso ministerium praebuit Angelorum, qui eum extu-
» lerunt non in marmoreum tumulum, sed in Abrahae
» gremium ». Tertio, inducunt eos in regna caelestia, ut hic, *Et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae*.

Circa secundum notandum, quod tria magna bona consequitur pauper in morte. Primo, ab iniqua hominum oppressione liberatur. Iob. 5. *Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum, et de manu violenti pauperem*. Secundo, regnum caelorum ei datur. Matth. 5. *Beati pau-*

peres spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Tertio, cum principibus caelestis curiae collocatur. I. Reg. 2. *Suscitans de pulvere egenum, et de stercore erigens pauperem, ut sedeat cum principibus, et solium gloriae teneat*; ad quam etc.

SERMO XLIX.

DE MORTUIS.

Dies mei velociores cursore transeunt, quasi naves poma portantes. Iob. 10. In istis verbis duo notantur. Primo, vitae praesentis velocitas ibi, *Dies mei velociores*; Secundo, vitae sanctorum fragrantia ibi, *Transierunt quasi naves etc*. II. Corint. 2. *Christi bonus odor sumus*.

Circa primum notandum, quod ex tribus potest considerari praesentis vitae velocitas. Primo, ex mensurantis temporis velocitate; secundo, ex dierum vitae hominis brevitate; tertio, ex comparatione temporis ad aeternitatem. Ista tria satis ostendunt quam velociter transit. Primo, sicut velociter movet primum mobile quo mensuratur tempus: tempus enim est mensura motus primi mobilis. Sicut enim velociter circuit caelum ad occidentem, et sol ad occasum, sic velociter transit ad mortem. Homo enim in praesenti quasi viator, et cursor, qui quotidie complet cursus sui dietam, quia dies completur ex revolutione caeli, et solis. Augustinus: « Quid est praesens » vita nisi cursus ad mortem »? Secundo, consideratur ex temporis brevitate. Iob. 14. *Breves dies hominis sunt*. Tertio, ex comparatione ipsius ad aeternitatem. Si enim comparatur tota praesens vita aeternitati, non est nisi momentum, vel nihil. Augustinus de civitate Dei: « Nihil est diuturnum, in quo est ad extremum perve» nire, et omnia singulorum spatia diffinita, si aeterni» tati interminabili comparentur, non exigua sunt, sed » nulla ».

Circa secundum notandum, quod poma quae sancti portant per naves, significant virtutes, et opera virtutum. Cant. 7. *Omnia poma nova, et vetera servavi tibi*. Dicuntur autem poma virtutes, et bona opera propter tria. Primo, propter eorum decorem; secundo, propter odorem; tertio, propter refectionem. Haec tria enim sunt in pomis: quia et decora sunt visui, et odorifera olfactui, et refectiva gustui. Sic sancti viri propter decorem virtutum sunt delectabiles ad videndum. Cant. 1. *Ecce tu pulcher es, dilecte mi.* Secundo propter odorem bonae famae alliciunt alios ad imitandum. Cant. 7. *Mandragorae dederunt odorem suum.* Tertio, virtutes ipsae animam mira delectatione reficiunt. Cant. 2. *Fructus eius dulces gutturi meo*. Apocal. ult. *Et lignum affert fructus duodecim per singulos menses*. Et de refectione istorum pomorum transeunt sancti ad refectionem pomorum, quae nascuntur in ligno vitae. Apocal. 2 *Qui vicerit, dabo ei edere de ligno vitae, quod est in paradiso Dei mei:* ad quem etc.

SERMO L.

DE MORTUIS.

Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam. Ioan. 6. Satis ostendit hic Dominus, quod qui sumunt corpus Domini digne, cum moriuntur, non debemus contristari de morte eorum, sed potius laetari, quia scimus eos habere vitam aeternam, sicut hic dicitur.

Sciendum est autem, quod Dominus voluit dare corpus suum fidelibus suis ad manducandum propter tria. Primo, propter ostendendam suam caritatem. Matth. 26. *Hoc facite in meam commemorationem*, idest ut recordemini meae caritatis, qua pro vobis mori volui. Secundo, propter figurandam corporis sui, idest Ecclesiae, unitatem. 1. Cor. 10. *Panis autem quem frangimus, nonne participa-*

tio corporis Christi est? quoniam unus panis, et unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane, et de uno calice participamus. Tertio, propter efficiendam in unoquoque fidelium multiplicem utilitatem.

Notantur autem hic septem utilitates, quas efficit corpus Christi cum digne sumitur. Prima, peccatorum remissio. Ambrosius: « Paratus assiste, ut corpus Domini edas, » in quo est remissio peccatorum, et postulatio divinae » reconciliationis ». Secunda, a daemonibus liberatio. Ambrosius: « Suscipe Dominum Iesum tuae mentis ho» spitio, et cum viderit diabolus hospitium tuum occu» patum, et caelesti fulgere praesentia, intelliget locum » tentationi suae interclusum per Christum ». Tertia, ineffabilis spiritus delectatio. Sap. 16. *Panem de caelo praeparatum praestitisti eis, omne delectamentum in se habentem.* Quarta, ipsius animae in sanctitate confirmatio. Psal. 103. *Panis cor hominis confirmet.* Quinta ad moriendum, et praeliandum pro amore Dei confortatio, quae animabus est valde necessaria ad desiderium martyrii, cum magna mala sustinent. I. Mach. 6. *Ostenderunt elephanti sanguinem uvae.* Sexta, aeternae animae vivificatio. Ioan. 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum:* et hoc est quod hic dicitur: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam:* ad quam nos etc.

SERMO LI.

DE MORTUIS.

Venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei. Ioan. 6. In istis verbis tria notantur. Primo, resurrectionis velocitas ibi, *Venit hora:* fiet enim in momento horae. I. Cor. 16. *In ictu oculi, in novissima tuba.* Secundo, vocis Dei potentia ibi, *qui in mo-*

numentis sunt, audient vocem Filii Dei. Psal. 67. *Dabit voci suae vocem virtutis*. Tertio, resurrectionis veritas ibi, *Et vivent* Iob. 19. *Et in novissimo die de terra surrecturus sum*. Is. 26. *Vivent interfecti tui, mortuique mei resurgent*.

Circa primum notandum, quod tria fient in hora resurrectionis. Primo, Christus de caelo descendet; secundo, mortui resurgent; tertio, obviam Christo occurrent. De his tribus I. Thess. 4. *Ipse Dominus in iussu, et in voce Arcangeli, et in tuba Dei descendet de caelo*, ecce primum; *et mortui qui in Christo sunt, resurgent primi*, ecce secundum; *deinde nos qui vivimus, simul rapiemur cum illis in nubibus*, ecce tertium.

Circa secundum notandum, quod tria faciet tunc virtuosa vox Christi. Primo, mortuos suscitabit, ut hic, *Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius*. Secundo, impios condemnabit. Matth. 25. *Tunc dicet his qui a sinistris eius erunt: Discedite a me maledicti etc*. Tertio, sanctos glorificabit: eodem loco: *Tunc dicet his qui a dextris eius erunt: Venite benedicti etc*.

Circa tertium nota, quod tria ostendent resurrectionem esse veram. Primo, quia resurgent illi qui vere mortui sunt, quod notatur hic: *Qui in monumentis sunt, audient vocem eius*. Secundo, quia resurgent in eadem carne, in qua bene, vel male vixerunt. Iob. 19. *In carne mea videbo Deum Salvatorem meum*, Tertio, quia de cetero non morientur. I. Cor. 15. *Et mortui resurgent incorrupti*. Cuius beatae aeternitatis participes nos faciat Christus.

SERMO LII.

DE MORTUIS.

Esto fidelis usque ad mortem; et dabo tibi coronam vitae. Apocal. 2. Satis ostenditur in verbis istis, quod quandocumque aliquis bene moritur, non est dolendum, sed

potius gaudendum, quia transit de miseria mortis ad coronam vitae. Facit autem Dominus duo in verbis istis. Primo, praecipit quid facere debeamus ibi, *Esto fidelis usque ad mortem*. Secundo, promittit praemium quod appetimus ibi, *Dabo tibi coronam vitae*.

Circa primum notandum, quod quatuor sunt quibus promittitur corona triumphalis. Primum est mentis, et corporis castitas. Sap. 4. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate*: et post: *In perpetuum coronata triumphat*. Secundum, tentationum sufferentia. Iacob. 1. *Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae*. Tertium est iustitia. II. Tim. 4. *De reliquo reposita est mihi corona iustitiae*. Quartum est in fide et iustitia usque ad mortem perseverare, ut hic: *Esto fidelis usque ad mortem*; *et dabo tibi coronam vitae*.

Circa secundum notandum, quod quadruplex corona dabitur sanctis. Prima argentea, secunda aurea, tertia stellata, quarta gemmea. De his quatuor inveni in Biblia. Corona argentea, quia clarum est argentum, erit corporis claritas, quia corpus mirabiliter decorabit. Is. 61. *Sicut sponsum decoratum corona*. Zach. 6. *Sume tibi argentum, et facies tibi coronam*. Stellea erit perfecta omnium scientia. Apoc. 12. *Et in capite eius corona stellarum duodecim*. Eccli. 6. *Coronam gratulationis supponent tibi*. Augustinus: « Habemus unum doctorem in caelis, quem semel vidisse, totum didicisse est ». Gemmea erit in omnibus istis aeternitas. Psal. 20. *Posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso*. Istis quatuor coronis coronabuntur boni. Mali autem coronabuntur quatuor aliis. Primo, coronantur corona rosae, quae consistit in carnis voluptatibus. Sap. 2. *Coronemus nos rosis antequam marcescant*. Secundo, corona florea, quae consistit in saeculi vanitatibus. II. Mach. 6. *Coronati hedera*. Is. 38. *Vae coronae superbiae etc*, Tertio, corona aurichalca, quae consistit in divitiis corporalibus. Apocal. 1. *Habebant coro-*

nas similes aurichalco. Quarto, corona spinea, quae fabricatur de poenis aeternalibus. Is. 30. *Coronans coronabit te Dominus:* a qua liberet etc.

SERMO LIII.

DE DUPLICI MANU DEI EX EVANGELIO.

Et ille singulis manus imponens sanabat omnes. Luc. 4. Notandum, quod duae sunt manus Dei quibus sanat omnes, scilicet potentia, et misericordia. Psal. 61. *Semel locutus est Deus, duo haec audivi: quia potestas Dei est, et tibi Domine misericordia.*

Prima manus Dei habet quinque digitos. Primo, quia eius potentiae nemo potest resistere. Iob. 9. *Deus, cuius irae nemo resistere potest*. Idem: *Quis restitit ei, et pacem habuit?* Secundo, quia eam nullus potest effugere. Ezech. 17. *Et qui dissolvit pactum, numquid effugiet?* Augustinus: « Superius erit iudex iratus, subtus horrendum chaos » inferni, a dextris peccata accusantia, a sinistris infi» nita daemonia ad supplicium trahentia, intus conscien» tia urens, extra mundum ardens. O miser peccator sic » deprehensus quo fugies? Latere impossibile, apparere » intolerabile est ». Unde Psal. 46. *Neque ab oriente, neque ab occidente, neque a desertis montibus, quoniam Deus iudex est*. Tertio, quia nullus poterit sustinere. Is. 30. *Ecce nomen Domini venit de longinquo: ardens furor eius, et gravis ad portandum*. Psal. 129. *Si iniquitates observaveris Domine, Domine, quis sustinebit?* De his tribus, Is. 27. *Visitabit Dominus in gladio suo duro*; et ob hoc intolerabili; *forti*, et ob hoc invincibili; *grandi*, et ob hoc incurabili. Quarto, quia potentia iudicis non poterit corrumpi neque muneribus: quia dicit Psal. 7. *Deus iudex iustus*. Prov. 3. *Zelus, et furor viri non parcet in die, vin-*

dictae. Quinto, nec falsis allegationibus: quia *fortis est*, *et patiens*, ideo sapiens.

Secunda manus est misericordia, quae habet quinque digitos. Primus digitus est considerare, quia nobis dedit Filium suum unigenitum. I. Ioan. 4. *In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam unigenitum Filium suum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est caritas: non quasi dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiatorem pro peccatis nostris:* nam omnes mortui eramus: ideo dicitur Eccli. 3. *Eleemosynam patris non erit in oblivione*. Exemplum Elisei, quomodo vivificavit filium Sunamitis. Dic historiam. Eliseus Christus, Giezi Moyses, baculus lex. Nec Moyses, nec lex potuerunt vivificare genus humanum, donec ipse Eliseus, idest Christus, accepit formam nostram, quia incurvavit se in utero Virginis. Secundus, quia omnia nobis bona communicat. Matth. 4 *Solem suum oriri facit super bonos, et malos*. Psal. 135. *Qui dat escam omni carni*. Tertius est, quia non statim punit, sed longanimiter expectat ad paenitentiam. Sap. 11. *Dissimulans peccata hominum propter paenitentiam*. Is. 46. *Usque ad senectutem ego portabo*. Quartus, in recipiendo. Exemplum de filio prodigo, quomodo recipit illum pater: Luc. 15. Quintus, quia semper in omni hora recipit, quia postquam recipit, numquam peccatorum recordatur. Ezech. 18. *Quacumque hora peccator reversus fuerit, et ingemuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor*. Hinc quilibet tenetur et esse debet misericors, ut seipsum det Deo, et de bonis suis pauperibus, et quod non statim puniat, et omnes iniurias dimittat etc.

SERMO LIV.

DOMINICA DE PASSIONE EX EPISTOLA.

Quanto magis sanguis Christi etc. Hebr. 9. In ista epistola quatuor principaliter facit. Primo, ostendit Christum Pontificem fuisse ibi, *Christus assistens Pontifex*. Secundo, commendat Pontificatum eius ibi, *Futurorum bonorum*. Tertio, ostendit quod obtulit ibi, *Qui semel seipsum obtulit*. Quarto, monstrat utilitatem, sive effectum oblationis eius ibi, *Emundabit conscientiam nostram*.

Circa istud ultimum nota, quod septem utilitates fecit nobis sanguis Christi. Prima fuit peccatorum nostrorum, ac sordium emundatio. Apocal. 1. *Qui dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo* Hebr. 13. *Ut sanctificaret per suum sanguinem populum*. Secunda, nostra redemptio Apocal. 5. *Redemisti nos, Domine, in sanguine tuo*. 1. Pet. 1. *Redempti estis etc.* Tertia, nostra cum Deo, et Angelis pacificatio Col. 1. *Pacificans omnia per sanguinem suum sive quae in terra, sive quae in caelis sunt*. Quarta, testamenti de haereditate aeterna confirmatio: I. Corinth. 11. *Hic calix novi testamenti:* et testamentum in morte confirmavit. Quinta, sumentium potatio, et inebriatio. Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes: hic calix etc.* Deut. 32. *Ut sanguinem uvae biberent meracissimum*. Sexta, ianuae caelestis apertio. Heb. 10 *Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi*; idest, continua pro nobis ad Deum oratio: clamat enim quotidie pro nobis sanguis ad Patrem. Hebr. 12. *Sed accessistis ad sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel*. Sanguis Abel clamavit vindictam, sanguis Christi clamat indulgentiam. Septima, de inferno sanctorum eductio. Zach. 9.

Tu autem in sanguine tuo eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua.

SERMO LV.

EX EVANGELIO.

Qui est ex Deo, verba Dei audit etc. Ioan. 8. In verbis istis quatuor notantur. Primo, sanctorum magna gloria ibi, *Qui est ex Deo.* Quid enim gloriosius potest esse quam ex Deo esse? Ioan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Secundo, magna ipsorum sapientia ibi, *Verba Dei audit.* Psal. 18. *Testimonium Domini fidele, sapientiam praestans parvulis.* Tertio, reproborum stultitia ibi, *Propterea vos non auditis.* Sapientiam recti dogmatis, atque doctrinam purae conversationis stulti, ut Pharisaei dicta et facta Christi, despiciunt. Quarto, magna ipsorum miseria ibi, *Quia ex Deo non estis.* Quid infelicius esse potest quam ex Deo non esse? Osee 7. *Vae eis qui recesserunt a me.*

Circa primum notandum, quia sancti tribus modis dicuntur esse ex Deo. Primo, per creationem sicut effectus ex causa. Rom. 11. *Ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia.* Secundo, per iustificationem, sicut splendor ex luce. Ephes. 5. *Fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino.* I. Ioan. 3. *Qui natus est ex Deo, non peccat.* Tertio, per imitationem, sive assimilationem, sicut exemplum ex exemplari. 1. Ioan. 1. *In hoc scimus quoniam in Deo sumus, si in ipso perfecti erimus.* Ibidem: *Qui dicit se in Christo manere, debet ambulare sicut et ipse ambulavit.*

Circa secundum notandum, quod triplex est verbum Dei, quod libenter audiunt sancti. Primum est aeternale. Ioan. 1. *In principio erat Verbum.* Secundum est mentale. Iob. 4. *Porro ad me dictum est absconditum verbum.* Ter-

tium, vocale Matth. 4. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Primum audiunt per fidem Ioan. 11. *Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet*. Secundum, per inspirationem. Psal. 84. *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. Tertium, per praedicationem. Luc. 8. *Qui habet aures audiendi, audiat.*

Circa tertium notandum, quod stulti sunt qui non audiunt verbum Dei maxime propter duo: primo, quia ex auditu verbi Dei vitatur omne malum: secundo, acquiritur omne bonum. De his duobus. Prov. 1. *Qui me audierit, absque terrore quiescet*, scilicet quia in hac vita nullis terretur adversis, et in morte de ingressu vitae aeternae laetatur, *et abundantia perfruetur. malorum timore sublato*; scilicet in praesenti abundantia bonorum operum, ablato timore eorum qui corpus occidunt; in futuro abundantia gaudiorum, ablato timore alicuius defectus, vel adversitatis.

Circa quartum notandum, quod non esse ex Deo magna miseria et propter duo. Primo, quia qui sunt extra Deum habent omnia mala. Augustinus: « Unde scio quia » male est mihi praeter te, non solum extra me, sed » etiam in meipso; et omnis copia quae Deus non est, » egestas est ». Secundo, quia qui est ex Deo, habet omnia optima. Augustinus: « Qui intrat in gaudium Do» mini sui, et securus est, et habebit se optime in optimo etc ».

SERMO LVI.

EX EODEM EVANGELIO.

Si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in aeternum. Ioan. 8. Duo facit Dominus in verbis istis. Primo, monet ad observationem sui sermonis ibi, *Si quis sermonem meum servaverit*; secundo, ponit utilitatem observationis ibi, *Mortem non gustabit in aeternum.*

Circa primum notandum, quod sermo Domini servan-

dus est sex modis. Primo, in intellectu per cognitionem. Psal. 36 *Lex Dei eius in corde ipsius*. Secundo, in affectu per dilectionem. Psal. 118. *Ignitum eloquium tuum vehementer etc*. Tertio, in memoria per iugem meditationem Psal. 118. *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi*. Deut. *Audi Israel mandata vitae, et ea in corde tuo quasi in libro scribe*. Psal. 118. *Meditabor in iustificationibus tuis semper*. Quarto, in aure propter frequentem ipsius auditionem. Is. 55. *Inclinate aurem vestram, et venite ad me: audite etc*. Matth. 13. *Qui habet aures audiendi, audiat* Quinto, in ore per iugem de Deo locutionem. Psal. 118 *In labiis meis pronuntiavi omnia iudicia oris tui*. Exod. 13. *Lex Dei semper sit in ore vestro*. Sexto, in manu per operationem. Psal. 118. *Levavi manus meas ad mandata tua, quae dilexi*.

Circa secundum notantur octo utilitates ex observatione verbi Dei. Prima est, quia ab omni morbo sanat. Sap. 7. *Non herba, neque malagma, sed sermo tuus, Domine, qui sanat omnia*. Psal. 106. *Misit verbum suum, et sanavit eos*. Secunda, quia animam mundificat. Ioan. 11. *Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*. Tertia, quia mentem laetificat. Ier. 15. *Factum est verbum Domini in gaudium, et laetitiam cordis mei*. Quarta est, quia Deus Trinitas in corde ipsius inhabitat. Ioan. 14. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum*. Quinta, illuminat. Psal. 118. *Declaratio sermanum tuorum illuminat*. Sexta, in bona conservat. Sap. 6. *Sermo tuus, Domine. eos qui in te confidunt, conservat*, Septima, liberat a morte aeterna, ut hic: *Si quis sermanem meum servaverit, martem nan videbit in aeternum*. Octava, perducit ad aeternum vitam, et gloriam. Ioan. 6. *Respondit ei Siman Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitae aeternae habes, et nos credimus, et cagnovimus quia tu es Christus filius Dei vivi. Verba vitae aeternae habes*: ad quam perducat nos etc.

SERMO LVII.

DOMINICA IN RAMIS PALMARUM EX EPISTOLA.

Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo; sed semetipsum exinanivit etc. Phil. 2. Tria facit Apostolus in epistola ista. Primo, agit de Christi maiestate ibi, *Qui cum in forma Dei esset*; secundo, de ipsius humilitate ibi, *Semetipsum exinanivit*; tertio, de humilitatis utilitate ibi, *Propter quod et Deus exaltavit illum etc.*

Circa primum tria facit. Primo, ostendit ipsius Divinitatem ibi, *Qui cum in forma Dei esset.* Deitas si erat in forma Dei, ergo Deus erat. Actor. 9. *Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum: hic est omnium Deus.* Secundo, ostendit Divinitatis eius virtutem ibi, *Non rapinam*; idest, in veritate fuit Deus, non per rapinam, sicut esse voluit diabolus. Rom. 9. *Quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula, amen*, idest vere. Tertio, ponit ipsius aeternitatem ibi, *Se esse aequalem Deo.* Ioan. 1. *In principio erat Verbum etc.*

Circa secundum similiter ostendit, quod in tribus apparuit eius humilitas. Primo, in servilis formae susceptione ibi, *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens etc.* Secundo, in perfectae obedientiae exhibitione ibi, *Factus obediens etc.* Ioan. 6. *Non veni facere voluntatem meam etc.* Tertio, in turpissimae mortis toleratione ibi, *Mortem autem crucis.* Sap. 2. *Morte turpissima condemnemus eum.*

Circa tertium notandum, quod utilitas humilitatis eius fuit exaltatio eius: post mortem enim apparuit exaltatus super omnes creaturas. Ponit autem exaltationem eius

tripliciter. Primo in comparatione ad Angelos ibi, *Ut in nomine Iesu omne genuflectatur, caelestium, terrestrium, et infernorum.* Hebr. 1. *Et adorent eum omnes Angeli.* Secundo, in comparatione, vel in operatione ad homines ibi, *Terrestrium.* Col. 1. *Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Tertio, in comparatione ad daemones. Heb. 2. *Ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, idest diabolum.* Augustinus: « Manus inermis, et » affixa cruci debellavit aereas potestates ». Christus enim per mortem suam subiecit sibi daemones, homines, et Angelos etc. Heb. 2 *Omnia subiecisti sub pedibus eius: nihil dimisit non subiectum ei.* Qui ergo voluerit salvari, discat primo humiliari. Luc. 14. *Qui se humiliat, exaltabitur.* Iob. 2. *Qui humiliatus fuerit, erit in gloria:* ad quam nos conducat etc.

SERMO LVIII.

EX EVANGELIO.

Filius hominis tradetur ut crucificatur. Matth. 26. Circa passionem Domini tria debemus considerare. Primo, passionis qualitatem; secundo, passionis virtutem; tertio, passionis utilitatem.

Circa primum notandum, quod passio Christi fuit valde amara propter tria. Primo, propter patientis bonitatem; secundo, propter passionis utilitatem; tertio, propter inferentium crudelitatem. Patientis bonitas patet ex tribus. Primo, quia nulli nocebat. I. Pet. 2. *Qui peccatum non fecit etc.* Secundo, quia illatas iniurias patientissime sustinebat. I. Pet. 2. *Qui cum malediceretur, non maledicebat etc.* Ierem. 11. *Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam.* Tertio, quia omnibus bene faciebat. Actor. 10. *Qui pertransiit bene faciendo etc.* Ioan. 10. *Bona opera ostendi vobis: propter quod horum me vultis occi-*

dere? Vilitas mortis patet ex tribus. Primo, quia fuit voce omnium tamquam sceleratissimus iudicatus. Luc. 23. *At illi clamabant : Crucifige , crucifige eum.* Secundo , quia multipliciter opprobriatus est. Matth. 27. *Tunc milites praesidis suscipientes Iesum in praetorio congregaverunt ad eum universam cohortem, et exuentes eum, clamydem coccineam circumdederunt ei, et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius, et arundinem in dextera eius, et genuflexo ante eum, illudebant ei dicentes: Ave Rex Iudaeorum: et expuentes in eum acceperunt arundinem, et percutiebant caput eius etc.* Tertio, quia morte turpissima condemnatus est. Sap. 2. *Morte turpissima condemnemus eum.* Marc. 15. *Et cum iniquis deputatus est.*

Circa tertium notandum , quod crucifigentes fuerunt valde crudeles tripliciter. Primo, ante mortem eum crudeliter flagellando. Matth. 27. *Iesum vero flagellatum tradidit eis etc.* Secundo, eum in morte cum aceto et felle potando. Ioan. 19. *Vas ergo positum erat aceto plenum.* Psal. 68. *Et in siti mea potaverunt me aceto.* Tertio, post mortem, iam mortuum vulnerando. Ioan. 20. *Unus ergo militum lancea latus eius aperuit.*

Circa virtutem passionis notandum, quod virtus passionis eius apparuit in tribus. Primo, in caelo, quod terrae lumen abstulit. Luc. 23. *Et tenebrae factae sunt super universam terram usque ad horam nonam , et sol obscuratus est etc.* Secundo, in terra, quae tremuit. Matt. 27. *Terra mota est.* Tertio , in inferno , qui mortuos reddidit. Matth. 27. *Multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.* Virtutem ergo passionis Christi caelum clamat, terra praedicat, infernus nuntiat. Phil. 2. *Christus factus est obediens usque ad mortem etc.* et post : *Ut in nomine Iesu omne genuflectatur, caelestium, terrestrium, et infernorum.*

Circa utilitatem passionis, consecuti sunt utilitatem de passione Christi, caelestes, terrestres, et infernales. Per

passionem ergo Christi caelestes reparati sunt, homines terrestres de manu diaboli liberati, et sancti patres qui erant in inferno, inde extracti. De primo, Col. 1. *Pacificans per sanguinem crucis eius sive quae in caelo sunt, sive quae in terra etc.* De secundo, Ioan. 11. *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps mundi huius eiicietur foras.* Col. 1. *Expolians principatus, et potestates.* De tertio, Zach. 9. *Tu quoque in sanguine testamenti eduxisti vinctos tuos de lacu.*

Item nota septem virtutes in morte Christi (1).

SERMO LIX.

DOMINICA RESURRECTIONIS EX EPISTOLA.

Pascha nostrum immolatus est Christus etc. I. Cor. 5 Dominus noster Iesus Christus tripliciter exhibuit se nobis in esum. Primo, sacramentaliter Matth. 26. *Accipite, et manducate ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum.* Secundo, spiritualiter. Augustinus: « Ut quid paras dentem, » et ventrem? Crede et manducasti ». Tertio, aeternaliter. Augustinus: « Ibi de te me satiabis satietate miri» fica ». Secundum hoc triplex pascha fecit nobis. Primum corporale, secundum spirituale, tertium aeternale. Haec sunt tria paschata mystica quae celebraverunt filii Israel. Primum in exitu de Aegypto, Exod. 12. Secundum, in deserto, Num 9 Tertium, in terra promissionis, Iosue 5.

Ad celebrandum primum pascha, in quo comedimus agnum immaculatum pro omnibus immolatum, ostendit Apostolus in ista epistola quinque esse necessaria. Primo, ut expurgemur a carnali concupiscentia ibi, *Expurgate*

(1) Quaere in sermone, Apparebit etc. Dicite filiae Sion etc. Quaere utrumque in quadragesimalibus, ibi, Fructus arboris pulcherrimae.

vetus fermentum. Vetus fermentum est carnalis concupiscentia, quae a primo parente incepit corrumpere massam naturae humanae. I. Cor. 5. *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Secundo, ut expurgemur a superbia ibi, *Non in fermento malitiae.* Malitia dicitur superbia antonomastice, quia est initium omnis malitiae. Eccli. 10. *Initium omnis peccati superbia.* Tertio, monet expurgari a malo avaritiae ibi, *Et nequitiae.* Avaritia dicitur nequitia, quia vult quod nequit: vult enim omnes divitias mundi, quod numquam erit Eccl. 10. *Nihil nequius quam amare pecuniam.* Quarto, necessaria est mentis munditia ibi, *Sed in azymis sinceritatis.* Qui enim vult celebrare istud solemne pascha, oportet eum esse mundissimum. Num. 18. *Qui mundus est in domo tua, vescetur eis.* Quinto, necessaria est vitae veritas ibi, *Et veritatis.* Eph. 4. *Veritatem autem facientes in caritate etc.* Qui ergo vult celebrare illud ineffabile pascha, expurgetur a malo carnalis concupiscentiae, a malo avaritiae, a malo superbiae; et delectetur in mentis puritate, in veritate vitae: et venient ad pascha, quod non sequitur quadragesima; sed erit ibi iugis et aeterna solemnitas: ad quam perducat nos Deus Iesus. Amen.

SERMO LX.

EX EVANGELIO.

Iesum quaeritis Nazarenum crucifixum? Surrexit. Matth. 24. In his verbis quinque notantur. Primo, infinita Domini nostri Iesu Christi bonitas, secundo, delectabilis ipsius speciositas; tertio, admirabilis ipsius caritas; quarto, iucunda Dei solemnitas; quinto, fervens mulierum caritas. Primum ibi, *Iesum.* Iesus enim interpretatur Salvator: quod enim mori voluit ut sua morte nos salvaret, infinitae fuit utique bonitatis. Vere hodie apparuit Salvator propter tria. Primo, quia hodie nos salvavit a daemonibus,

quos hodie expoliavit. Col. 2. *Expolians principatus, et potestates etc.* Secundo, quia hodie nos salvavit a morte, quam bodie debellavit. Gregorius: « Deus qui hodierna « die etc. » I. Cor. 12. *Absorpta est mors in victoria.* Hodie enim victoriosus Christus victa morte resurrexit. Tertio, quia salvabit nos de inferno, quem bodie catenavit. Psal. 160. *Contrivit portas aereas, et vectes ferreos confregit etc.* Speciositas resurgentis notatur ibi, *Nazarenus.* Nazarenus interpretatur floridus: in floribus autem pulchritudo consistit. Cant. 2. *Ego flos campi, et lilium convallium.* Fuerunt autem in Christo tria genera florum, primo flores rubei, secundo nigri, tertio candidi. Flores rubei sunt guttae sanguinis; nigri, livores vulnerum; candidi, splendores glorificati corporis. De primo, et tertio, Cant. 5. *Dilectus meus candidus, et rubicundus.* De secundo, I. Pet. 2. *Cuius livore sanati sumus.* Fuit ergo Iesus totus floridus: quia circumdatus rosis, idest guttis sanguinis; ornatus victis, idest livoribus vulneris; vallatus liliis, idest splendoribus glorificati corporis. Cant. 2. *Flores apparuerunt in terra nostra.* Caritas resurgentis ibi, *Crucifixum.* Haec enim vere fuit inaestimabilis dilectio caritatis, quam nullus hominum capere potuit, Ephes. 3. *Scire etiam supereminentem scientiae caritatem Christi etc.* Ioan. 15. *Maiorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Voluit autem mori morte crucis maxime propter tria. Primo, ut se mortuum vere fuisse, et per hoc vere resurrexisse, manifeste omnibus demonstraret. Omnibus enim patuit quod fuit vere mortuus, cum crux in alto posita eum mortuum demonstraret. Secundo, ut sicut arbor mortis fructum produxerat, sic arbor fructus vitae suae omnes vivificaret. Gregorius: « Qui salutem humani generis in ligno crucis « constituisti, ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret ». Tertio, ut de diabolo, qui hominem per lignum vicerat, per lignum similiter triumpharet. Gregorius: « Et

« qui in ligno vincebat, per lignum quoque vinceretur, etc ». Quarto, scilicet praesentis diei festivitas, notatur ibi, *Resurrexit*. Resurrectio enim dominica fecit nobis hunc diem solemnitatis, et laetitiae. Psal. 116. *Haec dies quam fecit Dominus* (1). Fecerunt istum diem solemnem tria. Primo, caelum Angelum transmittendo. Matth. 28. *Angelus Domini descendit de caelo etc.* Secundo, terra prae gaudio exultando. Matth. 28. *Et ecce terraemotus factus est magnus.* Tertio, infernus, sanctos restituendo. Matth. 26. *Multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.* Ergo caelum, terra, infernus testimonium reddiderunt resurrectionis Iesu Christi. Quinto, scilicet mulierum caritas, notatur ibi, *Quaeritis*. Docent autem nos istae sanctae mulieres quaerere Iesum exemplo suo, si volumus eum invenire. Quaeritur autem Iesus tripliciter. Primo fide, secundo spe, tertio caritate. Glossa super illud Matth. 6. *Primum quaerite regnum Dei* dicit, quod « Christus est quae« rendus fide, spe, et caritate ». Fide quaerit eum rationalis, quae quaerit lucem suae veritatis; spe quaerit eum irascibilis, quae quaerit gloriam suae maiestatis; caritate quaerit eum concupiscibilis, quae quaerit dulcedinem suae bonitatis. Istae sunt tres Mariae de quibus dicitur in Evangelio hodierno. Dominus Iesus faciat nos quaerere, et invenire. Amen.

SERMO LXI.

FERIA SECUNDA POST PASCHA EX EVANGELIO.

De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere, et sermone etc. Luc. ult. In istis verbis tria dicuntur de

(1) « Haec dies quam fecit Dominus ». Quaere inter festivos. « Sur» rexit Dominus vere ».

Domino Iesu Christo. Primo, benigna ipsius bonitas ibi, *De Iesu Nazareno*; secundo, ipsius potentia ibi, *Qui fuit potens in opere*; tertio, ipsius sapientia ibi, *Sermone*.

Secundum membrum prosequeris, circa quod notandum, quod quatuor sunt opera Christi, in quibus apparuit potentia eius. Primum opus eius est opus creationis. Psal. 103. *Omnia in sapientia fecisti*, idest in Filio. In isto opere apparuit potens tripliciter. Primo, secundum materiam, quia de nihilo fecit omnia Gen. 1. *In principio creavit caelum, et terram*. Creare est de nihilo aliquid facere. Secundo, secundum modum, quia verbo fecit omnia. Psal. 148. *Dixit et facta sunt* Tertio, secundum causam, quia magna fecit. Psal 111. *Magna opera Dei*. Sapient. 8. *A magnitudine speciei et creaturae cognoscibiliter poterit creator horum videri*. Secundum opus eius fecit opus recreationis, in quo apparuit potens tripliciter. Primo in passione; secundo in resurrectione; tertio, in ascensione. In passione apparuit potens, quia potestates aereas debellavit. Coloss. 1. *Expolians principatus, et potestates traduxit confitenter palam triumphans illos in semetipso*. In resurrectione apparuit potens, quia propria virtute de morte triumphavit. Corinth. 3. *Absorpta est mors in victoria*. In ascensione apparuit potens, quia propria virtute ad caelos transvolavit. Lucae ult. *Elevatis manibus suis benedixit eis: et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in caelum*. Tertium opus fuit opus admirationis, scilicet opus miraculorum, in quo apparuit potens tripliciter. Primo, quia fecit multa et magna miracula. Matth. 11. *Caeci vident, claudi ambulant etc*. Secundo, quia fecit sola verbi potentia. Matth. 8. *Qualis est hic, quia venti, et mare obediunt ei?* Tertio, quia faciebat auctoritate propria. Marc. 1. *In potestate spiritibus immundis imperabat, et obediebant ei*. Quartum opus eius erit opus retributionis. Psal. 18. *Opera manuum eius veritas et iudicium*. In isto opere apparebit potens triplici-

ter. Primo, in omnium creaturarum commotione. Sapien. 5. *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum*. Secundo, in mortuorum resurrectione. I. Corinth. 15. *Canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti*. Tertio, in reproborum, et daemonum condemnatione. Matth. 25. *Tunc dicet et his qui a sinistris eius erunt: Discedite a me*.

Patet ergo quod timendus est Dominus qui tantam habet potentiam. Ierem. 5. *Me ergo non timebitis, et a facie mea non dolebitis? etc*

« Tres sunt qui testimonium dant in caelo ». Ioan. 5. *Require inter festivos in festo Trinitatis etc.*

SERMO LXII.

DOMINICA IN OCTAVA PASCHAE EX EPISTOLA.

Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, sanguis, et aqua. I. Ioan. 5. Necesse est quod credamus Christum Deum verum, et verum hominem; et ideo voluit Christus multis testimoniis probare quod esset Deus, et homo: utrumque habemus hic. Scilicet de testimonio divinitatis eius dicit supra: *Tres sunt qui testimonium dant in caelo*. De testimonio humanitatis dicit hic: *Tres sunt qui testimonium dant in terra*.

Circa primum notandum, quod duodecim testimonia habuit Christus quod esset verus Deus. Primo testificatus est Pater, secundo Filius, tertio Spiritus sanctus, quarto miraculorum operatio, quinto sancti, sexto Angeli, septimo caelum, octavo aer, nono aqua, decimo terra, undecimo infernus, duodecimo ignis (1).

Circa secundum notandum, quod triplex testimonium ponit hic beatus Ioannes de humanitate eius, in quibus maxime apparuit caritas eius ad nos. Primum fuit san-

(1) Quaere omnia in Dominica infra octav. Ascensionis.

guinis effusio, secundum aquae emanatio, tertium spiritus emissio. De primis duobus Ioan. 20. *Et continuo exivit sanguis, et aqua*. De tertio, Matth. 27. *Et inclinato capite emisit spiritum etc*. In sanguinis effusione quinque bona nobis fecit (1).

Circa secundum notandum, quod triplicem aquam dedit nobis Dominus Iesus. Primo, aquam baptismi ad peccatorum ablutionem. Ezech. 28. *Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini*. Secundo, aquam sapientiae ad sitis spiritualis extinctionem. Eccli. 15. *Aqua sapientiae salutaris potavit illum*. Ioan. 4. *Si quis biberit ex aqua hac, non sitiet in aeternum*. Augustinus dicit: « Si quis » biberit de aqua paradisi, de quo una gutta maior est » quam oceanum, restat ut in eo extinguatur sitis cu- » piditatis mundanae ». Tertio, aquam Spiritus sancti ad refrigerationem Ioan. 7. *Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquae vivae. Hoc autem dicebat de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum*.

Circa tertium notandum, quod emisit spiritum ad tria. Primo, ut nos vivificaret. Ioan. 10. *Ego animam meam pono pro ovibus meis*. Secundo, ut sanctos de inferno liberaret. Spiritus enim Christi cum divinitate descendit ad inferos, et eduxit sanctos, qui tunc erant ibi. Zach. 9. *Tu quoque in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos tuos de lacu*. Tertio, ut emittendi spiritum nobis exemplum daret. Quicumque enim sequi Christum desiderat, oportet quod omnino relinquat spiritum suum. Luc. 9. *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum*. II. Cor. 5. *Pro omnibus mortuus est Christus, ut qui vivunt iam non sibi vivant, sed ei qui pro omnibus mortuus est*. Qui sic moritur, veniet ad vitam, ubi nullus moritur: ad quam nos conducat Christus vita nostra. Amen.

(1) Quaere in Dominica de Passione.

SERMO LXIII.

EX EVANGELIO.

Pax vobis. Ioan. 21. In isto Evangelio invenitur quod tripliciter obtulit Dominus pacem discipulis suis, ad demonstrandum quod tripliciter est nobis necessaria. Primo, cum Deo, de qua Ioan. 16. *In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem.* Secundo, pax in nobis, de qua Iob. 5. *Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum.* Bernardus: « Pax vobis a vobis sit, et quicquid exterius » minari videtur, non timebitis, quia non nocebit ». Tertio, pax cum proximis est necessaria. Rom. 12. *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.*

Circa primam pacem notandum, quod tria sunt ei necessaria qui vult habere pacem cum Deo. Primo, Deum ut timeat. Eccli. 1. *Corona sapientiae timor Domini, replens pacem, et salutis fructum.* Item in eodem: *Timor Domini expellit peccatum.* Secundo, ut in eodem spem suam habeat. Is. 27. *Facies pacem nobis, quia in te speravimus.* Tertio, ut mandatis eius obediat. Is. 48. *Utinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua etc.*

Circa secundam pacem nota, quod tria sunt necessaria homini qui vult habere pacem secum. Primo, ut Deo se totum subiiciat. Iob. 22. *Acquiescito ei, et habeto pacem.* Secundo, ut bonam voluntatem semper custodiat. Luc. 3. *Et in terra pax hominibus bonae voluntatis.* Tertio, ut omnes motus animi, et corporis secundum prudentiam spiritus regat. Roman. 8. *Prudentia spiritus, vita, et pax.* Matth. 5. *Beati pacifici.* Glossa: « Pacifici sunt » omnes qui motus animi componunt, et rationi subii» ciunt, et in his non repugnant ».

Circa tertiam pacem nota, quod tria sunt homini ne-

cessaria qui vult habere pacem cum proximis. Primo, ut quae placita sunt Deo, faciat. Prov. 16. *Cum placuerint Domino viae hominis, inimicos quoque eius convertet ad pacem.* Secundo, ut nulli iniuriam faciat. II. Cor. 6. *Nemini dantes ullam offensionem.* Psal. 110. *Pax multa diligentibus legem tuam.* Lex Dei est ut quae nolumus fieri nobis, aliis ne faciamus; quae autem nobis fieri volumus, similiter aliis faciamus. Tertio, ut omnibus benefaciat. Rom. 2. *Gloria, honor, pax omni homini operanti bonum.*

Sunt autem tria quae maxime destruunt pacem. Primo, superbia. Iob. 9. *Quis resistit ei, et pacem habuit?* Secundo, iracundia. Eccli. 26. *Homo iracundus incendit litem, et vir peccator turbat amicos, et in medio pacem habentium mittet inimicitias.* Tertio, quaelibet iniquitas. Is. 28. *Non est pax impiis, dicit Dominus.*

Debet ergo ille ista tria removere qui vult pacem habere in praesenti cum Domino, secum, et cum proximo, et pacem aeternitatis in futuro: ad quam perducat nos Dominus etc.

SERMO LXIV.

DOMINICA PRIMA POST OCTAVAM PASCHAE EX EPISTOLA.

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. I. Pet. 2. In ista epistola quatuor notantur. Primo, notatur Domini nostri innocentia ibi, *Qui peccatum non fecit*; secundo, maxima ipsius patientia ibi, *Cum pateretur, non comminabatur*; tertio, ineffabilis ipsius caritas ibi, *Qui peccata nostra ipse portavit in corpore suo super lignum etc.* quarto, multiplex de his tribus nostra utilitas ibi, *Cuius livore sanati sumus.*

Circa primum notandum, quod eius innocentia ostenditur in tribus. Primo, quia peccatum non fecit. Heb. 7. *Talis decebat ut esset nobis pontifex, sanctus, innocens etc.* Secundo, quia nullum decepit, ibi, *Nec inventus est dolus in ore eius.* II. Cor. 1. *Dei enim Filius Iesus Christus, qui in vobis per nos praedicatus est, per me, et Silvanum, et Timotheum. Non fuit in illo Est, et Non; sed Est in illo fuit etc.* Tertio, quia nulli iniuriam intulit, ibi, *Qui cum malediceretur, non maledicebat.* Is. 43. *Quasi agnus coram tondente se obmutescet etc.*

Circa secundum notandum, quod eius potentia ostenditur in tribus. Primo, quia passioni se sponte obtulit ibi, *Tradebat autem iudicanti se iniuste.* Is. 53. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Secundo, quia iniuste iudicatus patientissime sustinuit ibi, *Iudicanti se iniuste*: haec enim est vera patientia, quando quis iniuste iudicatus hilariter sustinet. Ioan. 10. *Multa bona opera ostendit vobis: propter quod horum me vultis occidere?* I. Pet. 2. *Haec enim est gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniuste.* Tertio, quia nec crucifigentibus minas intulit ibi, *Cum pateretur, non comminabatur.* Ierem. 11. *Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam.* Pro eis oravit. Is. 53. *Et pro transgressoribus rogavit, ut non perirent.*

Circa tertium similiter notandum, quod ostenditur caritatem eius magnam fuisse in tribus. Primo, quia peccata nostra ipse abstulit. Ioan. 1. *Ecce agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi.* Secundo, in modo oblationis, quia in corpore suo paenas peccatorum nostrorum ipse pertulit ibi, *In corpore suo* Is. 53. *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras etc.* Tertio, quia tam crudelem mortem pro peccatis nostris auferendis sustinuit ibi, *Super lignum*, idest crucem. Phil. 2. *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.*

Circa quartum ostendit quod triplicem utilitatem contulit nobis mors Christi. Primo, quia nos liberavit a malo culpae ibi, *Pro peccatis mortuus*. Tit. 2. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate etc.* Secundo, quia restituit nobis bonum gratiae ibi, *Iustitiae vivamus*. Rom. 5. *Sicut per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obeditionem iusti constituentur multi*. Ioan. 1. *Et de plenitudine eius omnes accepimus gratiam pro gratia*. Tertio, ostendit quod servavit nos a corruptione ibi, *Cuius livore sanati sumus*. Is. 53. *Vere languores nostros ipse tulit*.

Ista sunt tria vestigia, in quibus debemus illum sequi. Primo, in innocentiae puritate. Lev. 11. *Sancti estote, quia ego sanctus sum*. Matth. 5. *Beati mundo corde*. I. Pet. 1. *Et ipsi sancti in omni conversatione sitis, quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum*. Lev. 11. *Sanctificamini, et estote sancti, quoniam sanctus sum ego, dicit Dominus*. Secundo, in patientiae firmitate. Luc. 21. *In patientia vestra possidebitis animas vestras*. Heb. 12. *Recogitate eum qui talem adversus semetipsum sustinuit contradictionem*. Tertio, in caritate. Ioan. 15. *Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Iob. 30. *Vestigia eius secutus est pes meus etc.* Qui sequitur eum per ista vestigia, perveniet ad aeternae beatitudinis gaudia. Ioan. 8. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae*: ad quod nos perducat Christus lux, et vita. Amen.

Christus passus est pro nobis etc. Duo notantur hic. Primo, magna Christi patientia ibi, *Christus passus est*; secundo, de passione ipsius utilitas ibi, *Pro nobis* (1).

(1) De passione Christi quaere in Dominica in ramis palmarum; de utilitate, in Dominica de passione etc.

SERMO LXV.

EX EVANGELIO.

Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis. Ioan. 10. In istis verbis tria notantur. Primo, magna Domini nostri Iesu Christi bonitas ibi, *Bonus pastor*; secundo, magna ipsius caritas ibi, *Animam suam dat*; tertio, electorum ipsius sanctitas, vel bonitas ibi, *Pro ovibus suis*.

Circa primum sciendum, quod Christus dicitur bonus pastor propter tria. Tria enim sunt officia boni pastoris. Primum, est oves defendere; secundum, est in bonis pascuis tenere et pascere; tertium, est errantes requirere. Sic Dominus noster Iesus Christus primo oves suas defendit a leonibus, idest daemonibus, a lupis idest tyrannis, ab ursis, idest haereticis. Ezech. 24. *Pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, et oves meae in devorationem omnium bestiarum*: et post: *Liberabo gregem meum*. Ioan. 10. *Non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea*. Secundo, oves suas in prato Scripturae, gratiae, et gloriae pascit. Ezech. 34. *In pascuis uberrimis pascam eas, et in montibus excelsis Israel erunt pascua earum*. Errantes solicite requirit. Luc. 15. *Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quae perierat, donec inveniat eam?* Ezech. 34. *Et ecce ego ipse requiram oves meas etc.*

Circa secundum notandum, quod tria nobis dedit Christus, in quibus apparuit magna eius caritas. Primo, corpus in cibum. Matth. 26. *Accipite, et manducate: hoc est corpus meum*. Secundo, sanguinem in potum. Matth. 26. *Accipite, et bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus*. Tertio, animam in pretium. I. Ioan. 3. *In*

hoc cognovimus caritatem Dei, quia animam suam pro nobis posuit. Ioan. 10. *Animam meam pono pro ovibus meis.*

Circa tertium notandum, quod tres sunt actus bonitatis. Primus est nulli nocere. II. Cor. 7. *Nemini dantes ullum offensionem.* Secundus est iniurias patienter ferre. Rom. 12. *Nulli malum pro malo reddentes etc.* Tertius est sua, et se omnibus libenter tribuere. Dionysius: « Bonum est sui ipsius diffusivum. » I. Ioan. 3. *Et nos debemus pro fratribus animas ponere.* Propter haec tria dicuntur sancti oves. Primo, quia oves nemini iniuriam faciunt; secundo, quia mansuete mala sufferunt; tertio, quia se, et sua ad usum hominum tribuunt. Qui sic sunt oves Christi, pervenient sine dubio ad ovile Christi, quod est caeleste regnum. Matth. 25. *Statuet oves quidem a dextris etc.* et post: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum*: ad quos nos perducat. Amen.

SERMO LXVI.

DOMINICA SECUNDA POST PASCHA EX EPISTOLA.

Obsecro vos tamquam advenas, et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, quae militant adversus animum etc. I. Petr. 2. Quatuor notantur in verbis istis. Primo indicitur carnalium vitiorum abstinentia ibi, *Abstinere vos a carnalibus desideriis*; secundo ostenditur abstinentiae necessitas ibi, *Quae militant adversus animam*; tertio praecipitur conversationis honestas ibi, *Conversationem inter gentes habentes bonam*; quarto subiungitur bonae conversationis utilitas ibi, *Ut in eo quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Dominum in die visitationis.*

Circa primum notandum, quod tria sunt genera desideriorum, a quibus Scriptura praecipit abstinere. Primo, a

desideriis saecularibus; secundo, a desideriis nocivis, et inutilibus; tertio, a desideriis carnalibus. Desideria saecularia sunt cum desiderantur honores saeculares. Tit. 2. *Apparuit gratia Salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos ut abnegantes impietatem, et saecularia desideria, sobrie, et iuste, et pie vivamus in hoc saeculo.* Desideria nociva sunt cum desiderantur divitiae temporales. I Tim. 6. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, et nociva, quae mergunt homines in interitum et perditionem etc.* Desideria carnalia sunt cum desiderantur delectationes carnales. Rom. 16. *Carnis curam ne feceris in desideriis.*

Circa secundum notandum, quod carnalia desideria tripliciter militant adversus animam, et ideo habemus necesse abstinere ab eis. Primo, militant adversus eam continue impugnando. Iob. 6. *Militia est vita hominis super terram.* Tota vita hominis est quasi pugna quaedam. Secundo, mortaliter per culpam vulnerando. Prov. 21. *Desideria occidunt pigrum: noluerunt manus eius quicquam operari.* Tertio, aeternam perditionem, et interitu infligendo. I. Tim. 6. *Desideria multa inutilia, quae mergunt homines in interitum*: desideria enim carnalia occidunt per culpam hic, et in futuro occidunt per mortem aeternam.

Circa tertium notandum, quod bona conversatio consistit in tribus. Primo, in mentis puritate. II. Cor. 1. *Gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae, quod in simplicitate cordis, et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo.* Secundo, in morum honestate, sive sanctitate. II. Petr. 3. *Cum igitur omnia solvenda sint, quales nos oportet esse in sanctis conversationibus et pietatibus, expectantes, et properantes in adventum diei Domini.* Tertio, in caelestium gaudiorum continua aviditate. Philip. 3. *Nostra conversatio in caelis est.*

Circa quartum notandum, quod tripliciter ponit utili-

tatem de bona conversatione. Prima, est detractorum confutatio, vel cohibitio ibi, *In eo quod detrectant de vobis.* I. Petri 2. *Haec voluntas Dei, ut benefacientes, obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.* Secundo, honorificatio ibi, *Ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.* Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est.* Tertio, magna bene conversantium remuneratio ibi, *In die visitationis.* Glossa ibi: « *In die visitationis*, idest in » tempore retributionis ». Quanta sit gloria donanda nobis, solus Deus cognoscit: ad quam nos perducat Dominus Iesus. Amen.

SERMO LXVII.

EX EVANGELIO.

Mundus gaudebit, vos autem contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Ioan. 16. Tria notantur in istis verbis. Primo, mundanorum stultitia ibi, *Mundus gaudebit.* Eccl. 2. *Risum reputavi errorem, et dixi gaudio: Quid frustra deciperis?* Secundo, sanctorum sapientia ibi, *Vos autem contristabimini.* Eccl. 7. *Cor sapientis ubi tristitia, cor stultorum ubi laetitia.* Tertio, futura sanctorum laetitia ibi, *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Luc. 6. *Beati qui lugetis, quoniam gaudebitis etc.*

Circa primum notandum, quod tria ostendunt laetitiam mundanorum esse stultam. Primo tempus, quia modo non est tempus gaudendi, sed flendi. Eccl. 1. *Tempus flendi, tempus ridendi:* praemittit tempus flendi, subiungit tempus ridendi, ut ostenderet quod tempus flendi est praesens, et futurum erit ridendi: unde quidam: « Nunc est » tempus flendi, nunc tempus peccata lugendi ». Secundo locus, quia mundus iste locus est tristitiae, et non laeti-

tiae. Psalm. 83. *Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum, in loco quem posuit.* Iudic. 2. *Angelus Domini ascendit de Galgala ad locum flentium.* Tertio causa, quia gaudent de malis. Proverb. 2. *Laetantur cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis.* Satis ergo patet quod stultum est gaudium mundanorum, cum gaudeant in tempore tristitiae, in loco miseriae, in perpetratione malitiae. Augustinus: « Quid est saeculi gaudium? Breviter dicam: impudicitia, nequitia, inspectabiliter nugari, turpitudinem facere, ebriositate ingurgitari.

Circa secundum notandum, quod est sapientiae tristari propter tria. Primo, quia per tristitiam corripitur hominis malitia. Eccl. VII. *Per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis.* Secundo, quia per momentaneam tristitiam evadit homo aeterna supplicia. Gregorius: « Sancti praesentem vitam lucrum putant, quia » per hanc aeternam evadere non ignorant ». Naum 1. *Afflixit te, et non affligam te amplius.* Tertio, quia per modicam tristitiam acquirunt aeterna gaudia. II. Corinth. 4. *Id enim quod in praesenti est momentaneum, et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim videntur, temporalia sunt; quae non videntur, aeterna.*

Circa tertium notandum, quod futura sanctorum laetitia dicitur esse in tribus. Primo, in divinae praesentiae consolatione ibi, *Iterum autem videbo vos.* Augustinus in Lib. de civitate Dei: « Primum erit ipse Deus, qui » erit omnia in omnibus, qui erit nobis salus, honor, » et gloria, pax, et gaudium, et omnia bona ». Gen. 14. *Ego merces tua magna nimis.* Secundo, in summa cordis exultatione ibi, *Et gaudebit cor vestrum.* Is. 35. *Gaudium, et laetitiam obtinebunt.* Tertio, in aeternitatis assecutione ibi, *Gaudium vestrum nemo tollet a vobis.* Is. 15.

Veniet in Sion cum laude, et laetitia sempiterna super capita eorum. Ad quam laetitiam perducat nos Chistus. Amen.

SERMO LXVIII.

DOMINICA TERTIA POST PASCHA EX EPISTOLA.

Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Iacob. 1. Apostolus Iacobus monet nos in istis verbis ut proniores simus ad audiendum quam ad loquendum: et debent nos ad hoc movere tria. Primo, naturae documentum; secundo nocumentum; tertio emolumentum. Natura tripliciter docet nos ut plus audiamus quam loquamur. Primo, quia natura dedit homini duplex instrumentum audiendi, et tantum unum loquendi, ut hoc ipso ostendatur quod in duplo homo debet audire quam loqui. Secundo, quia natura dedit pluribus animalibus auditum, loquelam non dedit nisi homini, animali rationali, ut ex hoc ostenderetur quod locutio debet esse rationalis. Col. 4. *Sermo vester semper sit sale conditus.* Tertio, quia natura dedit instrumenta audiendi semper aperta, sed instrumentum loquendi clausit sub duobus claustris, vel muris: homo enim semper habet aures apertas, sed linguam clausam sub labiis et dentibus: est enim lingua quasi mala monacha, et ideo reclusit illam Deus sub pluribus claustris. Mich. 8. *Custodi claustra oris tui.*

Circa secundum sciendum, quod triplex nocumentum provenit ex multa locutione. Primo, malum culpae. Prov. 10. *In multiloquio non deerit peccatum.* Secundo, malum paenae. Eccli. 20. *Qui multis utitur verbis, affligit animam suam.* Tertio, malum infamiae. Prov. 18. *Qui respondet antequam audiat, stultum se esse demonstrat, et dignum confusione.* De his tribus Iac. 3. *Lingua enim*

est universitas iniquitatis; ecce primum: *lingua est inquietum malum, plena veneno mortifero*; ecce secundum: *lingua constituitur in membris nostris, quae maculat totum corpus*; ecce tertium.

Circa tertium notandum, quod triplex utilitas provenit homini qui malum audit, et parum loquitur. Primo, bona gratiae. Eccli. 32. *Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia.* Secundo, bona sapientiae. Eccli. 6. *Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam.* Tertio, iucunditas mentis, et tranquillitas. Prov. 31. *Qui custodit os suum, et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam etc.*

SERMO LXIX.

DOMINICA QUARTA POST PASCHA EX EPISTOLA.

Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Iacob. 1. In istis verbis monet beatus Iacobus ad refrenationem linguae. Sunt autem tria quae debent movere ad refrenandam linguam. Primo, quia qui non refrenat linguam suam cadit in multa peccata. Secundo, quia multa mala paenae incurrit. Tertio, quia qui refrenat linguam suam, multa bona acquirit. De primo Proverb. 3 *In multiloquio peccatum non deerit.* De secundo. Eccli. 20. *Qui multis utitur verbis, affligit animam suam.* De tertio Prov. 18. *Qui respondet priusquam audiat, stultum se esse demonstrat.*

Circa primum notandum, quod Scriptura ponit multas linguas, per quas significatur diversa peccata, quae committuntur per linguam, et tales linguae sunt refrenandae. Prima est lingua dolosa, quae est in duplicibus, et proditoribus. Psal. 119. *Libera me a lingua dolosa.* Ier. 9. *Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est:*

in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et in occulto ponit ei insidias. Secunda est lingua magniloqua, quae est in superbis, et arrogantibus. Psal. 11. *Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam.* Tertia est serpentina, et venenosa, quae est invidis, et detractoribus. Psal. 139. *Acuerunt linguas suas sicut serpentis, venenum aspidum sub labiis eorum.* Quarta est lingua mendax in periurantibus, mentientibus, et falsis testibus. Prov. 16. *Sex sunt quae odit Dominus, oculos sublimes, et linguam mendacem etc.* Quinta est lingua blanda, quae est in mentientibus. Prov. 6. *Ut custodias te a muliere mala, et a blanda lingua extraneae.* Sexta est lingua tertia, quae est in lenis, et leonibus. Eccli. 28. *Lingua tertia mulieres viratas eiecit, et privavit illas laboribus suis.* Prima lingua in opere luxuriae est hominis diligentis mulierem; secunda mulieris dilectae; tertia est lingua nuntii, vel nuntiae portantis verba dilecti ad dilectam, et dilectae ad dilectum. Septima est lingua iniqua, quae est in adulatoribus. Prov. 14. *Malus obedit linguae iniquae.* Lingua iniqua est quando facit malum adulatoribus provocantibus. Octava est lingua gladiosa, quae est in iracundis, et furiosis, qui conviciis, et opprobriis occidunt multos. Psal. 56. *Filii hominum, dentes eorum arma, et sagittae, et lingua eorum gladius acutus.* Nona lingua fallax, quae est in malis mercatoribus, et deceptoribus qui fallunt simplicem, merces sua mendaciis praecommendando, vel falsis ponderibus, numeris, et mensuris decipiendo. Proverb. 26. *Lingua fallax non amat veritatem*, idest Christum, *et os lubricum operatur ruinas*, scilicet corporis, et animae. Prov. 21. *Qui congregat thesauros lingua mendacii*, scilicet in operatione, *vanus*, *et excors*, idest sine corde, et discretione, *et impingit ad laqueos mortis*, scilicet velit nolit. Decima est lingua blasphema, quae est in eis qui Deum, et sanctos suos blasphemant. Undecima est lingua acharis,

idest sine gratia, quae est in histrionibus, et derisoribus, et in eis qui verba otiosa libenter loquuntur. Eccli. 20. *Homo acharis quasi fabula vana.*

Circa secundum notandum, quod multas paenas incurrit homo qui non refrenat linguam suam. Primum, est ruina. Prov. 12. *Propter labiorum peccata ruina proximat malo.* Eccli. 10. *Labia stulti praecipitabant eum.* Secundum, est, quia nihil habere potest in vita ista prosperum. Psal. 139. *Vir linguosus non diligetur in terra.* Tertium, labor. Quartum, dolor. Psal. 9. *Sub lingua eorum labor, et dolor.* Quintum, ipsius perversa destructio loquentis. Sextum, ipsius de vita aeterna repulsio. Psal. 51. *Dilexisti omnia verba praecipitationis lingua dolosa: propterea Deus destruet te etc.* Septimum, est ipsius malae linguae arefactio. Is. 41. *Lingua eorum siti exaruit.* Octavum, eius denique malae linguae in igne infernali cruciatio. Luc. 16. *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Nonum, eiusdem linguae commanducatio. Apoc. 16. *Commanducabunt linguas suas prae dolore.* Decimum est mors aeterna. Prov. 18. *Mors, et vita manu linguae,* idest in operatione, vel operibus linguae. Qui refrenat linguam suam, babebit vitam aeternam; qui non, habebit mortem aeternam. Undecimum, sentiet omne malum. Proverb. 17. *Qui vertit linguam suam,* scilicet nigrum in candidum vertit ad libitum audientiae, *incidet in malum,* scilicet gehennae. Prov. 13. *Qui custodit os suum, custodit animum suam; qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala,* scilicet aeterna.

Circa tertium notandum, quod multa bona contingunt ex refrenatione linguae. Primum, est vitae perfectio. Iac. 3. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Secundum, est mentis in Deum elevatio. Thren. 3. *Sedebit solitarius, et tacebit etc.* Tertium, est vitae aeternae acquisitio. Psal. 33. *Quis est homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Cohibe linguam tuam a malo etc.*

SERMO LXX.

DOMINICA QUARTA POST PASCHA
EX EVANGELIO.

Arguet mundum de peccato, de iustitia, et de iudicio. Ioan. 17. In istis verbis tria ponuntur, de quibus sanctus Spiritus arguet mundanos. Primo arguet de peccato, quod non debent facere; secundo, do iustitia, quam debent facere; tertio, de iudicio, quod debent expavescere. Primum ibi, *De peccato*; secundum ibi, *De iustitia*; tertium ibi, *De iudicio*.

Circa primum notandum, quod peccatum fugiendum est propter multa, sed maxime propter tria magna mala quae facit homini. Primo, quia ponit hic peccatores in multa miseria. Proverb. 14. *Miseros facit populos peccatum*. Secundo, quia privat hominem aeterna gloria. Is. *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei*. Tertio, quia ducit hominem ad aeterna supplicia Matth. 25. *Ibunt hi in supplicium aeternum*.

Circa secundum notandum, quod iustitia est facienda maxime propter tria. Primo, quia ponit hic hominem in multa laetitia. Psal. 18. *Iustitiae Domini rectae, laetificantes corda*. Secundo, quia liberat hominem a morte perpetua. Prov. 11. *Iustitia*, scilicet opera iustitiae, *liberabit a morte*, scilicet aeterna. Prov. 25. *Qui sequitur iustitiam, et misericordiam, inveniet vitam*. Tertio, quia ducit hominem ad aeterna gaudia. Matth. 25. *Iusti autem ibunt in vitam aeternam*.

Circa tertium notandum, quod futurum iudicium maxime est timendum propter tria. Primo, propter iudicis aequitatem. Psal. 7. *Deus iudex iustus, fortis, et patiens*. Secundo, propter iudicis severitatem. Iudith. 6. *In die iudicii visitabit illos, et dabit ignes, et vermes in carnes eorum*.

Tertio, propter sententiae irrevocabilitatem. Matth. 25. *Discedite a me maledicti in ignem aeternum*. Aeternum dicitur quod finem non habet: a quo igne liberet nos Deus. Amen.

SERMO LXXI.

EX EVANGELIO.

Cum venerit Paraclytus, ille arguet mundum. Ioan. 6. Dupliciter arguet Dominus peccatores, in praesenti, et in futuro. In praesenti tripliciter. Primo, per luminis Spiritus sancti infusionem, ut dicitur Ephes. 5. *Omne quod arguitur, a lumine manifestatur*. Secundo, per praedicationem. Iudae 2. *Illos autem redarguite iudicatos*. I. Tit. 4. *Argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina*. Tertio, per conscientiae remorsionem. Iob. 13. *Verumtamen vias meas in conspectu eius arguam*: et Psal. 49. *Arguam te, et statuam contra faciem tuam*, idest conscientiam tuam. In futuro tripliciter redarguentur peccatores. Primo, arguet eos sua malitia se ipsam manifestando. Ier. 2. *Arguet te malitia tua*. Secundo, omnis creatura eos increpando. Sap. 5. *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos*. Tertio, arguet eos Christus, iustissime condemnando in causam. Iudith. 2. *Ecce venit Deus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, et arguere impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt*. Arguet autem tripliciter. Primo, in aequitate, nullatenus a iustitia declinando. Is. 11. *Arguet in aequitate pro mansuetis terrae*. Secundo, in furore, saevissime impios puniendo. Psal. 6. *Domine, ne in furore tuo arguas me*. Tertio, arguet universaliter, nulli impio indulgendo. Iudith. 2. *Ecce venit Dominus cum sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, et arguet omnes impios*: a qua arguitione liberet nos Deus. Amen.

SERMO LXXII.

IN IDEM EX EVANGELIO.

Exivi a Patre, et veni in mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. Ioan. 16. Quatuor ponit in verbis istis. Primo, suum a Patre exitum ibi, *Exivi a Patre*. Exire suum a Patre fuit se visibilem facere. Secundo, suum in mundum adventum ibi, *Et veni in mundum*. Tertio, suum a mundo discessum ibi, *Iterum relinquo mundum*. Quarto, suum ad Patrem ascensum ibi, *Et vado ad Patrem*.

Circa primum notandum, quod Christus exivit a Patre propter tria. Primo, ut eum mundo manifestaret. Ioan. 1. *Deum nemo vidit unquam: unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit*. Secundo, ut eius voluntatem nobis declararet. Ioan. 15. *Omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis*. Tertio, ut eius caritatem nobis manifestaret. Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret*.

Circa secundum notandum, quod venit in mundum propter tria. Primo, ut ipsum illuminaret. Ioan. 8. *Ego sum lux mundi*. Secundo, ut ipsum Deo Patri reconciliaret. II. Cor. 5. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis*. Tertio, ut eum a potestate diaboli liberaret. Ioan. 12. *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps mundi huius eiicietur foras etc*. Idem. 3. *Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum*.

Circa tertium notandum, quod deseruit mundum Christus propter tria. Primo, propter ipsius malignitatem. I. Ioan. 5. *Totus mundus in maligno positus est*. Secundo, propter ipsius ingratitudinis perversitatem. Ioan. 5.

Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Quae potuit esse maior ingratitudo, et perversitas quam odire eum qui venerat salvare mundum? Tertio, ut relinquendi mundum nobis exemplum daret. Ioan. 20. *Vos non estis de hoc mundo; sed ego elegi vos de mundo.* I. Ioan. 2. *Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt.*

Circa quartum sciendum, quod Christus ascendit ad Patrem propter tria. Primo, ut eum pro nobis rogaret. Ioan. 14. *Ego rogabo Patrem etc.* Secundo, ut Spiritum sanctum nobis destinaret. Ioan. 16. *Si enim non abiero, Paraclytus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos etc.* Tertio, ut nobis locum apud Patrem pararet. Ioan. 19. *Vado parare vobis locum.* Ad quem locum nos conducat etc. Amen.

SERMO LXXIII.

IN ROGATIONIBUS EX EPISTOLA.

Multum valet deprecatio iusti assidua. Iac. 5. Sex modis potest ostendi quod multum valet deprecatio iusti. Primo, in comparatione ad Dominum tripliciter. Primo, quia iram mitigat. Sap. 18. *Proferens servitutis suae scutum orationem etc.* Secundo, quia quicquid ab eo petit, impetrat. Matth. 21. *Quaecumque in oratione petieritis credentes, accipietis.* Tertio, quia inclinat eum ad hominis obedientiam. Iosue 10. *Non fuit antea tam longa dies, nec postea, obediente Domino voci hominis.* Secundo, in comparatione ad Angelos tripliciter. Primo, quia orantibus Angeli assistunt. Dan. 9. *Adhuc me in oratione loquente, ecce vir Gabriel etc.* Secundo, quia orationes Deo offerunt. Tertio, quia exauditionem orationis referunt. De his duobus Tob. 12. *Quando orabas cum lacrymis..... ego obtuli*

orationem tuam Domino: et nunc misit me Dominus ut curarem te, et Saram uxorem filii tui a daemonio liberarem. Tertio, in comparatione ad eosdem tripliciter. Tria enim potest facere oratio iusti hominibus. Primo malis liberare; secundo veniam impetrare. De his duobus, Iac. 5. *Oratio fidei salvabit infirmum; et si in peccatis sit, dimittetur ei.* Tertio, aeternaliter salvare. Iac. 5. *Orate pro invicem ut salvemini.* Quarto, in comparatione ad daemones tripliciter. Primo, quia daemones orationibus fugiunt. Psal. 6. *Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudivit Dominus vocem deprecationis meae*: unde de quodam daemone dicitur in vitis patrum fugisse, quem emittebat Iulianus apostata. Secundo, quia orationes iustorum eos de corde expellunt. Matth. ult. *In nomine meo daemonia eiicient.* Tertio, quia orationibus iustorum obediunt. Matth. 21. *Amen dico vobis, si habueritis fidem, et non haesitaveritis, dicetis huic monti*, idest diabolo: *Tolle, et iacta te in mare: ita fiet.* Quinto, in comparatione ad omnes creaturas, et hoc septem modis. Primo, quia potest oratio iusti solem sistere. Ios. 10. *Tunc locutus est Iosue Domino, dixitque: sol contra Gabaon ne movearis, et luna contra vallem Aialon. Steteruntque sol, et luna.* Secundo, quia potest ignem de caelo deponere. IV. Reg. 1. *Si homo Dei sum, descendat ignis de caelo, et devoret te.* Tertio, quia potest caelum aereum claudere. Iac. 5. *Elias homo erat similis nobis, et oratione oravit ut non plueret annos tres et menses sex.* Quarto, quia potest aquas correntes immobiles facere. IV. Reg. 2. *Et dixit: Ubi est Deus Eliae etiam nunc? et aquae divisae sunt huc atque illuc, et transivit Eliseus.* Quinto, quia potest fertilitatem terrae reddere. Iac. 5. *Et rursum oravit, et caelum dedit pluviam, et terra fructum suum.* Sexto, quia potest mortuos de purgatorio educere. Eccl. 48. *Quis potest similiter gloriari tibi, qui sustulisti mortuos ab inferis sorte mortis in verbo*

Domini Dei? Septimo, quia potest bestias ferocissimas mansuetas facere. Dan. 6. *Adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum: et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi, quia coram eo iustitia inventa est in me.* Unde sancta Lucia dixit: « Mihi si feras promittis, » audito Christi nomine mansuescunt ».

Patet ergo quod magna est potentia orationis iusti, quae potentiam habet in Deo, in angelis, in daemonibus, in caelo, in igne, in aere, in aqua, in terra, in bestiis, et omnibus creaturis etc.

SERMO LXXIV.

IN ROGATIONIBUS EX EPISTOLA.

Estote prudentes, et vigilate in orationibus. I. Petri. 4. Beatus Petrus in ista epistola ad tria monet. Primo, ad orationem ibi, *Estote prudentes, et vigilate in orationibus*; secundo, ad dilectionem ibi, *Ante omnia mutuum in vobismetipsis caritatem continuam habentes, quia caritas operit multitudinem peccatorum*; tertio, ad rectam intentionem ibi, *Si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus.*

Circa primum tria facit. Primo monet orare prudenter, idest fideliter, ibi, *Estote prudentes etc.* Glossa: « Non » deficientes a fide ». Iac. 1. *Si quis indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter etc.* Matth. 11. *Et omnia quaecumque petieritis in oratione, credite quia accipietis.* Secundo, monet orare attente ibi, *Et vigilate:* Glossa: « ne animus cogitet aliud praeter id quod precatur. Cum ad orandum stamus, omnis carnalis cogi» tatio abscedat, adsistat intentio cordis sincera, Deum » non sono vocis, sed sensus mentis oret ». Tertio, monet orare frequenter ibi, *In orationibus.* Pluraliter dicit,

ut notet frequentiam orandi. Luc. 18. *Oportet semper orare, et nunquam deficere.*

Circa secundum similiter tria facit. Primo, monet ad exhibendam dilectionem quae est in affectu cordis, ibi, *Ante omnia mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes.* Tit. 5. *Finis praecepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta.* Secundo, ad dilectionem quae est in affectu operis, ibi, *Hospitales invicem sine murmuratione.* Hebr. 12. *Hospitalitatem nolite oblivisci: per hanc enim placuerunt quidam Angelis hospitio receptis etc.* Tertio, ad dilectionem quae est in affectu sermonis, ibi, *Si quis loquitur, quasi sermones Dei.* Quilibet enim tenetur proximum corde diligere, et opere subvenire, et ore docere. Hebr. 3. *Videte fratres ne quando sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis recedendi a Deo vivo; sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non abduretur quis ex vobis fallacia peccati etc.*

Circa tertium similiter tria facit. Primo, monet ut omnia bona a Deo nos habere cognoscamus ibi, *Si quis administrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus.* Glossa: « Eleemosynam, vel quodlibet bonum opus humiliter impendat nisi a solo Deo ». Is. 16. *Omnia opera nostra operatus es in nobis, Domine.* Secundo, monet ut omnia ad honorem Dei faciamus ibi, *Ut in omnibus honoretur Deus.* Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Tertio, monet nos ut gratiam, et gloriam Domino referamus. I. Thess. 5. *Deo in omnibus gratias agite:* cui est honor, et gloria et imperium per saecula.

SERMO LXXV.

EX EADEM EPISTOLA.

Hospitales sine murmuratione. I. Pet. 4. Quatuor suntquae monent nos ad hospitalitatem faciendam. Primo, praeceptum Domini; secundo, sanctorum exemplum; tertio, supplicium, si non fiat; quarto, multiplex, si fiat, emolumentum (1).

SERMO LXXVI.

DOMINICA PENTECOSTES,
EX EVANGELIO.

Cum venerit Paraclytus quem mittam vobis a Patre, ille testimonium perhibebit de me. Ioan. 15. In istis verbis tria notantur. Primo, personarum Trinitas ibi, *Paraclytus*; secundo, Trinitatis caritas ibi, *Mittam*; tertio, caritatis utilitas ibi, *Testimonium perhibebit de me*.

Circa primum. Primo ponitur Spiritus sanctus, qui mittitur, ibi, *Paraclytus*; secundo, Filius, qui mittit, ibi, *a Patre*. Glossa: « Ecce tota Trinitas : Spiritus Sanctus » veniens, Filius mittens a Patre (2) ».

Caritas Trinitatis ad homines apparet in hoc quia parata est Paraclytum nobis mittere. Dedit autem nobis Trinitas primo consolatorem Filium, cum hominem faciendo. Is. 51. *Spiritus Domini super me*: et post: *ut consolarer omnes lugentes etc.* Secundo dedit, et dat Spiritum sanctum, cum in corde sanctorum transfundendo : ideo dicitur Paraclytus, idest consolator. Actor. 9. *Ecclesia*

(1) Quaere in secunda Dominica post Octavam Epiphaniae.

(2) Quomodo appareat ista beata Trinitas in creaturis, quaere inter festivos domin. Trinitatis.

quidem per totam Iudaeam, et Galilaeam, et Samariam habebat pacem, et aedificabatur ambulans in timore Domini etc. et post: *Consolatione Spiritus Sancti replebatur.* Tertio dabit nobis consolatorem Deus Trinitas, se nobis largiendo in praemium. Is. ult. *Quomodo si mater blandiatur, ita ego consolabor vos etc.* Item dabit nobis tres advocatos. Primo Filium. I. Ioan. 1. *Advocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum.* Secundo Spiritum sanctum. Ioan. 15. *Paraclytus autem Spiritus sanctus etc.* Paraclytus enim advocatus interpretatur. Tertio beatam Virginem: unde cantamus ei: *Eia ergo advocata nostra etc.*

Circa tertium notandum, quod testimonium de Christo quod esset verus Deus, perbibuit primo Pater, secundo Filius, tertio Spiritus sanctus. I. Ioan. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum, et Spiritus sanctus.* Quarto Sancti ibi, *Et vos testimonium perhibebitis de me.* Perbibuerunt autem Sancti testimonium de Christo tripliciter. Primo, venturum praedicando. Ioan. 5. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere, et ipsae sunt quae testimonium perhibent de me.* Secundo, praesentem demonstrando. Ioan. 1. *Hic venit ut testimonium perhiberet de lumine.* Tertio, venisse praedicando. Actuum 2. *Hunc Deus suscitavit, cuius nos testes sumus.* Quinto, testimonium perhibuerunt de Christo miracula, quae nullus posset facere nisi Deus. Ioan. 5. *Opera quae ego facio, ipsa testimonium perhibent de me.* Sexto, perhibuerunt testimonium Angeli, primo nasciturum nuntiando. Luc. 1. *Missus est Angelus Gabriel a Deo etc.* Secundo, natum praedicando. Luc. 2. *Ecce Angelus Domini stetit iuxta illos etc.* Tertio resurrexisse affirmando. Matth. 28. *Angelus Domini descendit de caelo.* Quarto, eum venturum ad iudicium praenuntiando. Act. 2. *Ecce duo viri astiterunt iuxta illos etc.* Quinto, perhibuit testimonium creatura corporalis; et hoc septem modis. Primo

caelum quadrupliciter. Primo, in nativitate stellam emittendo. Matth. 12. *Vidimus stellam eius etc*. Secundo, in ascensione eius, ipsum glorioso suscipiendo. Ephes. 4. *Qui descendit, ipse est et qui ascendit etc*. Tertio, in baptismo se super eum aperiendo. Matth. 2. *Caeli aperti sunt super eum*. Quarto, in passione, solis lucem auferendo. Luc. 23. *Et obscuratus est sol*. Secundo, testimonium perhibuit aer. Tertio, aqua ei obediendo. Matth. 8. *Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei?* Quarto, terra. Matth. 28. *Et terra mota est, et ecce terraemotus etc*. Quinto, infernus mortuos restituendo. Matth. 28. *Multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt*. Sexto, ignis super discipulos apparendo. Actor. 1. *Apparuerunt illis dispertitae linguae tamquam ignis etc*. Cum ergo Creator, et omnis creatura testimonium de Christi Divinitate perhibeant, credamus omnes, et imitando colamus ipsum Dominum super omnia benedictum in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXVII.

EX EVANGELIO.

Paraclytus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. Ioan. 14. In istis verbis praedicit Dominus se missurum Spiritum sanctum, quod fuit hodierna die completum. Circa quam missionem tria notantur. Primo, mittentis caritas ibi, *Quem mittet Pater*; secundo, missi benignitas ibi, *Paraclytus*; tertio, missionis utilitas ibi, *Ille vos docebit*.

Circa primum notandum, quod tria misit nobis Deus Pater, in quibus apparet magna caritas eius. Primo, Filium ad nostram redemptionem. Rom. 8. *Deus mittens Filium suum in similitudinem carnis peccati, de peccato damnavit peccatum etc*. *Misit Deus Spiritum Filii sui in*

corda nostra clamantem, *Abba Pater*. Secundo, Spiritum sanctum ad nostram confirmationem. Gal. 4. *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum*. Tertio, mittit spiritus angelicos ad nos ad nostram protectionem. Heb. 1. *Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui haereditatem capiunt salutis?*

Circa secundum notandum, quod Spiritus sanctus dicitur paraclytus, idest consolator, quia consolatur nos in tribulationibus nostris. Consolatur autem nos tripliciter. Primo, caelestes consolationes largiendo. I. Thess. 1. *In tribulatione multa cum gaudio Spiritus sancti*. Secundo, dona charismatum nobis in tribulationibus augmentando. Rom. 5. *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit: quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*. Tertio, quanta sint gaudia quae recipiemus pro istis modicis tribulationibus, demonstrando. Rom. 8. *Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii Dei: si autem filii, et haeredes, haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi*: et post: *Existimo enim quod non sunt condignae passiones huius temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis*. Item II. Cor. 4. *Id enim quod in praesenti est momentaneum, et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis etc.*

Circa tertium notandum, quod Spiritus sanctus docet nos tria valde utilia. Primo, veritatem cognoscere. Ioan. 15. *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnia etc.* Secundo, orare utiliter. Rom. 8. *Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, idest postulare facit, et docet. Tertio, voluptates carnales despicere. Gregorius: « Gustato spiritu desipit omnis caro ».

Translati sumus de morte ad vitam. I. Ioan. 3. Quintuplex est translatio. Prima, admirabilis, secunda, est ama-

bilis, tertia, est detestabilis, quarta, formidabilis, quinta, desiderabilis (1).

SERMO LXXVIII.

DOMINICA PRIMA POST PENTECOSTEN, EX EPISTOLA.

Diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos etc. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, et fratrem suum odit, mendax est. I. Ioan. 4. In istis verbis tria facit Ioannes Apostolus. Primo, monet ad dilectionem ibi, *Diligamus Deum*; secundo, assignat causam dilectionis ibi, *Quoniam ipse prior dilexit nos*; tertio, ad dilectionem proximi ibi, *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, et fratrem suum odit etc.*

Circa primum notandum, quod tribus modis debemus diligere Deum. Primo, ut totum cor nostrum amore eius impleamus. Deut. 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Secundo, ut nihil nisi propter eum diligamus. Augustinus: « Minus te amat qui tecum aliquid amat, » quod non propter te amat ». Tertio, ut nullis adversis ab eius caritate avertamur. Rom. 8. *Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia etc.*

Circa secundum notandum, quod propter tria maxime debemus diligere Deum. Primo, propter eius bonitatem. Bernardus: « Causa diligendi Deum, Deus est. Tanta e» nim bonitas est Dei, quod si nihil boni homini fecis» set, vel facturus esset, debet tamen eum semper di» ligere ». Secundo, propter eius caritatem, ut hic: *Diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos.* Augustinus: « Miser ego! quantum diligere debeo Deum meum, qui » me fecit cum non eram, redemit cum perieram, qui

(1) Quaere in translatione beati Dominici inter festivos.

» in peccatis meis venditus eram: venit ille pro me, et » tantum dilexit me, quod pretium sanguinis sui dedit » pro me ». Tertio, debemus Deum diligere propter nostram utilitatem. Praeparavit enim bona quae dici non possunt, his qui diligunt eum. 1. Cor. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt quae praeparavit Deus his qui diligunt illum.*

Circa tertium notandum, quod debemus diligere proximum propter tria. Primo, propter praeceptum. Ioan. 15. *Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem.* Secundo, propter naturae documentum, videmus enim quod omnia naturaliter diligunt similia. Eccl. 13. *Omne animal diligit simile sibi: sic et omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad simile sibi sociatur.* Tertio, propter nocumentum quod consequitur qui non diligit proximum, quia incurrit mortem culpae, et gehennae. 1. Ioan. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* A qua morte liberet nos etc. Amen.

SERMO LXXIX.

EX EVANGELIO.

Recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Luc. 16. Quatuor notantur in verbis istis. Primo, reproborum in praesenti prosperitas ibi, *Recordare quia recepisti bona in vita tua*: secundo, iustorum brevis in hoc mundo adversitas ibi, *Lazarus similiter mala*; tertio, aeterna iustorum felicitas ibi, *Nunc autem iste consolatur*; quarto, impiorum perpetua calamitas ibi, *Tu vero cruciaris.*

Circa primum notandum, quod temporalis prosperitas consistit in tribus, quae habuit iste dives. Primo, in divitiis temporalibus ibi, *Homo quidam erat dives.* Psal. 48. *In multitudine divitiarum suarum gloriantur.* Secundo, in

honoribus saecularibus ibi, *Induebatur purpura, et bysso*. Iac. 4. *Exultatis in superbiis vestris*. Tertio, in voluptatibus carnalibus ibi, *Epulabatur quotidie splendide*. Iob. 21. *Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad infernum descendunt*. Dicitur Amos 6. *Vae qui comeditis agnum de grege, et vitulos de armenti medio etc.*

Circa secundum notandum, quod adversitas sanctorum in praesenti consistit in tribus, quae habuit Lazarus. Primo, in rerum paupertate ibi, *Erat quidam mendicus*. Tob. 2. *Pauperem quidem vitam gerimus; sed habebimus multa bona, si timuerimus Deum, et recesserimus a peccato, et fecerimus bona etc.* Secundo in contemptus vilitate ibi, *Iacebat ad ianuam*. I. Cor. 4. *Tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc*. Tertio, in tribulationum, et afflictionum asperitate ibi, *Ulceribus plenus*. Iudith. 4. *Omnes qui placuerunt Domino, per multas tribulationes transierunt*.

Circa tertium notandum, in quibus consistit felicitas sanctorum in alio saeculo. Primo, in gloria, et honore ibi, *Ut portaretur ab Angelis*. Augustinus: « Praeclaras » exequias purpurato illi diviti turba exhibuit famulo» rum; sed multo praeclariores in conspectu Dei ulce» roso illi pauperi ministerium praebuit Angelorum, qui » eum extulerunt non in marmoreum tumulum, sed in » Abrahae sinum ». Psal. 20. *Magna est gloria eius in salutari tuo*. Secundo, in caelestis regni possessione ibi, *In sinu Abrahae*, per quem intelligitur requies paradisi. Matth. 5. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum*. Tertio, in aeternarum deliciarum, et consolationum perfruitione ibi, *Nunc autem iste consolatur*. Psal. 30. *Quam magna multitudo dulcedinis tuae, Domine, quam abscondisti timentibus te!* Psal. 15. *Delectationes in dextera tua usque in finem*.

Circa quartum notandum, quod tria ponuntur hic, in quibus consistit futura malorum calamitas. Primum, est

summa de omnibus bonis carentia: et hoc notatur in hoc quod non potuit habere guttam aquae. Iob. 28. *Apprehendet eum quasi aqua inopia*. Secundo, paenarum acerbitas, et multiplicitas ibi, *Cum esset in tormentis*. Psal. 10. *Ignis, sulphur, et spiritus procellarum pars calicis eorum*. Tertio, summa confusio, et ignominia ibi, *Sepultus est in inferno*. Quae potest esse maior ignominia quam tali sepultura sepeliri? Ierem. 22. *Sepultura asini sepelietur*. Ier. 20. *Confundentur vehementer, quoniam non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nulla oblivione delebitur*. Praesens igitur prosperitas est contemnenda; praesens adversitas hilariter sustinenda: damnatorum calamitas fugienda, et sanctorum felicitas cum omni studio appetenda: ad quam perducat nos etc. Amen.

SERMO LXXX.

DOMINICA SECUNDA, POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Si quis habuerit substantiam huius mundi etc. 1. Ioan. 3. In istis verbis monet nos beatus Ioannes Apostolus ad faciendam eleemosynam propter tria. Maxime enim tria bona acquirit qui facit eleemosynam. Primo, bonum temporale; secundo, bonum spirituale; tertio, bonum aeternale.

Circa primum notandum, quod homo acquirit tripliciter bonum temporale per dationem eleemosynae. Primo, divitiarum augmentationem. Proverb. 2. *Honora Dominum*, idest eius laudem quaere, non tuam, non mundi; *de tua substantia*, scilicet quae recte possides, non de rapinis, non de aliena; *et de primitiis fructuum tuorum da pauperibus*; *et implebuntur horrea tua saturitate*, scilicet in futura satietate, ubi non esurient, neque sitient amplius, *et vino torcularia tua redundabunt*. Glos. « Qui the-

» saurizant in caelis, veras ibi delicias invenient : quo-
» rum horrea implebuntur saturitate, quia satiabitur cum
» manifestabitur gloria eius, et torcularia redundabunt
» vino, quia interna suavitas aeternorum corda fidelium
» in laudes conditoris accendit; et qui terrena subsidia
» pauperibus largitur, ditior dando caelesti remunera-
» tione reddetur ». Secundo, ab inimicis defensionem. Eccli. 17. *Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, quia merces iustitiae in aeternum, et gratiam hominum, et vitam aeternam quasi pupillam conservabit*: item: *Super scutum potentis, et super lanceam adversus inimicum pugnabit*. Glossa: « Magis valet eleemosyna contra inimici iacu-
» lum quam arma terrena ». Tertio, vitae praesentis prolungationem. I. Tim. 4. *Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitae quae nunc est, et futurae*.

Circa secundum notandum, quod triplex bonum spirituale acquirit homo per eleemosynam. Primo, peccatorum remissionem. Dan. 5. *Peccata tua eleemosynis redime*. Prov. 6. *Misericordia, et veritate redimitur iniquitas*, scilicet omne peccatum. Glossa: « Misericordia redimitur ini-
» quitas peccatorum, cum dat, et dimittit aliis; veritate
» idest iustitia, cum seipsum de iniquitate accusat, et
» paenitet ». Secundo, orationum exauditionem. Eccli. 29. *Eleemosyna in sinu pauperum conclude, et ipsa pro te orabit*, ab omni peccato scilicet removendo. Glossa: « Be-
» ne monendo, bene consulendo in corde absconditur
» eleemosyna ». Tertio, gratiae conservationem. Eccli. 17. *Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso . . . . et gratiam hominis quasi pupillam oculi conservabit etc.* ut supra.

Circa tertium similiter notandum, quod triplex bonum aeternale acquirit homo per eleemosynam. Primo, a morte aeterna liberationem. Tob. 4. *Eleemosyna ab omni peccato, et a morte liberat etc.* Secundo, vitae aeternae possessionem. I. Tim. 4. *Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitae quae nunc est, et futurae*. Tertio, prae-

mii aeterni augmentationem. II. Cor. 9. *Qui parce seminat, parce et metet; et qui seminat in benedictione, de benedictione et metet vitam aeternam:* ad quam nos perducat etc.

SERMO LXXXI.

EX EVANGELIO.

Homo quidam fecit caenam magnam. Luc. 13. Per caenam istam, sicut dicunt Sancti, intelligitur beatitudo caelestis. Dicitur autem caena ista magna propter tria. Primo, propter celebrantium ipsam caenam multiplicitatem; secundo, propter ferculorum quae ibi dabuntur, copiositatem; tertio, propter ipsius caenae aeternitatem.

Propter primum dicitur magna triplici ratione. Primo, ratione facientium. Facientes sunt Pater, et Filius, et Spiritus sanctus: immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus sanctus; et ideo immensam faciunt caenam. Is. 25. *Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiae, pinquium medullatorum, vindemiae defaecatae.* Esth. 1. *Tertio anno imperii sui Rex Assuerus fecit convivium cunctis pueris, et principibus suis etc.* Secundo, ratione ministrantium, qui sunt millia millium. Dan. 7. *Millia millium ministrabant ei.* Tertio, ratione convivantium, qui erunt decies centena millia. Dan. 7. *Decies centena millia assistebant ei.*

Propter secundum dicitur magna caena illa, quia erunt ibi millia millium ferculorum. Fercula in vita aeterna sunt gaudia: et quia sunt ibi millia millium gaudiorum, erunt ibi millia millium ferculorum. Possumus autem hic assignare tria magna fercula. Primum ferculum erit gaudium de omnium malorum absentia. Secundum de omnium bonorum praesentia. De his duobus, Deut. 8. *Ibi absque ulla penuria, bonorum omnium abundantia per-*

frueris. Is. 35. *Gaudium, et laetitiam obtinebunt, et fugiet dolor, et gemitus.* Tertium, continua de divina laude laetitia. Psal. 83. *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in saecula saeculorum laudabunt te.* De his tribus Augustinus in libro de civitate Dei ult. « O quanta erit illa » felicitas, ubi nullum malum erit, nullum latebit bo» num, vacabitur internis laudibus, et Deus erit omnia » in omnibus ».

Circa tertium notandum, quod caena ista dicitur aeterna propter tria. Primo, quia numquam terminabitur. Ioan. 16. *Gaudium vestrum nemo tollet a vobis.* Caenare enim est gaudere. Secundo, quia numquam a caenando cessabitur. Apoc. 4. *Requiem non habebant die ac nocte dicentia: Dominus Deus omnipotens qui est, et qui erat, et qui venturus est: clamantia, et dicentia Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Laudare enim ibi est idem quod caenare. Tertio, dicitur aeterna, quia tota simul manducabitur. Boetius: « Dicitur aeternitas vitae beatae possessio tota » simul ». Apoc. 19. *Beati qui ad caenam nuptiarum Agni vocati sunt.* Ad quam caenam perducat nos Iesus Christus. Amen.

SERMO LXXXII.

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore tribulationis. I. Petri. 5. Tria facit in his verbis B. Petrus. Primo, hortatur ad humilitatem; secundo, ostendit humiliandi necessitatem; tertio, ponit humilitatis utilitatem. Primum ibi, *Humiliamini*; secundum ibi, *Sub potenti manu Dei*, qui potest humiliare invitos; tertium ibi, *Ut vos exaltet in tempore tribulationis.*

Circa primum notandum, quod triplex est humilitas.

Prima culpae. Eccli. 19. *Est qui nequiter se humiliat, cuius interiora plena sunt dolo*. Secunda paenae. Psal. 105. *Tribulaverunt eos inimici eorum, et humiliati sunt sub manibus eorum*. Tertia gratiae. Matth. 11. *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde*. Prima est fugienda; secunda sustinenda; tertia appetenda.

Circa secundum notandum, quod Deus ostendit potentiam suam superbis tripliciter. Primo, eis resistendo; secundo, eos deiiciendo; tertio, aeternaliter puniendo. De primo, Iac. 4. *Deus superbis resistit*. De secundo, Psal. 72. *Deiecisti eos dum allevarentur*. De tertio, Ioel. 2. *Ascendet faetor eius, et ascendet putredo eius, quia superbe egit*. Baruch. 5. *Constituit Dominus humiliare omnem mentem excelsam*.

Circa tertium notandum, quod triplicem utilitatem acquirit homo de humilitate. Prima est bonum gratiae; secunda bonum scientiae; tertia bonum gloriae. De prima, Iacob. 4. *Humilibus dat gratiam*. De secunda, Matth. 11. *Abscondisti haec a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis*. De tertia, Iob. 22. *Qui humiliatus fuerit, erit in gloria*.

SERMO LXXXIII.

EX EVANGELIO.

Gaudium est coram Angelis Dei super uno peccatore paenitentiam agente. Luc. 15. Duo notantur in verbis istis. Primo, Angelorum dignitas ibi, *Angelis Dei*; secundo, eorum benignitas ibi, *Super uno peccatore paenitentiam agente*. Magna est dignitas Angelorum, quod sunt nuntii Dei, et magna benignitas, quod gaudent de conversione unius peccatoris.

Circa primum notandum, quod Angeli dicuntur Angeli Dei, sicut dicuntur hic; et Angeli nostri, sicut dicitur

Matth. 18. *Angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei qui in caelis est*. Et per hoc notatur in eis duplex virtus: habent enim duplicem virtutem, assistendi, et ministrandi: assistunt enim Deo, et ministrant nobis. Deo assistunt tripliciter. Primo, contemplando. Matth. 18. *Angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei etc*. Secundo, amando. 1. Pet. 2. *In quem desiderant Angeli prospicere*. Augustinus: « Tanta est divini » plenitudo aspectus, ut numquam possit videri sine » amore ». Tertio, laudando. Damascenus: « Opus enim » Angelorum est hymnis Deum laudare ». Nobis ministrant tripliciter. Primo, purgando; secundo, illuminando; tertio, perficiendo, sicut dicit Dionysius. Purgant enim a malis liberando. Is. 6. *Et volavit ad me unus de Seraphim, et in manu eius calculus etc*. Illuminant docendo. Dan. 10. *Et ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium meum; et ego remansi ibi iuxta regem Persarum .... Veni autem ut docerem te quae ventura sunt populo tuo etc*. Proficiunt ad bonum provehendo III. Reg. 19. *Et ecce Angelus Domini tetigit eum, dicens: Surge, et comede etc*.

Circa secundum notandum, quod propter tria Angeli gaudent de peccatorum conversione. Primo, propter sui ministerii impletionem: sunt enim ministri, ut moneant nos ad paenitentiam. Heb. 1. *Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui haereditatem capiunt salutis?* Secundo, propter daemonum confusionem: daemones enim confunduntur, quando aliquis ad paenitentiam convertitur, quod est gaudium Angelis. Apoc. 12. *Proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas, qui seducit universum orbem, proiectus est in terram, et angeli eius cum eo missi sunt:* et post: *Propterea laetamini caeli, et qui habitatis in eis*. Tertio, propter Dei honorem. Peccator enim cum convertitur, honorat Deum, quod est gau-

dium Angelis. Iosue 7. *Fili mi, da gloriam Deo, confitere etc.*

SERMO LXXXIV.

EX EODEM EVANGELIO.

Et erant appropinquantes ad Iesum publicani, et peccatores. Luc. 15. in isto Evangelio notantur tria principaliter. Primo, magna Domini nostri Iesu Christi benignitas: secundo, magna paenitentiae utilitas; tertio, magna vere paenitentis sanctitas.

Circa primum notatur magna Christi benignitas in tribus. Primo, quia pro peccatoribus suscepit humanae naturae infirmitatem ibi, *Nemo accendit lucernam.* Gregorius: « Lucernam accendit qui humanam naturam luce » suae Divinitatis implevit ». I. Tim. 1. *Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quoniam Christus Iesus venit peccatores salvos facere etc.* Secundo, quia peccatoribus ostendit specialem familiaritatem ibi, *Quia peccatores recipit, et manducat cum illis.* Rom. 5. *Ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia.* Tertio, quia pro peccatoribus suscepit crudelis mortis acerbitatem ibi, *Imponit humeris suis gaudens.* I. Petr. 2. *Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.*

Circa secundum notandum, quod triplex utilitas paenitentiae notatur in isto Evangelio. Primo, quia Christus laetatur in ea ibi, *Congratulamini mihi.* Luc. 15. *Epulari autem, et gaudere oportet etc.* Secundo, quia in ea Angeli laetantur ibi, *Gaudium est Angelis Dei.* Tertio, quia per eam homo a perditione liberatur ibi, *Vadit ad illam quae perierat, donec inveniat eam.* Luc. 14. *Nisi paenitentiam habueritis, omnes simul peribitis.* Ezech. 18. *Convertimini, et agite paenitentiam ab omni iniquitate; et non erit vobis in ruinam iniquitas.*

Magna vero paenitentis sanctitas notatur ibi, *Gaudium*

est Angelis Dei. Magis enim gaudet Dominus super uno peccatore vere paenitente, quam super multos iustos qui numquam peccaverunt: quia isti frequenter magis negligentes sunt, isti ferventiores, sicut exponit Gregorius. Sunt autem octo necessaria ei qui vult de paenitentia sua magnum gaudium facere in caelo. Primo, in amore Dei ferventer inardescere; secundo, in magnis virtutibus se exercere; tertio, cuncta difficilia sancti certaminis petere; quarto, omnia mundi relinquere; quinto, honores fugere; sexto, receptis contumeliis laetari; septimo, magno desiderio ad caelestem patriam anhelare; octavo, damna praecedentia lucris sequentibus compensare. De his omnibus Gregorius:' « Plerumque ii qui se oppressos nullis peccatorum molibus sciunt, pigri remanent; at e contrario omnes ii qui se illicita aliqua egisse meminerunt, ipso suo dolore compuncti in amorem Dei inardescentes, se in magnis virtutibus exercent, cuncta difficilia sancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumeliis laetantur, ad caelestem patriam anhelant; et quia se errasse a Domino considerant, damna praecedentia lucris sequentibus compensant ».

Qui iustam paenitentiam egerint, absque dubio pervenient ad regnum caelorum. Matth. 3. *Paenitentiam agite: appropinquavit enim regnum caelorum.* Ad quod etc. Amen.

SERMO LXXXV.

DOMINICA QUARTA POST PENTECOSTEN.
EX EPISTOLA.

Expectatio creaturae revelutionem filiorum Dei expectat. Rom. 8. Apostolus in ista epistola intendit ostendere quod omnes creaturae suo modo desiderant adventum gloriae sanctorum. Sunt autem quatuor creaturae quae deside-

rant adventum gloriae sanctorum. Primo, creatura angelica; secundo, creatura caelestis: tertio, creatura terrestris; quarto, creatura humana: et ideo forte quater nominat creaturam in ista epistola.

Circa primum notandum, quod Angeli desiderant propter tria. Primo, propter plenam de inimicis suis victoriae consecutionem. Apoc. 12. *Proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas, qui seducit universum orbem, et proiectus est in terram, et angeli eius cum illo missi sunt*: et post: *Laetamini caeli, et qui habitatis in eis*. Secundo, propter ministerii sui completionem. I. Cor. 5. *Cum evacuaverit omnem principatum, et potestatem, et virtutem. Oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius*. Tertio, propter perfectam civitatis suae reparationem. Psal. 109. *Iudicabit in nationibus, implebit ruinas*: et Ephes. 1. *In quo proposuit restaurare universa, sive quae in caelis sunt, sive quae in terra.*

Circa secundum notandum, quod creatura caelestis desiderat propter tria. Primo, propter servitii sui indignis subtractionem. Isidorus: « Sol, et luna post iudicium non » descendent ad occasum, nec impiis sub terra positis » serviet lux eorum ». Secundo, propter amissae pulchritudinis recuperationem. Isai. 37. *Erit lux lunae sicut lux solis, et lux solis lucebit septempliciter*. Tertio, propter suam a motu repausationem. Abac. 3. secundum aliam translationem: *Sol, et luna steterunt in ordine suo*, sol in oriente, luna in occidente, sicut in creatione ordinati sunt: haec enim tria bona consequuntur corpora caelestia.

Idem creatura terrestris desiderat propter tria. Primo, propter suam a peccatis impiorum emundationem. Modo enim impii contaminant terram iniquitatibus. Psal. 105. *Contaminata est terra in operibus eorum*. Sed tunc purgabitur per ignem. II. Pet. 3. *Elementa vero calore solventur, terra vero, et ea quae in ipsa sunt, igne comburen-*

tur. Secundo, propter suam a corruptione liberationem: modo enim corrumpitur, ut fiat generatio; sed tunc cessabit corruptio, quoniam non erit necessaria generatio. Rom. 8. *Ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei*. Tertio, propter suam renovationem. Is. 64. *Ecce ego creo caelum novum, et terram novam, et non erunt in memoria priora; sed gaudebitis, et exultabitis in eis quae ego creo usque in sempiternum*.

Homo similiter desiderat propter tria. Primo, propter suam a malo liberationem; secundo propter suam in omni bono repletionem; tertio, propter aeternitatis conservationem. Haec tria consequetur homo in die iudicii, qui sic vivit hic ut ad illam mereatur pervenire. De his tribus Augustinus in Lib. de civit. Dei: « Una erit igitur illius » civitatis in omnibus et inseparabilis, et singularis li- » bera voluntas, liberata ab omni malo, repleta omni bo- » no (quod bonum non deficiet in aeternum) fruens in- » deficienter iucunditate aeternorum gaudiorum: » quod nobis Christus concedat. Amen.

SERMO LXXXVI.

EX EVANGELIO.

Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est. Luc. 6. Duo facit Dominus in verbis istis. Primo, inducit ad misericordiam ibi, *Estote misericordes*. Secundo, dat miserendi regulam ibi, *Sicut et Pater vester*.

Circa primum notandum, quod tria maxime debent nos movere ad faciendam misericordiam. Primo, necessitas; secundo, utilitas; tertio congruitas. Necessitas est, quia qui non facit misericordiam, non inveniet misericordiam. Iac. 2. *Iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit miseri-*

cordiam. Utilitas est, quia qui facit misericordiam, inveniet misericordiam. Matth. 5. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*. Congruitas est, quia cum misericordiam ab omnibus creaturis recipiamus, satis congruum est quod aliis misericordiam faciamus. Sumus enim pleni miseria, et nisi creaturae misererentur nostri dando se nobis, et sua beneficia, subsistere non possemus. Si enim sol, vel ignis subtraheret lumen suum, et calorem, et terra fructus suos; quid faceret miser homo? Satis ergo congruum est, cum homo indigeat misericordia, quod aliis faciat misericordiam. Prov. 19. *Homo indigens misericors est*. Et qui indiget misericordia, debet aliis facere misericordiam, vel aliorum misereri : unde creaturae arguunt quodammodo immisericordes.

Circa secundum notandum, quod in tribus praecipue apparet misericordia Dei Primo, in Filii sui donatione: magnum fuit donum, magna misericordia, de qua Luc. 1. *Ad faciendam misericordiam etc*. Secundo, in iustorum glorificatione. Psal. 108. *Suavis est misericordia eius*. Psal. 35. *Domine, in caelo misericordia tua*. Tertio, in peccatorum iustificatione. Psal. 85. *Misericordia tua, Domine, magna est super me*. Propter primam misericordiam debemus illum laudare, et amare; propter secundam debent secure, quantumcumque sint magni peccatores, ad Deum confugere. Is. 45. *Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur eius; et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum*. Propter tertiam debemus ad Deum cum festinatione currere. Hebr. 4. *Festinemus ingredi in illam requiem etc*.

Hypocrita eiice primo trabem de oculo tuo. Luc. 6. Hic reprehendit Dominus peccatum hypocrisis, et frequenter in Evangelio plus aliis reprehendit: unde satis patet quod multum displicet ei; et ideo debet quilibet ipsam fugere. Est autem fugienda ipsa hypocrisis propter multa mala

quae proveniunt ex ea. Primo, provenit ex ea multiplex malum culpae; secundo, multiplex malum damni (1).

SERMO LXXXVII.

DOMINICA QUINTA POST PENTECOSTEN. EX EPISTOLA.

Declinet autem a malo, et faciat bonum; inquirat pacem, et persequatur eam. I. Petr. 3. Duae sunt partes institiae, ad quas invitat nos beatus Petrus in verbis istis. Prima, est fuga mali ibi, *Declinet a malo*; secunda, delectatio boni ibi, *Et faciat bonum.*

Circa primum notandum, quod malum fugiendum est maxime propter tria. Primo, propter multam amaritudinem quam inducit; secundo, propter damnum quod adducit: tertio, propter paenam ad quam conducit. De primo, Ier. 2. *Vide quam malum est, et amarum dereliquisse Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te: dicit Dominus Deus exercituum.* Inducit autem multam amaritudinem peccatum propter tria. Primo, quia Dominus adversatur peccato. Deut. 25. *Aversatur omnem iniustitiam:* Ibidem 31. *Invenerunlque eum omnia mala, et afflictiones; ita ut dicat in illa die: Vere quia Dominus non est mecum. invenerunt me haec mala.* Secundo, quia homo per peccatum valde in se inordinatur. Augustinus: « Iussisti Domine, et vere sic est, ut paena sit sibi omnis inordinatus animus ». Iob. 7. *Quare posuisti me contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis?* Tertio, quia omnis peccator ab omni creatura iusto Dei iudicio impugnatur. Sap. 17. *Creatura tibi creatori deserviens, exardescit in tormentum adversus iniustos.*

Circa secundum notandum, quod triplex damnum in-

(1) Quaere inter festivos in festo sancti Hippolyti.

currit peccator per peccatum. Primum est, quia per ipsum peccatum multiplex bonum amittitur. Augustinus in Lib. de civitate Dei XII. « Si naturae bonae non essent, eius » vitia non nocerent. Nunc autem quid eis faciunt no» cendo, nisi sibi adimere integritatem, pulchritudinem, » et salutem? » Secundo, propter peccatum, bonum gratiae amittitur. Sap. 1. *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Tertio, propter peccatum, bonum gloriae perditur. Is. 26. *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.*

Circa tertium notandum, quod peccatum ducit homines ad multas paenas; sed hic notantur tres paenae. Prima, erit continua in anima tristitia. Is. 13. *Torsiones, et dolores tenebunt eos, quasi parturiens dolebunt.* Iob. 20. *Cum satiatus fuerit, arctabitur, et omnis dolor irruet in eum.* Secunda, continua in corde incendia. Matth. 3. *Mittet eos in caminum ignis.* Tertia, erit in utroque aeternitas. Matth. 22. *Discedite a me maledicti in ignem aeternum etc.* De his tribus, Is. ult. *Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur etc.* Vermis notat dolorem in anima; ignis dicit ardorem in corde; inextinguibilitas ignis notat aeternitatem in utroque. A quo igne liberet nos Christus etc.

SERMO LXXXVIII.

EX EADEM.

Coerceat linguam suam a malo. I. Pet. 3. Cohibenda est lingua propter tria. Primo, quia qui non cohibet, multa peccata committit; secundo, quia multas paenas incurrit; tertio, quia qui cohibet, multa bona acquirit (1).

(1) Quaere in Dominica prima post octavam Ascensionis.

SERMO LXXXIX.

EX EADEM.

Inquirat pacem, et persequatur eam. I. Pet. 3. Triplicem pacem quilibet debet inquirere. Primo, pacem sui ad Deum; secundo, sui pacem ad proximum; tertio, sui ad seipsum (1).

SERMO XC.

EX EVANGELIO.

Sedens docebat de navicula turbas. Luc. 5. Moraliter per naviculam intelligitur sanctitas vitae, in qua debet sedere qui alios vult docere. Significatur per naviculam sanctitas vitae tripliciter. Primo, ratione materiae; secundo, formae; tertio, finis (2).

SERMO XCI.

EX EODEM.

Relictis omnibus, secuti sunt eum. Luc. 5. Duo sunt nobis necessaria ad sequendum. Primo, ut a bono commutabili avertamur, ipsum despiciendo; secundo, ut ad bonum incommutabile convertamur, ipsum diligendo, et imitando. Haec notantur hic. Primum ibi, *Relictis omnibus*; secundum ibi, *Secuti sunt eum.*

Circa primum notandum, quod quatuor debemus relinquere, si volumus sequi Christum. Primo, mundana, ipsa contemnendo. Luc. 14. *Nisi quis renuntiaverit omnibus quae*

(1) Quaere in Dominica prima post Trinitatem.

(2) Quaere in Dominica tertia post octavam Epiphaniae.

possidet, non est me dignus. Secundo, consanguineos, et parentes propter Deum relinquendo. Matth. 10. *Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem suam, non est me dignus.* Tertio, corpus suum, ipsum mortificando. Quarto, voluntatem propriam, ipsam abnegando. De his duobus, Luc. 9. *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me.*

Circa secundum notandum, quod in quatuor oportet nos imitari Christum. Primo, in humilitate. Matth. 11. *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde.* Secundo, in pietate. Luc. 6. *Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est.* Tertio, in caritate. Ioan. 15. *Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Quarto, in tribulationum asperitate. 1. Petr. 2. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius.*

Istae sunt duae viae rectae, per quas currit homo ad regnum caelorum. Sap. 10. *Iustum deduxit Dominus per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei.* Amen.

SERMO XCII.

DOMINICA SEXTA POST PENTECOSTEN.

EX EPISTOLA.

Si enim complantati facti sumus similitudini eius, simul et resurrectionis erimus. Rom. 6. Duo facit in istis verbis Apostolus. Primo, ponit meritum quod habere debemus ibi, *Facti sumus similitudini mortis eius.* Hoc est meritum nostrum, ut habeamus in nobis similitudinem mortis eius, scilicet Christi. Secundo, ponit quod pro merito recipimus ibi, *Simul et resurrectionis erimus.* Hoc enim est praemium ut habeamus similitudinem resurrectionis Christi.

Circa primum notandum, quod sex fuerunt in morte Christi in quibus debemus eum sequi. Primo humilitas; secundo obedientia. De his duobus Phil. 2. *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem*. Ad primum invitat Dominus, Matth. 11. *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde*. Ad secundum, Ioan. 15. *Si diligitis me, mandata mea servate*. Tertium, fuit in morte Christi ineffabilis caritas. Ioan. 15 *Maiorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis*: et in hoc debemus assimilari sibi. Ioan. 15. *Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem*. Quartum, patientia. I. Petr. 2. *Cum pateretur, non comminabatur*: et in hoc debemus habere similitudinem eius. Hebr. 12. *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta*. Quintum, perseverantia: quia qui in his omnibus usque ad mortem perseveraverit, salvus erit. Philip. 2. *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. Debemus autem in perseverantia habere similitudinem mortis eius. Matth. 10. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*.

Circa secundum notandum, quod in septem consistit gloria corporis nostri, cum configuratum erit corpori claritatis Christi. Primo, erit amabilis omnium membrorum congruentia. August. in Lib. XXII. cap. 19. de civ. Dei: « Proinde nulla erit deformitas, quam facit incongruentia » partium; ubi et quae parva sunt, corrigentur; et quod » minus quam decet, unde creator novit, inde supple- » bitur; et quod plus est quam decet, materiae servata » integritate detrahetur ». Secundo, erit mira coloris in toto suavitas. Augustinus: « Coloris suavitas quanta erit, » ubi iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris sui? » In his duobus consistit omnis corporis pulchritudo. Augustinus: « Omnis corporis pulchritudo est congruentia partium

» cum quadam coloris suavitate ». Erit autem tunc in corporibus omnis pulchritudo. Philip. 3. *Qui reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae.* Tertio, erit movendi velocitas. Augustinus: « Ubi voluerit » spiritus, ibi erit protinus, et corpus ». Quarto, erit plena liberatio ab omni indigentia. Quinto, erit plena, et summa felicitas. De his duobus Augustinus : « Omnia » membra, et viscera incorruptibilis corporis, quae nunc » videmus per usus necessitatis varios distributa, tunc » sic non erunt; sed haec necessitas, ipsa plena, et certa » securitas, et sempiterna felicitas proficiet Dei laudi- » bus ». Sexto, erit impassibilitas, et immortalitas, et aeternitas. Augustinus : « Restituetur quicquid de corpo- » ribus vivis, vel post mortem de cadaveribus periit, » vel in sepulchro remansit, in spiritualis corporis no- » vitate ex animalis corporis vetustate mutatum, resur- » get in incorruptione, atque immortalitate vestitum ». Septimo, erit plena corporis, et spiritus pax et concordia. Augustinus: « Erit spiritui caro subdita spiritualis, » sed ea tamen caro, non spiritus ». Quam felices erunt ergo qui digni ista resurrectione habebuntur! Certe non nisi illi qui hic moriuntur cum Christo. I. Col. 3. *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum illo in gloria.* Ad quam gloriam perducat nos Deus. Amen.

SERMO XCIII.

EX EVANGELIO.

Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam scribarum, et pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum. Matth. 5. In isto Evangelio quatuor facit Dominus. Primo, ostendit quid faciamus, ibi, *Nisi abundaverit iustitia vestra*: ostendit enim quod debemus habere abundantem iustitiam. Secundo, ostendit quid appetamus ibi, *Regnum caelorum:*

ad hoc enim debemus facere iustitiam, ut per ipsam ad regnum perveniamus. De utroque, Matth. 6. *Primum quaerite regnum Dei, et iustitiam eius*. Tertio, ostendit quid fugiamus ibi, *Non occides etc*. Ostendit autem quod debemus fugere triplex peccatum. Primo, peccatum operis, ibi, *Non occides*: per hoc prohibetur omne opus in quo laeditur proximus. Is. 55. *Quiescite agere perverse*. Lev. 1. *Non stabis contra sanguinem proximi tui*. Secundo, prohibet peccatum cordis ibi, *Omnis qui irascitur fratri suo*. Exod. 12. *Aufer iram a corde tuo, et amove malitiam de carne tua*. Tertio, peccatum oris ibi, *Qui autem dixerit fratri suo, fatue*. Ephes. 4. *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat*. Quarto, ostendit quid timeamus, scilicet futurum iudicium, ibi, *Reus erit iudicio*. Ponit autem hic tria quae debemus timere. Primo, iudicium, in quo omnes impii damnabuntur, ibi, *Reus erit iudicio*. Iudith 16. *Dominus omnipotens iudicabit illos in die iudicii, quando visitabit illos*. Secundo, Angelorum, et Sanctorum concilium, in quo omnes impii examinabuntur, ibi, *Qui autem dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio*. Is. 3. *Dominus ad iudicium veniet cum senatoribus populi sui, et principibus suis*. Malach. ult. *Ne forte veniam, et percutiam terram anathemate*. Tertio, ignem infernalem ibi, in quo omnes impii in ignem aeternum cruciabuntur, ibi, *Reus erit gehennae ignis*. Iudith 16. *Dabit ignes, et vermes in carnes eorum, ut urantur, et sentiant usque in sempiternum*. A quo igne Christus nos liberet.

SERMO XCIV.

EX EODEM EVANGELIO.

Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Matth. 5. Duo facit Dominus in verbis istis. Primo monet nos vitare iram ibi, *Omnis qui irascitur fratri suo*. Secundo, ponit irae paenam ibi, *Reus erit iudicio*.

Circa primum notandum, quod ira laedit naturam tripliciter. Primo, laedit rationem per obscurationem; secundo, laedit memoriam per oblivionem; tertio, laedit voluntatem per malam affectionem. De his tribus, Psal. 30. *Conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, et venter meus*. Oculus est ratio, anima voluntas, venter memoria.

Circa secundum notandum, quod ira tripliciter contraria est gratiae. Primo, quia facit hominem indignum Dei misericordia. Eccli. 32. *Homo homini servat iram, et a Deo quaerit medelam*; quasi dicat, frustra quaerit, quia non habebit eam. Secundo, quia non permittit hominem Dei iustitiam facere. Iac. 1. *Ira enim viri iustitiam Dei non operatur*. Tertio, quia aufert homini orandi fiduciam. 1. Tim. 2. *Volo viros orare in omni loco sine ira, et disceptatione*:

Circa tertium notandum, quod iracundus facile incurrit triplex homicidium. Primo, homicidium sui. Iob. 4. *Virum stultum interficit iracundia*. Secundo, homicidium animae proximi, quem provocat ad discordiam, et odium. Prov. 15. *Vir iracundus provocat rixas; et qui patiens est, mitigat suscitatas*. Prov. 22. *Noli esse amicus homini iracundo, et ne ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas eius*. Tertio, homicidium corporis proximi. Eccli. 8. *Cum iracunda non facias rixas, nec cum audace eas in desertum: quoniam quasi nihil ante illum est sanguis, et ubi non est adiutorium, allidet te*.

SERMO XCV.

EX EODEM EVANGELIO.

Reus erit iudicio. Nota, quod tripliciter iudicabitur quilibet peccator in iudicio. Primo, a seipso; secundo, ab omnicreatura; tertio, a Deo. Primo, a sua conscientia. Rom. 2. *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, inter se*

invicem cogitationibus accusantibus , aut etiam defendentibus in die cum iudicabit Dominus occulta hominum secundum Evangelium meum per Iesum Christum. Secundo, a sua malitia. Ierem. 2. *Arguet te malitia tua.* Tertio, a magna, quam in se ipsis habebunt, angustia. Apoc. 1. *Tunc plagent super se omnes tribus terrae.*

Creatura iudicabit, et puniet eos tripliciter. Primo, eorum malitias revelando. Iob. 20. *Revelabunt caeli iniquitatem eius.* Secundo, expugnando. Sap. 5. *Accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam in ultionem inimicorum* : et post : *Et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Tertio , eos cruciando. Sap. 16. *Creatura tibi factori deserviens exardescit in tormenta adversus iniustos, et levior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt.*

Iudex puniet eos tripliciter. Primo, arguendo, Iudae 2. *Ecce venit Dominus cum sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes , et arguere omnes impios.* Secundo , confundendo. Psal, 131. *Inimicos eius induam confusione.* Ier. 37. *Domine , omnes qui te derelinquunt , confundentur.* Tertio , saevissime condemnando. Matth. 25. *Discedite a me maledicti in ignem aeternum.* Ab isto iudicio liberet nos Deus noster Iesus Christus. Amen.

SERMO XCVI.

DOMINICA SEPTIMA POST PENTECOSTEN , EX EPISTOLA.

Sicut exhibuistis membra vestra servire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiae in sanctificationem Rom. 6. In ista epistola hortatur nos Apostolus ad duo. Primo, ad fugam mali, ibi, *Sicut exhibuistis membra etc.* Secundo, ad dilectionem boni ibi , *Ita nunc exhibete etc.*

Circa primum assignat Apostolus in epistola ista quatuor rationes, per quas peccatum fugiendum est. Prima ratio est, quia propter peccatum anima polluitur, ibi, *Immunditiae*. Os. 8. *Facti sunt abominabiles, sicut ea quae dilexerunt*. Secunda est, quia per peccatum homo ignominiosae servituti subiicitur, ibi, *Cum enim servi essetis peccati*. Ioan. 8. *Omnis qui facit peccatum, servus est peccati*. Tertia est, quia magna confusio per peccatum acquiritur, ibi, *Quem fructum habuistis in illis in quibus nunc erubescitis?* Ier. 18. *Domine omnes qui te derelinquunt, confundentur*. Quarta, quia per peccatum homo ad mortem aeternam deducitur, ibi, *Stipendia peccati mors*. Psal. 33. *Mors peccatorum pessima*.

Circa secundum notandum, quod similiter ponit ibi quatuor, quare bonum est eligendum. Quatuor enim bona acquirit homo ex electione boni. Primo, mentis puritatem, vel sanctificationem, idest mundificationem. Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Secundo, voluntatis aequitatem ibi, *Iustitiae*. Iustitia enim est recta voluntas. Anselmus: « Iustitia est rectitudo voluntatis » conservata propter se ». Tertio, spiritus libertatem ibi, *Liberi fuistis iustitiae*. II. Cor. 3. *Ubi spiritus Domini, ibi libertas*. Ioan. 8. *Si Filius vos liberaverit, vere liberi eritis*. Quarto, acquirit homo bene operando vitam aeternam, ibi, *Gratia autem Dei vita aeterna*. Ioan. 6. *Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitae*. Matth. 25. *Ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam*.

SERMO XCVII.

EX EVANGELIO.

Accipiens Iesus panes, gratias agens, fregit, et dedit discipulis suis ut apponerent: et apposuerunt turbae. Et habebant pisciculos paucos, et dedit illis, et iussit apponi. Mat-

th. 8. Tripliciter pascit Dominus sanctos suos. Primo, panibus corporalibus Psal. 102. *Ut educas panem de terra.* Secundo, panibus spiritualibus. Prov. 20. *Aperi oculos tuos*, scilicet oculos cordis, *ad vigilias sanctas: et saliare panibus*, scilicet sacra doctrina, vel gaudiis caelestibus. Tertio, panibus aeternalibus. Psal. 131. *Pauperes eius saturabuntur panibus.*

Per istos septem panes intelliguntur septem, quibus pascit Dominus fideles suos, ne deficiant in via iustitiae; sed in fortitudine eorum perveniant ad mensam caelestis gloriae. Primus panis est dulcissima ex desiderio gloriae lacrymarum effusio. Psal. 41. *Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte etc.* Augustinus: « Fluebant mihi lacrymae, et bene mihi erat cum illis ». Secundus ineffabilis in verbis Dei consolatio. Matth. 4. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Ier. 15. *Inventi sunt sermones tui, et comedi eos, et factum est mihi verbum tuum in gaudio, et laetitia cordis mei, quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum.* Tertius, est ineffabilis de sumptione Eucharistiae delectatio. Ioan. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Sap. 16. *Panem de caelo praestitisti illis, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem.* Quartus admirabilis de praesentia Christi dulcedo. Ioan. 6. *Ego sum panis vivus, qui de caelo descendi.* Constat enim Christum semper habitare in cordibus iusti. Quantum ergo gaudium habet qui semper Christum habet in corde. Ephes. 6. *Ut det vobis secundum divitias gloriae suae virtutem corroborari per spiritum eius in interiorem hominem, habitare Christum per fidem in cordibus vestris.* Quintus, aeternae beatitudinis praegustatio. Psal. 77. *Panem Angelorum manducavit homo.* Augustinus: « Introductus introrsus nescio ad quam » dulcedinem: quae si perficiatur in me, nescio quid sit » vita aeterna, nisi illa sit ». Sextus, de omni virtutum

possessione gaudium; quale gaudium est habere tot dona Spiritus sancti? et illos duodecim fructus, quos memorat Apostolus ad Gal. 5. *Fructus Spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*: qui ideo dicuntur fructus, quia animam delectabiliter reficiunt ultra quam dici possit. Proverb. 9. *Venite vos, et comedite panem meum.* Septimus, panis est de conscientiae testimonio exultatio. Proverb. 15. *Secura mens quasi iuge convivium.* II. Cor. 1. *Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae.* Is. 22. *Panis ei datus est*, dicitur de viro iusto.

Pisciculi sunt gloria quam habent iusti de praesentia sanctorum, qui sunt abstracti iam de amarissimo mari huius saeculi, qui frequenter veniunt, et consolantur iustos qui sunt in via. Qui quidem pisces assi sunt martyres ut Laurentius, et alii qui ignibus, et suppliciis diversis afflicti ridebant, et sic suo risu clamabant infinitas se habere intrinsecus delicias, propter quas exteriora supplicia contemnebant. II. Cor. 12. *Complaceo mihi*, idest vehementer (dicit superlinearis) *in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo.* De isto convivio iustorum dicitur Matth. 23. *Ecce prandium meum paravi, tauri mei occisi sunt.* In istis epulis sunt iusti tota die, quas nescit impius. Psal. 67. *Exultent iusti, et epulentur in conspectu Dei.* Sic epulantur sancti in praesenti. Sed quid erit in futuro? Beatus qui manducabit panem in regno caelorum: ad quod nos perducat Christus Iesus. Amen.

SERMO XCVIII.

DOMINICA OCTAVA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Si secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Rom. 8. Tria facit Apostolus in verbis istis. Primo, monet nos ut mortificemus carnis voluptatem, ibi, *Si spiritu facta carnis mortificaveritis*. Secundo, ponit necessitatem mortificandi, ibi, *Si secundum carnem vixeritis, moriemini*. Tertio, ponit mortificationis utilitatem, ibi, *Vivetis*.

Circa primum notandum, quod tripliciter debemus mortificare carnem. Primo, eius carnalia desideria, et vitia destruendo. Coloss. 3. *Mortificate membra vestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quae est idolorum servitus, propter quae venit ira Dei super filios incredulitatis, in quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis. Nunc autem deponite et vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro: nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, eum qui innovatur in agnitionem secundum imaginem eius qui creavit illum.* Secundo, eam in ieiuniis, et afflictionibus ad similitudinem passionis Christi macerando. II. Cor. 4. *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore vestro circumferentes, ut vita Iesu in corporibus vestris manifestetur in carne vestra mortali.* Tertio, eam in spiritualibus meditationibus affligendo. Eccl. ult. *Frequens meditatio, carnis afflictio est.* Eccli. 31. *Vigilia honestatis in studio virtutum tabefaciet carnes*: interlinearis, « scilicet carnales » voluptates » : *cogitatus illius auferet somnum*, scilicet pigritiae taedium. In eodem: *Cogitatus praescientiae*, sci-

licet qui praevidet praemia bonorum, *avertit sensum*, scilicet ab omni concupiscentia mala ; *et infirmitas gravis*, scilicet corporis, *sobriam a delictis facit animam*.

Circa secundum notandum, quod necesse habemus mortificare carnem : quia si secundum carnem vixerimus, moriemur : sequitur enim ex voluptate carnis triplex mors. Prima, mors culpae; secunda, mors naturae: Eccli. 37. *Propter crapulam multi perierunt:* tertia, mors gehennae. Gal. 6. *Qui in carne sua seminat, de carne et metet corruptionem etc*. Psal. 33. *Mors peccatorum pessima*.

Circa tertium notandum, quod ex mortificatione carnis triplex vita acquiritur. Prima, est prolongatio vitae naturae. Eccli 37. *Qui abstinens est, adiiciet vitam*. Secunda, vita gratiae. Rom. 8. *Prudentia spiritus, vita, et pax*. Tertia, est prolongatio vitae gloriae. II. Corint. 4. *Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Iesu manifestetur in corporibus nostris*.

SERMO XCIX.

EX EVANGELIO.

Omnis arbor bona fructus bonos facit, et omnis arbor mala malos fructus facit. Matth. 5. Tria genera arborum, quae sunt in insula huius mundi, ponit Dominus in Evangelio isto. Primo, ponit arborem facientem fructus bonos, ibi, *Omnis arbor bona*; secundo, facientem fructus malos, ibi, *Et omnis arbor mala*; tertio, arborem facientem nullos, ibi, *Omnis arbor quae non facit fructus bonos*.

Primam arborem commendat a tribus. Primo, a fructuum multiplicitate, ibi, *Fructus*, Pluraliter dicit *fructus*, ut ostendat quod iustus, qui hic dicitur arbor bona, debet fructus multos producere. Debet enim producere duodecim fructus. Primus fructus, quem debet producere, est caritas, secundus est gaudium, tertius pax, quartus

patientia, quintus longanimitas, sextus bonitas, septimus benignitas, octavus mansuetudo, nonus fides, decimus modestia, undecimus continentia, duodecimus castitas. De his omnibus Gal. 5. *Fructus autem spiritus, caritas, gaudium, pax etc.* Secundo, commendat eam a fructuum pretiositate, ibi, *Bonos*. Patet autem bonitas istorum fructuum, quia talibus fructibus acquiritur regnum Dei, et tales fructus faciunt arbores paradisi. Rom. 14. *Regnum Dei non est esca, et potus, sed iustitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto.* Tertio, commendat eam a fructificandi assiduitate ibi, *Facit*, praesentis temporis est, in quo ostenditur quod semper est in actu fructificandi. Ier. 18. *Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, et non timebit cum venerit aestus. Et erit folium eius viride, et in tempore siccitatis non erit solicitum, nec aliquando desinet facere fructum.* Ezech. 47. *Et super torrentem orietur in ripis eius ex utraque parte omne lignum pomiferum: non defluet flos ex eo, et non deficient fructus.* De his tribus, Apoc. 22. *Ex utraque parte fluminis omne lignum vitae:* ecce fructuum pretiositas, qui enim comedunt fructus istos, vivunt in aeternum: *afferens fructus duodecim:* ecce fructuum multiplicitas: *per menses singulos reddens fructum suum*, ecce fructificandi continuitas.

Circa secundam arborem ponit tria mala. Primo, malorum fructuum multiplicationem ibi, *Fructus:* in hoc enim quod pluraliter dicit *fructus*, innuit quod malus homo, qui hic dicitur mala arbor, facit multos malos fructus, idest mala opera. Enumerat autem Apostolus decem et septem fructus malae arboris. Gal. 5. *Manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, aemulationes, irae, rixae, dissen-

siones, sectae, invidiae, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia: quae praedico vobis, sicut et praedixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Secundo, fructuum perversitatem ibi, *Malos.* Matth. 12. *Malus homo de malo thesauro profert mala.* Tertio, malefaciendi assiduitatem ibi, *Facit.* Osee 4. *Fornicati sunt, et non cessaverunt.*

Circa tertiam arborem notandum, quod tria genera sunt arborum, quae faciunt fructus nullos. Prima, est quae facit frondes sine floribus. Hi sunt qui habent verba sine operibus. Matth. 21. *Et videns Iesus ficulneam arborem unam secus viam, venit ad illam, et nihil invenit in ea nisi frondes: et ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum: et arefacta est continuo ficulnea etc.* Secunda, quae facit flores sine fructibus, hi sunt qui faciunt in apparentia opera, sed non vere. Tim. 3. *Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.* Iob. 12. *Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit: sic viae hominum qui obliviscuntur Dominum, et spes hypocritae peribit.* Tertia, quae facit fructus, sed inutiles penitus. Sap. 4. *Fructus eorum acerbi, et inutiles ad manducandum.* De talibus arboribus dicitur Iudae 2. *Arbores autumnales, infructuosae, bis mortuae, eradicatae.* Sed vae talibus arboribus: nam excidentur securi divini iudicii, et mittentur in aeternum ignem inferni. Matth. 3. *Iam securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor quae non facit fructus bonos, excidetur, et in ignem mittetur;* a quo igne liberet nos Dominus. Amen.

SERMO C.

DOMINICA NONA POST PENTECOSTEN
EX EPISTOLA.

Neque idolatrae efficiamini, sicut quidam ex ipsis etc. I. Cor. 20. Duo facit hic Apostolus. Primo, monet ut caveamus ab idololatria spiritualium, ibi, *Neque idolatrae efficiamini.* Loquebatur enim fidelibus, qui iam idola nulla habebant: unde patet quod monebat cavere ab idololatria quae consistit in vitiis. Secundo, comparat idololatriam spiritualem idololatriae corporali ibi, *Sicut quidam ex ipsis,* qui vitulum, et alia idola adoraverunt.

Circa idololatriam corporalem nota, quod triplex erat. Prima in astris. Secunda in elementis. De his duabus, Sap. 13. *Aut ignem, aut citatum aerem, aut nimiam aquam*: ecce idololatria in elementis: *aut gyrum stellarum, aut solem, aut lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt*: ecce in astris idololatria. Tertia, in animalibus. Rom. 1. *Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium.* Idololatria in astris significat superbiam: unde primus superbus dixit, Is. 13. *In caelum conscendam, super astra caeli exaltabo solium meum, sedebo in loco testamenti, in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, et ero similis Altissimo.* Augustinus: « Et putabant se excelsos cum sideribus et ful» gidos, et ecce ruerunt in terram ». Idololatria elementorum significat idololatriam avarorum. Coloss. 3. *Avaritia, quae est idolorum servitus.* Idololatria in animalibus est carnalis concupiscentia, quae est in carnis voluptatibus. Iudae 10. *Quaecumque naturaliter tamquam animalia norunt, in his corrumpuntur.* De his tribus Iacobi 3. *Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena*

per avaritiam, *animalis* per luxuriam, *diabolica* per superbiam (1).

SERMO CI.

EX EVANGELIO.

Redde rationem villicationis tuae. Luc. 16 Istud verbum dicetur cuilibet in morte, vel in iudicio. Oportet enim quod omnes veniant ante tribunal Christi caelestis iudicis, ut reddant rationem de omnibus factis suis. II. Corint. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis sui, prout gessit, sive bonum, sive malum etc*. Et ideo debet homo cogitare quomodo tunc sciat rationem reddere. Debemus autem tria cogitare circa rationem illam. Primo, reddendi rationem difficultatem; secundo, testium, qui accusabunt malam rationem reddentes, veritates, tertio, sententiae quae dabitur contra eos qui malam rationem reddiderunt, severitatem.

Circa primum notandum, quia erit difficile tunc reddere rationem de omnibus cogitatis. Psal. 75. *Cogitatio hominis confitebitur tibi*. Sap. 5. *Et in cogitationibus impii erit interrogatio*. Secundo, de dictis. Matth. 12. *Dico autem vobis, quod de omni otioso verbo, quod locuti fuerint homines, reddent Deo rationem in die iudicii. . . . Ex verbis enim tuis iustificaberis et ex verbis tuis condemaberis etc*. Tertio, de omnibus factis. Eccl. 12. *Cuncta quae fiunt, adducet Dominus in iudicio pro omni abscondito sive bonum, sive malum*.

Circa secundum notandum, quod tres testes veracissimi accusabunt impios in iudicio. Primus, testis erit Deus. Malach. 3. *Accedam ad vos in iudicio, et ero testis ve-*

(1) De septem idolis quae adorabant Gentiles, quaere in sequenti Dominica.

lox maleficis, et adulteris, et periuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii, et humiliant viduas, et pupillos, et opprimunt peregrinum; nec timuerunt me: dicit Dominus exercituum. Ego enim Dominus, et non mutor etc. Secundus, erit conscientia. Rom. 2. *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus in die cum iudicabit Dominus occulta hominum secundum Evangelium meum per Iesum Christum.* Tertius, erit omnis creatura. Iob. 20. *Revelabunt caeli iniquitatem eius, et terra adversus eum consurget.* Unde quidam sanctus pater dixit: « Reddituri sumus rationem coram caelo, et terra: et tu » rides? »

Circa tertium notandum, quod in tribus apparebit severitas sententiae. Primo, quia omnibus bonis expoliabuntur. Augustinus in Lib. de civ. Dei: « In extremo sup» plicio recte fit ut iniqui, et impii naturalium bonorum » damna in cruciatibus defleant, sentientes eorum abla» torem iustissimum Deum, quem contempserunt largi» torem benignissimum ». Iob. 20. *Divitias quas devoravit, evomet, et de ventre eius extrahet eas Deus.* Secundo, quia ardentissimi ignis incendio cruciabuntur. Is. ult. *Ignis eorum non extinguetur.* Tertio, quia in aeternum non liberabuntur. Matth. 25. *Discedite a me,* sine quo non potest esse bonum, ecce primum; *in ignem,* ecce secundum; *aeternum*, ecce tertium. A quo igne liberet nos Christus Iesus etc. Amen.

SERMO CII.

DOMINICA DECIMA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. I. Cor. 12. in istis verbis ostenditur quanta sit virtus no-

minis Iesu, quem nullus potest in veritate nominare, nisi iu Spiritu sancto: et ideo istud nomen est semper in ore habendum, in corde custodiendum; in aure tenendum, in fronte scribendum, in manu ferendum etc. (1).

SERMO CIII.

EX EADEM EPISTOLA.

Scitis quia cum gentes essetis, ad simulacra muta, prout ducebamini, euntes. I. Corin. 12. Septem simulacra adorabant gentiles ad honorem septem planetarum, quae significant septem vitia, quae adorant in mundo falsi christiani.

Primum erat simulacrum Saturni, et significat invidiam propter tria. Primo, quia dicitur esse malevolus: sic invidus, quia malum proximi desiderat, et in eo laetatur: unde bene invidia sic describitur: Invidia est dolor alienae felicitatis. Philosophus: « Utinam invidi in omni ci» vitate haberent oculos, ut de bonis omnium torque» rentur ». Secundo, quia frigidus: sic est invidus per carentiam caloris caritatis. Matth. 24, *Quia abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum.* Tertio, quia siccus: sic invidus est siccus ab omni humore gratiae: nihil enim plus evacuat hominem gratia quam invidia.

Secundum simulacrum erat Iovis, qui significat gulam propter tria. Primo, quia ut dicebant, patrem de regno expulit: sic primum patrem humani generis expulit de regno, idest de paradiso. Gen. 3. *Qui comedit: et aperti sunt oculi amborum*: et post: *Emisit eos Dominus de paradiso voluptatis etc.* Secundo, quia adulteria multa commisit: sic gula causa est multorum adulteriorum. Ier. 5. *Saturavi eos, et maechati sunt, et in domum meretricis lu-*

(1) Quaere inter festivos in circumcisione Domini.

xuriabantur. Tertio, quia est planeta humidus: et gula generat, et multiplicat humores, qui sunt causa putrefactionis. Ioel. 1. *Putruerunt iumenta in stercore suo*. Iumenta in stercore putrescere est carnales quosque in carnis luxuria vitam finire.

Tertium est simulacrum Martis, quod significat iram propter tria. Primo, quia dicitur dominari praeliis, et ita discordiam, et bella concitat. Prov. 15. *Vir iracundus concitat rixas*. Eccli. 28. *Homo iracundus incitat litem*. Secundo, quia est planeta igneus propter nimium calorem; et ira procedit ex inflammatione colerae circa cor. Eccli. 28. *Sicut ligna silvae, sic ignis exardescet, et secundum virtutem suam, sic iracundia illius erit*. Tertio, quia et siccando, et calefaciendo efficit hominem impetuosum. Prov. 27. *Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor etc*.

Quartum erat simulacrum Solis, quod significat superbiam propter tria. Primo, quia solus lucet; et superbus se lucere existimat, et appetit. Luc. 18. *Non sum sicut ceteri homines*: vox est pharisaei superbi. Secundo, propter ardorem ambitionis. Augustinus: « Quid est superbia nisi perversus celsitudinis appetitus? » Tertio, quia sicut sol obscurat alia lumina, sic superbus vult omnes alios obfuscare, ut solus appareat, sicut apparet in pharisaeo superbo. Luc. 18. *Non sum sicut ceteri homines, adulteri, raptores, iniusti, velut etiam hic publicanus*.

Quintum erat simulacrum Veneris. Venus autem significat luxuriam propter tria. Primo, quia est planeta calidus, secundo, quia humidus: et haec duo maxime sunt causa luxuriae. De primo, Osee 7. *Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente*. De secundo, Hieronimus: « Venter mero aestuans, cito spumat in libidinem ». Tertio, quia est pulcherrimus planetarum: et pulchritudo est causa luxuriae. Ezech. 6. *Habens fidu-*

eiam in pulchritudine tua , fornicata es nomine tuo , et exposuisti fornicationem tuam cum transeuntibus. Poeta : « Faedera servasti , si vere forma fuisset ».

Sextum erat simulacrum Mercurii, qui significat avaritiam propter tria. Primo, quia erat deus mercatorum, et avaritia maxime in mercatoribus exercetur. Prov. 17. *Qui mittit lapidem in acervum Mercurii.* Glossa: « Mer» curius est deus mercatorum ; et sic turbatur compu» tatio per missionem lapidis qui mittitur ». Eph. 5. *Avaritia, quae est idolorum servitus.* Secundo, quia est frigidus ; et avarus est frigidus propter carentiam fraternae dilectionis. Ier. 6. *Omnis calumnia in medio eius. Sicut frigidam facit cisterna aquam suam , sic frigidam fecit malitiam suam* : et parum post : *A minore usque ad maiorem omnes avaritiae student.* Tertio, quia est planeta malevolus ; et avaro quid nequius ? Eccli. 19. *Nihil iniquius quam amare pecuniam.*

Septimum est simulacrum Lunae , et significat accidiam propter tria, Primo, propter mutabilitatem. Eccli. 37. *Stultus ut luna mutatur.* Item in eodem 26. *Homo sapiens in sapientia sua manet, sicut sol: nam stultus ut luna mutatur* Interlinearis : « quia instabilis , et incon» stans ». Secundo, propter pigritiae frigiditatem. Proverb. 20. *Propter frigus piger arare noluit* . . .

SERMO CIV.

EX EVANGELIO.

Circumdabunt te inimici tui vallo , et circumdabunt te coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te etc. Luc. 19. In istis verbis praedicit Dominus adversitatem quae secutura est vanam huius mundi prosperitatem , circa quam tria notantur. Primo , ipsius adversitatis universalitas ibi , *Circumdabunt te.* Secundo , paenarum

quae in ipsa erit multiplicitas, ibi, *Et coangustabunt te undique*. Multitudo est causa coangustationis. Tertio, eiusdem adversitatis aeternitas ibi, *Ad terram prosternent te* ; idest, ita penitus destruent, quod numquam poteris liberari.

Circa primum notandum, quod ab octo partibus venient mala reprobis. Primo, a terra, quae eos devorabit. Psalm. 105. *Aperta est terra, et deglutivit eos*. Iob 20. *Et terra consurget adversus eos*. Secundo, ab aqua, quae eos suffocabit. Sapient. 5. *Excandescet in illos aqua maris, et flumina concurrent duriter*. Tertio, ab aere, qui eos fulgurabit. Sap. 5. *Ibunt directe emissiones fulgurum, et tamquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur, et ad certum locum insilient*. Quarto, ab igne, qui eos consumet. Psal. 66. *Ignis ante ipsum praecedet, et inflammabit in circuitu inimicos eius*. Quinto, a sole, luna, et stellis, quae se eis obscurabunt. Iocl 3. *Sol, et luna obtenebrati sunt, et stellae retraxerunt lumen suum. Sol convertetur in tenebras etc*. Matth. 24. *Sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum*. Sexto, a sanctis, qui eos condemnabunt. Matth. 19. *Sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel*. Septimo, a Domino Iesu Christo, qui eos iudicabit. Matth. 25. *Tunc dicet rex his qui a sinistris eius erunt: Discedite a me maledicti in ignem aeternum*. Octavo, ab Angelis, qui eos in infernum portabunt. Matth. 13. *Exibunt Angeli, et separabunt malos de medio iustorum, et mittent eos in caminum ignis etc*.

Circa secundum notantur hic octo paenae malorum, quae valde angustiabunt eos. Prima, erit summae ignorantiae cecitas ad tormentum rationalis. Gregorius: « In » tormentis positis, nihil praeter tormenta scire libe» bit ». Secunda erit continua odii, et irae angustia ad irascibilis tormentum. Psal. 111. *Peccator videbit, et irascetur*. Tertia, erit omnis suavitatis ad paenam con-

cupiscibilis carentia Gregorius: « Quae potest esse ma» ior miseria, quam semper velle quod numquam est, » et semper nolle quod semper erit? » Nil enim quod desiderat habebit impius. Ps. 111. *Desiderium peccatorum peribit.* Quarta, erit continuus sonitus flentium et ululantium ad paenam auditus. Iob. 15. *Semper sonitus terroris in auditu eius est.* Iac. 5. *Agite nunc divites, plorate, et ululate.* Quinta, erit continua ad paenam oculorum effusio lacrymarum corpora comburentium. Luc. 5. *Vae vobis qui ridetis, quia flebitis.* Iob. 20. *Luet quae fecit omnia, nec tamen consumetur.* In vitis patrum: « O» remus, filii, antequam veniamus ad locum ubi la» crymae urent corpora nostra ». Sexta, erit intolerabilis faetor ad olfactus supplicium. Is. 3. *Erit pro suavitate odoris faetor.* Septima, erit ad paenam gustus, cibus et potus amarissimus. Ier. 16. *Cibabo populum absinthyo; et potum dabo eis aquam fellis.* Octava, erit ignis ardentissimi, et perpetui incendii. Is. ult. *Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur etc.* Quomodo ergo stulti sunt qui ad tot mala perpetua obligant se pro momentaneis delectationibus! Gregorius: « Momentaneum est quod delectat, aeternum quod cruciat ».

SERMO CV.

DOMINICA UNDECIMA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Notum vobis facio Evangelium quod praedicavi vobis etc. I. Cor. 15. In ista epistola tria facit Apostolus. Primo, commendat suam praedicationem ibi, *Notum vobis facio Evangelium*; secundo, probat Christi resurrectionem ibi, *Tradidi enim vobis*; tertio ponit gratiae commendationem ibi, *Gratia Dei sum id quod sum.*

Circa primum tria facit. Primo, commendat suam

praedicationem ibi, *Annuntio vobis*. Evangelium dicitur bona annuntiatio, quia annuntiat bona aeterna. Secundo, ab acceptione ibi, *Quod accepisti*; idest dignum acceptione iudicastis. Tertio, ab effectu: ponit enim duplicem effectum. Primum, quia per ipsum stant in bonis meritoriis, ibi, *In quo et statis*. Secundum, quia per ipsum digni sunt aeternae salutis habere praemia, ibi, *Per quod et salvamini*.

Circa secundum notandum, quod resurrectionem Christi probat sex modis. Ponit enim hic sex apparitiones: tres factae fuerunt singularibus personis, et tres multitudini. Prima, Petro. Deinde *visus est et Iacobo*. Tertia, Paulo, ibi, *Novissime autem tamquam abortivo visus est et mihi*. Quarta, undecim discipulis, ibi, *Post haec undecim discipulis*. Quinta, quingentis fratribus: *Deinde quingentis fratribus*. Deinde Apostolis omnibus.

Circa tertium quatuor facit Apostolus. Primo, dicit, quod per gratiam apostolatum accepit, ibi, *Gratia Dei sum id quod sum*. Secundo, quod gratiam istam non in vacuum accepit, ibi, *Et gratia eius in me vacua non fuit*; *sed plus omnibus laboravi* . . . . .

SERMO CVI.

EX EADEM EPISTOLA.

Gratia Dei sum id quod sum. I. Cor. 15. In istis verbis tria notantur. Primo, magna Dei liberalitas ibi, *Gratia Dei sum id quod sum*; secundo, gratiae utilitas ibi, *et gratia eius in me vacua non fuit*; tertio, liberi arbitrii debilitas ibi, *Non autem ego*.

Circa primum notandum quod in tribus apparet magna Dei bonitas ad peccatores, quae apparuit in Paulo. Primo, in magnorum peccatorum vocatione ibi, *Quia persecutus sum Ecclesiam Dei*. I. Timoth. 1. *Iesus Chri-*

stus venit peccatores salvos facere quorum primus, idest maximus, *ego sum*. Secundo, in abundantioris gratiae collatione. Rom. 6. *Ubi abundavit delictum, superabundavit et gratia*. Haec notantur ibi, *Gratia Dei sum id quod sum*, tam magnus Apostolus, talis ac tantus. Tertio, in specialis familiaritatis exhibitione. Iob. 22. *Si reversus fueris ad Omnipotentem, aedificaberis, et elongabis iniquitatem a tabernaculo tuo*: et post: *Tunc super Omnipotentem deliciis afflues, et elevabis ad eum faciem tuam*.

Circa secundum notanda hic multiplex utilitas gratiae. Prima est, quia mundat ab omni peccati macula. Rom. 3. *Iustificati gratis per gratiam per redemptionem quae est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem ipsius*. Secundo, quia ab omni miseria liberat. Rom. 7. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum*. Tertio, quia in bono corroborat. Heb. 10. *Optimum est enim gratia stabilire cor*. Quarto, mentem illuminat. Iob. 35. *Super quem non fulgebit lumen illius?* Quinto, mentem delectat, unde sic describitur: Gratia est delectatio cordis. Sexto, possessorem suum laetificat. Psalm. 103 *Ut exhilaret faciem in oleo*. Unde Glossa ibi: « Gratia est quidam nitor animae ad conciliandum sanctum amorem ». Septimo, ducit hominem ad aeternae vitae gloriam. Rom. 6. *Gratia autem Dei vita aeterna*.

Circa tertium notandum, quod in tribus apparet debilitas liberi arbitrii. Primo, quia pronum est ad male faciendum. Gen. 8. *Sensus hominis, et cogitatio humani cordis proni sunt in malum ab adolescentia sua*. Secundo, quia non est potens per se ad surgendum, cum ceciderit in mortale peccatum. Psal. 77. *Homo est spiritus vadens, et non rediens*. Tertio, quia non est potens ad aliquod bonum faciendum. II. Cor. 3. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis*.

Est ergo semper fugiendum ad adiutricem gratiam,

quae ultro se offert omnibus, et per quam omnia possumus: quam Dominus det uobis etc. Amen.

SERMO CVII.

EX EVANGELIO.

Duo homines ascenderunt in templum. Luc. 18. In isto Evangelio tria possunt notari. Primo, magna pharisaei superbia ibi, *Pharisaeus stans, haec apud se orabat. Gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri homines, raptores, adulteri, iniusti etc*. Secundo, vera publicani humilitas, ibi, *Publicanus a longe stans etc*. Tertio, magna Dei iustitia in donum suum ibi, *Amen dico vobis, descendit hic iustificatus ab illo*.

Circa primum notandum, quod in tribus apparuit superbia pharisaei. Primum, quia simpliciter se iustum cogitabat ibi, *Non sum sicut ceteri homines*. Interlinearis: « Quasi solus iustus sum ». Secundo, quia ceteros despiciebat, ibi, *Raptores, iniusti*. Glossa: « Despectis omnibus appetit singulariter videri habere quod non » habet ». Tertio, quia bona sua arroganter iactabat, ibi, *Ieiuno bis in sabbato*. Glossa: « Qui ascendit orare, » non orat, sed se laudat ». Isti sunt tres actus superbiae sicut dicit Glossa, quae sic incipit: « Quatuor sunt » timoris species etc. ».

Circa secundum notandum, quod in tribus apparuit humilitas publicani. Primo, quia longe, tamquam indignus ingredi templum Dei, stabat, ibi, *A longe*. Secundo, quia indignum se videre templum iudicabat, ibi, *Nolebat nec oculos ad caelum levare etc*. Tertio, quia se peccatorem iudicabat, et asserebat, ibi, *Percutiebat pectum suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori*. Isti sunt tres actus humilitatis. Glossa: « Sicut ibi habemus, non » audet humilis appropinquare, ut Deus appropinquet

» ei: « ecce primum: » non aspicit, ut aspiciatur: « ec-
» ce secundum : » agnoscit, ut ipse Deus ignoscat :
» ecce tertium ».

Circa tertium notandum, quod in tribus apparet in isto Evangelio institia Christi. Primo, in humilis publicani iustificatione; secundo in superbi pharisaei condemnatione; tertio in omni superborum condemnatione, et humilium exaltatione. Primum ibi, *Descendit iustificatus.* Secundum ibi, *Ab illo.* « Glossa: idest prae illo, ad com-
» parationem illius, vel plusquam ille. Glossa: Ante rui-
» nam exaltatur cor, quod pertinet ad pharisaeum; et
» ante gratiam humiliatur, quod ad publicanum ». Tertium ibi, *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.* Glossa :
» Posita publicani, et pharisaei controversia, postea po-
» nitur iudicis sententia, ut caveamus superbiam, tenea-
» mus humilitatem, quae exaltat hominem in aeterna
» gloria ». Iob. 22. *Qui humiliatus fuerit, erit in gloria.* Ad quam nos etc.

SERMO CVIII.

EX EODEM EVANGELIO.

Deus propitius esto mihi peccatori. Luc. 18. Ista est oratio peccatoris quaerentis misericordiam a Deo. Primo, ponit benevolentiae captationem a Domino ibi, *Deus*; secundo, format suam petitionem ibi, *Propitius esto*; tertio, subiungit petitionis rationem ibi, *Mihi peccatori.*

Circa primum notandum, quod propter tria possumus firmiter sperare quod Deus det misericordiam omnibus petentibus eum. Primo, quia habet multum de misericordia. Eph. 1. *Deus, qui dives est in misericordia.* Secundo, quia proprium est Dei misereri. Gregorius: « Deus
» cui proprium est misereri semper, et parcere ». Is. 55
Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes

suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur eius. Tertio, quia longam habet consuetudinem miserendi: ab aeterno enim et usque in aeternum effundit misericordias suas super confugientes ad eum. Psalm. 102. *Misericordia Domini ab aeterno, et usque in aeternum super timentes eum.*

Circa secundum notandum, quod oratio quam formavit, est multum bona propter tria. Primo, propter brevitatem. Matth. 6. *Cum oratis, nolite multum loqui, sicut ethnici: putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur.* Secundo, proter necessitatem: petitur enim hic venia, quae est omnibus necessaria. I. Ioan. 1. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est.* Augustinus: « Nil laudabile est in vita hominum, si remota misericordia discutias eam ». Tertio, propter utilitatem impetrandi peccatorum remissionem, et gratiae infusionem: unde sequitur: *Descendit hic iustificatus ab illo.*

Circa tertium notandum, quod tria debet habere peccator qui vult sibi Deum habere propitium, quae habuit iste publicanus. Primo, magnam cordis humilitatem, et contritionem ibi, *A longe stans.* Psal. 50. *Cor contritum et humiliatum Deus non despicies.* Secundo, peccatorum suorum confessionem ibi, *Haec apud se orabat: Deus, propitius esto mihi peccatori.* Prov. 28. *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur etc.* Psal. 31. *Dixi: Confitebor adversum me iniustitiam meam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei.* Tertio, punitionem, sive satisfactionem ibi, *Percutiebat pectus suum.* Augustinus: « Poenas de se exigebat ». Matth. 3. *Facite fructus dignos poenitentiae etc.*

« Omnis qui se exaltat, humiliabitur (1). »

(1) Quaere in Dominica decimoctava post Pentecosten.

SERMO CIX.

DOMINICA DUODECIMA POST PENTECOSTEN.
EX EPISTOLA.

Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum etc. II. Corinth. 3. Apostolus in ista epistola intendit commendare mysterium novi testamenti: circa quod tria facit. Primo, agit de ministrandi utilitate ibi, *Fiduciam talem habemus*; secundo, de ministrorum idoneitate ibi, *Qui et idoneos nos fecit*; tertio, de rei ministrandae utilitate ibi, *Quod si ministratio*.

Circa primum tria facit. Primo, fiduciam ministrandi non sibi attribuit, ibi, *Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum*; secundo, dicit, quod non est a se, ibi, *Non quod sufficientes simus*; tertio, ostendit quod omnis sufficientia, et voluntas operis est a Deo, ibi, *Sed sufficientia nostra ex Deo est.*

Circa secundum similiter tria facit. Primo, dicit, quod Deus fecit eos ministros novi testamenti, ibi, *Qui idoneos nos fecit ministros*; secundo, ostendit dignitatem novi testamenti, quoniam non est in littera occidente, sed in spiritu vivificante, ibi, *Non littera, sed spiritu*; tertio, ostendit quod facit eos ipsos ministros novi testamenti, scilicet quia confert vitam, ibi, *Littera occidit, spiritus autem vivificat.*

Circa tertium similiter tria facit: ostendit enim quod res novi testamenti est dignior, et utilior propter tria. Primo, quia illa erat pars mortis, haec est spei, ibi, *Quod si ministratio mortis etc.*; secundo, quia illa damnationis, haec iustitiae, ibi, *Nam si ministratio damnationis etc.*; tertio, quia illa transiens, haec permanens, ibi, *Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur, in gloria est, multo magis quod manet, in gloria est.*

SERMO CX.

EX EADEM EPISTOLA.

Fiduciam talem habemus per Iesum ad Deum. II. Cor. 3. Apostolus tria facit in verbis istis. Primo, agit de fiducia sanctorum ibi, *Fiduciam talem habemus*; secundo, ostendit, propter quod sit ei fiducia, ibi, *Per Christum*; tertio, ostendit in quo sancti habuerunt fiduciam, ibi, *Ad Deum*.

Nota, quod duplex est fiducia, scilicet bona, et mala. Fiducia bona est sanctorum, vel bonorum; fiducia vero mala est fiducia malorum, sive peccatorum.

Fiducia bonorum, sicut colligitur ex textu, consistit in septem. Primo, in Dei timore. Prov. 14. *In timore Domini fiducia fortitudinis, et filiis eius*, scilicet timoris, *erit spes*. Secundo, in oratione. II. Paral. 16. *Invenit fiduciam servus tuus, ut oret te*. I. Ioan. 3. *Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum; et quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quia quae sunt placita coram eo, facimus*. Tertio, in sui ad Deum conversione. Iob. 11. *Si iniquitatem, quae est in manu tua, abstuleris a te, et non manserit in tabernaculo tuo iniustitia; tunc levare poteris faciem tuam absque macula, et eris stabilis, et non timebis: miseriae quoque oblivisceris, et quasi aquarum quae pertransierunt, non recordaberis, et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam; et cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer, habebis fiduciam proposita tibi spe, et defessus securus dormies; requiesces, et non erit qui te exterreat; et deprecabuntur faciem tuam populi*. Quarto, in eleemosynae largitione. Tob. 4. *Magna erit fiducia coram summo Deo eleemosyna*. Quinto, in legis divinae observatione. Prov. 33. *Fili mi, inclina aurem tuam, et audi verba sapientium: appone autem cor ad do-*

ctrinam meam, *quia pulchra erit cum servaveris eam in corde tuo*, *et redundabit in labiis tuis*; *ut sit in Domino fiducia tua*, scilicet non in mundo, vel in aliquo alio. Sexto, in sanguine Christi. Heb. 11. *Habentes*, *fratres*, *fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi*, *qui intravit nobis viam novam*. Septimo, in die iudicii. I. Ioan. 4. *In hoc est perfecta caritas Dei nobiscum*, *ut fiduciam habeamus in die iudicii*: *quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo.*

Item fiducia malorum consistit in septem, sicut colligitur ex textu. Primo, in divitiis. Ierem. 49. *Quid gloriaris in vallibus? Defluxit vallis tua*, *filia delicata*, *quae confidebas in thesauris tuis*. Secundo, in astutiis, et malitiis. Is. 47. *Et fiduciam habuisti in malitia, et dixisti*: *Non est qui videat me. Sapientia tua, et scientia tua haec decepit te*: *et dixisti in corde tuo*: *Ego sum*, *et praeter me non est altera.* Tertio, in falsa potentium fortitudine. Is. 39. *Vae filii desertores*: et post: *Sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, et habentes fiduciam in umbra Aegypti. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, et fiducia umbrae Aegypti in ignominiam.* Pharao, princeps saecularis, umbra Aegypti, potentia saecularis. Bene autem Pharao erit vobis in confusionem, quia saepe a quibus speratur auxilium, intervenit nocumentum. Umbra quoque potentiae saecularis cedit in ignominiam: iuxta quod Is. 43. *Confundantur omnes qui confidunt in sculptilibus*, idest simulacro potentiae, et potenti. Quarto, in vana carnis pulchritudine. Ezech. 12. *Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo, exposuisti fornicationem tuam omni transeunti*. Quinto, in turrium, et murorum munitione. Deut. 28. *Donec disperdat, et conterat in cunctis urbibus tuis, et destruantur muri tui firmi*, *atque sublimes*, *in quibus habebas fiduciam in omni terra tua*. Sexto, in daemonum invocatione. Deut. 22. *Ubi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam?* Septi-

mo, in exteriori, et apparenti conversatione. Iob 8. *Et spes hypocritae peribit: non enim placebit Deo verecundia sua, et sicut tela aranearum fiducia sua.* Ab illa fiducia liberet nos Christus.

SERMO CXI.

EX EVANGELIO.

Adducunt ei surdum et mutum, et deprecabuntur eum ut imponat illi manum. Marc. 7. Moraliter in isto Evangelio tria notantur. Primo, quod magna sit, et multiplex cuiuslibet peccatoris infirmitas, ibi, *Surdum, et mutum*; secundo, quae sint ad eius curationem necessaria, ibi, *et deprecabantur eum*; tertio, quod multiplex sequatur ex eius curatione utilitas, ibi, *Apertae sunt aures eius.*

Circa primum notandum, quod tres graves infirmitates incurrit quilibet peccator, quando peccat mortaliter. Primo, caecitatem per mentis obtenebrationem. Sophon. 1. *Ambulabunt ut caeci, quoniam Domino peccaverunt.* Ephes. 4. *Tenebris obcaecatum habentes intellectum, alienati sunt a via Dei per ignorantiam, quae est in illis propter caecitatem cordis ipsorum, qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae in operatione immunditiae omnis in avaritiam.* Secundo, surditatem per inobedientiae rebellionem. Is. 33. *Quis caecus nisi servus meus, et surdus nisi ad quem nuntios misi?* Psalm. 17. *Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdae, et obturantis aures suas.* Tertio, mutitatem per peccatorum suorum occultationem. Is. 56. *Universi canes muti, non valentes latrare.* Iob. 20. *Cum dulce fuerit in ore eius malum, abscondit illud sub lingua.* De his tribus Glossa istius Evangelii: « Genus humanum, tamquam unus ho» mo, varia peste absumptum in protoplasto caecatur;

» dum videt caecus fit, surdus dum audit, obmutescit » dum loquitur ».

Circa secundum notandum, quod duo concurrunt ad curationem istius infirmi, et significant tria quae sunt necessaria ad curationem peccatoris. Primo, sanctorum, et Ecclesiae oratio, ibi, *Et deprecabantur*. I. Ioan. 5. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat pro eo, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem*. Secundo, donorum et gratiae Spiritus sancti susceptio ibi, *Misit digitos in aures eius*. Glossa: « Digitos in au» riculam mittit, cum per Spiritum sanctum aures cor» dis ad intelligenda, et suspicienda verba salutis ape» rit ». Rom. 3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Iesu*. Tertio, paenitentiae operatio, quae consistit in tribus. Primo, in cordis dolore, ibi, *Suspiciens in caelum, ingemuit*. Interlinearis: « Gemere nos docuit pro nostris, vel nostrorum » reatibus supplicantes ». Psal. 6. *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrimis meis stratum meum rigabo*. Secundo, in oris confessione, ibi, *Et solutum est vinculum linguae eius*. Vinculum linguae solvitur peccatoris, cum peccatum confitetur. Iacob. 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra*. Tertio, in mandatorum Dei, et sacerdotis adimpletione, ibi, *Et apertae sunt aures eius*. Aures peccatoris aperiuntur, cum praecepta Dei, et sacerdotis adimplendo, et satisfaciendo obedit. Heb. 13. *Obedite praepositis vestris, et subiacete eis: ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri*.

Circa tertium notandum, quod triplex utilitas sequitur ex conversione peccatoris. Prima est, quia ab omni infirmitate liberatur spirituali, ibi, *Solutum est vinculum linguae eius, et loquebatur recte*. Ierem. 3. *Convertimini filii revertentes, et sanabo aversiones vestras*. Secunda est, quia Deus inde laudatur, ibi, *Tanto magis plus praedicabant*. Psal. 50. *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis*

meae. Tertia, quia Dei potentia, et bonitas declaratur, ibi, *Bene omnia fecit: surdos fecit audire, et mutos loqui*.

SERMO CXII.

DOMINICA DECIMATERTIA POST PENTECOSTEN, EX EPISTOLA.

Abrahae dictae sunt promissiones, et semini eius. Gal. 3. In verbis istis ostenditur quod illis fiunt promissiones caelestes qui Abraham student pro viribus imitari. Loguntur autem septem de Abraham, in quibus debet eum Christianus quilibet imitari. Primo, in fidei constantia. Rom. 4. *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam*. Heb. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et quod inquirentibus se remunerator est*. Secundo, in perfecta obedientia. Gen. 33. *Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, quia obedisti voci meae*. Deut. 3. *Numquid Dominus Deus tuus requiret a te, nisi ut obedias ei ex toto corde tuo?* Tertio, in despectu patriae. Quarto, in contemptu prosapiae. De his duobus, Gen. 12. *Dixit Dominus ad Abraham: Egredere de terra, et de cognatione tua, et veni in terram quam monstravero tibi*. Quinto, in hospitalitate, et misericordia. Gen. 18. *Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum suum; sed afferam pusillum aquae, et laventur pedes vestri, et requiescite sub arbore: ponam bucellam panis, et confortate cor vestrum; postea transibitis*. Heb. 13. *Hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim quidam placuerunt Deo*. Sexto, in humilitate. Gen. 18. *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis, et cinis*: verba Abrahae ad Dominum. Matth. 11. *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde*. Septimo, in Dei timore. Gen. 33. *Non extendas manum tuam super*

puerum, neque facias illi quicquam: nunc cognovi quod timeas Dominum, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me. Et quid Dominus Deus tuus requirit a te, nisi ut timeas Dominum ex toto corde tuo? Deuter. 3. In his monet nos imitari Abraham. Ioan. 8. *Si filii Abrahae estis, opera Abrahae facite.*

His qui sic in his imitantur Abraham, facit Dominus septem magnas promissiones, quas fecit Abrahae. Primo, promisit ei quod suam benedictionem sibi daret. Secundo, quod ipsum magnificaret. Tertio, quod eius inimicos humiliaret. Quarto, quod eum in omnibus gentibus honoraret. De his quatuor, Gen. 12. *Benedicam tibi*, ecce primum: *magnificabo nomen tuum,* ecce secundum: *maledicam maledicentibus tibi,* ecce tertium: *atque in te benedicentur universae cognationes terrae,* ecce quartum. Quinto, quod eum in omnibus protegeret. Sexto, quod, se ei in mercedem tribueret. De his duobus. Gen. 15. *Factus est sermo Domini ad Abraham per visionem, dicens: Noli timere Abraham, ego protector tuus sum*, ecce primum; *et merces tua magna*, ecce secundum. Septimo, quod ei terram fluentem melle, et lacte daret. Gen. 13. *Dixit Dominus ad Abraham: Leva oculos tuos a loco in quo nunc es ad aquilonem, et meridiem, et ad orientem: omnem terrom, quam conspicis, tibi dabo, et semini tuo usque in sempiternum.*

Haec septem bona facit Dominus his qui imitantur Abraham. Primo, eos benedicit. Ephes. 1. *Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo.* Secundo, eos magnificat. Rom. 7. *Quos autem vocavit, illos et magnificavit.* Tertio, inimicos eurum humiliat. Psal. 37. *Super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam.* Quarto, eos protegit. Psal. 90. *Quoniam in me speravit, liberabo eum; protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* Quinto, honorat. Psal. 138. *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus.* Sexto, se eis dat ipse

Deus in praemium, qui erit omnia in omnibus, qui erit salus, et vita, honor, gloria, pax, gaudium, et omnia bona. Septimo, dat eis terram fluentem lacte, et melle, idest, regnum caelorum, gaudium humanitatis, et Divinitatis laetificans. Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum:* ad quod nos perducat. Amen.

SERMO CXIII.

EX EVANGELIO.

Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Hierico, et incidit in latrones: qui etiam eum despoliaverunt, et plagis impositis abierunt, semivivo relicto. Luc. 10. In ista parabola tria sunt. Primo, multiplex peccatorum miseria ibi, *Homo quidam descendebat ab Ierusalem.* Secundo, ostenditur multiplex Christi ad peccatorem misericordiam ibi, *Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus viam, et videns eum misericordia motus est, et appropians alligavit vulnera eius infundens oleum, et vinum et imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, et curam eius egit.* Tertio, datur nobis imitandi regula ibi, *Vade, et tu fac similiter.*

Circa primum nota, quod quatuor miserias incurrunt homines cum peccant. Primo, caelesti gloria privantur ibi, *Descendebat ab Ierusalem etc.* Glossa: « Homo ille » caelestis Ierusalem praevaricationis prolapsione ad mi» serias, et defectum huius aerumnosae, et mutabilis » vitae descendit ». Is. 26. (secundum lxx.) *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.* Secundo, daemonibus subiugantur ibi, *Incidit in latrones.* Glossa: « In potestate » daemoniorum ». II. Timoth. 2. *Ne quando det illis Deus poenitentiam ad cognoscendam veritatem, resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.* Tertio, bonis gratuitis expoliantur ibi, *Qui expoliave-*

runt eum. Glossa: « Indumenta gratiae spiritualis re» fert ». Sap. 1. *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis*. Quarto, in bonis naturalibus vulnerantur ibi, *Vulneraverunt*. Vulnera inferunt, idest peccata, quibus integritas humanae naturae violatur. Augustinus: « Si naturae bonae non » essent, eis vitia non nocerent: nunc autem eis quid » faciunt nisi adimere integritatem, pulchritudinem, et » virtutem, et salutem »?

Circa secundum notandum, quod quatuor misericordiae Christi hic ponuntur, quas fecit peccatoribus. Prima, fuit humanae naturae susceptio ibi, *Samaritanus quidam iter faciens venit secus eum, et videns eum, misericordia motus est*. Glossa: « Samaritanus Christus est, » qui propter nos homo factus, iter vitae praesentis » arripuit ». Secundo, sacramentorum ad salutem peccatorum institutio ibi, *Alligavit vulnera eius*: Glossa, « in baptismo ». Psalm. 146. *Qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum*. Tertio, gratiae Spiritus sancti infusio ibi, *Infundens oleum*: Glossa, « idest chari» sma Spiritus sancti ». Ioan. 15. *Paraclytus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia quaecumque dixero vobis*. Ioan. 1. *De plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia: quia lex per Moysen data est; gratia, et veritas per Iesum Christum facta est*. Quarto, amaritudinem pro peccatoribus passionis tolerando ibi, *imponens eum in iumentum suum*. Glossa: « Iumentum caro sua est, in qua ponit » sauciatum, quia peccata nostra ipse pertulit in cor» pore suo super lignum ».

Circa tertium notandum, quod quatuor misericordias debemus paenitentibus exhibere. Primo, supportatione. Gal. 6. *Alter alterius onera portate*. Secundo, oratione. I. Ioan. 5. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem*.

Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis. Iac. 5. *Orate pro invicem ut salvemini.* Tertio, in instructione. Gal. 6. *Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis.* Iac. 5. *Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum, scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore vitae suae, salvabit animam eius a morte, et operiet multitudinem peccatorum.* Matth. 13. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te et ipsum solum etc.* Quarto, veniae donatione. Matth. 18. *Accedens Petrus ad Dominum dixit: Si peccaverit in me frater meus, dimittam ei usque septies? Dixit ei Iesus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* Eccli. 8. *Non spernas hominem* (Interlinearis, scilicet paenitentem) *avertentem se a peccato, neque improperes ei: memento quoniam in corruptione omnes sumus.*

SERMO CXIV.

DOMINICA DECIMAQUARTA POST PENTECOSTEN, EX EPISTOLA.

Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. Gal. 5. Tria facit Apostolus in verbis istis. Primo, invitat nos ad ambulandum, ibi, *Ambulate*; secundo ostendit modum ambulandi, ibi, *Spiritu*; tertio, ostendit utilitatem, ibi, *Et desideria carnis non perficietis* (1).

(1) Quaere in tertia Dominica Quadragesimae, et in secunda post Pentecosten.

SERMO CXV.

EX EADEM EPISTOLA.

Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia etc. Gal. 5. Duo facit Apostolus in ista epistola. Primo, dicit, quod est fugiendum malum carnis, ibi, *Desideria carnis non perficietis: caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem.* Secundo dicit, quod est sequenda via spiritus, ibi, *Quod si spiritu ducimini.*

Circa primum tria facit. Primo, dicit, quod malum carnis est fugiendum; secundo, ostendit quomodo est fugiendum, quia per viam spiritus, ibi, *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem*; tertio, probat quod qui sequitur viam spiritus, fugit malum carnis, ibi, *Si spiritu ducimini.*

Circa secundum similiter tria facit: probat enim quod sequendus est spiritus propter tria. Primo, quia a lege liberat, ibi, *Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege.* Secundo, quia ex carne sequuntur multa mala; et ponit decem et septem mala ibi, *Manifesta sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, aemulationes, irae, rixae, dissensiones, sectae, invidiae, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia, quae praedico vobis, sicut praedixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Tertio, quia ex spiritu sequuntur multa bona; et ponit duodecim bona ibi, *Fructus autem spiritus, caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas: adversus huiusmodi non est lex.*

Circa istud ultimum notandum, quod Dominus dat iustis suis virtutes, dona, beatitudines, et fructus spiritus.

Virtutes, ut bene agant ; dona, ut agant expedite; beatitudines, ut agant iucunde. Dicuntur autem ista fructus, quia reficiunt hominem exterius, et interius. Ad sensus pertinent tres, castitas ad tactum, continentia ad gustum, modestia ad ceteros sensus. Ad concupiscibilem pertinent tres. Primo, caritas ad Deum, secundo, pax ad proximum, tertio, gaudium in seipso.

Ad irascibilem duo, patientia, quae facit adversa delectabiliter tolerare, et longanimitas, quae facit in bono delectabiliter perseverare. Alii quatuor fructus sunt in rationali. Consideratur enim rationalis dupliciter: prout est regitiva virium, et sic tripliciter: vel prout regit se ipsam, et sic habet bonitatem, quae est dulcedo mentis; vel prout regit concupiscibilem ad proximum, et sic habet benignitatem, quae est largitas; vel prout regit irascibilem, et sic habet mansuetudinem; vel prout est ductiva ad fidem, et sic habet fidem.

SERMO CXVI.

EX EADEM EPISTOLA.

Fructus autem sunt caritas, gaudium, pax, patientia etc. Galat. 5. Quilibet homo debet habere istos fructus maxime propter tria. Primo, propter necessitatem. Matth. 5. *Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.* Secundo, propter delectabilitatem, quia mentem ineffabili dulcedine reficiunt. Cant. 2. *Sub umbra illius quem desideraveram, sedi, et fructus eius, dulcis gutturi meo.* Tertio, propter utilitatem, quia multas utilitates conferunt.

Primus fructus habet tres mirabiles virtutes. Prima est, quia homo qui comedit ipsum, inexpugnabilis efficitur. Roman. 8. *Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum,*

an persecutio, an gladius? sicut scriptum est: Quoniam propter te mortificamur tota die, aestimati sumus sicut oves occisionis: sed in his omnibus superamus propter illum qui dilexit nos. Secundo, quia omnia bona, et mala prosunt ei qui isto fructu reficitur. Rom. 8. *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti:* Glossa, « bona, et » mala ». Tertio, quia qui comedit talem fructum, in aeternum non morietur. 1. Cor. 13. *Caritas numquam excidit.*

Secundus fructus habet similiter tres magnas virtutes. Primo, quia esus huius fructus fortes facit homines ad vincendum omnes daemones. B. Antonius: « Unica est ra- » tio vincendi inimicum, laetitia spiritualis ». Secundo, quia facit homines semper vivere. Eccli 30. *Iucunditas cordis haec est vita hominis.* Tertio, quia ducit comedentes ad gloriam caelestis regni. Rom. 14. *Regnum Dei non est esca, et potus, sed iustitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto:* qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, et probatus est hominibus.

Tertius fructus similiter habet tres magnas virtutes. Prima, quia hominem ab omnibus malis protegit. Philip. 4. *Pax Dei, quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, et intelligentias vestras in Christo Iesu Domino nostro.* Secundo, quia filium Dei efficit. Matt. 5. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Tertio, quia in loco ubi est iste fructus, Deus libenter inhabitat, et quiescit. Psal. 75. *In pace factus est locus eius*

Quartus fructus habet similiter tres magnas virtutes. Prima est, quia esus eius dat homini sapientiam. Prover. 18. *Qui patiens est, multa gubernatur providentia,* scilicet futurorum. Ista dictio *multa* est accusativus pluralis, vel ablativus singularis. Secunda, quia animam hominis conservat. Luc. 21. *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Tertia est, quia facit amara dulcia: tanta

est dulcedo eius. Iac. 1 *Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis, scientes quod probatio fidei vestrae patientiam operatur; patientia autem opus perfectum habet.*

SERMO CXVII.

EX EVANGELIO.

Occurrunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe. Luc. 17. Moraliter in isto Evangelio tria notantur. Primo, peccatorum multiplicitas ibi, *Ecce decem viri leprosi*; secundo, curationis remedia ibi, *Occurrerunt ei*; tertio, quae sint curatis a peccatis remedia necessaria ibi, *Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est.*

Circa primum notandum, quod decem leprosi possunt significare decem genera peccatorum. Primus leprosus, est infidelis, et haereticus, qui a consortio fidelium separatur, et sanctorum. Num. 5. *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Praecipe filiis Israel, ut eiiciant de castris omnem leprosum*: et post: *Fecerunt filii Israel, et eiecerunt extra castra omnes, sicut locutus est Dominus Moysi.* Secundus, est blasphemator, et detractor. Num. 12. *Locuta est Maria, et Aaron contra Moysen propter uxorem eius Aethiopissam, et dixerunt: Numquid per solum Moysen locutus est? Quod cum audisset Dominus, iratus est valde*: *et post dixit ad eos*: *Quare ergo non timuistis detrahere servo meo Moysi?* et post: *Ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix.* Tertius, gulosus, qui supra aerem faetidis eructationibus ex repletione nimia procedentibus inficit. Levit. 12. *Quicumque maculatus fuerit lepra, habebit os veste contectum, contaminatum, ac sordidum se clamabit.* Quartus, est avarus, qui immoderato habendi desiderio semper flat: haec est lepra Giezi. IV. Reg. 5. *Nunc ergo accepisti argentum, accepisti vestes, ut emas*

oliveta, oves, et boves, servos, et ancillas etc. lepra Naaman adhaerebit tibi. Quintus, est superbus, qui per tumorem mentis contra Dominum, et Christum se elevat: et haec est lepra Naaman Regis Syriae, qui erat dives valde, et fortis, sed leprosus. Sextùs, est ambitiosus, qui honores, et dignitates desiderat. Haec est lepra Ezechiae, qui ambiit honorem summi sacerdotii. II. Paralip. 32. *Elevatum est cor eius, ingressus est templum, voluit adolere incensum:* et post: *Et statim orta est lepra in fronte eius.* Septimus, est hypocrita, vel vanagloriosus, qui bona sua inaniter iactat. Hic est leprosus Simonis pharisaei. Matth. 26. *Cum autem esset Iesus in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput eius recumbentis.* Octavus leprosus, est luxuriosus, qui fluxu immunditiae suae creaturas contaminat. Lev. 33. *Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, vel patiens fluxum sanguinis, non vescetur de his quae sanctificata sunt mihi, donec sanetur.* Nonus, est homicida. Haec est lepra Ioab, quam imprecatus est ei David, quia occiderat Abner. II. Regum 3. *Non deficiet de domo Ioab homo leprosus, tenens fusum.* Decimus, est obstinatus, et desperatus, qui finaliter peccat. Lev 13. *Lepra perseverantis est in eodem: cumque color albus fuerit in cute, et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit, lepra vetustissima iudicabitur.* Hieronymus: « Qui veniam de peccato desperat, plus se desperatione quam commisso scelere obligat ». Desperatio auget peccatum, et est maior omni peccato. Qui ab istis lepris vult curari, currat ad piscinam sanguinis innocentis, quam fecit nobis ineffabili caritate Dominus Iesus Christus, qui mundavit nos in ea, et mundabit omnes confugientes ad se a lepris omnium peccatorum. Apoc. 1. *Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.*

SERMO CXVIII.

DOMINICA DECIMAQUINTA POST PENTECOSTEN, EX EPISTOLA.

Non efficiamur inanis gloria cupidi, invicem invidentes, invicem provocantes. Gal. 6. Duo facit Apostolus in ista epistola. Primo, monet ut malum vitemus, ibi, *Non efficiamur inanis gloriae cupidi.* Secundo, ut bonum operemur, ibi, *Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis.* Circa primum tria facit. Primo, monet ut declinemus a malo vanitatis, ibi, *Non efficiamur inanis gloriae cupidi.* Secundo, ut vitemus iniuriam proximi in dictis, et factis, ibi, *Invicem provocantes.* Circa secundum docet triplex facere bonum. Primo, docet de bono quod debet praelatus subditis, ibi, *Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto.* Secundo, de bono quod debent subditi praelatis, ibi, *Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui catechizat, in omnibus bonis.* Tertio, de bono quod debent omnes ad invicem, ibi, *Bonum autem facientes etc.* Circa primum tria facit. Primo, monet ut praelati peccatores in mansuetudine instruant, ibi, *Si praeoccupatus fuerit homo etc.* Secundo, ut supporteut eorum onera, ibi, *Alter alterius onera portate.* Tertio, quare hoc facere debent, scilicet aliorum onera portare, ibi, *Et sic adimplebitis legem Christi.* Circa secundum facit similiter tria. Primo dicit, quod debent subditi praelatis ministrare temporalia, ibi, *Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat.* Secundo, quod non debent se excusare aliqua fallacia, ibi, *Nolite errare. Deus non irridetur.* Tertio, probatur quod hoc facere debent, ibi, *Quae enim seminaverit homo, haec et metet.* Circa tertium similiter tria facit. Primo dicit, quod debemus

benefacere, ibi, *Benefacientes autem non deficiamus* Secundo, probat quod hoc debemus, ibi, *Tempore enim suo metemus non deficientes*. Tertio, ostendit quod bonum facere debemus, scilicet antequam transeat tempus benefaciendi, ibi, *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes*.

SERMO CXIX.

EX EADEM EPISTOLA.

Bonum autem facientes non deficiamus. Gal. 6. Tria facit Apostolus in verbis istis. Primo, monet ut bonum faciamus, ibi, *Bonum autem facientes*; secundo, ut a bono opere non deficiamus, ibi, *Non deficientes*; tertio, ponit praemium ibi, *Tempore enim suo metemus*.

Circa primum sciendum, quod debemus bonum facere maxime propter tria. Primo, quia omnia naturaliter docent nos benefacere, et hoc tripliciter. Primo, quia omnia bona sunt. Gen. 1. *Vidit Deus cuncta quae fecerat, et erant valde bona*. Satis possunt erubescere peccatores in tanta multitudine creaturarum, quae omnes bonae sunt, et ipsi mali sunt. Secundo, quia omnia naturaliter bonum faciunt: quaelibet enim creatura dat seipsam, quod est indicium bonitatis earum, et Creatoris. Dionysius: « Deus est bonum effusivum sui ». Augustinus: « Magnum est indicium bonitatis divinae, quod quaelibet » creatura cogitur dare seipsam ». Tertio, quia omnia naturaliter appetunt bonum, et ad bonum tendunt. Philosophus: « Bonum est quod ab omnibus desideratur ».

Circa secundum docet quod tria sunt quae maxime faciunt hominem perseverare in bono. Primo, assidua, et devota oratio, qua homo implorat Dei auxilium ne in tentationibus succumbat. Luc. 10. *Vigilate et orate, ne intretis in tentationem*. Secundo, continuus timor: statim enim ut homo securus fit, a bona operatione deficit. Ec-

cli. 27. *Si non timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.* Interlinearis: « Timor Domini cu-» stodia vitae: *cito*, idest ex improviso, *subvertetur do-» mus tua*, scilicet terrenum inhabitaculum, vel spes ter-» renorum ». Tertio, venialium vitatio, quae sunt occasio ad mortale, et frequenter subruunt aedificium bonorum operum. Augustinus: « Vitasti grandia : cave ne obrua-» ris arena ». Eccli. 19. *Qui minima negligit, paulatim defluit.*

Circa tertium notandum, quod tria facit Apostolus. Primo, ponit recipiendi praemium congruentiam, ibi *Tempore enim suo:* Glossa: « hoc est tempore congruo, vel » convenienti ». Tempus congruum erit dies iudicii, in quo recipiet unusquisque quod gessit. Unde in Psal. 74. *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.* Secundo, ponit praemii copiositatem ibi, *Metemus*. In messione abundantia notatur. Psal. 125. *Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.* II. Cor. 19. *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet vitam aeternam.* Matth. 5. *Merces vestra copiosa est in caelis.* Tertio, ponit praemii aeternitatem ibi, *Non deficientes.* Ioan. 15. *Et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.* Matth. 25. *Ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam.*

SERMO CXX.

EX EVANGELIO.

Nemo potest duobus dominis servire. Matth. 6. Dominus Iesus Christus in verbis istis ostendit quod soli Deo serviendum est, et non alteri contraria Deo praecipienti, vel servire Deo impedienti. Matth. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.* Debemus autem illi servire propter quinque. Primo, propter congruitatem. Omnia enim serviunt ei: unde satis congruum est quod ho-

mo serviat ei. Psal. 118 *Quoniam omnia serviunt tibi, ordinatione tua perseverat dies*. Serviunt autem ei omnia tripliciter. Primo, praecepta sibi a Creatore data adimplendo. Psal 148. *Statuit ea in aeternum, et in saeculum saeculi: praeceptum posuit, et non praeteribit*. Secundo, rebelles Creatori puniendo. Tertio, amicis eius benefaciendo. De his duobus, Sap. 16. *Creatura tibi factori deserviens exardescit in tormentum adversus iniustos, et levior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt*. Secundo, debemus soli Deo servire, quia ipse solus habet in nobis veri Domini proprietatem. Psal. 115. *Ego servus tuus, et filius ancillae tuae*. Possidet autem in nobis dominium triplici iure. Primo, iure creatoris. Psalm. 99. *Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, et non ipsi nos*. Secundo, emptionis. I. Pet. 1. *Scientes quoniam non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati, et incontaminati Christi*. II. Cor. 6. *Empti enim estis pretio magno: glorificate, et portate Deum in corpore vestro*. Tertio, vitae educationis. Psal. 135. *Qui dat escam omni carni*. Tertio debemus soli Deo servire propter serviendi sibi dignitatem: confert enim triplicem magnam utilitatem serviendi sibi. Primo, militiam triumphalem. II. Tim. 2. *Labora ut bonus miles Christi*. Iob. 25. *Numquid est numerus militum eius?* Secundo, dignitatem sacerdotalem. Tertio, maiestatem regalem. De his duobus, Apoc. 5. *Fecit nos Deo nostro regnum, et sacerdotes Deo et Patri suo. Ipsi gloria, et imperium in saecula saeculorum. Amen*. II. Pet. 2. *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis*. Nam servire Deo regnare est. Quarto, debemus ei servire propter necessitatem. Imminet autem nobis triplex necessitas serviendi Deo. Primo, quia qui noluerit servire Deo, servituti suorum hostium subiicietur. Secundo, bonorum omnium penuriam patietur. Tertio,

quia sub multiplici miseria penitus contereretur. De his tribus, Deuter. 28. *Eo quod non servieris Domino tuo in gaudio, cordisque laetitia propter rerum abundantiam, servies inimico tuo, quem immittet Dominus tibi*, ecce primum; *in fame, et siti, et nuditate, et omnium penuria bonorum*, ecce secundum: *et imponet iugum ferreum super cervicem tuam, donec conterat*, ecce tertium. Quinto, propter utilitatem debemus servire Deo: consequitur enim multas utilitates homo de servitio Dei. Sed hic notantur tres. Prima est ab omnibus inimicis liberatio. III. Regum 7. *Servite illi soli*; *et liberabit vos de manibus inimicorum vestrorum*. Secunda, ineffabilis cordis exultatio. Psalm. 99. *Servite Domino in laetitia*. Tertia, aeterna omnium deliciarum fruitio. Is. 63. *Ecce servi mei comedent, et vos esurietis; ecce servi mei bibent, et vos sitietis; ecce servi mei laetabuntur, et vos confundemini*. Ioan. 12. *Volo Pater, et ubi ego sum, illic sit et minister meus*. Fuit enim Iesus in dextris Patris, hoc est in potioribus bonis Patris; et ibi ponet eos qui sibi serviunt. Matth. 24. *Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus, invenerit sic facientem. Amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum*. Matth. 25. *Euge serve bone, et fidelis, intra in gaudium Domini tui*. Ad quod etc.

SERMO CXXI.

DOMINICA DECIMASESTA POST PENTECOSTEN. EX EPISTOLA.

Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quae sit latitudo, longitudo, sublimitas, et profundum. Ephes. 4. In istis verbis notantur quatuor, quae sunt nobis necessaria ad salutem. Primo, caritas, qua amicos, et inimicos diligamus, ibi, *Quae sit latitudo*: Glossa: « idest quanta » debeat esse latitudo caritatis, quae debet usque ad ini-

» micos extendi ». Secundo, perseverantia, ut in caritate finaliter persistamus, ibi, *Longitudo*. Glossa: « quae » sit longitudo caritatis, scilicet perseverandi longitudo ». Tertio, intentio recta, ut solum Dominum nostrarum actionum praemium praeponamus, ibi, *Sublimitas*: haec est quae cor sursum erigit, ut Deus in praemium expectetur. Quarto, humilitas, ut in his omnibus per superbiam non evanescamus, ibi, *Profundum:* est enim humilitas quae hominem ponit in imo quo ad homines, sed in summo quo ad Deum. Luc. 18. *Qui se humiliat, exaltabitur.*

Circa primum notandum, quod propter tria maxime debemus diligere inimicos. Primo propter praeceptum. Matth. 5. *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus, et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in caelis est.* Secundo propter Dei exemplum. Rom. 5. *Commendat autem caritatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est:* et paulo post: *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii eius, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.* Tertio propter commodum nostrum. Facit enim caritas inimicorum filios summi Dei. Matth. 5. *Orate pro persequentibus vos. . . . . ut sitis filii Patris vestri qui in caelis est.*

Circa secundum notandum, quod propter tria debemus in bono perseverare. Primo propter vitandum vituperium: valde enim vituperabile est incipere, et non perseverare. Luc. 13. *Quis ex vobis volens aedificare turrim, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ne postquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo caepit aedificare, et non potuit consummare?* Secundo propter vitandum supplicium: maius enim supplicium meretur qui gusta-

vit quam dulce est bene operari, et non perseveravit. II. Petr. 2. *Melius illis erat non cognoscere viam iustitiae, quam post cognitam retrorsum reverti. Contingit enim illis illud verum proverbium: Canis reversus ad vomitum, et sus lota in volutabro luti.* Tertio propter praemium acquirendum: sola enim perseverantia meretur praemium. Matth. 10. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

Circa tertium notandum, quod debemus solum Deum expectare praemium propter tria. Primo, quia ipse solus est verum praemium. Gen. 15. *Protector tuus, et merces tua magna.* Augustinus: « Praemium erit omnia in omni- » bus, quia erit nobis vita, et salus, virtus, et copia, » honor, et gloria, pax, et gaudium, et omnia bona ». Tertio quia erit praemium aeternum. Ioan. 17. *Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Iesum Christum.*

Circa quartum notandum, quod humilitas tribus modis conservat hominem in bono. Primo ab inimicis defendendo. Psal. 14. *Custodiens parvulos Dominus: humiliatus sum, et liberavit me.* Secundo, augmenta gratiae promerendo. Iacob. 4. *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Tertio, usque ad aeternam gloriam perducendo. Proverb. 39. *Humilem spiritu suscipiet gloria:* ad quam nos perducat etc.

SERMO CXXII.

DOMINICA DECIMASEPTIMA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Ephes. 5. Nota, quod tria facit hic Apostolus in verbis istis. Primo monet ut servemus unitatem, ibi, *Servare unitatem.* Secundo ponit modum conservationis, ibi, *In vin-*

culo pacis. Tertio, monet ad solicitudinem habendam in utroque, ibi, *Soliciti*.

Circa primum notandum, quod triplex unitas est nobis necessaria. Prima, unitas intellectuum per fidei identitatem. Secunda, unitas affectuum per rectam concordiae voluntatem De his duobus, Philip. 2. *Idem sapiatis*, quantum ad primum; *eamdem caritatem habentes*, *unanimes*, *idipsum sentientes*, quantum ad secundum. Tertia, unitas conversationis per uniformem morum honestatem. Psal. 67. *Deus qui inhabitare facis unanimes in domo*. De his tribus, Actor. 4. *Multitudinis autem credentium erat cor unum*, quo ad unitatem fidei, *et anima una*, quo ad unitatem voluntatis; *et erant illis omnia communia*; quo ad unitatem morum.

Circa secundum notandum, quod triplici vinculo debent ligari sancti. Primo, vinculo sapientiae. Eccli. 6. *Subiice humerum tuum*, idest actus tuos suppone, *magisterio illius*, scilicet sapientiae, *et porta illam*, *et ne accidieris in vinculis illius*, scilicet taediose, et graviter ferens. Secundo, vinculo dilectionis. Gloss. 3. *Super omnia autem habete caritatem*, *quod est vinculum perfectionis*. Tertio, vinculo pacis, ut hic, *In vinculo pacis*.

Circa tertium notandum, quod qui volunt servare unitatem, quinque debent habere quae Apostolus commemorat in epistola ista. Primo humilitatem, ne alter alteri se praeponat, quod est causa discordiae: Prov. 32. *Inter superbos semper iurgia sunt*, scilicet dissensiones: ibi, *Cum omni humilitate*. Secundo debent habere mansuetudinem, ne alicui iniuriam faciant, quod est similiter causa dissensionis. Tit. 3 *Omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines*. Tertio patientiam, ut illatas iniurias patienter sustineant, et per patientiam fratrem revocent ad concordiam, ibi, *Cum patientia*. I. Thess. 5. *Patientes estote ad omnes*: *videte ne quis malum pro malo alicui reddat*; *sed semper quod bonum est sectamini ad*

invicem, et in omnes. Quarto necesse est ut mores graves sociorum sopportare sciant, ibi, *Supportantes invicem.* Gal. 6. *Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi.* Quinto debent habere caritatem, per quam invicem sibi serviant: mutua enim seryitia nutritiva sunt caritatis in caritate. Gal. 5. *Per caritatem enim spiritus servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Quod si invicem mordetis, et comeditis, videte ne invicem consumamini.*

SERMO CXXIII.

EX EVANGELIO.

Hydropicus quidam stabat ante illum. Lucae 14. Tria notantur moraliter circa miraculum de curatione istius hydropici. Primo notatur magna peccatoris infirmitas ibi, *Hydropicus.* Secundo magna Dei clementia ibi, *Et sanavit eum.* Tertio magna ipsius sapientia ibi, *Cuius vestrum bos, aut asinus in foveam cadit, et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad haec respondere illi.* Sapienti enim argumento confundit versutiam Phariseorum.

Circa primum notandum, quod per hydropisim significantur tria vitia, quae sunt origines omnium vitiorum. Primo quia hydropisis est morbus aquosus, qui significat luxuriam. Gen. 4. *Effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui.* Secundo quia nascitur ex vitio vescicae cum inflatione turgente, et per hoc significat superbiam, quae procedens ex vanitate cordis, facit hominem inflari inaniter. I. Cor. 5. *Et vos inflati estis.* Tertio quia facit hominem, quanto plus bibit, tanto plus sitire, et per hoc significat avaritiam. Eccle. 5. *Avarus non impletur pecunia.* I. Ioan. 3. *Omne quod est in mundo,*

aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitae.

Circa secundum notandum, quod Dominus sanavit istos tres languores, et sanat triplici remedio. Primo morbum luxuriae sanat remedio puritatis. Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Secundo morbum superbiae remedio humilitatis. Matth. 11. *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde.* Tertio morbum avaritiae sanat remedio voluntariae paupertatis. Luc. 6. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.*

Circa tertium notandum, quod in tribus apparuit sapientia Christi in isto Evangelio. Primo quia convenienti argumento respondit, quod pertinet ad logicam ibi, *Cuius vestrum asinus.* Secundo quia mores naturales instruxit, quod pertinet ad ethicam, ibi, *Cum invitatus fueris ad nuptias, ne recumbas in primo loco, ne forte honoratior, te sit invitatus.* Tertio quia bona opera pro regno caeli facere docuit, quod pertinet ad metaphysicam, sive theoricam. *Dicebat autem et ei qui se invitaverat: Cum facis prandium, aut caenam, noli vocare amicos tuos, nec fratres tuos, nec cognatos, nec vicinos divites etc.*

SERMO CXXIV.

EX EODEM EVANGELIO.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur. Luc. 18. Quatuor facit Dominus in verbis istis. Primo hortatur ut superbiae vitium caveamus, ibi, *Omnis qui se exaltat*; secundo subiungit paenam superbientium, ibi, *Humiliabitur*; tertio hortatur ad humilitatis meritum ibi, *Qui se humiliat, exaltabitur.*

Circa primum notandum, quod tribus modis exaltant se perverse superbi. Primo contra Deum se stulte erigendo. Iob. 15. *Cucurrit adversus Dominum extento collo,*

et pingui cervice armatus est, et operuit faciem eius crassitudo, et de lateribus eius ruina descendit: et in eodem: *Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de corde tuo huiuscemodi sermones?* Psal. 73. *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper*. Secundo inaniter sibi placendo. Augustinus de civ. Dei Lib. XIV. c. 13. « Relicto » itaque Deo esse in semetipso, hoc est sibi placere, non » iam nihil esse est, sed nihilo propinquare: unde su- » perbi secundum Scripturas sanctas alio nomine appel- » lantur sibi placentes ». Tertio arroganter se aliis praeferendo. Psal. 23. *Dum superbit impius, incenditur pauper*. Augustinus: « Quid est superbia, nisi perversae celsitu- » dinis appetitus? » De his tribus. Iob. 25. *Quid te elevat cor tuum; te erigendo?* ecce primum: *et quasi magna cogitans, tibi placens?* ecce secundum: *attonitos habens oculos?* ecce tertium.

Circa secundum notandum, quod tripliciter superbi humiliabuntur. Primo quia a superbia deiicientur. Psal. 73. *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper*. Secundo quia coram omnibus creaturis confundentur. Osee 4. *Gloriam eorum in ignominiam commutabo*. Ier. 17. *Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur*. Ier. 20. *Confundentur vehementer qui non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod numquam delebitur*: et Os. 10. *Confusio Ephraim capiet, et confundetur Israel in voluntate sua*. Tertio quia aeternaliter punietur. Apoc. 18. *Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum* propter glorificationem suam vanam, *et luctum*, scilicet propter delicias. *Quia in corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo: ideo in una die venient plagae eius, mors, luctus, et fames; et igne comburetur*. Iob. 40. *Disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia*. In eodem: *Respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios*

in loco suo: absconde eos in pulvere simul, et facies eorum demerge in foveam.

Circa tertium notandum, quia debemus tripliciter humiliari. Primo nosipsos, quod nihil sumus cognoscendo. Gregorius: « Humilitas est sensus proprii vacnitas ». Secundo debemus gaudere de contemptu, si quis humilis potest praedicari, si vilis reputari. Gregorius: « Siqui» dem facile est velum ante oculos ponere, viles vestes » habere, demisso capite incedere; sed verum humilem » patientia probat iniuriae ». Tertio debemus nos humiliare, omnibus subiiciendo. I. Pet. 3. *Subiecti estote omni humanae creaturae propter Deum, sive Regi quasi praecellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malorum, ad laudem vero bonorum.*

Circa quartum notandum, quod qui se humiliat, tripliciter Dominus eum exaltabit. Primo, conferendo ei iudiciariam potestatem. Matth. 19. *Respondens Petrus dixit,* scilicet Iesu: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Iesus dixit: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me,* scilicet per viam humilitatis, et paupertatis, *in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis et vos iudicantes duodecim tribus Israel.* Iob. 33. *Qui humiliatus fuerit, erit in gloria*: quia humilibus retribuet iudiciariam potestatem. Secundo, conferendo regiam dignitatem. I. Reg. 2. *Suscitans de pulvere egenum, et de stercore erigens pauperem,* idest humilem, *ut sedeat cum principibus, et solium gloriae teneat*: et Iob. 36. *Non auferet a iustis oculos suos: Reges collocat in solio in perpetuum, et illic eriguntur qui humiliantur, et deprimuntur.* Tertio, conferendo gloriae aeternitatem. Prover. 19. *Humilem spiritu suscipiet gloria.* Iob. 5. *Qui ponit humilem in sublimi, et moerentes erigit sospitate etc.*

SERMO CXXV.

DOMINICA DECIMAOCTAVA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Gratias ago Deo meo pro vobis in gratia Dei, quae data est vobis in Christo Iesu: quia in omnibus divites facti estis in illo. I. Corint. 1. Per hoc quod Apostolus agit gratias, quod illi divites facti erant in illo, ostenditur quod quaedam divitiae sunt quae sunt appetendae. Per hoc vero quod Christus minatur divitibus, vere ostenditur quod quaedam divitiae sunt fugiendae. Unde notandum, quod sunt divitiae temporales, et sunt divitiae spirituales, et sunt divitiae aeternales. De primis, Psal. 61. *Divitiae si affluant, nolite cor apponere.* De secundis idem: *Beatus vir qui timet*: et post: *Gloria, et divitiae in domo eius.* De tertiis, Proverb. 6. *Mecum sunt divitiae*, scilicet potiora bona, *et gloria*, scilicet ineffabilis, *opes superbae*, scilicet excelsae, *et iustitia*, scilicet secundum meritum. Primae divitiae, scilicet temporales, sunt contemnendae maxime propter quatuor. Primo propter earum inutilitatem. Eccli. 3. *Qui amat divitias, fructum*, scilicet vitae aeternae, *non capiet ex eis, sed florem in praesenti*, scilicet malorum. Prov. 11. *Non proderunt divitiae in die ultimo*, scilicet districtae irae; quasi dicat, divitiae temporales non proderunt ad salutem homini in die iudicii; *sed iustitia*, scilicet bona opera iustitiae, *liberabit a morte*, scilicet aeterna. Eccli. 5. *Fili, noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderunt in tempore vindictae, et obductionis. Nihil intulimus in hunc mundum, nihil inde auferemus.* Secundo relinquendi necessitatem Psal. 75. *Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.* Iob. 20. *Divitias, quas devoravit, evomet*; *et de*

ventre illius extrahet eas Deus. Tertio quia ducent male possidentem ad perpetuam paupertatem. Iob. 27. *Nil secum aufert: aperiet oculos suos, et nihil inveniet; et apprehendet eum quasi aqua inopia.* Quarto quia contemptus earum deducet ad vitae aeternitatem. Matth. 19. *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, vel patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit.*

Nota autem, quod quatuor modis peccat homo in divitiis. Primo, iniuste acquirendo. Prov. 28. *Qui coacervant divitias usuris, et fenore liberali in pauperes congregat eas.* Idem 33. *Qui calumniatur pauperem, ut congreget divitias suas, dabit ipse ditiori,* scilicet mundo, *et egebit.* Secundo, avare possidendo. Eccle. 5. *Divitiae servatae in malum,* idest in periculum, *domini sui: pereunt enim in afflictione pessima.* Tertio, male expendendo. Prov. 31. *Ne dederis mulieribus,* idest corruptionibus vitiorum, *substantiam suam,* vel *tuam,* scilicet corpus, et divitias temporalium rerum: mystice, cumulum virtutum ne contamines corruptionibus vitiorum. Luc. 20. *Adolescentior filius, congregatis omnibus, peregre profectus est in regionem, longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam luxuriose vivendo.* Quarto, in eis confidendo, et de ipsis superbiendo. Prov. 11. *Qui confidit in divitiis suis, corruet,* scilicet a vita aeterna. Glossa: « Qui praesentibus bonis » inihians futura non cogitat, vel non attendit, in fine » bonis aeternis carebit ». I. Tim. 1. *Divitibus huius saeculi praecipe non sublime sapere, nec sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui praestat omnia abunde ad fruendum, bene agere, divites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant vitam aeternam,* vel *bonam.* Divitiae spirituales sunt scientiae, et virtutes. Psal. 33. *Divitiae salutis, sapientia, et scientia; timor*

Domini ipse est thesaurus eius. Per timorem peccati est expulsio. Eccli. 2. *Qui timent Deum, praeparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas.* Eccli. 1. *Radix sapientiae timere Deum: nam qui sine timore Dei est, non poterit iustificari.* Ibidem: *Timor Domini expellit peccatum.* Per scientiam est in nobis discretio, et honesta conversatio: est enim scientia scire qualiter homo se debeat habere ad Deum, ad proximum, et ad seipsum. Hanc scientiam docet nos Deus ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus voluptatis, et cupiditatis. Quaerit Isaias. 28. per Spiritum sanctum Dominum, dicens: *Quem docebit scientiam, et intelligere faciet auditum?* qui respondit: *Ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus.* Mirum cum homo in his uberibus amaritudinem inveniat, et ardorem, quare non separatur ab eis; cum dicat Augustinus: « Domine, delectationes meas respersisti amari» tudinibus, ut quaererem sine amaritudine vivere ». O tu homo, si vis a Domino doceri, separa te ab istis uberibus: quia dicitur: Sap. 5. *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Per sapientiam est in nobis Dei dilectio: unde Bernardus: « Discat quod iam vult; ego sapientem non di» cam, dum non timebit, nec diligit Deum ». Istae divitiae sunt appetendae propter tria. Primo propter immensitatem. Sapient. 7. *Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei.* In eodem: *Neminem diligit Deus, nisi qui cum sapientia inhabitat.* Prover. 3. *Pretiosior est cunctis opibus, et omnia quae desiderantur, huic non valent comparari.* Glossa: « Non tantum terrenis, sed etiam caelestibus di» vitiis, immo et ipsis Angelorum conspectibus caritas » praefertur ». Unde non metuat de inopia quisquis opes acquisivit sapientiae. Secundo propter utilitatem. Prov. 13. *Redemptio animae viri divitiae suae; qui autem pauper est, increpationem sustinet:* Matth. 26. *Ite in ignem*

aeternum: vel *non sustinet*: Glossa: « Qui vult animam
» suam redimere a futura ira, congreget divitias bono-
» rum operum: quia qui eis carebit, increpationem di-
» stricti iudicis sustinere non valebit. Pauperes ibi non
» increpantur, sed benedictionem haereditatis partici-
» pant ». Tertio propter dignitatem. Prov. 14. *Corona*,
scilicet aeterna, pro virtutibus, *sapientum*, *divitiae eorum*
verae, non terrenum emolumentum; *fatuitas stultorum*
imprudentia. Glossa: « Sapientes et si terrenum aliquod
» emolumentum pro divitiis habent, coronam tamen tam-
» quam pro virtutibus in futuro participant. Sed stul-
» torum fatuitas maxima haec est, quod pro improvi-
» dentia aeternorum de praesentibus commodis gaudent ».
Imprudentia enim etiam improvidentia dicitur.

Divitiae aeternales sunt appetendae. Primo propter eo-
rum veritatem, sunt enim illae verae divitiae. Gregorius:
« Si vere, fratres, divites esse cupitis, veras divitias a-
» mate ». Secundo propter iucunditatem. Psal. 149. *Exul-
tabunt sancti in gloria, laetabuntur in cubilibus suis*. Is. 3.
Regem in decore suo videbunt. Tertio propter aeternitatem.
Sap. 5. *Iusti autem in perpetuum vivent*. Luc. 1. *Et regni
eius non erit finis*. Matth. 6. *Nolite thesaurizare vobis in
terra, ubi aerugo, et tinea demolitur, et ubi fures effo-
diunt, et furantur*. Per has tres species, aeruginem, ti-
neam, et fures, ostendit Dominus nihil tutum esse in
terra in possessionibus divitiarum: quaedam enim sunt
quae aerugo devorat, sicut aurum, et argentum, et ce-
tera metalla. Alia sunt quae non aerugo, sed tinea cor-
rodit, et comedit, ut vestes sericas, et pretiosas. Alia
vero quae nec aerugo, nec tinea comedunt, sed fures
furantur, et effodiunt, ut gemmas, et lapides pretiosos.
Proinde incerta est omnis vitae nostrae substantia, et
omnium rerum possessio. Suadet nos Dominus in cae-
lum thesaurizare, dicens: *Thesaurizate vobis thesauros in
caelo, ubi nec aerugo, nec tinea demolitur, et ubi fures*

non effodiunt, nec furantur. Quomodo autem quis in caelo thesaurizare possit, nisi divitias ante saeculares largiendo praemittat? Possumus per aeruginem, tineam, et fures, spirituales nequitias intelligere. Aerugo enim superbiam demonstrat. Superbia enim mentes quas invaserit, a statu suae rectitudinis deperire facit. Aerugo enim semper in aperto se demonstrat: sic et superbia semper expandit ramos ad humanam laudem. Per tineam invidia designatur: semper enim, sicut tinea, quae invaserit corrumpit, et ab omni integritate disrumpit. Per fures maligni spiritus intelliguntur, qui ad hoc vigilant ut thesauros animae effodiant, et furentur. In caelo enim aerugo non est: quia in caelo superbia locum non habet, quia diabolus cum suis sequacibus iam inde deiectus est. Ibi tinea non est, idest invidia, quia nullus invidebit alterius beatitudini. Ibi non sunt fures, idest daemones, quia cum capite inde corruerunt. Chrysostomus: « Unus solus fur est qui furatur thesaurum positum in caelis, scilicet inanis gloria ».

SERMO CXXVI.

EX EVANGELIO.

Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Matth. 22. In istis verbis tria notantur. Primo Domini nostri Iesu Christi divinitas ibi, *Dixit Dominus Domino meo.* Dicere enim Dei fuit generare sibi Filium coaequalem, non secundum quod de David natus fuit, sed secundum quod de Patre semper fuit. Secundo magna ipsius secundum humanam naturam dignitas ibi, *Sede a dextris meis;* idest regna in potioribus bonis meis. Tertio Dei potentia, et iustitia ibi, *Donec ponam inimicos tuos scabellum*

pedum tuorum. Hoc enim pertinet ad iustitiam, et potentiam Dei, ut puniat omnes inimicos Christi.

Nota autem, quod septem faciet Dominus contra inimicos. Unde stulti sunt qui volunt esse inimici eius, et qui non reconciliantur ei. Primo contra eos cum toto mundo pugnabit. Psal. 109. *Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*. Glossa: « Donec subiiciam vo» lentes, et nolentes. » ...... Tertio suum furorem eis demonstrabit. Nahum 1. *Ultiones Domini in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis*. Quarto eos saevissime indicabit. Deut. 33. *Si acuero ut fulgur gladium meum, et arripiet iudicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis, et his qui oderunt me, retribuam*. Quinto tenebris infernalibus excaecabit eos. Nahum 5. *Inimicos eius persequentur tenebrae*. Sexto aeternum eis supplicium dabit. Psalm. 77. *Percussit inimicos suos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis*. Septimo eos aeternae morti destinabit. Philip. 3. *Nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus*. Luc. 19. *Verumtamen illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, et interficite ante me*.

Sunt autem inimici Christi omnes qui nolunt parere eius imperiis. Augustinus in Lib. de civit. Dei XII. « Di» cuntur autem inimici Dei qui non natura, sed vitiis » adversantur eius imperiis; nihil valentes ei nocere; » sed sibi inimici sunt resistendi voluntate, non poten» tia laedendi: quamquam quis sit inimicus, potest fieri » amicus eius, si confugiat ad sanguinem Christi ». Rom. 5. *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii eius, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius*. Ad quam nos perducat etc.

SERMO CXXVII.

DOMINICA DECIMANONA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA,

Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Ephes. 4. Nota quod Apostolus in ista epistola tria facit. Primo monet fideles ne in corde suo locum diabolo faciant, ibi, *Nolite locum dare diabolo*. Secundo monet nos cavere ab illis qui locum diabolo praeparant, ibi, *Qui furabatur, iam non furetur*. Tertio monet eos facere propter quod diabolus fugiat, ibi, *Magis autem labaret etc*.

Circa primum nota, quod propter quatuor non debemus facere locum diabolo. Primo quia serpens est, volens animam, quae cum suscipit, veneno malitiae venenare. Apoc. 12. *Profectus est draco iste magnus, antiquus serpens, qui vocatur diabolus, et satanas, qui seducit universum arbem, et praiectus in terrum, et angeli eius missi sunt in terram*. Secundo quia est leo, quaerens animas devorare. I. Petr. 5. *Fratres, sobrii estote, et vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret*. Tertio quia est invidus, malum suo hospiti ordiendo. Eccli. 5. *Invidia diaboli mors intravit in arbem terrarum: imitantur illum qui sunt ex parte eius*. Quarto quia est, accusator, semper suos hospites accusando. Apocal. 12. *Praiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat ante conspectum Dei nostri die ac nocte*. Quinto quia est fur, omnia bona gratiae suo hospiti furando. Luc. 8. *Inde venit diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant*. Sexto quia est homicida, hospites suos morte perpetua iugulando. Ioan. 8. *Vos ex patre diabolo estis, et deside-*

ria patris vestri vultis facere: *ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit*, *quia non est in eo veritas*. Septimo quia qui facit huiusmodi locum diabolo, locum habebit cum diabolo in inferno. Matth. 25. *Discedite a me maledicti in ignem aeternum*, *qui paratus est diabolo*, *et angelis eius*. Patet ergo quod in multis plus stulti sunt qui locum diabolo faciunt in corde suo, quam qui reciperent serpentem, leonem, furem, homicidam in domo sua.

Circa secundum nota, quod a septem peccatis praecipit nos Apostolus abstinere in ista epistola, quae in corde hominis locum diabolo faciunt. Primo a furto, ibi, *Qui furabatur, iam non furetur*. Secundo a sermone malo, ibi, *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat*. Tertio a tristitia, ibi, *Omnis amaritudo*. Quarto ab ira, ibi, *Et ira*. Quinto ab indignatione, ibi, *Et indignatio*. Sexto a contentione, ibi, *Et clamor*. Septimo a blasphemia. Augustinus: « Blasphemia est per quam de Deo » falsa dicuntur ». Et ideo peius est blasphemia quam peccare periurando: quia periurando falsarie adhibetur testis; blasphemando falsa dicuntur de ipso Deo. Et ab omni malitia, ibi, *Blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia*.

Circa tertium notandum, quod similiter ad septem hortatur nos Apostolus in ista epistola, quae diabolum ab anima fugant. Primo, ad mentis renovationem, ibi, *renovamini spiritu mentis vestrae*. Debemus autem quinque modis renovari. Primo, sicut aquila, rostrum malae linguae deponendo: unde ibidem: *Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra*. Psal. 102. *Renovabitur, ut aquila, iuventus tua*. Secundo sicut cervus, cornua superbiae deponendo. Psal. 41. *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum*: dicit ibi Glossa: « Cervus est » gravatus excedentibus pilis, atque cornibus, serpentem » naribus attrahit, sive haurit, quo hausto venenum

» aestuat: unde fontem ardentissime desiderat, quo hausto » cornua, et pilos deponit ». Is. 55. *Omnes sitientes venite ad aquas.* Tertio, sicut accipiter, plumas virtutum per gratiam sancti Spiritus assumendo. Iob 38. *Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandit alas suas ad austrum?* Quarto, sicut serpentes, corium vetustae conversationis exuendo. Coloss. 3. *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, induite novum eum qui renovatur in agnitione Dei secundum imaginem eius qui creavit eum* Quinto, sicut aurum, vel argentum, rubiginem mali amoris auferendo. Iob. 23. *Ipse vero scit viam meam, et probavit me quasi aurum, quod per ignem transit.* Secundo monet ad honestum laborem, ibi, *Magis autem laboret.* Tertio ad eleemosynarum elargitionem, ibi, *Ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.* Quarto monet loqui quae sunt ad aedificationem fidei, ubi, *Ut det gratiam audientibus.* Quinto ad benignitatis ostensionem, ibi, *Estote autem invicem benigni.* Sexto ad misericordiae exhibitionem, ibi, *Misericordes.* Septimo ad mutuam iniuriarum dimissionem, ibi, *Donantes invicem, sicut et Christus donavit vobis.*

SERMO CXXVIII.

EX EVANGELIO.

Ascendens Iesus in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paraliticum in lecto: et videns Iesus fidem illorum, dixit paralitico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9. Allegorice civitas ista est civitas caelestis. Psal. 86. *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.* Ad hanc civitatem venit qui ascendit naviculam, idest sanctam vitam: et trans mare huius mundi *ascendens Iesus in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam.* Moraliter navicula ista significat vitae

sanctitatem propter tria. Primo ratione materiae; secundo ratione formae; tertio ratione finis (1).

Debet autem quilibet ad istam civitatem festinare. Primo propter securitatem; secundo propter amaenitatem; tertio propter copiositatem.

Circa primum nota, quod est securitas in civitate caelesti propter tria. Primo quia caelis solidissimis tamquam firmissimis columnis communitur. Psal. 30. *Benedictus Deus, quia mirificavit misericordiam suam in civitate munita.* Secundo quia ibi nullus malus, qui securitatem, et pacem eius perturbet, invenitur. Psal. 72. *Domine, in virtute tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* Tertio quia aeternitate stabilitur. Psalm. 47. *Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri: Deus fundavit eam in aeternum.* Heb. 11. *Expectabat enim fundamenta habentem civitatem, cuius artifex, et conditor Deus.*

Circa secundum notandum, quod amaenitas civitatis consurgit ex tribus. Primo quia pulcherrimis maeniis decoratur. Proverb. 9. *Misit ancillas suas*, scilicet infirmos praedicatores, et despicabiles elegit, *ut vocarent* suo verbo, et exemplo fideles populos *ad arcem* suam, *et ad maenia civitatis*, ad superna caelestis patriae aedificia colligerent. Secundo quia continuo lumine illustratur. Apoc. 2. *Et civitatis non eget sole, neque luna ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminabit eam, et lucerna eius est agnus; et ambulabunt gentes in lumine eius.* Tertio quia mirabilis temperies sine aestu, et frigore semper continuatur. Apoc. 4. *Non cadet super eos sol, nec ullus aestus: quoniam agnus, qui in medio eorum est, teget illos, et adducet illos ad vitae fontes; et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* Psal. 65. *Transivimus per ignem, et aquam; et eduxisti nos in refrigerium.*

(1) Quaere in tertia Dominica post octavam Epiphaniae.

Circa tertium notandum, quod ibi erit copiositas omnium bonorum, idest omnium gaudiorum. Is. 33. *Oculi tui videbunt Ierusalem civitatem, habitationem opulentam.* Consurgent autem in gaudia ex tribus. Primo ex divinae speciositatis visione. Is. 33. *Regem in decore suo videbunt.* Secundo ex pulchritudine, et bonitate angelicae societatis, qui sunt cives eius. Heb. 12. *Accessistis ad montem Sion, et civitatem Dei viventis, Ierusalem caelestem, et ad multorum millium Angelorum frequentiam, et ad Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in caelis; et ad iudicem omnium Deum, et spiritum iustorum profectorum.* Tertio ex continuatione aeternae solemnitatis. Is. 33. *Respice Sion civitatem solemnitatis vestrae.* Celebrant enim qui sunt in ista civitate continuum festum, qui nihil aliud faciunt nisi quiescere, videre, amare, laudare, cantare, quae conveniunt festo. Augustinus in Libr. de civitate Dei: « Si quaeratur quod est opus illius civitatis; dici» mus quod ibi vocabimus, et videbimus, et amabimus, » et laudabimus, et cantabimus. Nam quis alius erit no» ster finis nisi venire ad regnum cuius non erit finis? » Ad quod nos perducat Dominus omnipotens.

SERMO CXXIX.

DOMINICA VIGESIMA POST PENTECOSTEN.
EX EPISTOLA.

Videte quomodo caute ambuletis. Ephes. 5. Apostolus in ista epistola admonet nos ad cautelam ambulandi, et ponit tria circa ipsam cautelam. Primo ut ambulemus discrete, ibi, *Non quasi insipientes*; secundo expedite, ibi, *Nolite inebriari vino*; tertio humiliter, ibi, *Gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini Iesu Christi.* Circa primum ostendit discretionem ambulandi in tribus. Primo in electione operandorum, ibi, *Sed ut sapien-*

tes; secundo in comparatione electorum, ibi, *Redimentes tempus*; tertio in inclinatione ad debitum finem, ibi, *Intelligentes quae sit voluntas Dei*. Circa secundum ostendit expeditionem ambulationis esse in duobus. Primo in timore impedimenti, ibi, *Nolite inebriari*; secundo in habitatione ad melius, ibi, *Sed adimpleamini Spiritu sancto*. Circa tertium ostendit humilitatem ambulationis spiritualis esse in duobus. Primo in comparatione ad Deum, ibi, *Gratias agentes*; secundo in comparatione ad proximum, ibi, *Subiecti invicem in timore Christi*.

Videte quomodo caute ambuletis. Monet Apostolus in verbis istis, scilicet ut caute ambulemus in via iustitiae propter quatuor. Primo quia ambulamus in medio laqueorum. Eccli. 9. *Ingredieris, et super dolentium arma ambulabis*. Secundo quia ambulamus in medio latronum. Osee 6. *Quasi fauces virorum latronum particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sichem*. Iob. 19. *Simul venerunt latrones eius, et fecerunt sibi viam per me*. Tertio quia ambulamus in medio fovearum. Gen. 19. *Vallis sylvestris habebat puteos multos bituminis*. Is. 24. *Formido, et fovea, et laqueus super te, qui habitator es terrae; et erit, qui fugerit a facie formidinis, cadet in foveam, et qui se explicaverit de fovea, tenebitur laqueo*.

Circa primum nota, quod ambulamus in medio trium laqueorum. Primus laqueus est superborum iniquitas. Psal. 139. *In via hac qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi*. Secundus avarorum cupiditas. II. ad Tim. 6. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, et nociva, quae mergunt homines in interitum, et perditionem. Radix omnium malorum est cupiditas*. Tertius est detractorum perversitas. Eccli. 51. *Liberasti corpus meum a perditione, et a laqueo linguae iniquae, et a labiis operatium iniquitatem*.

Circa secundum nota, quod similiter ambulamus in me-

dio trium latronum. Primus est diabolus: unde Ioan. 10. *Fur non venit nisi ut furetur, et mactet, et perdat.* Secundus est adulator. Osee 7. *Fur ingressus est spolians, latrunculus foris.* Fures intrinseci sunt, adulatores extranei. Tertius est vana gloria. Gregorius: « Quasi quidam latrun» culus adiungit se in via favor umanus, et incautos quos » reperit, spoliat. Igitur expoliari desiderat, qui thesau» rum publice in via portat ». Idem: Quasi latrunculus quippe est appetitus laudis humanae qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur, ut ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur. « Chrysostomus: » « Unus solus fur est qui furatur thesaurum positum in » caelis, vana gloria ». Daemones furantur animas, adulatores puritatem conscientiae, vana gloria mercedem aeternae gloriae.

Circa tertium nota, quod ambulamus similiter in medio trium fovearum. Prima est mulier, vel luxuria. Prov. 33. *Fovea,* idest peccatum luxuriae, *profunda* inferi, *os alienae,* verba, et oscula meretricis, *cui iratus est Dominus, incidet in eam,* scilicet irae filius. Glossa: « Qui verba, vel » oscula meretricis amplectitur, quasi ianuam abyssi, pul» sat, et nisi pedes retrahat, membra cohibens, in foveam » paenalem cadet, in qua nullus nisi filius irae illabi» tur ». Secunda gula et, ebriositas. Prov. 23. *Cui,* scilicet instant, *foveae?* scilicet vitiorum, *cui sine causa,* scilicet ferri, *vulnera? cui suffusio oculorum?* scilicet amissio luminis. *Nonne his qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis?* Tertia hypocritarum, et maleficarum dolositas. Is. 34. *Foveam habuit ericius,* qui significat duplices, qui abscondunt intentiones sub spinis duplicitatis. Matth. 8. *Vulpes foveas habent etc.*

Propter periculum laqueorum debemus ambulare caute semper ad Dominum. Psal. 24. *Quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.* Augustinus: « Resisto seductionibus, ut » non impliceutur pedes mei, quibus ingredior viam

» tuam, et erigo ad te invisibiles oculos, ut tu evellas » da laqueo pedes meos. Proinde tu evella eos: nam si » illaqueantur, tu non cessas evellere; ego autem curro » ubique sparsis iusidiis ». Propter periculum latronum debemus ambulare caute spiritualibus armati armis gradiendo. Ephes. 6. *Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo.* Propter periculum fovearum debemus ambulare caute, semper cum gravitate, et luce gratiae incedendo. Rom. 13. *Sicut in die honeste ambulemus.*

SERMO CXXX.

EX EVANGELIO.

Missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos. Matth. 22. In istis verbis parabolice loquitur Deus de perditione impiorum, quae futura est in iudicio. Et nota hic tria. Primo magnam Dei potentiam ibi, *Missis exercitibus*; secundo severam ipsius iustitiam ibi, *Perdidit homicidas*; tertio perversam reproborum malitiam ibi, *Homicidas illos.*

Circa primum nota, quod magnos exercitus mittet Deus in die iudicii ad perdendum malos. Primus exercitus Angelorum. Matth. 13. *Exibunt Angeli, et separabunt malos de medio iustorum, et mittent eos in caminum ignis.* Secundus erit exercitus sanctorum. Is. 2. *Deus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui, et principibus eius.* Tertius erit exercitus omnium creaturarum. Sapient. 5. *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.*

Circa secundum nota, quod Deus perdet malos tripliciter. Primo velociter, quia subita erit eorum perditio. Deuteron. 28. *Mittet Deus super te famem, et esuriem, et increpationem in omnia opera tua quae facies, donec conterat te, et perdat velociter propter adinventiones tuas pes-*

simas, in quibus reliquisti me. 1. Thess. 5. *Cum enim dixerint pax, et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.* Secundo perdet universaliter, quia nullus malus evadet. Psalm. 72. *Perdes omnes qui fornicantur abs te.* Luc. 17. *Et dabantur ad nuptias usque in diem qua intravit Noe in arcam: et venit diluvium, et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Lot: edebant, et bibebant, emebant, et vendebant, plantabant, et aedificabant: qua die autem Lot exiit a Sodomis, pluit ignem, et sulphur de caelo, et omnes perdidit: secundum hoc erit in die qua Filius hominis revelabitur.* Tertio perdet aeternaliter. Matth. 10. *Eum timete qui potest corpus, et animum perdere in gehennam.*

Circa tertium nota, quod Deus perdet malos. Matth. 22. *Malos male perdet.* Item perdet mendaces. Psal. 5. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Item perdet homicidas, ut hic: *Perdidit homicidas illos.* Propterea hic tria notantur peccata, scilicet peccatum cordis in malitia, peccatum oris in mendacio, peccatum operis in homicidio: omnes enim qui peccant corde, vel ore, vel opere, nisi paeniteant, perdentur a Domino in aeternum, et ad diem furoris adducentur: a qua nos liberet Dominus omnipotens. Amen.

SERMO CXXXI.

DOMINICA VIGESIMAPRIMA POST PENTECOSTEN. EX EPISTOLA.

Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare. Ephes. 6. Tria facit Apostolus in verbis istis. Primo monet ut armis spiritualibus nos armemus, ibi, *Accipite armaturam Dei*; secundo probat quod indigemus, ibi. *Ut possitis resistere in die malo*; tertio ponit: *Et in omnibus perfecti stare.*

Circa primum nota, quod quinque arma debemus accipere, quae ponit Apostolus in ista epistola. Primum debemus accipere baltheum conscientiae, ibi, *State succincti lumbos vestros*. Iob. 40. *Accinge sicut vir lumbos tuos*. Secundo debemus indui loricam iustitiae, ibi, *Loricam iustitiae*. Is. 59. *Iudutus est iustitia, ut lorica*. Tertio debemus assumere scutum fidei. Psalm. 90. *Scuto circumdabit te veritas eius non timebis a timore nocturno*. I. Petr. 5. *Adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quaerens quem devoret: cui resistite fortes in fide*. Quarto galeam spei, ibi, *Galeam salutis assumite*. I. Thess. 5. *Induti loricam fidei, et caritatis, et galeam spem salutis: quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis*. Quinto gladium verbi Dei, ibi, *Gladium spiritus; quod est verbum Dei*. Heb. 4. *Vivus est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti*.

Circa secundum nota, quod quinque sunt dies mali, a quibus defendunt nos arma illa. Prima dies mala est iniquitas. Eccle. 7. *In die bona*, scilicet in praesenti, qua mereri potes vitam aeternam, *fruere bonis*, scilicet operibus virtutum; *et malam diem praecave*, scilicet futuram, in qua nulla datur boni operis facultas. Secunda temporalis prosperitas. Ierem. 1. *Ecce ego non sum turbatus, te pastorem sequens; et diem hominis non desideravi, tu scis. Quod egressum est de labiis meis, rectum fuit in conspectu tuo*. Psalm. 40. *In die mala liberabit eum Dominus*. Tertia, temporalis adversitas. Matth. 6. *Sufficit diei malitia sua*. Quarta est tentatio diabolica Psalm. 48. *Cur timebo in die mala?* idest, in die tentationis. Quinta est dies iudicii. Amos 6. *Qui separati estis in diem malam, et appropinquatis solio iniquitatis*. Erit autem dies illa mala malis propter undecim, quae tangit Sophonias cap. 1. in una auctoritate. Primo *dies illa dies irae, dies tribulationis, et angustiae, dies calamitatis, et miseriae, dies tenebrarum, et*

caliginis, dies nebulae, et turbinis, dies tubae, et clangoris super civitates munitas, et super angulos excelsos: et tribulabo homines; et ambulabunt ut caeci, quia Domino peccaverunt: effundetur sanguis eorum sicut humus et corpora eorum sicut stercora.

Circa tertium nota, quod in tribus debemus perfecti stare. Primo in cordis, et corporis munditia. II. Corinth. 6. *Has ergo habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.* Secundo in mandatorum Dei observatione. Iacob. 2. *Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturam: Diliges proximum sicut te ipsum; benafacitis. Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit, Non maechaberis, dixit, et Non occides. Quod si non maechaberis, occidas autem, factus es trasgressor legis.* Tertio in linguae reformationem. Iacob. 3. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Quarto in Dei, et proximi dilectione. I. Ioan. 4. *Perfecta caritas foras mittit timorem.* Matth. 5. *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus, et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in caelis est:* et post: *Estote ergo et vos perfecti, sicut Pater vester perfectus est.* Quinto in laude Dei, et gratiarum actione. Psal. 8. *Ex ore infantium, et lactentium perfecisti laudem:* ad quam laudem nos perducat qui est benedictus in saecula. Amen.

SERMO CXXXII.

EX EVANGELIO.

Heri hora septima reliquit eum febris. Ioan. 5. Moraliter duo notantur in verbis istis. Primo peccatoris infirmitas,

scilicet febris, ibi, *Febris*; secundo, quot sint ad curationem ipsius necessaria, ibi, *Hora septima reliquit eum febris.*

Circa primum nota, quod peccatores laborant septem febribus. Prima est continua, quae est luxuria. Osee 4. *Fornicati sunt, et non cessaverunt, quoniam Deum dereliquerunt in non custodiendo.* Secunda quotidiana, quae est gula, in qua quotidie peccatur. Is. 56. *Comedamus, et bibamus; et erit sicut in die, sic et cras multo amplius.* Tertio laborat tertiana, quae significat iracundiam ex accessione caloris. Eccli. 28. *Secundum enim ligna sylvae, sic exardescet ignis . . . . et secundum virtutem suam exaltabit iram suam.* Quarto febris quartana, quae significat accidiam, quae provenit ex melancholia. Prover. 25. *Sicut tinea vestimento, et vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi.* Deuteron. 28. *Percutiat te Dominus egestate, febri, et frigore, ardore, aestu, et aere corrupto, ac rubigine.* Quinta ecthica, quae est avaritia, quae difficile, vel numquam curatur. Hieronymus: « Cum cetera vitia senescant in homine, sola avaritia invenescit ». Sexta ephimera, quae est superbia, quia cito deficit. Psalm. 72. *Deiecisti eos dum allevarentur.* Iob. 24. *Elevati sunt ad modicum, et non subsistent, et humiliabuntur, sicut omnia, et auferentur, et sicut summitates spicarum conterentur.* Septima putrida, quae est invidia. Proverb. 14. *Vita carnis, sanitas cordis; putredo ossium invidia.*

Circa secundum nota, quod septem sunt quae sanant hominem ab istis septem febribus, sicut ex textu colligitur. Prima est devota Dei auditio. Psalm. 106. *Misit verbum suum, et sanavit eos.* Sapien. 16. *Etenim nec herba, nec malagma sanavit illos; sed sermo tuus, Domine omnipotens, qui sanat omnia. Tu es qui vitae, et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis, et reducis.* Secunda est peccati contritio. Psalm. 50. *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco.* Tertia, devota ad Deum ex-

clamatio. Psal. 29. *Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.* Quarta est fidei infusio. Luc. 7. *Dixit autem Dominus ad mulierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace.* Quinta est misericordiae exhibitio. Is. 58. *Cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. Et tunc erumpet quasi mane lumen tuum, et sanitas tua citius orietur, et anteibit faciem tuam iustitia tua, et gloria Dei colliget te.* Sexta peccati desertio. Is. 26. *Si revertamini, et quiescatis, salvi eritis.* Septima perfecta cordis contritio, et plena hominis ad Deum conversio. Ps. 146. *Qui sanat contritos corde.* Ierem. 3. *Convertimini filii revertentes; et sanabo aversiones vestras.* Idem in eodem: *Vere in Domino Deo nostro salus Israel.* Haec est septima hora, in qua febris omnino derelinquit peccatorem. Haec autem omnia nullam habent efficaciam, nisi sumant effectum ab illa sancta medicina, quae sanat omnes languores nostros, idest a passione Christi Dei nostri. I. Pet. 2. *Qui peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, cuius livore sanati sumus.*

SERMO CXXXIII.

DOMINICA VIGESIMASECUNDA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Ut sitis sinceri, et sine offensa in die Christi. Philip. 1. Ad tria hortatur nos Apostolus in ista epistola. Primo ad mali vitationem ibi, *Ut sitis sinceri*; secundo ad omnem dilectionem ibi, *Repleti fructu iustitiae*; tertio ad rectam intentionem ibi, *In laudem, et gloriam Dei.*

Circa primum tria facit. Primo monet ad acquirendam mentis munditiam ibi, *Ut sitis sinceri.* Matth. 5. *Beati mundo corde.* Secundo ad vitandam proximi iniuriam ibi, *Sine offensa.* II. Cor. 6. *Nemini dantes ullam offensionem.* Tertio ad habendum in utroque perseverantiam ibi, *In die Christi,* idest usque post mortem, quia tunc finitur

dies hominis, et incipit dies Christi. Matth. 10. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Hoc tangit Glossa: « In verbo *sincere*, idest sine operibus corruptionis » quo ad nos, et quantum ad proximos *sine offensa*; et » hic perseveraverit *usque ad diem Christi* ».

Circa secundum similiter tria facit. Primo monet ad mentis rectificationem ibi, *Iustitiae*. Anselmus: « Iustitia » est rectitudo voluntatis servata propter se ». Secundo ad habendam in bono delectationem ibi, *Fructus autem spiritus sunt pax, gaudium, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* Tertio ad habendam in bono perfectionem ibi, *Repleti.* Matth. 5. *Estote ergo vos perfecti, sicut Pater vester caelestis perfectus est.*

Circa tertium similiter tria facit. Tripliciter enim debemus in qualibet actione dirigere oculum intentionis ad Deum. Primo, ut omnia bona tamquam a fonte omnis boni venire ab eo credamus per Iesum Christum. Ioan. 1. *Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia: quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Iesum Christum facta est.* Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere.* Secundo, ut Deum in nostra actione laudari, et honorari faciamus, ibi, *In laudem Dei.* Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Tertio, ut aeternam gloriam in praemium nobis dari pro opere appetamus, ibi, *Per gloriam Dei.* Matth. 6. *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo, et tinea demolitur, et fures effodiunt, et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in caelis, ubi nec tinea, nec aerugo demolitur, nec fures effodiunt, nec furantur.*

SERMO CXXXIV.

EX EVANGELIO.

Simile est regnum caelorum homini, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Matth. 20. Haec ratio fiet in die iudicii, circa quam debet homo tria cogitare quotidie. Primo reddendi rationem difficultatem; secundo testium qui adducentur, veritatem; tertio sententiae contra eos qui malam rationem reddiderunt, severitatem (1).

SERMO CXXXV.

EX EODEM EVANGELIO.

Iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quousque redderet universum debitum. Matth. 18. Moraliter per servum istum intelligitur peccator quilibet, cui irascetur Deus in iudicio, et tradet eum aeternis tormentis. Unde nota tria in verbis istis. Primo iusta Dei contra reprobos indignatio ibi, *Iratus Dominus*; secundo dura peccatorum damnatio ibi,. *Tradidit eum tortoribus*. Tertio eiusdem damnationis duratio ibi, *Quousque redderet universum debitum*.

Circa primum nota, quod quatuor sunt genera hominum quibus irascetur Deus in iudicio. Primo, contra eos qui legem Dei spernunt. Is. 5. *Abiecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium Sancti Israel blasphemaverunt: ideo iratus est furor Domini in populum suum, et extendit manum suam super eum, et percussit eos; et turbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum*. Secundo, irascetur contra eos

(1) Quaere supra in Dominica decima post Pentecosten.

qui in peccatis usque in finem perdurant, vel persistant. Is. 64. *Ecce tu iratus es, et peccavimus: in ipsis fuimus semper, et salvabimur*. Tertio, contra eos qui temporalibus divitiis abutuntur. Zach. 1. *Ego irascar super gentes opulentas*. Quarto, contra eos qui proximis non compatiuntur. Iac. 2. *Iudicium sine misericordia fiet illi qui noluit facere misericordiam: superexaltat autem misericordia iudicium*. Hoc potest intelligi in isto servo, qui noluit misereri conservi sui.

Circa secundum nota, quod peccator a quatuor tortoribus torquebitur. Primo, a Deo. Matth. 8. *Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes daemonia, de monumentis exeuntes, saevi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam: et ecce clamaverunt dicentes: Quid nobis, et tibi, Fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos? Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum pascentium*. Secundo, a conscientia. Augustinus: « Iussisti Domine, et ita est, ut » paena sua sit tibi omnis inordinatus animus ». Tertio, a morte aeterna. Sapient. 3. *Non tanget illos tormentum mortis*: et dicitur de sanctis. Lucae 16. *Rogo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne ipsi veniant in hunc locum tormentorum*. Quarto, ab omni creatura. Sapient. 16. *Creatura tibi factori deserviens exardescit in tormentum adversus iniustos, et levior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt*.

Circa tertium nota, quod debent reddere quadruplex debitum, secundum quatuor quae dedit nobis. Primo dedit nobis mundum cum creaturis. Psalm. 8. *Omnia subiecisti sub pedibus eius*. Secundo, corpus cum sensibus. Tertio, animam cum viribus. De his duobus, Genes. 2. *Formavit Deus hominem de limo terrae*, quo ad corpus, *et inspiravit in faciem eius spiraculum vitae*, quo ad animam. Quarto, gratiam cum virtutibus. Hebr. 13. *Iam re-*

gnum immobile suscipientes, habemus gratiam, per quam salvamur, placentes Deo cum metu, et reverentia: etenim Deus noster ignis consumens est. De mundo debemus ei reddere eleemosinam, pauperibus subveniendo. Eccli. 4. *Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, et redde debitum tuum, et responde illi pacifice in mansuetudine.* Idem: *Fili, eleemosinam pauperibus ne fraudes, et oculos ne transvertas a paupere: animam esurientem ne despexeris, et ne exasperes pauperem in inopia sua.* Idem: *Cor inopis ne afflixeris, et ne protrahas datum angustianti.* Idem: *Ab inope ne avertas oculos propter iram, et ne relinquas quaerentibus tibi retro maledicere: maledicentis enim in amaritudine animae exaudietur deprecatio illius; exaudiet autem eum qui fecit illum.* Idem: *Congregationi pauperum affabilem te facito, et presbytero humilia animam tuam.* Glossa: « In his autem commendatur mansuetudo, et humilitas: quia mansuetudo neminem spernit, humilitas omnibus se subiicit. Decet autem Christianum aequalibus, et inferioribus affabilem se facere, et humilem ». Psal. 130. *Domine, non est exaltatum cor meum.* De corpore debemus ei reddere, ipsum immaculatum restituendo. Sap. 10. *Repetitur animae debitum quam habebat.* Gratiam debemus ei reddere, cum ipsa ad honorem eius utiliter laborando. II. Cor. 5. *Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.*

Qui ista debita non reddiderit hic, numquam poterit ei reddere in aeternum; et idcirco in loco tormentorum tormenta patietur in saecula saeculorum. A quibus nos liberet Dominus.

SERMO CXXXVI.

DOMINICA VIGESIMATERTIA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Nostra autem conversatio in caelis est. Philip. 3. Apostolus in verbis istis docet quod conversatio iustorum est in caelis: et propter hoc si volumus esse similes eis, non debemus conversari in istis miseriis, sed in caelis. Conversantur autem sancti in caelis propter tria. Primo, propter securitatem: qui enim conversatur in caelis, est securus a periculis huius aerumnosae vitae. Iob. 7. *Libera me, et pone me iuxta te*; *et cuiusvis manus pugnet contra me.* Augustinus: « Qui intrat in gaudium Do- » mini sui, et securus est, et habebit se optime, et in » optimo ». Secundo, propter iucunditatem. Qui conversabitur in caelis, habebit quasi continuum gaudium, et laetitiam. Sap. 8. *Non enim habet amaritudinem conversatio illius, neque taedium convictus illius, sed laetitiam, et gaudium.* Seneca: « Animus sapientis est quasi mun- » dus supra lunam: semper enim in serenitate est ». Tertio, propter mundanorum omnium transeuntium necessitatem. Sciunt sancti omnia mundana hic cito transitura. II. Petr. 3. *Adveniet autem dies Domini ut fur, in quo caeli magno impetu transibunt, elementa calore solventur, et terra, et omnia quae in ipsa sunt, exurentur. Cum haec omnia dissolvenda sint, quales oportet nos esse in sanctis conversationibus, expectantes, et properantes in adventum Dei, propter quem caeli solventur, et elementa ignis ardore tabescent? Novos vero caelos, et novam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia inhabitat.*

Conversantur autem sancti in caelo tripliciter. Primo, semper de bonis caeli cogitando. Secundo, in caelo sem-

per debent esse desiderando. De bis duobus (Maximus:) « Iste sanctus digne in memoriam vertitur hominum, » qui ad gaudia transiit Angelorum: quoniam in hac » peregrinatione solo corpore constitutus, in illa caele- » sti patria conversatus est ». Tertio, conversantur sancti in caelo, secundum mores caeli vivendo. Glossa ibi: « *Nostra conversatio in caelis est*: et si vivimus in ter- » ris, est in caelis conversatio nostra, quia ibi est spes » nostra: qui vivendo et intelligendo sumus similes An- » gelis ». Est autem in tribus conversatio sanctorum similis conversationi Angelorum. Primo, in puritate; secundo, in simplicitate sine dolo; tertio, in caritate. Haec tria maxime sunt in Angelis, simplicitas in essentia, puritas in natura, caritas in gratia. In tribus est conversatio sanctorum. II. Cor. 1. *Nam gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae*: quia in simplicitate, et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sunt in hoc mundo etc.

SERMO CXXXVII.

EX EVANGELIO.

Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces etc. Matth. 22. In tribus commendatur Dominus Iesus Christus in verbis istis. Primo, a magisterii dignitate ibi, *Magister*; secundo, a doctrinae utilitate ibi, *Et viam Dei*; tertio a docendi aequitate ibi, *Non enim accipis personas hominum.*

Circa primum nota, quod propter quatuor convenit ei dignitas magisterii. Primo quia veritas apud eum solum semper consistit. Ioan. 13. *Vos vocatis me Magister, et Domine; et bene dicitis, sum etenim.* Secundo propter docendi potestatem. Matth. 13. *Sabbatis ingressus Iesus in synagogas, docebat eos: et stupebant super doctrina eius:*

erat enim docens eos quasi potestatem habens, et non sicut scribae. Tertio quia solus potest docere de omnibus. I. Ioan. 2. *Unctio eius docet nos de omnibus, et verum est, et non est mendacium*. Nullus est enim magister qui possit docere de omnibus nisi Dominus Iesus Christus. Eccli. 1. *Omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante aevum*. Quarto quia solus potest docere interius. Matth. 23. *Non vocemini magistri, quia magister vester unus est Christus*: Glossa: « idest, quia » solus dat intellectum ».

Circa secundum nota, quod quatuor vias valde utiles docuit nos Dominus Iesus Christus. Primo viam paenitentiae. Matth. 6. *Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa est via quae ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, et arcta via est quae ducit ad vitam! et pauci sunt qui inveniunt eam*. Matth. 3. *Caepit Iesus praedicare: Agite paenitentiam appropinquavit enim regnum caelorum*. Secundo viam sapientiae. Prov. 4. *Viam sapientiae monstrabo tibi, ducam te per semitas aequitatis*, idest consilia: *quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum. Tene disciplinam, ne dimittas eam*: Interlinearis: « ut mali, qui medio cursu offen- » dunt ». Glossa: « Actiones aequitatis cum inchoantur, » arctae videntur; sed cum profectum capiunt, iam ex » consuetudine spatiosae videntur: et qui in prava actione » desudant, offendiculum in medio cursu reperiunt, quia » extemplo dum non praevident, rapiuntur ad paenam ». Tertio viam obedientiae. Psal. 118. *Viam iustificationum instrue me*. Quarto viam caritatis mutuae. Ioan. 13. *Mandatum novum do vobis ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. In hoc cognoscent quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem*. I. Cor. 13. *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Si linguis hominum loquar, et Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut*

aes sonans, aut cymbalum tinniens. De istis quatuor viis, Is. 2. *Docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis eius.*

Circa tertium nota, quod in quatuor non est acceptio personarum apud Christum. Primo in iustificando. Act. 10. *Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In veritate comperio quia non est acceptor personarum Deus; sed in omni gente qui timet Deum, et operatur iustitiam, acceptus est illi.* Secundo in docendo, ut hic: *Viam Dei in veritate doces.* Tertio in puniendo. Rom. 2. *Non est personarum acceptio apud Deum. Quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iustificabuntur.* Quarto in remunerando. Ephes. 6. *Scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber: et personarum acceptio non est apud Deum.*

SERMO CXXXVIII.

DOMINICA VIGESIMAQUARTA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suae: in quo habemus redemptionem, et remissionem peccatorum per Iesum Christum Dominum nostrum. Coloss. 1. Apostolus in istis verbis docet ut gratias agamus Deo Patri de tribus magnis beneficiis, quae contulit nobis per Iesum Christum. Primum beneficium fuit nostra iustificatio, ibi, *In partem sortis sanctorum in lumine.* Secundum, a potestate diaboli liberatio, ibi, *Eripuit nos de potestate tenebrarum,* diaboli. Tertium, regni aeterni collatio, ibi *Et transtulit in regnum Filii dilectionis suae.*

Circà primum nota, quod triplex est sors sanctorum, quam Deus tribuit sanctis suis. Prima est aeterna prae-

destinatio. Ephes. 1. *In quo etiam et nos sorte vocati sumus, praedestinati secundum propositum eius qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suae, ut simus in laudem gloriae gratiae ipsius, qui ante speravimus in Christo.* Secunda ipsorum iustificatio. Sap. 3. *Dabitur illi donum electum, et sors in Ecclesia Dei acceptissima.* Et similiter hic: *Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine.* Tertia aeterna glorificatio. Sap. 5. *Ecce quomodo inter filios Dei computati sunt, et inter sanctos sors illorum est.*

Circa secundum nota, quod Deus eripuit nos de potestate diaboli tripliciter. Primo a diaboli servitute nos liberando. Hebr. 2. *Ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, idest diabolum, et liberaret eos qui timore mortis per totum vitam obnoxii erant servituti.* Diabolus est princeps tenebrarum. Ephes. 6. *Non est nobis colluctatio adversus carnem, et sanguinem; sed adversus principes, et potestates, adversus rectores tenebrarum harum.* Secundo tenebras nostrae ignorantiae luce suae doctrinae illuminando. Is. 9. *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbrae mortis lux orta est eis.* 1. Petr. 3. *Qui de tenebris nos vocavit in admirabile lumen suum: qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.* Tertio tenebras peccatorum nostrorum luce virtutum fugando. Ephes. 6. *Eratis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate.*

Circa tertium nota, quod tripliciter translationem facit Dominus de sanctis suis. Primo transfert eos de tenebris exilii ad lumen visionis suae claritatis. Eccli. 20. *Enoch translatus est in paradisum.* Paradisus enim dicitur quasi paraus visum: quia parat visum, qui est beatitudo sanctorum, et Angelorum. Ioan. 17. *Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum, et quem misisti*

Iesum Christum. Secundo transfert eos de morte ad vitae aeternitatem. I. Ioan. 3. *Nos scimus quia translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte*. Tertio transfert eos de saeculo nequam ad regni caelestis haereditatem, ut dicitur hic : *Et transtulit in regnum Filii dilectionis suae etc.*

SERMO CXXXIX.

EX EVANGELIO.

Ecce mulier quae sanguinis fluxum patiebatur annis duodecim, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti eius. Matth. 9. Moraliter in miraculo isto notantur tria. Primo peccantis animae miseria ibi, *Ecce mulier quae fluxum patiebatur*; secundo peccantis humilitas ibi, *Et accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti eius*; tertio utilitas paenitentis ibi, *Et conversus Iesus videns eam, dixit ei: Confide filia, fides tua te salvum fecit*.

Circa primum nota, quod peccator patitur fluxum sanguinis tribus modis. Primo per nimium amorem consanguineorum. Mich. 3. *Audite hoc principes domus Israel, qui abominamini iudicium, et omnia recta pervertitis, qui aedificatis Sion in sanguinibus, et Ierusalem in iniquitate. Principes eius in muneribus iudicabant, et sacerdotes eius in mercede docebant, et prophetae eius in pecunia divinabant, et super Dominum requiescebant dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? Propter hoc causa vestri Sion quasi ager arabitur, et Ierusalem quasi acervus lapidum erit*. Secundo propter fluxum carnalium delectationum. Psal. 50. *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meae*. Tertio propter operationem quorumlibet peccatorum. Osee 4. *Audite verbum Domini, filii Israel, quia iudicium Domini cum habitatoribus terrae: non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia*

Dei in terra. Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum inundaverunt, et sanguis sanguinem tetegit, idest peccatum. *Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis qui habitat in ea.*

Circa secundum nota, qnod paenitentia, quae est effectus contritionis, in tribus consistit. Primo in fide, ibi, *Fides tua te salvam fecit.* Act. 3. *Fide purificans corda eorum.* Psal. 50. *Cor contritum, et humiliatum Deus non spernit.* Secundo in humilitate, quae est confectrix confessionis, ibi, *Retro.* Bernardus: « Nonus gradus humi- » litatis est confiteri peccata sua ei cni debet ». Iacob. 5. *Confitemini alterutrum peccata, et orate pro invicem ut salvemini.* Tertio in labore satisfactionis, ibi, *Tetigit fimbriam.* Matth. 3. *Facite ergo dignum fructum paenitentiae.* In eodem : *Omnis ergo arbor quae non facit bonum fructum, excidetur, et in ignem mittetur.* Gregorius: « Qui- » libet ad cor redeat, et tanto maiora lucra sibi acqui- » rat per paenitentiam, quanto maiora damna sibi intu- » lit per culpam ».

Circa tertium nota, quod triplex utilitas notatur hic, quae provenit ex paenitentia. Prima, quia Deus ad peccatorem, qui erat aversus, et iratus, convertitur, ibi, *Conversus Iesus.* Zach. 1. *Haec dicit Dominus exercituum: Convertimini ad me, et convertar ad vos. Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophetae priores, dicentes: Haec dicit Dominus exercituum: Convertimini ad me de viis vestris malis, et de cogitationibus vestris pessimis: et non audierunt, neque attenderunt ad me: dicit Dominus. Patres vestri ubi sunt? et prophetae numquid in sempiternum vivent?* Secunda est, quod gratia Dei ei infunditur: unde respexit Iesus Petrum, et flevit amare, quem a crimine negationis liberavit, et ab apostolatus culmine non permisit cadere. Matth. 26. *Et recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat: Priusquam gallus cantet, ter me negabis: et egressus foras, flevit amare.* Est enim Domi-

nus sicut sol, qui respiciens segetem, vivere, et fructificare facit. Psal. 24. *Respice in me, et miserere mei*. Tertia est, quod per paenitentiam salus acquiritur, ibi, *Et salvata est mulier*. Is. 45. *Convertimini ad me, et salvi eritis*.

SERMO CXL.

DOMINICA VIGESIMAQUINTA POST PENTECOSTEN EX EPISTOLA.

Ecce dies veniunt, dicit Dominus; et suscitabo David germen iustum: et regnabit Rex, et sapiens erit, et faciet iudicium, et iustitiam in terra. Ierem. 3. In istis verbis praedicitur adventus Domini nostri Iesu Christi.

Circa quod tria notanda. Primo adveniendi congruitas ibi, *Ecce dies veniunt*: congruum enim erat ut adventum Domini praecederent multi dies, in quibus praepararent se homines ad susceptionem eius. Secundo venientis dignitas ibi, *Suscitabo David germen iustum; et regnabit Rex, et sapiens erit*. Tertio adventus utilitas ibi, *Faciet iudicium, et iustitiam in terra*.

Circa primum nota, quod quinque dies spirituales venerunt ante adventum Christi. Prima dies fuit aeterna Patris praeordinatio. Mich. 6. *Egressus ab initio a diebus aeternitatis*. Secunda, Patris facta promissio. Lucae 1. *Iusiurandum quod iuravit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis*. Tertia, in lege ipsius praefiguratio. Ioan. 5. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere; et illae sunt quae testimonium perhibent de me*: et in eodem: *Si enim crederitis Moysi, crederetis forsitan et mihi*. Quarta ipsius a prophetis praedicatio. Luc. 1. *Visitavit, et fecit redemptionem plebis suae . . . . sicut locutus est per os sanctorum*. Quinta, ipsa Christi incarnatio. Ioel. 3. *In illa die stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lac*. De istis quinque potest intelligi illud

Iudith. 7. *In diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel.*

Circa secundum nota, quod ibi quinque tangit propheta quoad dignitatem Christi. Primo commendat eum a speciositate; secundo a fortitudinis potestate. Haec duo notantur ibi, *David*, qui interpretatur visu desiderabilis, et fortis manu. Christus fuit visu desiderabilis propter suam admirabilem pulchritudinem. Psal. 44. *Speciosus forma prae filiis hominum.* I. Petr. 1. *In quem desiderant Angeli prospicere.* Fuit et manu fortis Christus propter admirabilem fortitudinem. Augustinus: « Manu inermi, » et affixa cruci debellavit aereas potestates ». Iob. 9. *Si fortitudo quaeritur, robustissimus est.* Tertio commendat ab innata sanctitate ibi, *Germen iustum*, idest in conceptione, quia solus sine peccato. *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Luc. 1. Quarto a regali dignitate ibi, *Regnabit Rex.* Apocal. 5. *Rex regum, Dominus dominantium.* Quinto a sapientiae claritate ibi, *Et sapiens erit.* Coloss. 3. *In quo sunt omnes thesauri sapientiae, et scientiae absconditi.*

Circa tertium nota, quod Christus venit in mundum ut nos iudicaret, et remuneraret. Haec duo notantur hic: *Et faciet iudicium, et iustitiam in terra.* Iudicium, incredulos reprobando, idest condemnando; iustitiam, credentes iustificando, et salvando. De primo, Ioan. 3. *Qui non credit, iam iudicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.* De secundo ibidem: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non iudicatur.* Debemus ergo in eum credere per fidem, quae perducit, et operatur ut salvemur. Debemus et malum fugere, ne damnemur. Matth. ult. *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero*

non crediderit, *condemnabitur*. A qua condemnatione liberet nos etc.

SERMO CXLI.

DE EADEM EX EVANGELIO.

Illi homines cum vidissent quod fecerat signum, *dicebant, quia hic est vere Propheta qui venturus est in mundum*. Ioan. 6. In istis verbis quatuor notanda. Primo Christi potentia ibi, *Cum vidissent quod fecerat signum Iesus*. Miraculum enim istud quod fecerat, actus fuit infinitae potentiae. Dionysius: « Miraculum est actus manifestus » potentiae Dei ad optimum ». Secundo magna Christi sapientia ibi, *Hic est vere Propheta*. Prophetia est actus infinitae sapientiae Deuter. 18. *Prophetam de gente tua, et de fratribus tuis*, *sicut me*, *suscitabit tibi Deus tuus*: *ipsum audies*. Tertio magna iustitia ibi, *Qui venturus est in mundum*. Venturus est enim Christus in mundum iudicare ipsum in iustitia. Psal. 9. *Iudicabit orbem terrarum in iustitia*.

Circa primum notanda quatuor signa Christi. Primum signum fuit incarnatio Christi, quae fuit signum infinitae bonitatis. Is. 7. *Propter hoc Deus dabit vobis signum. Ecce virgo concipiet, et pariet filium*. Secundum, miraculorum operatio, quod fuit signum infinitae potentiae. Ioan. 20. *Multa quidem et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc*: *haec autem scripta sunt*, *ut credatis quia Iesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine eius*. Tertium signum est passio. Matth. 12. *Responderunt quidam de scribis, et pharisaeis, dicentes*: *Magister*, *volumus a te signum videre. Qui respondens ait illis*: *Generatio mala et adultera signum quaerit*: *et signum non dabitur ei*, *nisi signum Ionae prophetae. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, et tribus noctibus*;

ita erit Filius hominis in corde terrae. Quartum adventus eius ad iudicium. Is. 8 *Habitatores terrae, qui moramini in terra, cum elevatum fuerit signum in montibus, et videbitis, et clangorem audietis.*

Circa secundum nota, quod in quatuor apparet magna sapientia Christi. Primo in doctrina sua, idest in veritate. Matth. 22. *Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces.* Secundo in profunditate. Proverb. 18. *Aqua profunda*, idest doctrina spiritualis, *verba ex ore viri*, idest Christi, *et torrens redundans*, quia tanta est abundantia in verbo doctrinae praesentis vitae, *fons sapientiae.* Mystice aqua profunda ad vetus testamentum, torrens redundans ad novum testamentum refertur: et utriusque testamenti sacramentum Deus Christus, et Apostoli eius reserant. Item verba sapientum lavant mentes, et rigant, ne peccatorum sorde deformes remaneant, vel ariditate deficiant. Et quia quaedam mystice latent, quaedam aperta sunt, recte hic aquam profundam, et torrentem redundantem esse dicit. Tertio in utilitate. Ioan. 5. *Verba quae ego locutus sum vobis, spiritus, et vita sunt.* Quarto in aeternitate Luc. 27. *Caelum, et terra transibunt; verba autem mea non transibunt.*

Hic autem nota, quod Christus venturus est in mundum ad quatuor. Primo malos condemnaturus. Iud. 1. *Ecce veniet Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, et arguere omnes impios.* Secundo bonos remuneraturus. Apoc. ult. *Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique iuxta opera sua.* Tertio mundum per ignem consumpturus, et renovaturus. Psalm. 49. *Deus manifeste veniet, Deus noster, et non silebit: in conspectu eius ignis exardescet.*

Quarto solus ipse in perpetuum regnaturus, cessabit enim omne regnum: solum regnum Christi manebit in perpetuum. Dan. 7. *Aspiciebam ego in visione noctis; et ecce cum nubibus caeli Filius hominis veniebat, et usque*

ad antiquum dierum pervenit, et in conspectu eius obtulerunt eum: et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum; et omnes populi, tribus, et linguae ipsi servient. Potestas eius potestas aeterna, quae non auferetur, et regnum eius quod non corrumpetur etc.

SERMO CXLII.

EX EODEM EVANGELIO.

Et cum gratias egisset, distribuit discumbentibus. Ioan. 6. Sicut dicit Glossa, Christus egit gratias, et docet nos agere gratias pro tribus beneficiis. Primo pro beneficiis corporalibus; secundo pro spiritualibus; tertio pro aeternalibus.

Pro corporalibus tripliciter. Primum, quia creavit, esse naturae conferendo. Ephes. 5. *Gratias agens semper pro omnibus in nomine Domini Iesu Christi, Deo; et Patri.* Deus dicitur Pater noster per creationem. Secundo quia conservat esse naturae, mala removendo. Sap. 18. *Et qui ante laeserunt, quia non laedebantur, gratias agebant tibi; et ut esset differentia, te Deum petebant; propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotae viae.* Tertio quia nutrit cibo corporali reficiendo. I. Tim. 4. *Spiritus manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis daemoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, et abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem: quia omnis creatura Dei bona est, et nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei, et orationem.*

Pro spiritualibus beneficiis debemus similiter gratias agere Deo propter tria. Primo quia nos sanctificat gra-

tiam conferendo. Coloss. 1. *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit nos in regnum Filii dilectionis suae, in quo habemus redemptionem peccatorum.* Secundo quia instruit, verba sua docendo. I. Thess. 2. *Nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepistis verbum auditus Dei, accepistis non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidistis.* Tertio quia reficit animam, cibum Eucharistiae tribuendo. Lucae 23. *Et accepto pane, gratias agit, et fregit, et dedit eis, dicens: Accipite, et manducate, quia hoc est corpus meum.* In hoc enim quod Christus dedit corpus suum, cum gratiarum actione debemus istum cibum ineffabilem suscipere.

Item pro beneficiis aeternalibus debemus gratias agere similiter tripliciter. Primo pro iustorum ab aeterna morte liberatione. Coloss. 1. *Gratias Deo Patri*: et post: *Qui eripuit nos de potestate tenebrarum etc.* Secundo pro iusta reproborum damnatione. Tertio pro summa et digna sanctorum glorificatione. De his duobus, Apoc. 11. *Viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes: Gratias agimus tibi, Domine Deus, Pater omnipotens, qui es, et qui eras, et qui venturus es: quia accepisti virtutem tuam magnam, et regnasti, et iratae sunt gentes, et advenit ira tua, et tempus mortuorum iudicari, et reddere mercedem servis tuis, et prophetis, et sanctis.* Amen.

S. THOMÆ AQUINATIS

SERMONES

PRO ANNI SOLEMNITATIBUS

In festis D. N. Jesu Christi

SERMO I.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI

Oportet praevenire solem ad benedictionem tuam, et ad ortum lucis te adorare. Sap. 16. Cras celebraturi sumus ortum Solis aeterni: ideo monemur in istis verbis praeparari ad ortum eius. Et notantur hic duo. Primo, nasciturus commendatur; secundo, quid sit nobis faciendum demonstratur. Christus commendatur in duobus. Primo, quia sol; secundo, quia lux. Duo etiam nobis facienda inducuntur. Primum praevenire, secundum adorare. Primum ibi, *solem*; secundum ibi, *Ad ortum lucis*; tertium ibi, *Praevenire*; quartum ibi, *Adorare*. Praevenire hodie, adorare cras.

Circa primum sciendum; quod Christus dicitur sol. Malach. 3. *Vobis timentibus Deum orietur Sol iustitiae*. In hoc autem quod dicitur sol, notantur septem beneficia quae exhibuit generi humano nascendo, sicut sol corporalis septem effectus exercet in corporibus. Primus effectus est generatio, secundus vivificatio, tertius nutritio, quartus augmentatio, quintus perfectio, sextus purgatio,

septimus renovatio. His omnibus sol ad generationem sensibilium corporum emittitur, et ad vitam ea movet, nutrit, et auget, et perficit, purgat, et renovat. Haec fecit Christus nobis, nascendo. Generavit, filios Dei faciendo. Ioan. 1. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Iacob. 3. *Voluntarie genuit nos verbo veritatis*. Vivificavit, vitam gratiae, et gloriae largiendo. Ioan. 1. *Vita erat lux hominum*. Ephes. 2. *Et nos convivificavit in Christo*. Ioan. 16. *Et ego vitam aeternam do eis*. Nutrit pane Eucharistiae, et verbi divini. Ioan. 6. *Ego sum panis vivus etc*. Sapient. 16. *Panem de caelo praestitisti eis etc*. Psalm. 30. *Educes me, et enutries me*. Augmentavit, plenitudinem gratiae, et donorum largiendo. Ioan. 1. *De plenitudine eius omnes accepimus*. Ephes. 4. *Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo*. Perficit, statum perfectionis inducendo. Matth. 5. *Estote perfecti, sicut Pater vester perfectus est*. Purgavit, sordes peccatorum auferendo. Hebr. 1. *Purgationem peccatorum faciens*. Renovavit, vetustatem culpae destruendo, et nova omnia faciendo. De primo, Rom. 6. *Vetus homo noster simul crucifixus est etc*. De secundo, Apoc. 21. *Et dixit qui sedebat in throno*: *Ecce nova facio omnia*. Sic fuit nobis sol, fuit et lux.

Et nota, in hoc quod dicitur lux, sed alios effectus quos fecit nobis nascendo. Sex enim sunt effectus lucis. Primus illuminatio; secundus faecundatio, faecunditas enim est ab influentia lucis; tertius praeservatio, est enim lux praeservativa; quartus ordinatio; quintus ornatio: Dionysius: « Lux confusum, et inordinatum or» dinat, et ornat »: sextus, sui effusio, est enim lux effusiva sui. Faecundavit, virtutum radios infundendo, et ad bona opera commovendo. Is. 58. *Implebit splendoribus animam tuam*: et post: *Et eris hortus irriguus etc*. Ubi nota, quod faecunditas est ex influentia lucis. Praeservavit. Ioan. 17. *Ego servabam eos etc*. Ordinavit. Cant.

2. *Ordinavit in me caritatem*. Ornavit. Eccli. 48. *Ornavit tempora usque ad consummationem vitae*. Iob. 25. *Spiritus Domini ornavit caèlos*, scilicet Domini nostri Iesu Christi. Se ipsum effudit, pro nobis moriendo. Gal. 3. *Tradidit semetipsum pro me,* scilicet Christus.

Cum multis ergo bonis natus est nobis Sol iste, et lux ista. Dignum est ergo praevenire ortum eius, et ad nativitatem adorare.

Praevenire autem debemus septem modis. Primo, ab omni nos peccati sorde abluendo. Secundo, omnem amorem terrenum excludendo. Tertio, in amore ipsius firmiter persistendo. De his tribus, Num. 11. *Sanctificamini hodie, et cras comedetis carnes*. Sanctus enim idem est quod mundus, sine terra, et firmus. Quarto, divinis laudibus insistendo. Psal. 94. *Praeoccupemus faciem eius in confessione*. Quinto perseveranter, ut digni simus participes nativitatis eius fieri, orando. Psal. 87. *Mane oratio mea praeveniet te*. Idem. Psal. 118. *Praeveni in maturitate, et clamavi*. Sexto, quanta beneficia largitus sit nobis, diligenter meditando. Psal. 118. *Praevenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua*. Septimo de tanto Deo gratias referendo. Hoc est quod dicitur praevenire ad benedictionem.

Adorare debemus ad ortum lucis, idest nativitatem Christi quinque modis. Primo, corde credendo; secundo, ore confitendo; tertio, opere quodam sacrificium eius devote, et digne sumendo; quarto, largas eleemosynas faciendo; quinto, noctes et dies in eius laudibus expendendo. De primis duobus, Rom. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem*. De tertio, Rom. 12. *Obsecro vos, fratres, per misericordiam Dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam sanctam etc*. De quarto, Is. 28. *Haec est requies mea: reficite lassum, et hoc est meum refrigerium*. De quinto docent Angeli, qui hanc diem tam solemniter cantarunt. Luc. 2. *Et subito facta*

est cum Angelo multitudo militiae caelestis laudantium Deum, et dicentium. Gloria in altissimis Deo etc.

SERMO II.

IN NATIVITATE DOMINI
EX EPISTOLA.

Parvulus natus est nobis. Is. 9. In istis verbis tria notantur circa nativitatem Domini. Primo, natus describitur; secundo, ipsa nativitas subditur; tertio, nativitatis utilitas sequitur. Primum ibi, *Parvulus*; secundum ibi, *Natus est*; tertium ibi, *Nobis*. Natus est ergo parvulus: sed cuiusmodi parvulus? admirabilis, amabilis, ineffabilis, formidabilis, venerabilis, desiderabilis. De his hoc est quod postea sequitur: *Et vocabitur nomen eius admirabilis*, ecce primum; et amabilis, quia est *consiliarius*; ineffabilis, quia *Deus*; formidabilis, quia *fortis*; venerabilis, quia *pater futuri saeculi*; desiderabilis, quia *princeps pacis*. Admirabilem istum caeli enarrant, Angeli clamant, Magi nuntiant, pastores praedicant. Caeli stellam emittendo, Angeli laudando, Magi adorando, pastores quae viderant enarrando. De primo Matth. 2. De secundo Luc. 2. De tertio Matth. 2. De quarto Luc. 2. Est admirabilis tripliciter, quia creator creatura efficitur, virginitatis in sui partu non perditur, hoc ab homine rationali creditur. Haec tria miracula fecit hodie Dominus. Primum, quod Deus factus est homo: secundum, quod Virgo peperit: tertium, quod cor humanum credidit. Est ergo admirabilis propter maiestatem, sed est amabilis propter bonitatem, quae apparet in tribus. Primo ex sui effusione, seipsum hodie effundendo. Dionysius: « Bonum est diffusivum sui ». Ioan. 1. *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis etc*. Secundo ex benignitatis suae ostensione: unde cantamus in epistola ad Ti-

tum 3. *Apparuit benignitas, et humanitas Salvatoris nostri Dei etc.* Tertio ex optimorum adductione. Dionysius: « Optimi est optima adducere ». Adduxit autem nobis tria optima, scilicet optimum scientiae, gratiae, et gloriae. De his in Evangelio tertiae Missae: *Vidimus gloriam eius,* quo ad optimum gloriae; *plenum gratiae,* quo ad optimum gratiae; *et veritatis,* quo ad optimum scientiae. Est ergo amabilis. Sed est ineffabilis propter tria. Primo propter aeternitatem; secundo propter eamdem cum Patre aequalitatem; tertio, propter Divinitatem. De his tribus, Ioan. *In principio erat Verbum,* ecce aeternitas; *et Verbum erat apud Deum,* ecce aequalitas; *et Deus erat Verbum,* ecce Deitas. Est ergo ineffabilis. Est et venerabilis, quia omnicreator, omnigubernator, et omnirecreator. Ista tria habentur in epistola. *Per quem fecit et saecula,* ecce creator; *portans omnia verbo virtutis suae,* ecce gubernator; *purgationem peccatorum faciens,* ecce recreator. Est ergo venerabilis. Est etiam desiderabilis propter speciositatem: quia speciositas est quidam partium situs cum quadam coloris suavitate. Omnis enim pulchritudo in duobus consistit. In liminibus, et characteribus, sive figuris, et coloribus. Ista duo habentur in epistola ibi, *Qui cum sit splendor gloriae,* quo ad pulchritudinem coloris; *et figura substantiae eius,* quo ad pulchritudinem figurae. Psal. 44. *Speciosus forma prae filiis hominum.* Quo ad pulchritudinem coloris, Cant. 5. *Dilectus meus candidus, et rubicundus.* Est ergo desiderabilis. Sed est et formidabilis propter tria. Primo quia lux, ut omnia videat; secundo potens, ut omnia valeat; tertio iustus, ut de omnibus iustitiam faciat. De primo, Ioan. 1. *Lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt etc.* De secundo, Heb. 1. *Sedet ad dexteram maiestatis.* De tertio ibidem, *Dilexisti iustitiam, et odisti iniquitatem, etc.* Debemus ergo eum admirari, ut obstupescamus; amare, ut ardescamus; ineffabilem cogitare, ut humilie-

mur; formidabilem, ut timeamus; venerabilem, ut laudemus; desiderabilem, ut ad eum festinemus.

Circa nativitatem sciendum hic, quod triplex est eius nativitas. Aeternalis ex Patre, temporalis ex matre, spiritualis ex corde. Hoc significant tres Missae in die nativitatis.

Circa utilitatem breviter sciendum, quod duplicem utilitatem consecutus est homo de eius nativitate, scilicet malorum omnium remotionem, et bonorum omnium acquisitionem. Hoc dixerunt Angeli, Luc. 1. *Annuntio vobis gaudium magnum*, quo ad bonorum adeptionem: *quia natus est vobis Salvator*, quo ad malorum remotionem, scilicet qui nos salvabit ab omni malo opere. Ipse parvulus hodie natus faciat nos tanti gaudii participes, qui vivit, et regnat in saecula. Amen.

SERMO III.

EX EVANGELIO.

Vita erat lux hominum. Ioan. 1. In hoc Evangelio puer iste qui natus est, vocatur Verbum, lux, et vita. Primum ibi, *In principio erat Verbum*: secundum et tertium ibi, *Vita erat lux hominum*. Et notatur per hoc multiplex utilitas quam in eius nativitate consecutus est homo. Fuit enim Verbum hominem docendo, lux illuminando, vita ad aeternitatem perducendo. De primo, Matth. 4. *Circuibat Iesus docens*. Docuit autem nos tria, scilicet rerum qualitatem, Scripturae veritatem, vitae sanctitatem. Rerum qualitatem, quia docuit mundum fallacem, diabolum mendacem, Deum veracem, et huiusmodi. De secundo. Lucae ult. *Aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas*. De tertio, Matth. 5. *Beati mites, beati pacifici* etc. per totum. Et sic in primo docuit physicam, quae inquirit naturas rerum; in secundo logicam, quae

probat verum; in tertio ethicam, quae docet honestatem morum. Ioan. 13. *Vos vocatis me Magister, et Domine, et bene dicitis etc.* Item lux illuminando. Illuminat autem tripliciter, noctem culpae expellendo, diem gratiae inducendo, luminaria magna, idest sanctos, per mundum diffundendo. De primis duobus, Rom. 13. *Nox praecessit, dies autem appropinquavit.* De tertio, Philip. 2. *Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* Item fuit vita, vitam nostram reparando, vitam gratiae largiendo, vitam gloriae tribuendo. De primo: *Et vitam resurgendo reparavit.* De secundo, Ioan. 11. *Ego sum resurrectio, et vita.* De tertio, Ioan. 18. *Ego vitam aeternam do eis.* Ad quam perducat nos qui est benedictus in saecula. Amen.

SERMO IV.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI
EX EPISTOLA.

Apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et saecularia desideria, sobrie, et iuste, et pie vivamus in hoc saeculo. Tit. 2. Quoniam Dominus noster Iesus venit in mundum peccatores ad se trahere; attrahuntur autem maxime per benignitatem: ideo voluit benignus hominibus apparere. Et hoc est quod dicitur, *Apparuit.* Apparuit autem benignitas eius tripliciter, in eius actionibus, locutionibus, et passionibus.

In actionibus ostendit benignitatem quadrupliciter. Primum pro peccatoribus carnem assumendo. I. Tim. 1. *Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere etc.* Secundo specialem familiaritatem peccatoribus demonstrando. Lucae 15. *Erant appropinquantes ad Iesum publicani, et peccatores, ut audirent illum.* Tertio, magnos peccatores,

magnos sanctos faciendo, sicut patet in Matthaeo, Magdalena, et Paulo. Quarto, languores infirmorum benigne curando, ut in leproso quem tetigit, Matt. 7. et Lucae 6. *Sanabat omnes*: Idem 4. *At ille singulis manus imponens, curabat eos etc.*

In locutionibos ostendit similiter benignitatem quadrupliciter. Primo, omnibus benigne loquendo: Lucae 4. *Mirabantur omnes in verbis gratiae, quae procedebant de ore eius etc.* Secundo, peccatores ad se venientes dulciter alloquendo, sicut patet Ioan. 8. in adultera, et Luc. 7. in Magdalena. Tertio, suum proditorem benigne alloquendo. Matth. 26. *Amice, ad quid venisti?* Quarto, pro ipsis crucifixoribus orando, Lucae 23. *Dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.*

In pssionibus ostendit benignitatem similiter quatuor modis. Primo, ipsos crucifixores benigne recipiendo. Ioan. 18. *Iesus autem sciens omnia quae ventura erant super eum, processit, et dixit eis: Quem quaeritis?* Secundo, ipsam passionem benignissime recipiendo. Psal. 53. *Sicut ovis ad occisionem ductus est.* Ier. 10. *Ego quasi agnus mansuetus qui ducitur ad victimam.* Tertio, nulli iniuriando. I. Petr. 1. *Cum malediceretur, non maledicebat.* Quarto, multos de suis crucifixoribus sanctificando: sicut Longinus, qui perforavit lancea latus eius, et postea fuit sanctus, sicut dicitur in Martyrologio: et Act. 3. dicitur quod tria millia qui consenserunt in mortem eius, baptizati sunt una die. Debemus ergo ad tantam benignitatem recurrere: ad quam nos perducat etc.

SERMO V.

EX EVANGELIO.

Vocatum est nomen eius Iesus. Lucae 2. Sicut dicit beatus Petrus, *non est aliud nomen datum sub caelo homini-*

bus, in quo oporteat nos salvos fieri, nisi in isto: Act. 4. Unde cum praedicator intendat hominem ad salutem inducere, debet de eo frequenter praedicare. Est nomen istud in corde retinendum, in ore habendum, in aure servandum, in manu ferendum, in fronte scribendum. In corde, quia gaudium; in ore, quia iubilus; in aure, quia melos; in manu, quia virtus; in fronte, quia honor. De primis tribus Bernardus: « Iesus in corde gaudium, » in ore iubilus, in aure melos ». De quarto Psalm. 62. *In nomine tuo levabo manus meas*. De quinto Apocal. 14. *Habentes nomen eius, et nomen patris eius scriptum in frontibus.*

In isto nomine est ambulandum, est orandum, est spatiandum, est operandum, et est loquendum. De primo, Micheae 4. *Nos autem in nomine Dei nostri ambulabimus.* De secundo, Ioan. 11. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* De tertio, Psalm. 39. *Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius.* De quarto, et quinto, Coloss. 3. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere; omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo, et Patri per ipsum etc.* Est enim nomen istud admirabile, laudabile. Admirabile, quia in virtute eius omnia creantur, daemones fugantur, et omnes languores curantur. De primo, Apoc. 19. *Et nomen eius vocabitur Verbum Dei*: et in Verbo Dei facta sunt omnia. Psal. 148. *Ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt.* De secundo, et tertio, Matth. ultim. *In nomine meo daemonia eiicient.* Ergo est admirabile. Genes. 34. *Cur quaeris nomen meum, quod est ineffabile?* Est et amabile, quia peccatores iustificat, iustos laetificat, tentatos adiuvat, iustis gratiam augmentat, et omnes qui ipsum invocant, salvat. De primo, Cant. 1. *Oleum effusum nomen tuum.* In oleo misericordia, in effusione abundantia misericordiae. De secundo, Psalm. 99. *Laudate nomen eius, quoniam suavis est Dominus.* De tertio, Psal.

123. *Adiutorium nostrum in nomine Domini*. De quarto, Proverb. 18. *Turris fortissima, nomen Domini: ad ipsam currit iustus, et exaltabitur*. De quinto, Ioel. 3. *Omnis quicumque invocaverit nomen Domini; salvus erit etc*. Est ergo amabile. Psalm. 5. *Gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum*. Est laudabile, quia gloriosum, quia sanctum, quia magnum, quia novum, quia aeternum. De Primo, Dan. 6. *Gloriosum nomen eius*..... De tertio, Psalm. 144. *Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua*. De quarto, Is. 61. *Vocabitur tibi nomen novum*. De quinto, auctoritas: « Genuit puerpera Regem, cui nomen ae» ternum ».

Istud nomen illuminat rationalem, confortat irascibilem, delectat concupiscibilem: De primo, Zach. 6. *Oriens nomen eius*: unde procedit lux: Malach. ultim. *Vobis timentibus nomen meum orietur Sol iustitiae etc*. De secundo, Zach. 10. *Confortabo eos in Domino Deo suo etc*. De tertio Psalm. 99. *Laudate nomen eius etc*.

Istud debent inferi formidare, terrestres adorare, caelestes laudare. Inferi debent formidare, quia in eo sunt expoliati; terrestres adorare, quia in eo sunt redempti; caelestes laudare, quia in eo sunt restaurati. De his Philip. 2. *In nomine Iesu omne genuflectatur, caelestium, terrestrium, et infernorum etc*. Rogemus etc.

SERMO VI.

IN EPIPHANIA DOMINI EX EPISTOLA.

Omnes de Saba venient, aurum, et thus deferentes. Is. 60. Verba haec exponuntur de Magis. Moraliter autem possunt exponi de peccatoribus a statu culpae redeuntibus, et ad Deum revertentibus. Et nota hic tria, quae sunt peccatori necessaria. Primum est a peccato recessio,

ibi, *Omnes de Saba venient*; secundum est bona operatio ibi, *Aurum, et thus*; tertio gratiarum actio, ibi, *Laudem Domino annuntiantes*.

Circa primum sciendum, quod Saba interpretatur captiva, vel captivitas, et significat peccatum, in quo a daemonibus anima captivatur. Rom. 7. *Condelector legi Dei secundum interiorem hominem; video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis etc.* Thren. 3. *Venatione caeperunt me, quasi avem inimici mei gratis*. Dicitur autem peccator captivus, quia a daemonibus capitur, vinculo constringitur, in carcere ponitur, et multis aliis miseriis affligitur. De primo, et secundo, Prov. 5. *Iniquitates suae capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur.* Is. 3. *Cadent, et conterentur, et irretientur, et capientur*. De tertio, Thren. 3. *Circumaedificavit adversum me, ut non egrediar, aggravavit compedem meum*. Psal. 142. *Collocavit me in obscuris sicut mortuos saeculi; et anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum*. De quarto, Ier. 2. *Vide quia malum, et amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem eius apud te*. Iob. 30. *Egestate et fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate, et miseria etc.* Saba ergo peccatum est. De Saba venire est de peccato redire. Psal. 13. *Avertit captivitatem plebis suae*. Hoc est primo paenitenti necessarium. Is. 1. *Quiescite agere perverse*.

Secundo bona opera. Ibidem: *Discite benefacere*. Haec notantur ibi, *Aurum, et thus*. Sunt autem necessaria homini bona vita, et bona fama. Augustinus: « Duae res » sunt mihi necessariae, bona conscientia, et bona fama: » conscientia propter me, bona fama propter proximum ». Bona vita notatur in auro, fama in thure. Dicitur autem bona vita aurum propter quatuor. Est enim aurum pulchrum in colore, pretiosum in valore, ponderosum in

gravitate, incorruptibile in soliditate. Omnis pulchritudo consistit in luminibus, et characteribus. Lumina sunt virtutes illuminativae, ut perficiant intellectum, affectivae, ut perficiant affectum. Cant. 5. *Dilectus meus candidus, et rubicundus, electus ex millibus: caput eius aurum optimum, comae eius sicut elatae palmarum, nigrae quasi corvus.* Pretiositas est humilitas. Is. 13. *Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obrizo.* Tanto magis quis valet apud Deum, quanto magis se humiliat. Ponderositas est morum honestas. Psalm. 34. *In populo gravi laudabo te.* Incorruptibilitas est perseverantia. Matth. 10. *Non qui caeperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit etc.* Genes. 2. *Aurum terrae illius optimum est.* Haec quatuor faciunt bonam vitam, cordis puritas, morum gravitas, humilitas, perseverantia. Aurum ergo vitam significat; thus significat bonam famam, quia est per sui fumum diffusivum, vicini aeris immutativum, odor latius ex eo generatur, Domino immolatur: sic fama est diffusiva, unde dicitur: Fama volat. Matth. 4. *Odor eius in totam Syriam.* Aerem vicinum, idest proximum, ad bonum immutat per imitationem. I. Thess. 2 *Vos enim imitatores facti estis, fratres, Ecclesiarum Dei quae sunt in Iudaea in Christo Iesu etc.* Odorem generat. Bernardus: « Odor bonus » fama bona ». II. Corinth. 2. *Christi bonus odor sumus* Deo offertur, quia bona fama Deo debet offerri. Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Bona ergo vita, et bona fama notantur in thure, et auro.

Circa tertium, scilicet gratiarum actionem, sciendum, quod anima conversa ad Deum, debet Deo quadrupliciter carmen decantare, scilicet carmen triumphale, nuptiale, ioculare, et festivale. Triumphale, quia de daemonibus triumphavit: nuptiale, quia Christus eam sibi copulavit; ioculare, quia munera magna virtutum, et donorum spiritualium Rex caelestis ei donavit; festivale, quia

tota curia caelestis de conversione eius festum solemne celebravit. De primo, Is. 14. *Erit in die cum requiem dederit tibi Dominus a labore tuo, et a concussione tua, et a servitute dura qua ante servisti.* De secundo, Osee 2. *Sponsabo te mihi in fide etc.* De tertio. Ezech. 16. *Vestivi te discoloribus, et calceavi te hyacintho.* De quarto, Lucae 25. *Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore paenitentiam agente.*

SERMO VII.

EX EVANGELIO.

Obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham. Matth. 2. Illi Reges Magi vocantur, idest sapientes. Vere habuerunt multiplicem sapientiam, sicut ex textu hodierni Evangelii colligitur. Habuerunt logicam, profundissimam quaestionem faciendo: astronomiam, astra cognoscendo: arithmeticam, numerum mirabilis virtutis eligendo: musicam, adorando: musica enim est laus, et in adoratione laudatur Deus: ethicam, percipiendo ista. Est enim vere moralis scientia, scire humiliari. De primo: *Ubi est qui natus est Rex Iudaeorum?* De secundo: *Vidimus stellam eius in oriente, et venimus adorare eum.* De tertio: *Obtulerunt ei munera.* Cognoverunt enim sicut arithmetici vim huius numeri, qui multiplex est. Dicit Philosophus in Lib. caeli et mundi per hunc numerum nos magnificare unum Deum creatorem, eminentem omnibus creaturis: loquitur de trinitate. De quarto *Adoraverunt.* De quinto, *Procidentes.* Sciunt quoque metaphysicam, primam causam cognoscendo. Cognoverunt autem tria de prima causa, quae confessi sunt per tria munera quae obtulerunt: cognoverunt enim illum puerum qui est prima causa, omnium creatorem, omnium gubernatorem, omnium reparatorem. Creatorem confessi sunt in auro,

ubi notatur potentiam, sicut cantat Ecclesia: « In auro, » ut ostendatur Regis potentia »: quae apparuit in creatione tripliciter. In modo, in causa, in materia. In modo, quia verbo fecit omnia, Psalm. 32. *Ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt.* In causa, quia magna fecit. Psal. 110. *Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius.* In materia, quia de nihilo fecit. Genes. 1. *In principio creavit Deus caelum, et terram. Terra autem erat inanis, et vacua.* Conservatorem confessi sunt, vel gubernatorem in myrrha, quia praeservativa est. Gubernat autem tripliciter, universaliter omnia in esse conservando; specialiter, omnia animalia educando; particulariter, individua multiplicando. De primo, Sapient. 2. *Quomodo aliquid permanere posset, nisi tu voluisses?* De secundo, Psal. 135. *Qui dat escam omni carni.* De tertio, Psal. 4. *A fructi frumenti, vini, et olei multiplicati sunt.* Reparatorem confessi sunt in thure. Thus immolatur Deo; Christus autem immolatus fuit in cruce pro expiatione totius mundi. Psal. 140. *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo etc.* Fecit autem tria fumus huius thuris, diabolum fugavit, peccatores purgavit, et mundum Deo reconciliavit. De primo, Tob. 6. *Fumus eius extricat omne genus daemoniorum.* De secundo, Apoc. 1. *Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* De tertio, Ephes. *Et semetipsum oblationem, et hostiam Deo obtulit etc.*

SERMO VIII.

IN FESTO PASCHATIS.

Haec dies quam fecit Dominus, exultemus et laetemur in ea. His verbis primo solemnitas resurrectionis commendatur ibi, *Haec dies quam fecit Dominus*; secundo quid sit nobis faciendum indicatur ibi, *Exultemus etc.*

Circa primum nota, quia signanter dixit, *Haec dies*, cum pondere: quia dies admirabilis, amabilis, desiderabilis. Admirabilem caeli praedicant, terra demonstrat, inferi clamant. Caeli Angelos transmittendo, terra contremiscendo, inferi mortuos restituendo. De primo, Matth. ult. *Angelus autem Domini descendit de caelo*. De secundo: *Ecce terraemotus factus est magnus*. De tertio, Matth. 26. *Multa corpora sanctorum surrexerunt etc.* Haec est ergo dies admirabilis, quia in ea mors superatur, vita reparatur, aditus aeternitatis reseratur. De primis duobus Gregorius in praefatione: « Qui mortem nostram » moriendo destruxit, et vitam resurgendo reparavit ». De tertio, idem in oratione: « Qui hodierna die aeter- » nitatis aditum nobis devicta morte reserasti ». Est ergo admirabilis. Est et desiderabilis a caelis, ut reparentur, a terris, ut illuminentur; a mortuis, ut suscitentur: hac enim die caeli reparantur, terra illuminatur, mortui suscitantur. Caeli reparantur, quia surrexit qui caeli ruinas reparat. Ephes. 1. *In quo proposuit reparare universa, sive quae in caelis etc.* Et hodie illuminatur terra lumine solis, et lunae, et stellarum. Sol Christus, luna Angelus, stellae Mariae, quae stellae interpretantur. Sol enim illuminat hanc diem luce gloriae, Angelus claritatis suae luce, Mariae radiis laetitiae. Christus enim hodie gloriosus tamquam sol verus de sub terris egrediens, mundum sua gloria illuminavit. Angelus de caelo descendens, claritate sua mundum illustravit. Matth. ultim. *Erat autem aspectus eius sicut fulgur*. Mariae tamquam stellae surgentes tenebras tristitiae de cordibus Apostolorum radiis laetitiae fugaverunt. Ioan. 20. *Venit Maria Magdalene annuntians discipulis etc.* Terra ergo illuminatur, sed et mortui suscitantur. I. Cor. 15. *Nunc autem Christus surrexit a mortuis primitiae dormientium etc.*

Exultemus et laetemur in ea: laetemur intus in anima, exultemus extra in corpore. Intus debemus laetari tripli-

citer. Primo, Christo resurgenti congaudendo; secundo, a morte cum eo resurgendo; tertio, in spe nostrae resurrectionis hodie incboatae iubilando. Primum docent nos Apóstoli. Lucae ult. *Gavisi sunt discipuli viso Domino.* De secundo, Coloss. 3. *Si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite.* De tertio, I. Cor. 15. *Si Christus resurrexit, et nos resurgemus.* Debemus extra exultare tripliciter. Primo in novitate vitae, quo ad morum honestatem ambulando; secundo, diem festum celebrando; tertio, Christo resurgenti laudes decantando. De primo, Rom 6. *Quomodo Christus resurrexit per gloriam Patris:* et post: *ita et nos in novitate vitae ambulemus.* De secundo, Exod. 13. *Celebrabitis hanc diem etc.* De tertio, Psal. 67. *Psallite Deo, qui ascendit super caelum.* Gregorius: « Neque fas est ut hac die sileat a divinis laudibus lin» gua carnis, in qua caro resurrexit Auctoris » Exultemus ergo et laetemur in die resurrectionis Christi, ut tandem cum eo laetemur in die resurrectionis nostrae.

SERMO IX.

IN FESTO ASCENSIONIS.

Viri Galilaei, quid admiramini aspicientes in caelum? etc. Act. 1. Tria faciunt Angeli in verbis istis: tollunt admirationem, asserunt ascensionem, praedicant reversionem.

Primum ibi, *Quid statis aspicientes in caelum?* Circa quod notantur quatuor. Aspiciebant Apostoli stupentes, dolentes, timentes, confidentes. Stupebant de ascensione, quae in tanta gloria, et virtute fiebat, de quo etiam stupebant ipsi Angeli. Is. 43. *Quis est iste?* Et nota hic virtutem ascensionis, et differentiam ab aliis qui assumpti sunt a terra. Dolebant de discessione, quia discedebat ab eis tantus consolator. Ioan. 16. *Plorabitis, et flebitis vos;*

mundus autem gaudebit. Tob. 10. *Heu me, fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum? etc.* Et est vox Ecclesiae hodie in persona Apostolorum. Timebant de mundi persecutione, quia remanebant soli inter pressuras mundi, de qua praedixerat eis, Ioan. 16. *In mundo pressuram habebitis.* Confidebant de promissione. Ioan. 14. *Vado ad Patrem* per corporalem subtractionem; *et veniam ad vos* per Spiritus sancti missionem: Ioan. 14. *Ego rogabo Patrem, et alium Paraclytum dabit vobis.* Matth. *Ego vobiscum sum.* Secundum ibi, *Hic Iesus qui assumptus est.* Circa quod notantur quatuor in modo. Assumptus est enim videntibus Apostolis. Act. 1. *Ecce duo viri astiterunt iuxta illos etc.* Mediante nube. 1. Actuum. *Et nubeș suscepit eum ab oculis eorum.* Considerandum enim est unde assumptus, quia de terra; quo assumptus, quia in caelum; qua via, quia per aerem; quis assumptus, quia Iesus Christus; ut sic ex omni parte omnia attestentur merita assumptionis. Terra per Apostolos, caelum per Angelos, Deus per nubem, ipse Iesus per manuum elevationem; ut ostenderetur quia iste idem ascendebat in carne, qui crucifixus fuerat, et resurrexerat. Et per haec quatuor potes similiter procedere ad aedificationem communem.

Tertium nota ibi, *Sic veniet.* Circa adventum ad iudicium nota quatuor, secundum illa quatuor ostensa in modo ascendendi. Unde *sic veniet, quemadmodum*, sic, scilicet videntibus tam iustis, quam impiis, mediante nube, *elevatis manibus*, ad percutiendum scilicet peccatores, astantibus Angelis, qui praecedent portando insigna passionis. Et congregabuntur ad iudicium omnes. Matth 24. *Et videbunt Filium*, ecce primum; *venientem in nubibus*, ecce secundum; *cum virtute magna, et potestate*, ecce tertium; *et mittet Angelos suos*, ecce quartum: et procedet super his dies iudicii etc.

SERMO X.

IN VIGILIA PENTECOSTES.

Spiritus Domini ornavit caelos. Iob. 26. Per caelos intelliguntur Apostoli propter tria quae sunt in caelis. Primo propter motum continuum in caelis: ita enim motus continuus in Apostolis fuit, quia per universum orbem discurrerunt. Ioan. 15. *Posui vos ut eatis etc*. Secundo propter ordinem: est enim ordo in caelis. Iob. 13. *Numquid nosti ordinem caeli?* Sic ordo fuit in Apostolis, quia omnia ordinate faciebant, et nihil inordinatum. I. Cor. 14. *Omnia secundum ordinem fiant in vobis*. Tertio propter concordiam: habent enim caeli concordiam. Iob. 15. *Qui facit concordiam in sublimibus suis*: ita discipuli Domini abrenuntiando omnia. Actuum 4. *Erat illis cor unum, et anima una*. Istos caelos ornavit Spiritus Domini stellis: ornamentum enim caelorum stellae sunt. Eccli. 43. *Species caeli gloria stellarum:* posuit enim in eis quinque ordines stellarum. Primus ordo, virtutes theologicae. I. Cor. 13. *Nunc manent fides, spes, caritas, tria haec*. Secundus, virtutes politicae. Sap. 8. *Sobrietatem, et sapientiam docet, et virtutem; quibus nihil est in vita utilius*. Tertius, septem dona Spiritus. Is. 11. *Requiescet super eum Spiritus Domini*, et cetera quae ibi sunt. Quartus octo beatitudines. Matth *Beati pauperes, beati mites*, et per totum. Quintus, duodecim fructus Spiritus sancti, Galat. 5. *Fructus autem Spiritus sunt gaudium etc*. Isti ordines virtutum designantur per quinque ordines stellarum, de quibus dicitur. Iob. 9. *Qui facit arcturum, et oriona byadas, et interiora austri*. De sexto, Iob. 38. *Numquid coniungere valebis micantes pleiadas? etc.*

SERMO XI.

IN DIE PENTECOSTES.

Paraclytus Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ipse vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia. Ioan. 14. In his verbis circa missionem Spiritus sancti tria notantur. Primo mittentium eum auctoritas ibi, *Quem mittet Pater in nomine meo*; secundo missi benignitas ibi, *Paraclytus*: tertio missionis utilitas ibi, *Docebit, et suggeret.*

Circa primum ostenditur quod mittentes sunt Pater, et Filius: spirant enim Spiritum sanctum, et Spiritus sanctus una notione procedit a Patre, et Filio. Ioan. 16. *Cum venerit Paraclytus, quem ego mittam vobis a Patre.* Si spirare est mittere eum, et Pater mittit, et Filius; vide ergo quod Pater, et Filius spirant Spiritum sanctum: et sic tota Trinitas: Pater mittens, et Filius per quem mittitur, et Spiritus sanctus qui mittitur.

Benignitas missi notatur ibi, *Paraclytus*, quod interpretatur consolator, vel advocatus: quia ista duo sunt specialiter officia bonitatis, et bonitas attribuitur Spiritui sancto: ideo ipse dicitur consolator in miseriis, et advocatus in beneficiis. Advocatus in beneficiis, quia lex divinae bonitatis, quam Spiritus sanctus allegavit pro nobis (quia sibi attribuitur bonitas) causa est, qua fluunt in nos beneficia Dei. Defluunt autem tria beneficia. Primo naturae. Psalm. 103. *Emitte Spiritum tuum, et creabuntur*: in quo declaratur quia a Spiritu sancto fluunt beneficia naturae. Secundo gratiae. Rom. 5. *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris etc.* Tertio gloriae. Rom. 14. *Regnum Dei non est esca, et potus, sed gaudium in Spiritu sancto.* Advocat ergo in beneficiis, et consolatur in miseriis tripliciter. Primo caelestes consolationes in

tribulationibus largiendo. I Tim. 1. *In tribulatione multa cum gaudio Spiritus sancti*. Secundo dona charismatum in tribulationibus augmentando. Rom. 5. *Gloriamur in tribulationibus, scientes quoniam tribulatio patientiam operatur etc*. Psal. 4. *In tribulatione dilatasti mihi*. Tertio, quanta sint gaudia, quae pro istis tribuuntur, demonstrando. Rom. 8. *Non sunt condignae passiones huius temporis ad futuram gloriam etc*.

Tertium est docere nos ibi *Omnia suggeret*. Duplex utilitas missionis: prima bonum docet, secunda ad bonum movet: prima, ut bonum cognoscamus; secunda, ut faciamus. Primum ibi, *Docebit vos omnia*. Sunt autem quinque scientiae necessariae ad salutem. Primo, Deum timere; secundo, a malo recedere, tertio bona facere; quarto mala pati; quinto in his perseverare. Ista est scientia sanctorum. De primis duobus, Iob. 28. *Ecce timor Domini ipsa est sapientia, et recedere a malo intelligentia*. De aliis tribus Augustinus: « Sapientia sanctorum » est benefacere, et mala pati, et in his perseverare ». Secundum ibi, *Et suggeret etc*. Movet ad bonum, et suggerit illud tripliciter. Primo quasi compellendo. Is. 30. *Spiritus eius velut torrens inundans etc*. II. Cor. 5. *Caritas Dei urget nos*. Secundo, alliciendo. Sap. 12. *O quam bonus, et suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus!* Tertio seipsum pignus pro mercedis certitudine tribuendo. II Cor. 1. *Qui dedit pignus Spiritus in cordibus nostris:* quod pignus aequale est rei; secundo est de re; ita quod qui habet pignus spiritus haereditatis, securus est quod perveniet ad haereditatem caelestem: ad quam etc.

SERMO XII.

IN FESTO S. TRINITATIS.
EX EPISTOLA.

O altitudo divitiarum sapientiae, et scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles viae eius! Rom. 11. Tria notantur in istis verbis, quae considerantur in Deo, scilicet Divinitas, unitas, trinitas; vel sic, Divinitas, et in Divinitate trinitas, et in trinitate unitas. Divinitas maiestatis, trinitas personarum, unitas essentiae: et hoc secundum quod tripliciter contigit errare circa Deum. Quidam enim errant circa Divinitatem eius, non ponentes esse Deum. Psal. 13. *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus etc.* Vel quod Dei est, attribuentes creaturae, et colentes eam pro Deo: Rom. 1. Quidam circa trinitatem, negantes personarum trinitatem esse in Deo. Quidam circa unitatem, ponentes multitudinem deorum.

Primum ergo, scilicet Divinitas, notatur ibi, *O altitudo divitiarum etc.* Circa quod notanda tria, quae sunt in Deo, scilicet altitudo, plenitudo, et latitudo; et haec secundum tria quae sunt in Deo, scilicet natura, virtus, et operatio. Est quoque altus in natura, sic enim habitat lucem inaccessibilem: et plenus in virtute, sic sunt apud eum divitiae sapientiae: latus et immensus in operatione, sic sunt iudicia eius incomprehensibilia, et viae eius investigabiles. Iudicia quibus disponit, viae per quas exequitur suas operationes. Et ad haec tria possunt referri tria quae sequuntur post haec verba immediate: *Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit, aut quis prior dedit ei, et retribuetur ei?* Adapta singula singulis.

Secundum, scilicet trinitas: *quoniam ex ipso, et per i-*

psum, et in ipso sunt omnia. Circa quod nota similiter, quod tripliciter distingnuntur personae divinae. Aliquando per propria personarnm, ut cum dicitur Pater et Filius, et Spiritus sanctus; aliquando per appropriata Patris, nt est per potentiam intelligitur Pater, per sapientiam Filius, per bonitatem Spiritus sanctus. Rom. 1. *Invisibilia Dei per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Aliquando per notas naturaliter ex adiuncto significantes distinctionem in personis, sicut hic, *Ex ipso: ex* enim notat auctoritatem principii; ot ideo *ex ipso* intelligitnr Pater, apud quem est fons et origo Divinitatis. *Per* notat modum operationis; et ideo in hoc *per ipsum*, intelligitur Filius, per quem operationes operantur. *In* notat conservationem in esse; et ideo per hoc *in ipso* intelligitur Spiritus sanctus.

Tertinm unitas ibi, *Ipsi gloria.* Non dixit ipsis, sed *ipsi*. Circa quod similiter notanda tria, secundum quod similiter tripliciter debet sibi referri gloria, scilicet gloria cordis, gloria oris, gloria operis. Vel gloria una propter creationem, gloria altera per redemptionem, gloria tertia per glorificationem etc.

SERMO XIII.

EX EVANGELIO.

Tres sunt qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum, et Spiritus sanctus. I. Ioan. ult. Moraliter per caelnm intelliguntur sancti, et dicuntur caelum propter septem. Primo propter continuum motum de virtute in virtutem. Psal. 83. *Ibant de virtute in virtutem.* Secundo propter concordiam. Iob. 26. *Qui facit concordiam in sublimibus suis.* Ephes. 3. *Soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.* Act. 1. *Erat illis cor unum etc.* Tertio propter ordinem. Iob. 33. *Numquid nosti ordinem caeli?*

I. Cor. 14. *Omnia secundum ordinem fiant in vobis.* Quarto quia casa illius sunt, idest Dei. I. Cor. 4. *Nescitis quia templum Dei estis?* Quinto propter conversationem caelestem. Philip. 4. *Nostra conversatio est in caelis.* Sexto quia semper habent cor in caelo. Matth. 7. *Thesaurizate vobis thesauros in caelo*: item: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.* Septimo quia habent solem, et lunam, et stellas: solem caritatis, lunam fidei, et stellas aliarum virtutum.

In isto caelo dant testimonium Pater, Verbum, et Spiritus sanctus tripliciter. Primo secundum naturam in creatione; secundo secundum gratiam in iustificatione; tertio secundum gloriam in glorificatione. In creatione Pater per memoriam, Filius per intelligentiam, Spiritus sanctus per voluntatem, vel notitiam, memoriam, vel amorem.

In iustificatione Pater dat testimonium ponendo potentiam, Filius sapientiam, Spiritus sanctus benignitatem. Potentia sanctorum apparet in tribus, quia potentes ad pugnandum, et ad laborandum, et ad sperandum. De primo Heb. 11. *Fortes facti sunt in bello.* De secundo, Phil. 4. *Omnia possum in eo qui me confortat.* De tertio, Is. 40. *Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem etc.* Sapientia sanctorum apparet in tribus. Primo in conversatione. Eccli. 8. *Sapientia hominis relucet in vultu eius.* Secundo in locutione. Eccli. 22. *Sapiens in verbis se ipsum amabilem facit.* Prov. 15. *Lingua sapientis disseminat sapientiam.* Tertio in iniuriarum perpessione. Prov. 19. *Doctrina autem viri per patientiam dignoscitur.* Bonitas sanctorum apparet in tribus. Primo in sui effusione. Dionysius: « Bonum est sui effusivum ». Secundo in benignitatis ostensione. II. Cor. 12. *Libenter impendam, et superimpendar ego ipse pro animabus vestris.* Tertio in optimorum adductione. Dionysius: « Optimi est optima adducere ».

In glorificatione Pater dat testimonium in caelo, idest in sanctis per aeternitatem. Matth. 19. *Vitam aeternam do eis*. Dan. 12. *Fulgebunt iusti tamquam stellae in perpetuas aeternitates*. Et per aeternitatem dabit omnem scientiam. Augustinus: « Habemus unum doctorem in caelis, » quem semel vidisse, totum didicisse est ». Dabit et gloriam. Psal. 83. *Gratiam, et gloriam dabit Dominus*. Ad quam nos etc.

SERMO XIV.

IN INVENTIONE SANCTAE CRUCIS EX EPISTOLA.

Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Gal. 6. Gloriari oportet in cruce tribus modis. Gloriari in cruce, idest in amore Christi, quem ostendit nobis in cruce: vel gloriari in cruce, idest in imitatione....

Circa primum sciendum, quod in quinque ostendit maxime amorem suum nobis in cruce. Primo quia dilexit nos plus quam matrem, cuius dolorem pro nobis contempsit. Secundo plusquam proprium sanguinem, quem pro nostra ablutione fudit. Tertio plusquam animam, quam pro nostra redemptione posuit. Quarto plusquam vitam suam, quam ut nos vivificaret dedit. Quinto plusquam corpus proprium, quod percutienti, ne homo percuteretur, apposuit. De primo, Luc. 2. *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. De secundo, Apoc. 2. *Qui dilexit, et lavit nos in sanguine suo*. De tertio, Ioan. 15. *Maiorem caritatem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. De quarto: « Qui mortem nostram » moriendo destruxit etc ». De quinto, Is. 53. *Propter scelus populi mei percussi eum*.

Circa secundum sciendum est, quod quinque bona ma-

xime fecit Christus in cruce. Primum est quod ab inferno liberavit; secundo quia virtutem peccati debilitavit; tertio quia diabolum expugnavit; quarto quia mortem superavit; quinto quia caelum reseravit. De primo, et quarto, Osee 13. *Ero mors tua, o mors etc.* De secundo, Rom. 6. *Vetus homo noster crucifixus est etc.* De tertio, Heb. 3. *Ut per mortem destrueret eum qui mortis habebat imperium.* De quinto, Is. 23. *Dabo ei clavem David, super humerum eius etc.* David Christus, domus est paradisus, clavis est crux, quam ad litteram portavit super humerum suum. Ioan. 19. *Et baiulans sibi crucem etc.*

Circa tertium sciendum, quod quinque maxime ostendit in cruce, in quibus ipsum imitari debemus. Primo in caritate. Ioan. 15. *Maiorem caritatem nemo habet.* Secundo in humilitate. Tertio in obedientia. De his, Philip. 2. *Humiliavit semetipsum factus obediens etc.* Quarto in patientia. 1. Petr. 2. *Qui cum malediceretur, non maledicebat.* Quinto in mansuetudine. Ier. 12. *Ego quasi agnus mansuetus ad occisionem ductus etc.*

SERMO XV.

IN EXALTATIONE S. CRUCIS.

Ego si exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum etc. Ioan. 12. In his verbis duo notantur, scilicet modus patiendi, et utilitas ipsius passionis. Modus dicitur ibi, *Si exaltatus fuero*; utilitas ibi, *Omnia traham ad me ipsum.* Phil. 2. *Propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen.* Ps. 209. *De torrente in via bibet, propterea exaltavit caput.* Tertio quia merito suae passionis exaltavit nos, cum essemus vilissimi, et abiecti. Ierem. 2. *Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! et ab Aegypto confunderis, sicut confusa es ab Assur.* Psal. 117. *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit*

me super Angelos. Psal. 8. *Elevata est magnificentia tua super caelos.* Ioan. 12. *Volo, Pater, ut ubi sum ego illic et minister meus sit.* Quarto ut ostendatur quia quod vile est in conspectu hominum, exaltatum est in conspectu Dei; et e contra humile in conspectu hominum, exaltatum est in conspectu Dei. Quinto ut ostenderet modum exaltationis, quia per humilitatem: unde humiliavit se, formam servi accipiens. Luc. 14. *Qui se humiliat exaltabitur.*

Sequitur: *Omnia traham ad meipsum.* Attractio naturaliter fit sex modis. Primo per quamdam assimilationem, sicut faciunt aucupes: ita Christus suscepit formam hominis ut ad se traheret. Rom. 8. *Deus mittens Filium suum in similitudinem carnis peccati, de peccato damnavit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis.* Homo enim erat in regione dissimilitudinis: unde dixit ironice Gen. 3. *Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis.* Secundo per quamdam concavitatem, sicut spongia aquam. Concavitas Christi eius humanitas fuit. Matth. 15. *Venite ad me omnes*: et statim subiungit: *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde.* Bernardus: « Omnino currimus post te, Domine, propter mansuetudinem tuam ». Tertio per colligationem. Dominus attraxit nos misericordibus funibus. Osee 9. *In funiculis Adam traham te.* Quarto per dulcem allectionem. Ioan. 6. *Verba vitae aeternae habes*: et idem: *Nunquam sic locutus est homo.* Augustinus in Lib. Confes. « Vulnerasti cor meum verbo tuo, et amavi te ». Quinto per repromissiones. Dan. 12. *Et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae fulgebunt in perpetuas aeternitates.* Matth. 20. *Ite et vos in vineam meam, et quod iustum fuerit dabo vobis.* Sexto propter naturalem appetitionem, sicut ignis extendit se sursum, terra vera deorsum: unde quia centrum est sursum, numquam potest quiescere deorsum. Unde Ioan. 18. *In mundo pressuram habebitis, in me autem*

pacem. Augustinus in Lib. Conf. « Suspensus eram ad » te etc ». Gregorius: « Cum omnia sint facta ad quae» rendum Deum nihil humanae menti sufficit quod non » sit Deus ». Augustinus: « Tantae siquidem dignitatis » est humana conditio, ut nullum bonum, praeter sum» mum, possit sufficere ». Unde ex ipso verbo ipse probat peccatores non esse: *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum*, idest peccatores: et non fuerunt tracti: ergo peccatores nihil sunt. Homo dicitur omnia: quia est finis omnium, quia ultimo factus, quia propter eum facta sunt omnia: Psal. 8. *Omnia subiecisti sub pedibus eius*: vel quia est capax omnium, vel quia habet participationem cum omnibus sicut dicit Gregorius super illo verbo, *Praedicate Evangelium omni creaturae*. Rogemus ergo Dominum (1).

---

(1) Require in praecedenti sermone.

In festis B. M. Virginis

SERMO XVI.

IN PURIFICATIONE B. MARIÆ EX EPISTOLA.

Statim veniet ad templum sanctum suum Dominator, quem vos quaeritis. Malach. 3. Haec verba possunt exponi de adventu Domini ad templum materiale. Secundo secundum allegoriam de adventu eius in uterum Virginis.

Secundum primum notantur quatuor in his verbis. Primo veniendi velocitas ibi, *Statim veniet,* scilicet post quadraginta dies a nativitate: noluit enim plus differre, quia statim templum visitaret. Secundo loci, ad quem veniet, sanctitas ibi, *Templum sanctum.* Tertio advenientis dignitas ibi, *Dominator, et Angelus:* Dominator, quia Deus; Angelus, quia homo I. Tim. 2. *Mediator Dei et hominum homo Christus Iesus.* Quarto Simeonis, et Annae, et aliorum expectantium aviditas ibi, *Quaeritis, et quem vultis:* vultis quo ad effectum, quaeritis in affectu. Is. 45. *Quaerite Dominum dum prope est etc.* Quinto adventus utilitas ibi, *Testamenti.* Fecit enim nobis in adventu suo testamentum de aeterna haereditate. Heb. 9. *Ideo novi testamenti mediator est.*

Possunt autem haec intelligi de adventu in uterum Virginis. Ipsa enim est templum Dei mirabile prae omnibus sanctis. Primo quia mirabiliter magnum secundum longitudinem per latitudinem caritatis. Sicut enim plus habuit de fide, spe, et caritate quam aliqua creatura, sic plus habuit de magnitudine. III. Reg. 6. *Domus quam*

aedificavit Salomon, habebat cubitos sexaginta longitudinis. Secundo quia desiderabiliter pulchrum. III. Reg. 6. *Nihil erat in templo quod non auro tegeretur:* quia nihil in Virgine quod non sanctitate plenum esset. Cant. 5. *Tota pulcra es, amica mea etc.* Tertio quia variis picturis depictum, quia omnium sanctorum, et Angelorum virtutibus decoratum. III. Reg. 6. *Fecit in templo Cherubim, et picturas.* Quarto quia columnis miris, et magnis ornatum. Prov. 9. *Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem.* Per septem columnas possunt intelligi septem virtutes, quae notantur in beata Virgine in hodierno Evangelio. *(Quaere in sequenti sermone).* Quinto, opere totius Trinitatis consecratum. Psal. 45. *Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.* Luc. 1. *Spiritus sanctus superveniet in te.* Sexto quia magna dignitate privilegiatum est, ut omnes rei, et malefactores qui ad illum currunt ex toto corde, salventur, sicut patet in Teophilo, et aliis pluribus: Bernardus: « Ille taceat laudes tuas, Virgo, » qui te in suis necessitatibus invocatam defuisse sen- » serit »: et omnes orationes quae in eo funduntur, exaudiuntur. III. Reg. 8. *Exaudies in caelo orationes eorum.* Septimo quia ut Dei Filius ibi homo fieret, aedificatum. Hebr. 7. *Sicut et Christus semetipsum non glorificavit, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu.* In ista fuit Rex, et Sacerdos.

Adeamus ergo cum fiducia ad templum gratiae, ut misericordiam inveniamus in tempore opportuno etc. Rogemus etc.

SERMO XVII.

EX EVANGELIO.

Postquam impleti sunt dies purgationis Mariae, secundum legem Moysis, tulerunt puerum in Ierusalem, ut si-

sisterent eum Domino. Luc. 2. In isto Evangelio possunt notari septem virtutes in beata Virgine. Primo humilitas in purgatione, cum non indigeret. Secundo amor paritatis in superabundanti purgatione: et ista duo ibi, *Dies purgationis* . . . . . Quarto, reverentia ad filium in portatione, ibi, *Tulerunt.* Quinto, devotio in locorum visitatione, ibi, *In Ierusalem.* Sexto, gratiarum actio in filii oblatione, ibi, *Ut sisterent eum Domino*: quia tibi, Domine, quem dedisti, offerimus. Septimo, paupertas in oblatione, ibi, *Duos turtures etc.* quae erat oblatio pauperum.

In hoc quod beata Virgo voluit purgari, cum non indigeret, docuit quomodo nos, qui indigemus, debeamus purgari. Debemus autem purgari septem modis, sicut potest colligi ex textu. Primo a peccati coinquinatione. Eccli. 47. *Dominus purgavit peccata.* Heb. 1. *Purgationem peccatorum faciens.* Secundo in cognitione quo ad intellectum. I. Tim. 1. *Ex corde puro*, idest intellectu sine errore, dicit Glossa. Iac. 4. *Purificate corda duplices animo.* Tertio, in affectu quo ad dilectionem. I. Tim. 5. *Qui invocant Deum de conscientia pura.* Quarto in mente per rectam intentionem. I. Cor. 5. *Expurgate vetus fermentum*, idest hyprocrisim. Luc. 17. *Attendite a fermento Pharisaeorum, quod est hypocrisis.* Quinto in ore, quo ad locutionem. Prov. 15. *Sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.* Sexto in manibus, quo ad operationem. II. Tim. 2. *Levantes puras manus.* Septimo in toto corpore, quo ad conversationem. Octavo in rebus, quo ad superfluorum resecationem. Ioan. 15. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, purgabit eum etc.* Rogemus.

SERMO XVIII.

IN ANNUNTIATIONE BEATAE MARIÆ EX EPISTOLA.

Egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet. Is. 11. Haec verba prophetae fuerunt de conceptione Domini nostri Iesu Christi. Circa quam tria dicuntur in eis. Primo dignitas concipientis; secundo dignitas concepti; tertio utilitas conceptionis. Primum ibi, *Egredietur*; secundum ibi, *De radice*; tertium ibi, *Requiescet*.

Circa primum notandum, quod beata Virgo est speciosa, gratiosa, gloriosa. Speciosa propter candorem virginitatis, ruborem caritatis, et rectitudinem sanctitatis, benignitatem humilitatis, propter flores desiderabilium morum, propter pulcherrima folia dulcium verborum. De primo, et secundo Cant. 1. *Ecce tu pulchra es, amica mea*. De tertio, Psal. 44. *Virga directionis, virga regni tui*. De quarto, Lucae 1. *Respexit humilitatem ancillae suae*. Cant. 3 *Quae est ista quae ascendit sicut virgula fumi?* De quinto, et sexto Iudith 11. *Non est talis mulier super terram* in aspectu quoad pulchritudinem, in sensu verborum quo ad locutionem, et de his similibus Cant. 3. *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani*, ecce candor puritatis; *columnas eius*, ecce rectitudo sanctitatis; *argenteas*, quae cantum dulcem reddunt, ecce dulcedo locutionis, sive verborum; *reclinatorium aureum*, ecce humilitas; *ascensum purpureum*, ecce honestas morum; *media caritate constravit*, ecce caritas.

Est ergo speciosa, est et gratiosa propter multas utilitates quae sunt sex. Prima, quia mare nobis divisit, idest mundum, ut transeamus. Exod. 14. *Tu leva virgam, et percuties etc*. Secunda, quia de petra Christus nobis

produxit aquam gratiae, ut bibamus. Num. 20. *Tolle virgam .... et loquere ad petram coram eis.* Tertia, quia mel dat nobis devotionis, ut reficiamur, I. Regum. 13. *Extendit summitatem virgae, et intingit in favum mellis.* Quarta, quia per ipsam diabolum superamus. II. Reg. 23. *Cumque descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Aegyptii,* idest diaboli. Quinta, quia per ipsam divinam clementiam impetramus. Esth. 4. *At ille ostendit ei virgam*, in qua signum clementiae monstrabatur. Sexta, quia per eam de manibus inimicorum omnium liberamur. Psal. 109. *Virgam virtutis tuae emittet Dominus.* De his Cant. 4. *Quae est ista quae ascendit per desertum? etc.* Est et gloriosa, quia floruit sine humore, frondnit sine corruptione, parturivit sine laesione. De his tribus Num. 17. *Inventa est virga Aaron.* Item gloriosa, quia est a Magis prophetata, ab hominibus praedicata, et ab omnibus generationibus beatificata. De primo, Num. 23. *Orietur stella ex Iacob.* De secundo, Is. 15. *Egredietur virga de radice Iesse.* De tertio, Luc. 1. *Beatam me dicent omnes generationes.* Est ergo ista Virgo speciosa, et gratiosa, et gloriosa. Egressus est flos, idest Christus, qui dicitur flos, quia fuit pulchritudo sanctitatis, odor benignitatis, medicina sanitatis. De primo, et secundo, Cant. 2. *Ego flos campi,* quo ad primum, *et lilium convallium,* quo ad secundum. De tertio I. Petr. 3. *Cuius livore sanati sumus,* ecce dignitas concepti. Sequitur utilitas conceptionis, quae fuit omnium peccatorum destructio, ibi, *Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae,* ut destruat luxuriam, *intellectus*, ut gulam, *consilii,* ut avaritiam, *fortitudinis,* ut accidiam, *scientiae,* ut invidiam, *pietatis,* ut iram, *timoris,* ut superbiam etc.

SERMO XIX.

EX EVANGELIO.

Benedicta tu in mulieribus etc. a Deo Patre, quia in eodem Filio secum communitas; a Filio, quia dignum habitaculum ei praeparas; a Spiritu sancto, cuius operatione Salvatorem mundi generas. De his tribus Luc. 1. *Spiritus sanctus superveniet in te*, quo ad Spiritum sanctum; *virtus Altissimi*, quo ad Patrem: *ideoque quod nascetur ex te Sanctum*, quo ad Filium. Ab Angelis, quia eorum vitam in terra inchoas, eorum ruinam reparas, eorum te allocutionibus humilias. Inchoavit vitam Angelorum, quia instituit vitam virginum. Hieronymus: « Virginitas soror est Angelorum ». Item: « In carne praeter carnem vivere, non est terrena vita, sed caelestis ». Reparavit ruinas eorum, quia genuit eum qui reparavit. Ephes. 1. *In quo proposuit reparare sive quae in caelis sunt, sive quae in terra.* Eorum allocutionibus consentiendo se humiliavit. Luc. 1. *Ecce ancilla Domini.* Benedicta ergo ab Angelis. Benedicta et a peccatoribus, quia eos de angustia liberas, in periculis adiuvas et de peccatis veniam impetras. De primo Bernardus: « Ille taceat tuas laudes, Virgo beata, qui te in suis necessitatibus invocans se senserit deceptum ». De secundo idem: « In periculis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam invoca ». De tertio, recordare Theophilum liberatum: item exemplum fratris Martini cirsterciensis: exemplum domini, cuius filius fuit captus: exemplum sororis regis Franciae, quomodo postea habuit raptus. Item benedicta a iustis, quia exaudis in precibus, liberas in tentationibus, augmentas gratiam in virtutibus. De secundo, et tertio, in hymno: — « Pia mater et

humilis, — Naturae memor fragilis, — In huius vitae fluctibus — Nos rege tuis precibus ».

Bernardus: « O homo securum habes accessum ad » Deum etc ». De primo, Numer. 24. *Consurget virga de Israel ex his, et percutiet duces Moab etc.* Est ergo benedicta a iustis. Es benedicta mulieribus, quia eas ab inimicis liberas, quo ad virum excusas, quo ad Deum honoras. Mulieres enim per peccatum a diabolo tenebantur, a Deo aspernabantur; sed beata Virgo ab inimicis liberavit, quia Christus filius eius diabolum destruxit. Heb. 2. *Ut per mortem destrueret eum qui mortis habebat imperium, idest diabolum* Quo ad virum excusat. Si dicit vir, propter te damnor; mulier potest respondere, Per me salvaris. Item honoravit quo ad Deum, quia idem est filius Dei, et filius mulieris. Galat. 3. *Misit Deus filium suum natum ex muliere.* Propter haec tria dicitur de ea Iudith. 15. *Tu gloria Ierusalem, tu laetitia Israel, tu honorificentia populi.* Es ergo benedicta a mulieribus, benedicta ab omnibus creaturis: quia eas a coinquinatione liberas, quia earum creatorem lactas, idest peccata mundas, quia eas in statum pristinum renovas. Filius enim, quem genuit, creaturas omnes creavit, eas emundavit, ipsas renovavit. De primo, Ioan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.* De secundo, Apoc. 1. *Lavit nos a peccatis nostris.* De tertio, Psal. 103. *Emitte Spiritum tuum,* quo scilicet virgo concepit: *et renovabis faciem terrae.* Apoc. 21. *Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia.* Benedicat te, Virgo beata, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus. Benedicant te Angeli, peccatores, iusti, mulieres, et omnes creaturae etc.

SERMO XX.

IN ASSUMPTIONE B. MARIÆ VIRGINIS EX EPISTOLA.

Quasi cedrus exaltata sum in Libano etc. Eccli. 24. Per sex arbores quibus comparatur exaltatio B. Virginis in ista Epistola, intelligi possunt sex ordines beatorum. Cedrus significat Angelos propter naturae sublimitatem. Ezech. 31. *Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei*; idest Angeli non fuerunt sublimioris naturae lucifero. Cypressus significat patriarchas, et prophetas per odoris suavitatem: unde de uno dictum est Genes. 27. *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus.* Palma significat Apostolos propter gloriosum de universo mundo triumphum. Palma etiam significat victoriam. Apoc. 6. *Et palmae in manibus eorum.* Rosa significat martyres per effusionem sanguinis, qui habet colorem rubeum. Eccli. 39 *Et quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificavi.* Oliva significat confessores propter oleum. Psalm. 51. *Ego autem sicut oliva fructifera.* Platanus significat virgines propter frigiditatem libidinis incendium extinguentem, crescit enim iuxta aquas. In aqua frigiditas notatur. *Sicut cinnamomum, et balsamum aromatizans odorem dedi suavitatis.* Eccli. 24. Quanto subtilius, tanto melius est, et magis odoriferum: et per hos intelligitur humilitas. Balsamum autem quanto gravius, et ponderosius, tanto melius, unde probatur in aqua: et si cito descendat ad fundum, habetur probatum: per hanc proprietatem potest intelligi gravitas morum. Haec autem duo dant odorem suavitatis. Est ergo sensus quod Virgo est exaltata, sicut Angeli, patriarchae, et prophetae, Apostoli, martyres, confessores, et virgines: et est liptote, qui pauca dicit, significatque magna. Fuit enim

exaltata super choros Angelorum, et super omnes sanctos: nec mirum si est exaltata, sicut Angeli, patriarchae etc. habuit enim meritum Angelorum angelice vivendo. Hieronymus: « In carne praeter carnem vivere, » non terrena vita est, sed caelestis ». Idem: « Virgi» nitas soror est Angelorum ». Habuit etiam meritum prophetae, prophetando: Luc. 1. *Beatam me dicent omnes generationes*: vidit enim spiritu prophetico, et prophetavit quod debebat beatificari ab omnibus gentibus, et quod omnes gentes debebant recipere Filium Dei, et suum. Habuit meritum Apostolorum, et Evangelistarum, docendo. Multa enim scripta sunt, et praedicata, quae non potuerunt sancti nisi per revelationem eius scire, sicut de ingressu Angeli in conceptione, et aliis pluribus. Habuit meritum martyris, mortem crucis cum filio patiendo. Lucae 2. *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Habuit meritum confessorum, devote Domino confitendo. Luc. 1. *Magnificat anima mea Dominum*. Habuit meritum virginum, inchoando virginitatem, et conservando. Luc. 1. *Ingressus est Angelus Gabriel ad Mariam Virginem*. Et sicut habuit meritum omnium et amplius, ita congruum fuit ut super omnes ponatur hic sermo: *Quae est ista quae progreditur quasi aurora, consurgens? etc.*

SERMO XXI.

IN NATIVITATE B. MARIÆ.

« Egredietur virga de radice Iesse ». Is. 11. *Quaere in Annuntiatione B. Mariae.*

In festis Sanctorum

SERMO XXII.

IN FESTO SANCTI STEPHANI,
EX EPISTOLA.

Stephanus autem plenus gratia, et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Act. 6. Stephanus interpretatur coronatus: et dignus fuit ut tali vocaretur nomine, qui primo meruit corona martyrii coronari. Ideo dicitur protomartyr, idest primum martyr. Est autem ipse coronatus, et coronantur omnes sancti quadruplici corona: argentea, stellea, aurea, et gemmea. De prima, Zach. 6. *Sume argentum, et facies coronam.* De secunda, Apocal. 12. *Et in capite eius corona stellarum duodecim.* De tertia, Eccli. 45. *Corona aurea super caput eius.* De quarta, Psalm. 20. *Posuisti super caput eius coronam de lapide pretioso.* Argentea corona est cordis claritas, quae corpus mirabiliter decorabit. Is. 61. *Sicut sponsum decoratum corona.* Stellea corona est perfecta de omnibus scientia. Eccli. 6. *Corona gratulationis super te*: dicitur de sapientia. Aurea corona est ipsa de divinitate iucunditas. Is. 38. *In illa die erit tibi Dominus corona gloriae.* Gemmea corona est aeternitas. I. Petri 5. *Percipietis immarcescibilem aeternae gloriae coronam.*

Sunt octo pro quibus Dominus electos suos debet coronare. Primum Dei miseratio. Psalm. 102. *Qui coronat te in misericordia, et miserationibus.* Secundum puritatis conservatio. Sapient. 2. *O quam pulchra est castu generatio cum claritate!* et post subditur: *Coronata triumphat.*

Tertium carnis mortificatio. Is. 61. *Dabo coronam pro cinere etc.* Quartum iustitiae labor. II. Timoth. 4. *De reliquo reposita est mihi corona iustitiae.* Quintum tentationum superatio. Iac. 1. *Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae.* Sextum populorum conversio. I. Thess. 3. *Quae est spes, et consolatio nostra.* Septimum bene administrata praelatio. Prov. 27. *Agnosce vultum pecoris tui etc.* Octavum tolerata pro Christo passio. Apoc. 2. *Esto fidelis usque ad mortem; et dabo tibi coronam vitae.*

Coronantur et mali aliis coronis: coronantur enim corona florea, frondea, aurichalca, spinea. Florea in carnis voluptatibus. Sap. 2. *Coronemus nos rosis.* Frondea in mundi vanitatibus. II. Mach. 6. *Coronati haedera Libero circuire cogebantur.* Is. 13. *Vae coronae superbiae.* Aurichalca in divitiis saecularibus, quae videntur divitiae, sicut aurichalcum videtur aurum, sed non sunt. Apoc. 9. *Habebat coronam similem auricalcho.* Spinea in paenis aeternalibus. Psal. 33. *Coronans coronabit te tribulatione.* Sunt ergo istae coronae cavendae, illae appetendae etc.

SERMO XXIII.

IN FESTO SANCTI IOANNIS.

Numquid ad praeceptum tuum elevabitur aquila? Iob. 39. Ista verba satis bene conveniunt hodiernae festivitati, in qua transitus beati Ioannis de morte ad vitam recolitur. Circa quam tria in istis verbis notantur, modus transeundi, utilitas transitus, dignitas transeuntis. Primum ibi, *Numquid ad praeceptum tuum*; secundum ibi, *Elevabitur*; tertium ibi, *Aquila.*

Circa primum sciendum, quod quatuor praecepta fecit ei Dominus. Primum, ut nuptias desereret; secundum, ut post eum iret; tertium, ut statum utriusque Eccle-

siae scriberet; quartum, ut relicta praesentis vitae miseria, ad paradisum transiret. De primo Hieronymus in prologo super Ioannem: « Quem de nuptiis volentem nubere vocavit Deus, ut virginem virgo servaret ». De secundo Matth. 4. *Invenit Iacobum Zebedaei, et Ioannem fratrem eius etc.* De tertio Apoc. 1. *Quod vides, scribe in libro, et mitte septem Ecclesiis.* De quarto in legenda sua: « Veni ut cum fratribus tuis aepuleris ».

Circa secundum nota, quod quatuor modis fuit elevatus in morte. Primo, ad eam voluntarie eundo; secundo, dolorem mortis non sentiendo; tertio ab ea cito, sicut creditur, resurgendo; quarto, de ipsa ad caelum ascendendo. De primis duobus in prologo super Ioannem: « Descendit in defossum sepulchrum, sive locum, et facta » oratione appositus est ad patres: « ecce primum: » » tam extraneus a dolore mortis, quam a corruptione » carnis invenitur alienus »: ecce secundum. De aliis duobus in legenda.

Circa tertium sciendum, quod beatus Ioannes dicitur aquila propter tria. Primo propter videndi perspicacitatem; Secundo, propter volandi sublimitatem; tertio propter quarundam actionum proprietatem. Videndi perspicacitas in aquila consistit in duobus, quia videt splendidissima, quia solem in rota videt, et remotissima, quia de caelo leporem in terra. Sic beatus Ioannes vidit solem in rota, idest Christum in Patre. Ioan. 1. *In principio erat Verbum.* Vidit remotissima, quia quae ventura sunt in fine mundi, vidit in Apocalypsi. Item volavit altissime dupliciter, scilicet contemplando, et scribendo. De primo, Apoc. 1. *Fui in spiritu in dominica die, et audivi post me vocem magnam tamquam tubae etc.* De secundo, Ezech. 10. *Facies aquilae desuper ipsorum quatuor*: quia Ioannes scribendo ceteros Evangelistas transcendit. Augustinus: « Si paulo altius intonasset, totus » mundus eum capere non posset ». Item dicitur aquila

propter duplicis actionis proprietatem. Primo pullos collocavit in Deo. I. Ioan. 4. *Qui manet in caritate, in Deo manet.* Secundo petram in nido posuit, idest Christum. I. ad Cor. 10. *Petra autem erat Christus.* De hac aquila patet in epistolis suis per totum. De ista aquila dicitur Ezech. 17. *Aquila grandis magnarum alarum* : ubi commendatur in multis.

Moraliter si volumus in altum elevari, debemus esse aquila propter septem. Primo, ut de veteri statu in novum mutemur. Psalm. 102. *Renovabitur ut aquilae iuventus tua.* Secundo, ut in altum conversando volemus. Philip. 3. *Nostra conversatio in caelis est.* Tertio, ut virtutum varietate plumemur. Ezech. 27. *Plenam plumis, et varietatibus etc.* Quarto, ut ad caelum ire festinemus. II. Reg. 1. *Aquilae velociores.* Hebr. 4. *Festinemus ingredi in illam requiem.* Quinto, ut bona nostra per rectam intentionem occultemus. Prover. 30. *Tria sunt mihi difficilia, via aquilae in caelo etc.* Matth. 6. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Sexto, ut petram, idest Christum, in nido cordis collocemus. Eph. 3. *Christum habitare per fidem in cordibus vestris.* Septimo, ut in bono opere usque in finem perseveremus. Is. 40. *Assument pennas ut aquilae, volabunt, et non deficient etc.*

SERMO XXIV.

IN EODEM EX EPISTOLA.

Cibavit illum pane vitae, et intellectus. Eccli. 11. In hac epistola ostenditur quod quatuor bona, quae multum consueverunt ab homine appeti, facit Dominus his qui diligunt eum, et timent. Primum, deliciarum laetitiam; secundum, beatorum gloriam; tertium, divitiarum copiam; quartum, iustis aeternitatem. Primum ibi, *Cibavit*

eum; secundum ibi, *In medio Ecclesiae*; tertium ibi, *Iucunditatem, et exultationem thesaurizavit*; quartum ibi, *et nomine aeterno haereditavit illum*.

Circa primum nota, quod tres delicias dat Dominus servis suis in via. Primae consistunt in corporis dominici sumptione; secundae in sacrae Scripturae lectione; tertiae in divinae bonitatis praegustatione. Primae notantur ibi, *Cibavit illum pane vitae*. Ioan. 6. *Ego sum panis vitae, qui de caelo descendi*. Secundae ibi, *Intellectus*. Proverb. 6. *Edite panem meum*. Tertiae ibi, *Aqua sapientiae etc*. Sapientia enim dicitur a sapore. Sapient. 27. *Panem de caelo praestitisti eis, omne delectamentum in se habentem*. Vere omne delectamentum, quia si quis gustaverit de eo, delicias mundi tamquam amarissimas despiciet. Gregorius: « Gustato spiritu desipit omnis caro ».

Circa secundum notandum, quod in tribus ponitur beatorum gloria. Primo in eloquentia; secundo in sapientia; tertio in vestium gloria. Primum ibi, *In medio Ecclesiae aperuit os eius*. Secundo ibi, *Et implevit eum Dominus spiritu sapientiae*. De his duobus, Luc. 22. *Ego dabo vobis os, et sapientiam*. Tertium ibi, *Stolam gloriae induit eum*: quae est bonesta exterior conversatio, quae intexitur ex filis bonorum morum. Is. 6. *Induit me vestimento salutis*.

Divitiarum copia ponitur similiter in tribus. Primo in eorum delectabilitate; secundo in pretiositate; tertio in gloriositate. Primum ibi, *Iucunditate* intrinsecus, et extrinsecus: sunt enim iucundae illae divitiae, non amarae, sicut divitiae mundi. Secundum ibi, *Thesaurizavit*: thesaurus enim non fit nisi de pretiosis. Tertium ibi, *Super eum*, quia totus repletus est divitiis. Psalm. 111. *Beatus vir qui timet Dominum*: et ibidem: *Gloria, et divitiae in domo eius*.

Circa quartum notandum, quod tria aeterna promittit eis, aeternitatem nominis, aeternitatem haereditatis, et

aeternitatem vitae. Primum ibi, *Et nomine aeterno*. Psal. 111. *In memoria aeterna erit iustus*. Secundum ibi, *Haereditavit*. I. Petr. 2. *In haereditatem incorruptam, et incontaminatam*. Tertium ibi, *Eum*. Ioan. 10. *Ego vitam aeternam do eis*.

Sunt ergo duodecim bona quae promittit Deus his qui timent eum: et ideo optimum est timere eum etc.

SERMO XXV.

IN FESTO SS. INNOCENTIUM EX EPISTOLA.

Cantabant sancti canticum novum ante sedem Dei. Apoc. 13. Tria notantur hic. Primum quia cantabant optimi cantatores, quia *sancti*. Secundo quia cantabant optimam cantationem, quia *canticum novum*. Tertio ubi cantabant, quia in optimo loco, quia *ante sedem Dei*.

Circa primum notandum, quod bonos cantores faciunt tria, scilicet bonae vocis instrumentum, artis documentum, usus exercitamentum. Bonae vocis instrumentum tria faciunt, reumatis expurgatio, pectoris dilatatio, oris apertio. Primum est peccatorum expulsio. Eccli. 15. *Non est speciosa laus in ore peccatoris*. Psal. 112. *Laudate pueri Dominum*. Secundum est amicorum dilectio. II. Cor. 6. *Cor nostrum dilatatum est: dilatamini et vos*. Exod. 15. *Cantemus Domino etc*. Tertium est intentionis ad Deum directio. Psal. 118. *Os meum aperui*: item Psal. 50. *Domine labia mea aperies*. Ad artis documentum sunt tria necessaria. Primo ut scias vocem levare; secundo deprimere; tertio concordare. Vox elevatur per contemplationem. I. Paral. 10. *Cantabant*: et post: *Resonabant sonitus laetitiae in excelsis*. Vox deprimitur per sui humiliationem. Dan. 4. *Benedicite sancti, et humiles corde Domino*. Concordatio vocis fit concordiae, et unitatis conservatio-

ne: Ephes. 1. *Soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis*: vel per mentis cum corde concordatione: 1. Cor. 14. *Psallam spiritu, psallam et mente*. Ad usus exercitium sunt tria necessaria: ut cantet frequenter, diligenter, et fortiter De primis duobus, Is. 23. *Bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit*. De tertio, Psal. 97. *Psallite Domino in voce tubae*. Tales debent esse cantores: sed quid debent cantare? canticum novum.

Canticum novum cantatur quatuor modis. Primo, si cantet novus homo. Ephes. 4. *Renovamini spiritu mentis vestrae*. Secundo, si cantet nova, scilicet spiritualia. Ephes. 5. *Cantantes in canticis spiritualibus*. Tertio, si cantet pro novis, idest pro aeternis. Apocal. 20. *Ecce nova facio omnia*. Psal. 95. *Cantate Deo canticum novum*. Quarto, si cantet novo modo, idest delectabiliter. Psalm. 97. *Iubilate Deo nostro* Ecce quod debemus cantare.

Ante sedem Dei, ut libenter audiat summus Pontifex, ut magnas praebendas conferat, largissimus princeps, ut magna munera tribuat. De primo, Cant. 2. *Sonet vox tua in auribus meis:* et Angeli libenter audiunt: ibidem: *Amici auscultant, fac me audire vocem tuam*. De secundo, Apocal. 3. *Faciam illum columnam in templo Dei*. De tertio, Lucae 21. *Ego dispone vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum*.

SERMO XXVI.

IN FESTO S. THOMÆ.

Beatus vir qui in sapientia morabitur. Eccli. 14. In his verbis notatur meritum sanctorum, et praemium. Primo ibi, *Qui in sapientia*; secundo, ibi, *Morabitur*.

Circa primum sciendum, quod duplex est sapientia in qua morandum est, increata, et creata. De prima. Eccli.

24. *Ego ex ore Altissimi prodivi.* De secunda , Eccli 1. *Omnis sapientia a Domino Deo est.*

In increata debemus morari tripliciter. Primo per fidem secundum rationem in eius veritate ; secundo per spem secundum irascibilem in eius maiestate; tertio per caritatem secundum concupiscibilem in eius bonitate. De primo, Ioan. 15. *Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint.* De secundo ibid. *Manete in dilectione mea.* De tertio , Ioan. 3. *Deus caritas est.* Ista tria necessaria sunt ad beatitudinem acquirendam. De primo, Heb. 10. *Oportet accedentem ad Deum credere.* De secundo, Rom. 8. *Spe autem salvi facti sumus.* De tertio I. Corinth. 13. *Si linguis hominum loquar , et Angelorum, ... caritatem autem non habeam nihil sum.*

Item debemus in sapientia creata tripliciter morari. Primo, a malis recedendo; secundo, bona faciendo; tertio , in his perseverando. Ista est triplex sapientia sanctorum. De primis duobus, Iob. 24. *Ecce pietas ipsa est sapientia,* quo ad bene agendum ; *et recedere a malo intelligentia* , quo ad malum , De tertio , Eccli. 17. *Homo sanctus manet in sapientia: praemium sapientiae est beatitudo.* Beatitudo autem est « status omnium bonorum aggregatione perfectus » sicut Boetius dicit.

Est autem duplex beatitudo, in via, et in patria: utraque acquiritur per sapientiam. Nam in via habet quamdam similitudinem illius quae est in patria, in qua sunt septem dotes. Habet enim claritatem per vultus hilaritatem: ita et in via habet modo suo sapiens illas dotes. Eccli. 8. *Sapientia hominis lucet in vultu eius* ; ista est prima dos. Secunda est impassibilitas , quam habet per patientiam, vel mansuetudinem. Philosophus: « Mitis est » qui non patitur, nec deducitur ». Item Glossa super Matth. « Mitis est qui nullam amaritudinem animi sen» tit ». Prov. 14. *Qui patiens est, multa gubernatur sa-*

pientia. Tertia dos est subtilitas, quam acquirit sapiens per occultorum penetrationem: nam sapienti omnia quasi patientia sunt. Eccli. 39. *Occulta proverbia exquirit sapiens*. Prov. 14. *Quomodo in aquis resplendet vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus*. Quarta, agilitas, quam acquirit sapiens per velocem omnium apprehensionem. Sap. 8. *Attingit a fine usque ad finem fortiter*. Vel claritas acquiritur per prudentiam, impassibilitas per fortitudinem, subtilitas per sobrietatem, agilitas per iustitiam: quae quatuor habent qui in sapientia morantur. Sapient. 8. *Sobrietatem enim, et sapientiam docet, et iustitiam, et virtutem, quibus nihil utilius est in vita hominibus*. Quinta dos est cognitio, quae datur, quia docet omnem sapientiam. Sapient. 8. *Et si multitudinem scientiae desiderat quis; scit praeterita, et de futuris aestimat etc*. Sexta dos est dilectio, quae est vere in sapientia. Prov. 8 *Ego diligentes me diligo*. Sap. 7, *Et sine invidia communico*. Septima dos est omnis boni fruitio. Sap. 7. *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa*. Hanc beatitudinem acquirit qui in sapientia, idest in Christo, et gratia Christi moratur; sed in patria habebit veram beatitudinem. Est autem beatitudo « status » omnium bonorum congregatione perfectus, » ut dicit Boetius: est enim ibi omne bonum, et nullum malum. Deuteron. 8. *Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundantia perfrueris etc.*

SERMO XXVII.

IN EODEM, EX EVANGELIO.

Ubi ego sum, illic et minister meus erit. Ioan. 12. Duo notantur, in hoc, meritum, et praemium. Primum ibi, *Minister meus*; secundum ibi, *Ubi ego sum etc.*

Circa primum notandum quod minister magni Regis

debet esse formosus in specie, intelligens in discretione, fidelis in opere. Primo formosus debet esse per munditiae puritatem, morum honestatem, vestium varietatem. Debet ergo minister Christi habere cordis puritatem. Prov. 22. *Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regem etc.* Psalm. 100. *Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.* Morum honestatem I. Pet. 2. *Conversationem vestram inter gentes habentes bonam etc.* Vestium, idest virtutum, speciositatem. Apoc. 4. *Ambulabunt in albis mecum.* De his duobus, Exod. 14. *Applica Aaron, et filios eius, ut ministrent mihi, et totos indues sacris vestibus.* In vestibus virtutum varietas, in unctione morum honestas, ex qua exit odor bonae famae. III. Reg. 10. *Videns regina ordinem ministrorum, et vestes: non habebat ultra spiritum.* Item debet esse in discretione intelligens, ut intelligat domini voluntatem, serviendi congruitatem, servitii utilitatem. De primo, Psal. 102. *Ministri eius, qui facitis voluntatem eius.* De secundo, Luc. 2. *Quis putas est fidelis servus, et prudens?* De tertio Roman. 6. *Rationabile obsequium vestrum.* Idem sit de eo quod magis est utile, haec est pietas. I. Tim. 4. *Exerce te ipsum ad pietatem etc.* Debet esse ergo minister intelligens, sed debet esse etiam fidelis, ne bona sua auferat, vel eum hostibus prodat, nec ipsum deserat. Bona Dei aufert qui de servitio Dei gloriam quaerit, quam sibi soli servavit. Is. 42. *Gloriam meam alteri non dabo.* Hostibus prodit Dominum qui in cameram suam, idest animam suam, introducit diabolum. Psal. 87. *Traditus sum, et non egrediebar.* Item Psal. 40. *Homo pacis meae, in quo speravi.* Derelinquit etiam eum. Deuter. 32. *Incrassatus dilatatus, impinguatus dereliquit Dominum factorem suum.* Talis debet minister esse, et sic consequitur praemium.

Sed quod praemium? Ibi, *Ubi ego sum, illic et minister meus erit.* Ubi es Domine Iesu? In Patre. Ioan. 14.

Ego in Patre, et Pater in me est. In caelo. Ioan. 3. *Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo Filius hominis etc.* In dextera maiestatis. Heb. 1. *Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.* In luce inaccessibili. I. Timoth. 6. *Lucem habitat inaccessibilem.* In throno. Apoc. 3. *Sedenti in throno Dei.* In principio. Ioan. 1. *In principio erat Verbum.* Per hoc quod dicitur esse in Patre, notatur gloria; in luce, claritas; in dextera Dei, incunditas, idest in potioribus bonis Dei; in caelo, loci amaenitas; in throno, dignitas; in principio, aeternitas.

Promittit ergo Dominus ministris suis per hoc quod dicitur, *Ubi ego sum, illic et minister meus erit*, gloriam, claritatem, incunditatem, loci amaenitatem, dignitatem aeternam: ad quam nos perducat etc.

SERMO XXVIII.

IN FESTO S. SILVESTRI
EX EPISTOLA.

Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo, et inventus est iustus (1).

SERMO XXIX.

EX EVANGELIO.

Homo quidam peregre proficiscens vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. Matth. 25. Homo iste Christus est, qui peregre profectus est in incarnatione, in passione, in ascensione. In prima peregrinatus est in mundo, in secunda in inferno, in tertia in caelo. De primo, Gen. 12. *Egressus est Abraham ut peregrinaretur in Aegyptum.*

(1) Quaere in festo S. Nicolai.

Abraham Christus, Aegyptus mundus. De secundo, Lucae ult. *Tu solus peregrinus es in Ierusalem?* dixerunt reverso ab inferis. De tertio, Lucae 19. *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam.* In prima peregrinatione egressus est ad peregrinandum ad tria, ad addiscendum, ad negotiandum, ad orandum. Peregrinatur scolaris ut addiscat, negotiator ut acquirat, vir iustus ut oret: sic Christus peregrinatus est in mundo, ut disceret malum quod non sciebat per experientiam: hoc docetur in terra ista. Hebr. 5. *Didicit ex his quae passus est, obedientiam etc.* Idem ut negotiaretur: et constituit mirabiles nundinas, in quibus vendidit denario paupertatis regnum caelorum, denario vilitatis gloriam, denario mortis vitam. De his tribus Augustinus: « Venale » habeo, quid? regnum caelorum. Quanti emitur? pau» pertate regnum, vilitate gloria, luctu gaudium, morte » vita ». Matth. 5. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum*, iure scilicet emptionis. Item ad orandum. Luc. 22. *Et factus in agonia prolixius orabat.* In infernum egressus est ad peregrinandum propter tria, ut praedam perditam recuperaret, ut hostem, idest diabolum, superaret, ut civitatem fortissimam expugnaret: propter haec tria reges, et principes consueverunt exire peregre. De primo, Ephes. 4. *Christus ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.* De secundo, Apocal. 20. *Apprehendit diabolum, et ligavit eum in abysso*, idest in inferno. De tertio, Psal. 106. *Contrivit portas aereas.* In caelum peregre profectus est propter tria. Primo ut regionem famis, et omnis miseriae desereret, ut habitaret in regione totius amaenitatis et abundantiae, ut regnum sibi acquireret. Propter haec tria consueverunt peregrinari homines. De primo, Ruth. 1. *Facta est fames in terra, abiitque homo de Bethlehem Iuda ut peregrinaretur etc.* De secundo, Gen. 35. *Venit Iacob in Mambre, haec est Hebron, in qua peregri-*

natus est Abraham, et Isaac. Hebron interpretatur claritudo. Hebron visio sempiterna significat paradisum. De tertio, Luc. 19. *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam.*

In prima peregrinstione apparuit eius humilitas, in secunda eius caritas, in tertia eius maiestas. De prima, Philip. 2. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit.* De secundo, Ioan. 15. *Maiorem caritatem nemo habet.* De tertio, Actuum 1. *Viri Galilaei, quid admiramini aspicientes in caelum?* Psal. 8. *Elevata est magnificentia tua super caelos.*

Est ergo in prima imitandus, ut humiliemur. Matth. 10. *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde.* In secunda diligendus, ut eum reamemus. I. Ioan. 4. *Diligamus Deum, quia ipse prius dilexit nos.* In tertia desiderandus, ut ad eum festinemus. Ioan. 14. *Iterum veniam, et assumam vos etc.* Hebr. 4. *Festinemus ingredi in illam requiem*: ad quam nos perducat. Amen.

SERMO XXX.

IN FESTO SS. FABIANI, ET SEBASTIANI, EX EPISTOLA.

Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Heb. 11. In his verbis tria notantur de his Sanctis. Primo inimicorum superatio; secundo bona operatio; tertio praemii pro victoria adeptio. Primum, *Sancti per fidem vicerunt regna*; secundum ibi, *Operati sunt iustitiam*; tertium ibi, *Adepti sunt repromissiones.*

Circa primum sciendum, quod sancti vicerunt quatuor regna, quae significata sunt per quatuor regna mundi maxima, quae significaverunt quatuor bestiae in Daniel. 8.

Primum regnum daemoniorum, secundum haereticorum, tertium tyrannorum, quartum falsorum christianorum. De his quatuor, Ephes. 6. *Quoniam non est colluctatio adversus carnem, et sanguinem, sed adversus principes, et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in caelestibus.* Primum est regnum chaldaeorum, idest ferocium, hoc est daemonum, et istud significatur per leaenam. Pet. 6. *Adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret.* Secundum persarum, idest tentationum, hoc est tyrannorum, qui tentant patientiam sanctorum, quod significatur per ursum crudelem. Prover. 28. *Leo rugiens, et ursus esuriens.* Tertium graecorum, idest ruminantium, hoc est haereticorum, qui Scripturas ore ruminant, sed numquam ad intellectum veniunt. II. Timot. 3. *Semper discentes, et numquam ad scientiam veritatis pervenientes.* Hi perditi sunt. Ierem. 13. *Si potest pardus mutare pellem suam:* quia vix haereticus convertitur. Quartum regnum, quod significatur per bestiam quae crudelior est omnibus, est regnum antichristianorum. Matth. 24. *Surgent pseudoprophetae, et pseudochristi, et dabunt signa magna, et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.* Eodem cap. *Erit tribulatio qualis antea non fuit etc.* et I. Ioan. 4. *Nunc autem antichristi multi facti sunt.* Hoc circa primum.

Circa secundum sciendum, quod sancti operantur quadruplicem iustitiam, quae colligitur ex eo verbo, *Sancti.* Prima est a malo recedere; secunda, omnia mundana contemnere; tertia, seipsos pro Christo crucifigere; quarta, in his usque ad finem persistere. De primo, Is. 1. *Quiescite agere perverse.* De secundo, Iacob. 4. *Qui volunt esse amici huius mundi, inimici Dei constituuntur.* De tertio, Galat. 5. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt etc.* De quarto, Matth. 23. *Non qui inceperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

Per primum est homo sanctus, idest mundus; per secundum est sanctus, idest sine terra; per tertium est sanctus, idest sanguine tinctus; per quartum est sanctus, idest firmus.

Circa tertium sciendum, quod sancti consequuntur septem promissiones, quas fecit Dominus victoribus suis in Apocalypsi, quae significantur per septem praemia vincentium. Primum est ab omni malo liberatio. Apocal. 2. *Qui vicerit, non laedetur a morte.* Secundum, corporum sanctificatio. Apoc. 3. *Qui vicerit, vestietur vestibus albis*, idest dotibus corporis. Tertium, regni caelestis possessio. Apocal. 3. *Qui vicerit, dabo illi sedere in throno.* Quartum, de omnibus perfecta cognitio. Apoc. 2. *Qui vicerit, dabo illi stellam matutinam*, idest cognitionem bonorum omnium. Quintum, plena in visione hominis Christi dilectio. Apocal. 2. *Qui vicerit, dabo illi coronam vitae*, per quod intelligitur Christus. Sextum, perfecta divinitatis fruitio. Apoc. 2. *Qui vicerit, dabo illi manna absconditum.* Septimum, in istis omnibus aeternitas. Apoc. 3. *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius.* Amen.

SERMO XXXI.

EX EVANGELIO.

Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei. Lucae 6. Frequenter loquitur Scriptura de pauperibus: unde sunt tria circa eos consideranda. Primo quot bona Dominus pauperibus faciat; secundo quot bona ipsa paupertas conferat; tertio quot bona fieri pauperibus ab aliis Dominus praecipiat.

Circa primum sciendum, quod in sacra Scriptura possunt colligi multa bona, quae Dominus facit pauperibus: scilicet a malis liberat, et bona donat. Liberat autem a malis tripliciter. Primo ab inimicorum molestia, a tri-

bulationum angustia, a necessitatum inopia. De primo, Iob. 4. *Eruet de manu violenti pauperem*. De secundo, Iob 33. *Eripiet pauperem de angustia sua*. De tertio, Psal. 106. *Adiuvit pauperem de inopia*. Sic a malis liberat. Confert autem multa bona; exandit in precibus, exaltat in hominibus, satiat dilectionibus, ditat divitiis caelestibus, dat vitam aeternam in his omnibus. De primo, Psal. 9. *Desiderium pauperum exaudivit Dominus*. De secundo, Iob. 36. *Iudicium pauperibus tribuit*. De tertio, Psal. 21. *Edent pauperes et saturabuntur*. De quarto, Matth. 5. *Beati pauperes spiritu*. De quinto, Eccli. 6. *Quid vero pauperi nisi ut pergat illuc ubi est vita?*

Circa secundum sciendum, quod paupertas facit hominem timoratum, a malis removendo, disciplinatum, bonis moribus ornando. De his duobus, Eccli. 10. *Pauper gloriatur per disciplinam, et timorem suum*. Humilem in loquendo. Prov. 18. *Cum obsecrationibus loquitur pauper*. Patientem, adversa tolerando. Eccli. 14. *Pauper laesus tacebit*.

Circa tertium sciendum, quod Scriptura ostendit quid non sit pauperibus faciendum. Non sunt exprobandi in verbis, non sunt exasperandi in factis; non sunt opprimendi in iudiciis. De primo, Prov. 17. *Qui despicit pauperem, exprobat factori eius*. De secundo, Eccli. 4. *Non exasperes pauperem*. De tertio, Is. 3. *Vae qui condunt leges iniquas*: et post: *Ut opprimant in viis pauperem*. Ecce quod non est eis faciendum. Sed quid est faciendum eis? Sunt expediendi in causis, eleemosyna eis danda in necessitatibus, audiendi in precibus. De primo, Prov. 31. *Aperi os tuum mutuo, et causis omnium filiorum qui pertranseunt*. De secundo, Eccl. 13. *Et secundum vires tuas exporrigens da pauperi*. De tertio, Prov. 2. *Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur*.

Sunt autem quatuor maxime reprehensibilia in paupe-

ribus. Superbia, gloria, otiositas, et deliciae. De primo, Eccli. 25. *Tres species odivit anima mea, pauperem superbum, et divitem mendacem, et senem fatuum, et insensatum.* De secundo, Eccli. 10. *Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia?* De tertio, et quarto Augustinus: « Ne in monasterio, ubi quantum possunt » fiunt divites laboriosi, fiant pauperes delicati ». Rogemus ergo Dominum etc.

SERMO XXXII.

IN FESTO S. AGNETIS
EX EPISTOLA.

Liberasti me a lingua iniusta, iniqua, coinquinata. Eccli. ult. Verba sunt ista sanctae Agnetis gratias agentis pro sua liberatione. Clamat autem se a triplici lingua liberatam, scilicet coinquinata, iniusta, et iniqua. Inquinata fuit lingua impii ad coinquinationem exhortantis, lingua iniusta praesidis ad sacrificandum idolis imperantis, lingua iniqua turbae ut occideretur acclamantis. Prima lingua mala, secunda peior, tertia pessima. Possunt istae tres linguae significare tres linguas quae conveniunt ad destructionem mundi. Prima diaboli ab Eva quaerentis, secunda Evae dubitative respondentis, tertia Adae imprudenter excusantis. Diabolus primo quaesivit, secundo falsum conclusit, tertio mendacium subiunxit. Primo ibi, *Cur praecepit vobis Deus? etc.* secundo ibi, *Nequaquam moriemini etc.* tertio ibi, *Eritis sicut dii etc.* Eva quod pro certo sciebat, dubitative posuit ibi, *Ne forte moriamur.* Adam peccatum quod admisit imprudenter, excusavit ibi, *Mulier quam dedisti mihi in sociam, dedit mihi de ligno, et comedi*: Genes. 3. Istae linguae istis modis mortem in mundum vocaverunt. Sap. 1. *Deus mortem non fecit, et impii*, idest diabolus, Adam, et Eva, *manibus*,

et verbis accersierunt illum. Vel hae sunt tres linguae, quae usque hodie mundum confundunt. Lingua coinquinata est lingua coinquinatoris, vel lenonis; iniqua, periuri, vel blasphematoris; iniusta, detractoris. De prima, Eccli. 37 *Lingua multos fortes deiecit*. De secunda, Prov. 18. *Malus obedit linguae iniquae*. Prov. 7. *Sex sunt quae odit Dominus, linguam mendacem etc*. De tertio, Prov. 18. *Saepi aures tuas spinis etc*. et Sap. 1. *A detractione parcite linguae etc*. Rogemus etc.

SERMO XXXIII.

EX EVANGELIO.

Media nocte clamor factus est. Ecce sponsus venit: exite obviam ei etc. Matth. 25. Tria notantur in verbis istis circa adventum Domini ad iudicium. Primo veniendi necessitas; secundo veniendi congruitas; tertio venientis dignitas. Primum ibi, *Media nocte*. Nox enim erit in universo mundo; et ideo necessarius erit tunc adventus veri solis, qui illuminet noctem illam horrendam. Secundo ibi, *Clamor factus est*: congruum enim erit ut adventus tanti sponsi praenuntietur. Tertium ibi, *Ecce sponsus*.

Circa primum sciendum, quod tempus illud circa finem saeculi dicitur nox propter quatuor. Primo propter errorum obscuritatem; secundo propter soporis profunditatem; tertio propter peccandi securitatem; quarto propter caritatis frigiditatem. De primo, Matth. 22. *Cum venerit Filius hominis, putas inveniet fidem in terra?* De secundo I. Thess. 5. *Qui dormiunt, nocte dormiunt etc*. Matth. 25. *Dormitaverunt omnes, et dormierunt*. De tertio, I. Thess. 5. *Cum dixerint pax, et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus*. De quarto, Matth. 26. *Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum etc*.

Circa secundum sciendum, quod quadruplex clamor

praecedet adventum iudicis. Angelorum ad iudicium citantium, omnium creaturarum accusantium et impugnantium, malorum flentium et ululantium, bonorum gaudentium et exultantium. De primo I. Thess. 4. *In voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de caelo etc.* De secundo, Habac. 2 *Lapis qui de pariete clamabit etc.* Sap. 5. *Armabit creaturam in ultionem inimicorum.* De tertio, Apoc. 2. *Tunc plangent se super eum omnes tribus terrae etc.* De quarto, Is. 65. *Ecce servi mei clamabunt prae exultatione cordis.*

Circa tertium sciendum, quod magnus sponsus quatuor modis vadit ad magnam sponsam. Primo cum multa societate; secundo cum ornamentorum praetiositate; tertio cum magna iucunditate; quarto cum multorum munerum largitate. Istis quatuor modis veniet Dominus ad iudicium ad bonos, et malos. Malis apparebit iudex iratus; sed bonis, vel iustis sponsus benignus. De primo, Is. 3. *Dominus ad iudicium veniet.* De secundo, Is. 66. *Gaudens gaudebo in Domino etc.* De tertio, Psal. 97. *Flumina plaudent manu, simul montes exultabunt.* De quarto, Prov. 3 *Longitudo dierum in dextera eius etc.* Ista notantur in Evangelio Matth. 25. *Cum venerit Filius hominis.* Quia ergo venit placidus, debet exiri obviam ei cum amore: quia gloriosus, cum festinatione: quia largus, cum gratiarum actione etc. Rogemus etc.

SERMO XXXIV.

IN FESTO SANCTI VINCENTII.

Vincenti dabo edere de ligno vitae. Apoc. 3. Haec verba possunt exponi de B Vincentio: et notantur hic duo. Primo eius martyrium; secundo eius praemium. Primum ibi, *Vincenti*; secundum ibi, *Dabo edere de ligno vitae.*

Circa primum sciendum, quod beatus Vincentius fuit

secundum nomen suum vincens triplex bellum, scilicet hostile civile, et intestinum. Bellum hostile est bellum daemonum, bellum civile mundi, bellum intestinum carnis. De his tribus, Eph. 3. *Non est nobis colluctatio adversus carnem*, supple tantum, ecce intestinum; *sed adversus mundi rectores*, ecce civile; *contra spiritualia nequitiae*, ecce hostile. Bellum hostile vicit firmiter in fide persistendo; bellum mundi, ipsum principem vincendo, unde dixit: « Victi sumus ».

Circa secundum sciendum, quod arbor vitae dicitur Christus, quoniam ab eo oritur fructus triplicis vitae, vitae naturae, vitae gratiae, et vitae gloriae. De primo, Genes. 1. *Inspiravit in faciem eius spiraculum vitae etc.* De secundo, Ioan. 6. *Verba quae ego loquor vobis, spiritus, et vita sunt etc.* Faciendo enim spirituales conferunt vitam gratiae. Eph. 6. *Convivificavit nos in Christo.* De tertio, Ioan. 6. *Domine, ad quem ibimus? Verba vitae aeternae habes etc.* Ioan. 10. *Ego vitam aeternam do eis.* Primo beatus Vincentius comedit fructum vitae naturae, tandem gratiae, finaliter comedit fructum gloriae: Vel moraliter. Vincenti quatuor regna (de quibus dicitur in sermone, *Sancti per fidem vicerunt regna*) septem debentur praemia, de quibus dicitur Apoc. 3. (1).

SERMO XXXV.

IN EODEM.

« Beatus vir qui in sapientia morabitur ». Item: « Ubi ego sum, illic et minister meus erit (2). »

(1) Quaere in festo sancti Sebastiani etc.
(2) Require utrumque in festo Sancti Thomae Archiepiscopi etc.

SERMO XXXVI.

IN CONVERSIONE SANCTI PAULI.

Vas electionis mihi est iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et regibus, et filiis Israel etc. Actuum 9. Verba ista sunt de beato Paulo, in quibus duo dicuntur de eo. Primum est quod est vas electionis; secundum, ad quid electum. Primum ibi, *Vas electionis*; secundum ibi, *Ut portet.*

Circa primum sciendum, quod beatus Paulus fuit vas pretiosum dilectum, electum. Pretiosum, quia argenteum, aureum, gemmeum, caelicum. Argenteum, puritatem munditiae conservando. Proverb. 15. *Aufer rubiginem de argento.* Aureum, caritatem ferendo. Roman. 8. *Quis nos separabit a caritate Christi? Tribulatio etc.* Gemmeum, incorruptibiliter in tribulationibus persistendo. Roman. 8. *Certus sum quod neque mors, neque vita, neque Angeli etc. separabunt nos a caritate Dei etc.* De his duobus, Proverb. 20. *Aurum et multitudo gemmarum, et vas pretiosum, labia scientiae.* Vas caelicum fuit, universum orbem illuminando. Eccli. 43. *Sol in aspectu nuntians in exitu, vas admirabile, opus excelsi.* Illuminavit autem miraculis coruscando, verbis praedicando, exemplis demonstrando. De his tribus, Roman. 15. *Non enim audeo loqui aliquid eorum quae per me non effecit Christus in verbo, et factis, in virtute signorum, et prodigiorum.* Fuit ergo vas pretiosum.

Fuit speciosum, quia multis tunsionibus depuratum, opere divino sanctificatum, immo lapide pretioso ornatum. De primo, II. Corinth. 11. *In laboribus plurimis, in carceribus abundantius etc.* II. Timot. 2. *Si quis emundaverit se, erit vas sanctificatum, ad omne opus bonum paratum.* De secundo, Ierem. 18. *Et conversus fecit illud*

vas aliud, sicut placuit in oculis eius, ut faceret. Eccli. 43. *Vas admirabile, opus excelsi.* De tertio, Eccli. 51. *Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Fuit ornatum novem lapidibus pretiosis, idest novem ordinibus Angelorum, quorum officia exercuit, sicut patet in epistolis suis. Ezech. 8. *Omnis lapis pretiosus, operimentum etc.* Fuit ergo vas pretiosum.

Fuit electum ad augurandum, ad potandum. De primo, et secundo, Genes. 44. *Scyphus quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, et augurari solet.* De tertio, Act. 9. *Ut portet nomen meum coram gentibus, et regibus, et filiis Israel.* Auguratus est Dominus in isto scypho futuras iniquitates iniquorum, resurrectionem mortuorum, paenas reproborum, et gaudia beatorum. De primo, II. Tim 3. *Scito quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa.* De secundo, II. Corint. 15. *Seminatur corpus animale, resurget corpus spirituale etc.* Item propinavit vinum mordicans corrigendo, laetificans consolando, inebrians praedicando. De primo, Psal. 59. *Potasti nos vino compunctionis.* Gal. 3. *O insensati galatae etc.* De secundo, Psalm. 103. *Vinum laetificat cor hominis.* I. Thess. 4. *Itaque consolamini invicem in verbis istis.* De tertio, Is. 51. *Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram.*

Item fuit electum ad portandum tria munera Domino. Gen. 43. *Sumite de optimis terra frugibus in vasis vestris, et ferte viro munera.* Verbum est ad patriarchas, idest Apostolos: quorum quilibet portavit munus suum, idest populum per se conversum, sed maximum inter omnes portavit Paulus. Item nomen Christi, ut hic, *Portet nomen meum.*

Fuit etiam vas dilectum a Deo Patre, eum consolando. II. Corinth. 1. *Benedictus Deus, et Pater....qui consolatur nos etc.* Ab Angelis, cum eis conversando. II. Corinth. 12. *Scio hominem raptum usque ad tertium caelum*

etc. Philip. 4. *Nostra conversatio in caelis est.* A sanctis, eius gratiam admirando. II. Petr. 3. *Sicut carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis.* A peccatoribus, post eos currendo. Rom. 15. *Ab Illyrico usque ad Ierusalem replevit Evangelium Christi.* Portavit autem Christum in corde, semper de eo cogitando. Eph. 4. *Habitare Christum per fidem in cordibus etc.* In fronte, de eo gloriando. Rom. 15. *Habeo igitur gloriam in Christo etc.* In ore, semper de eo loquendo. In manu, omnia in nomine eius faciendo. Coloss. 3. *Omnia quaecumque facitis sive in verbo, sive in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi.* In conversatione, eum imitando. I. Corin. 4. *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.* In toto corpore mortem repraesentando. II. Cor. 4. *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes.* In calamo, semper de eo scribendo. Rom. 1. *Paulus servus Iesu Christi.* Fere in omnibus epistolis suis scribebat Iesum Christum etc.

SERMO XXXVII.

IN FESTO SANCTAE AGATHÆ.

Dabo tibi ubera mea. Cant. 1. Possent esse haec verba beatae Agathae ad Christum. Commendatur in his verbis a tribus. Primo a magna circa sponsum suum caritate ibi, *Tibi dabo.* Quando quis dat id quod carum habet, signum est quod diligit. Secundo ab intentionis puritate, ibi, *Tibi*; hoc est, ad honorem tuum dimitta n mihi praecidi mamillas. Tertio a patientiae firmitate, ibi, *Ubera mea.* Ubera enim sunt sensitiva doloris. Tamen in hoc quod libenter sustinuit in passione earum, commendatur eis patientia: unde in legenda: « Ita ego delector in poe- » nis, sicut qui ad magnas epulas invitatur ».

Moraliter autem per duo ubera possunt intelligi in-

tellectus, et affectus: ex illo fluit lac veritatis, ex isto lac bonitatis elicitur. Ista duo ubera debemus dare Domino, intellectum scilicet, et affectum. Intellectum quatuor modis. Primo, eum ab errore purgando; secundo, a curiositate inanis scientiae abstinendo; tertio, eum sub fide Christi captivando; quarto, eum totum in Dei contemplatione occupando. De primo, Eph. 4. *Hoc dico, et testificor in Domino, ut iam non ambuletis, sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam, quae est in illis propter caecitatem etc.* De secundo, Rom. 1. *Evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum.* De tertio, II. Cor. 10. *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* De quarto, Psal. 45. *Vacate, et videte quoniam suavis est Dominus.* Debemus ei dare affectum quatuor modis. Primo eum ab omni malitia purgando. Ierem. 4. *Lava a malitia cor tuum.* Secundo omnem illicitum amorem ab eo excludendo. Tertio licitum amorem, si non est propter Christum, ab eo expellendo. Augustinus: « Minus te a» mat, qui tecum aliud amat ». Quarto eum totum amore Christi replendo. Deut. 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, idest nibil sit ibi vacuum ab amore Christi.

Si autem sic dederimus Domino intellectum, et affectum, uterque remunerabitur quatuor modis in futuro. Primum praemium intellectus erit plena de omnibus cognitio. I. Cor. 13. *Tunc cognoscam sicut et cognitus sum.* Secundum certa de omnibus comprehensio. Augustinus: « Habemus unum doctorem intellectus, quem semel vi» disse totum didicisse est: » Is. 50. *Tunc videbis, et afflues, et dilatabitur cor tuum etc.* Tertium perfecta de visione Christi exultatio. Augustinus: « Gaudium plenum » erit, videre hominem hominis conditorem ». Quartum beata divinitatis contemplatio. I. Ioan. 3. *Tunc videbimus*

eum sicuti est. Idem primum praemium affectus erit ab omnibus miseriis liberatio. Apoc. 21. *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum*, idest omnem causam lacrymarum. Secundum. de cunctis creaturis exultatio. Genes. 18. *Vide ad aquilonem, et meridiem etc.* Tertium de visione suppliciorum damnatorum iucundatio. Ps. 57. *Laetabitur iustus cum viderit vindictam* impiorum. Is. ult. *Egredientur, et videbunt cadavera mortuorum.* Augustinus in Lib. de civit. Dei: « Neque enim Deus illum, » non dico Angelum, sed merum hominem crearet, quem » malum futurum praesciret esse, nisi pariter nosset, » quibus eum beatorum usibus accommodaret, unde or» dinem saeculorum, tamquam pulcherrimum carmen, » quasi quibusdam antidotis honestaret ». Quartum de aeternis deliciis perfruitio. Deuter. 7. *Rerum omnium abundantia perfrueris.* I. Corinth. 15. *Deus erit omnia in omnibus.* Is. 18. *In die illa erit Dominus corona gloriae etc.* Rogemus etc.

SERMO XXXVIII.

IN EODEM.

« Liberasti me a lingua coinquinata (1). »
Item: « Inventa una pretiosa margarita (2). »

SERMO XXXIX.

IN CATHEDRA SANCTI PETRI.

Beatus Simon Bariona. Matth. 16. In hoc Evangelio fit mentio de Christo, de Petro, et de Ecclesia.

(1) Quaere in festo S. Agnetis.
(2) Quaere in festo sanctae Margaritae.

De Christo dicuntur tria, eius humanitas, divinitas, et aeternitas. Primum ibi, *Tu es Christus:* secundum quod homo dicitur Christus, idest unctus. Damascenus: « Unctio ad humanitatem pertinere nemo qui sane sa» piat, dubitat: ipse enim inquantum homo, unctus est » oleo Spiritus ». Secundum ibi, *Filius Dei*, scilicet per naturalem, et aeternam generationem; et sicut homo generat hominem, sic Deus Deum. Damascenus: « Gene» rare est genus suum, vel materiem alteri dare ». Psal. 2. *Ego hodie genui te*. Tertium ibi, *Vivi*: vivum enim proprie dicitur quod numquam moritur, numquam desinit esse; quod soli Trinitati convenit. Boetius: « Ae» ternitas est vitae interminabilis tota simul, et perfe» cta possessio ».

De Petro dicuntur etiam tria. Sanctitas ibi, *Beatus es Simon Bariona, quia caro, et sanguis non revelavit tibi*, quae polluunt, quod est contrarium sanctitati. Revelatio ibi, *Sed Pater meus qui in caelis est*, supple revelavit. Item infra: *Tu es Petrus*, idest cognoscens. Dignitas ibi, *Tibi dabo claves regni caelorum*.

De Ecclesia similiter dicuntur tria. Primum fundamenti soliditas, ibi, *Super hanc petram*. Secundum eius dignitas, ibi, *Ecclesiam*, et non malignantium, sed *meam*, quae est gloriosa, munda, et recta. De quibus tribus, Ephes. 5. *Ut eam sanctificaret, mundans eam lavacro aquae in verbo vitae*. Tertium eius inseparabilitas, vel perpetuitas, ibi, *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam*. Portae inferi sunt peccata. Psal. 106. *Appropinquaverunt usque ad portas mortis*. Item tyranni. Psal. ibidem: *Portas ferreas confregit*, idest tyrannos humiliavit. Item haeretici, et daemones: de quibus duobus, Iob. 38. *Numquid apertae sunt tibi portae mortis?* quo ad daemones; *aut ostia tenebrosa vidisti?* quo ad haereticos. Item portae inferi. Is. 37. *Ego dixi: In dimidio dierum meorum:* et post: *Vadam ad portas inferi*. Omnes istae portae non

praevalent adversus sanctos, quia in securo positi sunt. Psal. 83. *Beati qui habitant in domo tua, Domine etc.* Rogemus ergo etc.

SERMO XL.

IN FESTO SANCTI MATTHIAE APOSTOLI.

Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis; et ego reficiam vos. Matth. 6. In his verbis quinque notantur. Primo magna Dei benignitas. Secundo magna eius bonitas. Tertio magna eius largitas. Quarto magna nostra necessitas. Quinto magna eundi ad eum utilitas. Primum ibi, *Venite.* Magna prorsus benignitas, quod excelsus Deus vocat tam vilissimum servulum; sed ipse potest conqueri: Servum meum vocavi ore proprio, et non respondit mihi. Secundum ibi, *Ad me*: bonum enim est, sicut dicit Dionysius, diffusivum sui: unde in hoc quod seipsum effundit, seipsum dat, notatur magna bonitas eius. Gen. 5. *Ego sum merces tua magna nimis.* Tertium ibi, *Omnes*: est enim infinita bonitas sua; ideo vult se infinitis, et omnibus communicare. I. Tim. 6. *Qui vult omnes homines salvos fieri.* Quartum ibi, *Qui laboratis, et onerati estis.* Laboramus onerati sub multiplici onere in praesenti. Primum est peccati gravitas. Ps. 73. *Iniquitates meae supergressae sunt caput meum.* Secundum daemonum malignitas. Deut. 26. *Afflixerunt nos aegyptii,* idest daemones, *imponentes onera gravia.* Tertio praelatorum austeritas. Matth. 22. *Alligant onera gravia etc.* Quarto corruptibilitas. Sap. 9. *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.* Quinto terrenorum cupiditas. Genes. 13. *Et nequibant habitare communiter, erant quippe onerati,* dicit alia translatio. Zach. 5 *Iniquitas sedet super te.* Sexto tyrannorum, vel saecularium principum crudelitas. Osee 8. *Quiescent paulisper ab onere regis, et principum.*

Septimo morum bestialium hominum gravitas. Is. 46. *Bestiis, et iumentis onera vestra portavimus gravi pondere usque ad lassitudinem etc.* Octavo mundi vanitas. Nahum. 1. *Onus Ninive*, idest mundi, dicit Glossa. Nono, paenarum multiplicitas. Habac. 1. *Onus quod vidit Abacuc*: et post loquitur de multis paenis. Decimo legum, constitutionum, observantiarum multiplicitas. Act. 15. *Ut quid tentatis imponere onus, quod nec nos, nec patres nostri portare potuerunt?* Undecimo proximiorum indigentia. Gal. 6. *Alter alterius onera portate.* Duodecimo moriendi necessitas. Eccli. 40. *Occupatio magna creata est hominibus etc.* Sub tot laboribus pressi necesse habemus concurrere ad Deum, qui nos liberare promittit, ibi, *Ego reficiam vos etc.* Quo cibo? Pane vitae. Ioan. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitae.* Manna abscondito. Apoc. 2. *Dabo ei manna absconditum.* Ligno vitae. Apoc. 2. *Vincenti dabo edere de ligno vitae.* Primum est corporis sui perceptio. Secundum spiritualis devotionis dulcedo. Tertium sancti arboris vitae magnus in fructibus spiritus. Galat. 5. *Fructus spiritus gaudium, pax, patientia etc.* Haec in praesenti. Sed in futuro quid? Quod dicitur. Is. 25. *Faciet Dominus in monte hoc convivium pinguium:* ad quod nos perducat Christus. Amen.

SERMO XLI.

IN FESTO SANCTI GREGORII
EX EVANGELIO.

Amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum. Matth. 22. Dominus facit tria in isto Evangelio. Primo monet ut vigilemus; secundo ut nos a fure observemus; tertio ut in bono opere perseveremus. Primum ibi, *Vigilate*; secundum ibi, *Beatus ille servus*; tertium ibi, *Super omnia bona sua costituet eum.*

Circa primum sciendum, quod debemus vigilare quatuor modis, Deum incessanter diligendo, semper ipsum considerando, eum devote laudando, solicite orando. De primo, Cant. 5. *Ego dormio, et cor meum vigilat*; quasi dicat: Sive comedam, sive bibam, sive dormiam, semper cor meum in amore sponsi mei vigilat. De secundo, Psal. 62. *Anima mea desiderat te Deus meus*, Psal. 41. *Ad te de luce vigilo*. De tertio, Bernardus: « Consurge, » lauda in principio vigiliarum tuarum ». De quarto I. Pet. 4. *Vigilate in oratione*. Lucae 22. *Vigilate, et orate etc.*

Circa secundum sciendum, quod debemus nos custodire a quadruplici fure. Fur est diabolus animam furando, detractor famam rapiendo, inanis gloria mercedem tollendo, dies Domini improvisus veniendo. De primo, Ioan. 10. *Fur non venit nisi ut furetur et mactet*. De secundo, Eccli. 20. *Potior est fur quam assiduitas viri mendacis*. De tertio, Osee 8. *Fur ingressus est etc.* De quarto, I. Thess. 5. *Dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet etc.* A diabolo debemus nos custodire, ei resistendo. Iac. 4. *Resistite diabolo*. A detractore, bene conversando. I. Pet. 2. *Conversationem vestram inter gentes habentes bonam*. Ab inani gloria. Matth. 6. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis etc.* A die Domini, semper eam in sanctitate expectando. I. Thess. 5. *Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa comprehendat*.

Tertio monet perseverare. Debemus perseverare, a bono non deficiendo, in bono proficiendo, spem mercedis non nisi in adventu Domini ponendo. De primo, Gal. 6. *Bonum autem facientes non deficiamus*. De secundo. Psal. 8. *Ibunt de virtute in virtutem*. De tertio, Iac 5. *Patientes igitur estote, fratres, usque ad adventum Domini etc.*

Circa quartum sciendum, quod bona Domini dividuntur in tria, temporalia, spiritualia, et aeterna. Tempo-

ralia dat Dominus servis suis ad sustentationem, spiritualia ad sanctificationem, aeterna ad glorificationem. De primo, II. Cor. 7. *Qui dat panem serenti.* De secundo, Heb. 2. *Qui sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes.* De tertio ibi habetur, *Super omnia bona sua constituet eum.* Quae bona det nobis Christus. Amen.

SERMO XLII.

IN FESTO SANCTI BENEDICTI EX EPISTOLA.

Dilectus Deo, et hominibus etc. Eccli. 45. Haec verba possunt exponi de beato Benedicto. Leguntur secundum litteram de Moyse, qui praefiguravit beatum Benedictum propter sex. Primo propter desertionem Aegypti; secundo propter eremi petitionem; tertio propter multorum in eremum introductionem; quarto propter multorum miraculorum operationem; quinto propter futurorum praedictionem.; sexto propter interpretationem. Patent haec de Moyse, et de beato Benedicto. Ille Aegyptum deseruit, iste mundum; ille desertum dilexit, iste eremum; ille filios Israel in desertum introduxit, iste monacos; ille dedit legem, iste regulam; ille multa miracula fecit, et iste; ille fuit Moyses re et nomine, et iste Benedictus re et nomine: fuit enim assumptus de aquis carnalis concupiscentiae. Haec de Moyse in Exodo, et haec de Benedicto in dialogo, Dicatur ergo: *Dilectus Deo, et hominibus.* Tria sunt enim quae faciunt hominem dilectum Deo. Primum est cordis puritas. Prov. 22. *Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam habebit amicum Regem.* Secundum humilitas. Iac. 3. *Humilibus autem dat gratiam.* Luc. 1. *Respexit humilitatem ancillae suae.* Tertium caritas. Prov. 8. *Ego diligentes me diligo.* Item tria faciunt hominem dilectum hominibus, scilicet sapientia,

benignitas, et dulcis loquela. De primo, Eccli. 20. *Sapiens in verbis se amabilem facit.* De secundo, Prov. 5. *Mansuetis dat gratiam.* De tertio, Prov. 7. *Verbum dulce multiplicat amicos.* Habuit ista beatus Benedictus; ideo fuit dilectus Deo, et hominibus. Sed cum omnes homines appetant diligi, debent studere habere ista tria, quae faciunt dilectum Deo, et hominibus.

SERMO XLIII.

EX EVANGELIO.

Nemo accendit lucernam, et in abscondito ponit, neque sub modio, sed super candelabrum. Luc. 11. Moraliter candelabrum est vir iustus. Exod. 21. *Facies candelabrum ductile etc.* Ductile dicitur, quia multis tribulationibus ad perfectionem ducitur. Act. 14. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Aureum totum, quia facit omnia in caritate. Col. 6. *Omnia vestra in caritate fiant.* Tres calami ex uno latere, tres partes paenitentiae, quae respiciunt statum paenitentiae; tres ex alio, tres virtutes theologicae, quae respiciunt statum gratiae. Scyphi sunt beatitudines, alias fructus spiritus: sportulae, dona Spiritus sancti. De beatitudinibus, Matth. 5. De fructibus spiritus, Gal. 5. De donis Spiritus sancti, Psal. 11. In isto candelabro ponentur septem lucernae. Prima ratio. Iob. 8. *Lucerna, quae super caput eius est,* idest in superiori parte animae, *extinquetur,* idest obtenebrescet propter multa peccata. Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* Secunda, divina inspiratio. Prov. 20. *Lucerna Domini spiraculum hominis.* Tertia, verbum, et lex divina. Psal. 118. *Lucerna pedibus meis verbum tuum.* Prov. 5. *Mandatum lucerna est, et lux lex.* Quarta, virtus infusa. Iob. 29. *Quis mihi tribuat* et post: *Quando splendebat ut sim iuxta menses pri-*

stinos? lucerna eius super caput meum? idest mentem. Quinta, bona operatio. Psal. 17. *Tu illuminas lucernam meam, Domine*: quia a Deo est quod opera nostra luminosa sint. Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus etc*. Sexta, recta intentio. Matth. 6. *Lucerna corporis tui est oculus tuus*, idest intentio. Septima, Christus. Apoc. 21. *Lucerna eius est agnus* propter multa. Zach. 4. *Vidi, et ecce candelabrum aureum totum, et septem lucernae eius etc*. Rogemus etc.

SERMO XLIV.

IN FESTO S. AMBROSII.

Ecce examen apum erat in ore leonis, et favus mellis. Iud. 14. Possunt haec verba exponi de b. Ambrosio. Et notantur hic tria ad commendationem eius. Primo miraculosa apum in ore eius apparitio; secundo multiplex eius commendatio; tertio sanctarum Scripturarum ab eo expositio. Primum ibi, *Ecce apparuit examen*. Ad litteram, quando iacebat in cunabulis, venit examen apum, et intravit in os eius, et post visum est volare ad caelum, sicut dicitur in legenda sua. Secundum ibi, *In ore leonis*. Dicitur autem leo b. Ambrosius propter septem quae sunt in leone. Primo nobilitas in dignitate, quia est rex ferarum; et iste nobilis romanus, et princeps Liguriae. Secundo fortitudo in virtute; et iste fortissimus, quia quasi totus mundus coniuravit contra eum, et obtinuit. Tertio audacia in magnanimitate, aggreditur enim omnia ardua; et iste audax, qui aggressus imperatorem, et imperatricem, et pene universum orbem. De his duobus, Prov. 30. *Leo fortissimus bestiarum*, ecce primum; *ad nullum pavebit occursum*, ecce secundum. Quarto confidentia in securitate. Prov. 28. *Iustus quasi leo confidens erit*. Quinto benignissimus valde, sicut di-

citur in legenda sua. Sexto ferarum timor in terribilitate: leo enim in rugitu suo terret feras; et iste haereticos, et carnales terruit rugitu praedicationis. Amos 3. *Leo rugiet: et quis non timebit?* Septimo prudentia in vestigiorum suorum occultatione: occultavit enim opera per bonam intentionem. Matth. 15. *Attendite ne iustitiam vestram etc.* Tertium nota ibi, *Et favus mellis*. Quadrupliciter favus mellis fuit in ore eius. Primo sanctarum Scripturarum expositio. Prover. 18. *Mellis favus verba composita* Secundo mentis devotio. Prov. 23. *Comede, fili mi, mel, et favum dulcissimum*. Tertio dulcis allocutio. Cant. 4. *Mel, et lac sub lingua tua*. Quarto divinitatis fruitio. Prov. 15. *Sicut qui mel multum comedit.*

Moraliter nota, illa septem quae dicta sunt de leone, et quatuor de favo, sunt necessaria cuilibet iusto. Debet enim quilibet studere quod habeat rectam intentionem in operatione, sanctum rugitum in oratione, pietatem in compassione, magnanimitatem in arduorum aggressione, securitatem sine malo timore, fortitudinem in perseverantia, nobilitatem in bonis moribus, verbum Dei in ore, devotionem in corde, dulcem allocutionem in lingua, perfruitionem divinitatis in oratione aeternitatis; ad quam nos perducat. Amen.

SERMO XLV.

IN EODEM FESTO EX EPISTOLA.

« Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit » Deo (1) ».

(1) Quaere in festo sancti Nicolai.

SERMO XLVI.

IN FESTO SANCTI GEORGII EX EVANGELIO.

Si quis vult venire post me, abneget semetipsum etc. Lucae 9. Duo facit Dominus in his verbis. Primo ad eundum post se invitat; secundo, quae sunt necessaria ad hoc, demonstrat.

Circa primum est euntium post eum paucitas; secundum arbitrii libertas; tertium magna Domini bonitas. Primum ibi, *Si quis*; quasi dicat, rarus est qui velit. Bernardus: « Quam pauci sunt, Domine Iesu, qui post » te venire velint! quamquam nonnulli qui ad te veni» re velint ». Secundum ibi, *Tollat*; quasi dicat, in voluntate hominis est ire, et non ire: quia si facit quod in se est, habilitando se, Deus facit quod in se est, gratiam infundendo. Eccli. 15. *Apposuit tibi bonum, et malum etc.* Tertium ibi, *Post me.* Magna prorsus bonitas, quia omnes voluit facere de familia sua, et post se ducere. Ioan. 5. *Eum qui venerit ad me, non eiiciam foras*: Non sic reges, et principes mundi.

Circa secundum sciendum, quod tria sunt necessaria euntibus post Christum. Primum est propriae voluntatis abnegatio; secundum carnis mortificatio; tertium Christi imitatio. Primum ibi, *Abneget semetipsum,* idest propriam voluntatem; secundum ibi, *Tollat crucem suam*, idest carnis mortificationem; tertium ibi, *Sequatur me.*

Circa primum sciendum, quod maxime propter tria oportet nos relinquere propriam voluntatem. Primo quia confundit; secundo quia in manum inimicorum adducit; tertio quia abnegatio propriae voluntatis de inferno eripit. De primo, Osee 10. *Confundetur Israel a voluntate sua.* De secundo, Eccli. 18. *A voluntate tua avertere*: et

post: *Faciet te in gaudium etc.* De tertio, Bernardus: « Tolle propriam voluntatem, et non erit infernus ».

Circa secundum sciendum, quod crucem debemus tollere in corde, ut de ea semper cogitemus; in fronte, ut de ea gloriemur; in toto corpore, ut mortificemur. De primo, Heb. 3. *Recogitate eum qui adversus semetipsum talem sustinuit contradictionem etc.* De secundo, Galat. 3. *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi etc.* De tertio ibidem: *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt etc.* II. Cor. 4. *Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes etc.*

Circa tertium sciendum quod in tribus maxime debemus eum imitari, in caritate, humilitate, et benignitate. De primo, Ioan. 11. *Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem.* De secundo, Matth. 12. *Discite a me, quia mitis sum etc.* De tertio, Eph. 5. *Estote invicem benigni, donantes vobis invicem, sicut Christus donavit vobis etc.* Rogemus etc.

SERMO XLVII.

IN FESTO SANCTI MARCI EX EVANGELIO.

Pater meus agricola est. Ioan. 15. Iesus dicit Patrem suum agricolam, quia colit multiplicem agrum. Quatuor sunt agri; mundus, Christus, iustus, et caelestis paradisus. De primo, Matth. 13. *Ager est mundus.* De secundo, Psal. 49. *Pulchritudo agri mecum est.* De tertio, Prov. 2. *Diligenter exerce agrum tuum*, idest temetipsum: loquitur de viro iusto. De quarto, Prov. 31. *Consideravit agrum, et emit ipsum.* Augustinus: « Inardescamus, obsecro, ad possidendum agrum illum, ubi tanta pulchritudo est ».

Primum agrum, idest mundum, colit iste agricola qua-

tuor modis. Primo, diversa semina, idest multiplices creaturas, in eo seminando. Secundo, eadem semina, et creaturas multiplicando. Tertio ne sata, idest creaturae, deficiant, conservando. Quarto, zizania supernascentia extirpando. De primo, Matth. 20. *Seminavit bonum semen in agro suo*. De secundo, Genes. 1. *Germinet terra herbam virentem etc.* De tertio, Ioan. 1. *Quod factum est, in ipso vita erat*. Sap. 11. *Quomodo aliquid potest permanere, nisi tu voluisses?* De quarto, Matth. 13. *Colligite primum zizania etc.* Primum facit in opere creationis, secundum in opere propagationis, tertium in opere gubernationis, quartum in opere retributionis.

Agrum secundum, idest Christum, colit similiter quatuor modis. Primo, omnia virtutum semina in eo seminando; secundo, gratiarum aquis irrigando; tertio, ipsum fodi permittendo. Quarto, fimum sputorum, et opprobriorum poni dimittendo. De primo, Gen. 27. *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni etc.* De secundo, Gen. 2. *Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita*. Christus quidem dividitur in quatuor capita, quia *de plenitudine eius omnes accepimus*. Ioan. 1. *Vidimus gloriam eius etc*. De tertio, Psal. 21. *Foderunt manus meas etc.* De quarto, illud Psal. 68. *Infixus sum in limo profundi*: et Thren. 2. *Saturabitur opprobriis*.

Agrum tertium, idest iustum, colit similiter quatuor modis. Primo fructificationem vitiorum extirpando: secundo, aratro contritionis scindendo; tertio, semina virtutum seminando; quarto, aquis lacrymarum irrigando. De primo Boetius: « Qui serere volet ingenuum agrum, » liberet arva fructibus ». De secundo, et tertio, Is. 28. *Numquid arabit arans?* et post: *Seret gith, et cyminum*. De quarto, Eccli. 24. *Rigabo hortum meum*.

Agrum quartum, idest paradisum, colit quatuor modis. Primo, malas herbas extirpando, idest daemones. Se-

cando, arbores pulcherrimas, idest ordines Angelorum, in eo plantando. Tertio, flores pulcherrimos, idest lilia virginum, et rosas martyrum, et violas confessorum, in eo plantando. Quarto, fluminibus gaudiorum irrigando. De primo, Apoc. 12. *Proiectus est draco ille magnus etc. Propterea laetamini caeli etc.* De secundo, Ezech. 31. *Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei.* De tertio, Cant. 2. *Flores apparuerunt in terra nostra.* Cant. 4. *Dilectus meus, qui pascitur inter lilia.* De quarto, Ezech. 45. *Ecce aqua redundat etc.*

Primus fluvius est gaudium de creatura corporali; secundus de societate Angelorum; tertius de Christo homine; quartus de gloria divinitatis; et istud non potest transmeari, quia infinitum est etc. Rogemus etc.

SERMO XLVIII.

IN EODEM, EX EVANGELIO.

In domo Patris mei mansiones multae sunt. Ioan. 16. Domus ista est vita aeterna. Psal. 121. *In domum Domini laetantes ibimus.* In hac domo possumus distinguere sex mansiones. Tres sunt Angelorum, et tres sanctorum.

In prima mansione stat superior hierarchia, quae continet tres cameras. In prima calor, in secunda splendor, in tertia quies: quia in prima Seraphim, in secunda Cherubim, in tertia Throni. In secunda mansione stat media hierarchia, quae continet tres cameras. In prima exhibetur Regi reverentia, in secunda dantur Regis imperia, in tertia sunt milites qui exercent praelia. In prima Principatus, qui docent reverentiam; in secunda Dominationes, quae distribuunt dominia; in tertia Potestates, quae arcent potestates aereas. In tertia mansione est tertia hierarchia, quae continet tres cameras. In prima declaratur Regis maiestas; in secunda revelantur

eius secreta; in tertia nuntiatur eius voluntas. In prima sunt Virtutes, quae miracula faciunt; in secunda Archangeli, qui maiora secreta praedicant; in tertia Angeli, qui Dei voluntatem nuntiant hominibus. Istae sunt mansiones Angelorum.

Sunt ibi et mansiones sanctorum. In prima stant milites, quorum fortitudine Ecclesia defendatur; in secunda sapientes, quorum consiliis gubernatur; in tertia domicelli et domicellae, quorum pulchritudine decoratur. In prima sunt martyres, in secunda confessores, in tertia virgines. In prima mansione militum sunt tres camerae. Alii enim pugnant pro amore Regis, alii pro defensione Regis, alii pro zelo iustitiae. Quidam enim sunt martyres pro fide, quidam pro doctrina, quidam pro iustitia. Primi mortui sunt pro Christi amore, ut Stephanus, et alii plures; isti pertinent ad Seraphim: quidam pro doctrina, ut Prophetae; isti pertinent ad Cherubim: quidam pro iustitia, ut Ioannes Baptista, et plures alii; isti pertinent ad Thronos, ad quos pertinet iustitia. In secunda mansione continentur similiter tres mansiones. Confessorum enim quidam sunt religiosi, quidam praelati, quidam coniugati. Primi pertinent ad Principatus, secundi ad Dominationes, tertii ad Potestates. In tertia autem mansione sunt similiter tres camerae. Virgines enim quaedam sunt mulieres, quidam homines, et quidam pueri: mulieres, ad Virtutes, homines ad Archangelos, pueri ad Angelos pertinent. Videat quilibet in quo ordine est, et quam cameram habebit in caelo.

Sunt autem sex quae nos debent movere ut curramus ad domum istam. Primo magnitudo. Baruc. 3. *O Israel, quam magna est domus Dei!* Secundo pulchritudo. Psal. 23. *Domine, dilexi decorem domus tuae, et locum habitationis tuae.* Tertio abundantia gloriae. Psal. 111. *Gloria, et divitiae in domo eius.* Quarto laetitia. Psal. 121. *In domum Domini laetantes ibimus.* Quinto laus continua. Psal.

83. *Qui habitant in domo tua, Domine, in saecula saeculorum laudabunt te.* Sexto aeternitas. II. Cor. 5. *Domum habemus non manufactam, aeternam in caelis etc.*

SERMO XLIX.

IN FESTO SANCTI IOANNIS ANTE PORTAM LATINAM EX EVANGELIO.

Vidit illum discipulum quem diligebat Iesus. Ioan ult. Commendatur in hoc Evangelio B. Ioannes a sex. Primo ab humilitate ibi, *Discipulum*; secundo a Dei caritate ibi, *Quem diligebat*; tertio a Dei familiaritate ibi, *Qui recubuit*; quarto ab amoris suavitate ibi, *Sic eum volo manere*, hoc est sine martyrio transire; quinto a sapientiae profunditate ibi, *Qui testimonium perhibet de his*, scilicet tam profundis; sexto a testimonii veritate ibi, *Et scimus quia verum est testimonium eius.*

Moraliter vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, qui dilexit lectiones quas ipse docuit. Sunt autem novem quae Scriptura docet nos facere. Primum, a malo discedere. Deuter. 4. *Discam timere Deum.* In timore autem Domini declinatur a malo, sicut dicitur Eccl. 1. Secundo de malis praeteritis iustitiam facere. Is. 26. *Misereamur impio, et non discet iustitiam.* Gregorius. « Iustus » debet discere eius iustitiam ». Tertium bonum cognoscere. Deut. 6. *Discite ea*: loquitur de mandatis. Quarto in bono delectari. Prov. 5. *Discite sapientiam*, quae est cognitio cum gustu. Quinto bene operari. Is. 1. *Discite bene facere.* Sexto in omnibus bene conversari. Eccli. 16. *Audi me, fili, et disce disciplinam sensus.* Septimo in omnibus operibus rectam intentionem habere. Sap. 9. *Quae tibi placent, didicerint homines.* Octavo in omnibus bonis humiliari. Matth. 11. *Discite a me, quia mitis sum.* Nono, regno Dei approximari. Matth. 23. *Ab arbore fici discite*

parabolam. Ista novem sunt necessaria, et sufficiunt ad salutem. Primo necesse est ut quis a malo recedat; secundo ut paenitentiam agat; tertio quod bonum faciendum cognoscat; quarto quod bonum ipsum sibi sapiat; quinto quod bonum cognitum faciat, sexto quod bene exterius conversetur; septimo quod in omnibus bonam intentionem habeat; octavo quod de bonis non superbiat; nono quod mercedem de istis omnibus accipiet, ne deficiat, recogitet. Beatus iste discipulus qui ista didicerit. Psal. 93. *Beatus homo quem tu erudieris Domine, et de lege tua docueris eum.*

SERMO L.

IN FESTO SANCTI BARNABAE APOSTOLI EX EPISTOLA.

Barnabas erat vir bonus, plenus Spiritu sancto. Act. 11. Duo sunt necessaria homini, interior perfectio, et exterior conversatio. Primum propter se, secundum propter proximum. Interior perfectio consistit in duobus, scilicet in cognitione veritatis, et dilectione bonitatis. Primum est perfectio intellectus, secundum perfectio affectus. Exterior conversatio consistit in duobus, scilicet in actuum utilitate, et morum gravitate. Haec quatuor dicuntur in his verbis ad commendationem beati Barnabae. Intellectus illuminatio, affectus inflammatio, actuum utilitas, et morum gravitas. Primum ibi, *Plenus fide.* Fides est lumen intellectus. Augustinus: « Fides est illuminatio veritatis, qua quis illuminatur a prima luce » ad videndum spiritualia ». Secundum ibi *Plenus Spiritu sancto.* Spiritus sanctus dicitur amor, et donum, in quo omnia dona donantur; sicut dicit Augustinus. Recte dicitur plenus Spiritu sancto, quia plenus caritate. Roman. 5. *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris.* Ter-

tium ibi, *Vir sapiens*, gravis, non puer levis. Psal. 34. *In populo gravi laudabo te*. Quartum notatur ibi, *Bonus*. Bonum est, sicut dicit Dionysius, diffusivum sui : unde per hoc notatur utilitas actionis, in qua homo se effundit: dicitur enim bonum dupliciter, essentialiter, et per participationem. Primum de creatore tantum. Matth. 19. *Unus est bonus Deus* : solummodo dicitur de creatore : Bonum per participationem dicitur de creatura; sex modis. Primum bonum vere, idest rei, secundum quod est. Secundum bonum ex genere, seu essentia respectu finis. Tertium bonum actionis ex debita circumstantia ad finem tamen in se. Quartum bonum actionis hominis. Quintum bonum gratiae , idest meriti. Sextum bonum gloriae. Haec omnia bona habuit beatus Barnabas: unde proprie est dictus *bonus vir etc*. Rogemus etc.

SERMO LI.

IN FESTO S. IOANNIS BAPTISTAE EX EVANGELIO.

Quis putas puer iste erit? Lucae. 1. Et potest responderi interrogationi, quia sponsus speciosus, et gratiosus, et gloriosus. Sponsus speciosus propter virginitatis candorem, martyrii ruborem, et admirabilem circa Christum pulchritudinem , et similitudinem , et figurationem. De primo, Lucae 1. *Puer erat in deserto*. De secundo, Matth. 6. *Misso spiculatore, fecit amputari caput Ioannis*. Tertio quod tantam habuit similitudinem cum Christo , quod fuit creditus Christus. Luc. 3. *Existimante autem omni populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse esset Christus*. Ergo speciosus.

Est et gratiosus propter utilitatem. Sanctus enim fuit, quia plenus Spiritus sancti gratia. Lucae 1. *Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae*. Quia vestitus

nimia vestimentorum duritia. Lucae 1. *Erat Ioannes vestitus de pilis camelorum.* Quia praeditus nimia abstinentia. Lucae 1. *Esca eius erat locusta etc.* Humilis fuit in baptizatione. Matth. 3. *Ego a te debeo baptizari etc.* In sua pharisaeis responsione. Ioan. *Ego vox clamantis in deserto etc.* In discipulorum eruditione. Ioan. 3. *Illum oportet crescere, me autem minui etc.* Utilis fuit in baptizando. Matth. 3. *Tunc exibant ad eum omnes . . . et baptizabantur ab eo.* Praedicando, et conversando. De his duobus Ioan. 5. *Ille erat lucerna ardens* per exemplum, *lucens* per verbum.

Item fuit gloriosus per dignitatem, quae apparet propter novem. Primo quia antea est prophetatus. Malach. 3. *Ecce ego mitto Angelum meum.* Secundo quia ab Angelo nuntiatus. Luc. 1. *Elisabeth uxor tua pariet tibi filium.* Tertio quia miraculose generatus. Lucae 1. *Et non erat eis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis.* Quarto quia in utero sanctificatus. Luc. 1. *Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae.* Quinto quia cum multis miraculis natus. Luc. 1. *Apertum est autem illico os eius, et prophetavit.* Sexto quia ante Dominum. Matth. 11. *Hic est de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum.* Septimo quia praecursor Regis. Luc. 1. *Ipse praeibit ante illum.* Octavo quia baptizavit Christum. Matth. 3. *Venit Iesus a Galilaea in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo.* Nono quia testis lucis. Ioan. 1. *Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.*

Moraliter autem si quis vult venire ad gloriam aeternitatis, necesse est ut studeat esse puer, idest purus. In tribus necessaria est puritas. Primo in corde, secundo in ore, tertio in manu. Puritas cordis est voluntatis. De primo, Iac. 4. *Purificate corda duplices animo.* De secundo, Proverb. 15. *Sermo purus pulcherrimus.* De tertio, I. Tim. 2. *Lavantes puras manus etc.* Rogemus etc.

SERMO LII.

IN FESTO SS. IOANNIS ET PAULI EX EPISTOLA.

Propter te mortificamur tota die, aestimati sumus sicut oves occisionis. Rom. 8. In verbis istis quinque notantur. Primo recta sanctorum intentio ibi, *Propter te*, non propter inanem gloriam, sicut hypocritae. Matth. 11. *Exterminant facies suas, ut videantur ab hominibus.* Secundo eorum mortificatio ibi, *Mortificamur*. Mortificantur autem sancti multis modis. Primo cum vitiis seipsos macerando. Colos. 3. *Mortificate membra vestra.* Secundo carnem spiritui subiiciendo. Rom. 8. *Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Tertio se Christi passioni configurando. II. Cor. 3. *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes.* Quarto detractionum malignitatem tolerando. Psal. 108 ubi loquitur de detractore: *Conpunctum corde mortificare.* Quinto inimicorum persecutiones sustinendo. Psal. 36. *Considerat peccator iustum, et quaerit mortificare.* Tertio mortificationis continuatio ibi, *Tota die*, hoc est usque ad finem; non sicut illi de quibus dicitur. Gal. 5. *Sic stulti estis, ut cum spiritu caeperitis, nunc carne consumamini?* Quarto eorum ab impiis irrisio ibi, *Aestimati sumus sicut oves occisionis.* Ovis occisa tota est utilis. Est enim utilis pellis ad vestiendum, caro ad victum; fibrae ad musicum instrumentum. Quinto ex magna mortificatione utilitatis consecutio ibi, *Occisionis.* Est enim utilitas in pelle propter pauperum subventionem. In carne, carnalis proximorum mortificatio. Gal. 5. *Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, et concupiscentiis.* Fibrae sunt potentiae animae, ex quibus fit musicum instrumentum ad laudandum Deum. Ephes. 5. *Can-*

tantes, et psallentes in cordibus vestris Deo. Haec omnia convenire possunt istis gloriosis Sanctis etc.

SERMO LIII.

IN FESTO SS. APOSTOLORUM PETRI, ET PAULI.

Sol vertetur in tenebras, et luna in sanguinem. Ioel. 3. Possunt haec verba exponi de beatorum Apostolorum Petri, et Pauli festivitate. Per solem intelligitur Petrus, per lunam Paulus Gen. 1. *Fecit Deus duo magna luminaria etc.*

Significat autem sol Petrum propter tria: quia sol est fons splendoris, fornax ardoris, et causa generationis. Fons splendoris fuit in cognitione, fornax ardoris in amore, causa generationis in praedicatione. De primo, Matth. 15. *Beatus es Simon Bariona etc.* De secundo, Ioan. ult. *Domine, tu scis quia amo te.* De tertio, Lucae 5. *Ex hoc eris homines capiens.* Quot homines caepit, tot filios Domino generavit. Propter primum dictus est Petrus, idest cognoscens. Propter secundum dictum est Simon, idest obediens: mandatum enim spiritualiter datum, cui est obediendum, est obedientia. Ioan. 15. *Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem.* Propter tertium dictum est Cephas, idest caput Ecclesiae, cuius generationis causa fuit praedicando. De isto sole dicitur. Eccli. 43. *Sol in aspectu annuntians in exitu etc.* Conversus fuit sol iste in tenebras tripliciter. Culpae in negatione. Marc. 14. *Tunc caepit abnegare, et detestari, quia non novi hominem.* Maestitiae in ploratione. Matth. 26. *Egressus foras, flevit amare.* Paenae in passione. Ioan. 21. *Cum senueris, alius praecinget te, et ducet quo tu non vis.*

Paulus dicitur luna similiter propter tria, quia lux noctis, fons roris, et causa frigidationis. Lux noctis, er-

roris tenebras illuminando. Rom. 3. *Abiicite opera tenebrarum etc.* Patet per diversas epistolas suas quam diversos errores expulerit. Fons roris, gratiam praedicando. Eph. 2. *Gratia enim estis salvati.* Patet quasi in omnibus verbis suis gratiam praedicando. Causa frigidationis, virginitatem commendando. I. Cor. 7. *De virginibus autem praeceptum Domini non habeo, consilium autem do*, et cetera per totum. Item fuit luna in se, tenebras noctis, et erroris expellendo. Fons roris gratiam suscipiendo. I. Cor. 15. *Gratia Dei sum id quod sum.* Causa frigidationis, virginitatem, vel castitatem conservando. I. Cor. 7. *Volo autem omnes homines esse sicut meipsum etc.*, loquitur de castitate. Item. Eccli. 43. *In omni tempore suo etc.* Ista luna versa fuit in triplicem sanguinem, homicidii in Stephani lapidatione: Actuum 22. *Et cum effunderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam, et consentiebam, et custodiebam vestimenta interficientium illum*: In sua flagellatione: I. Cor. 11. *Ter virgis caesus sum:* et in capitis abscissione, ut patet in legenda sua. Moraliter sol intellectus, luna voluntas. Sol, idest intellectus, convertitur in tenebras erroris; luna, idest voluntas, in sanguinem peccati etc.

SERMO LIV.

IN COMMEMORATIONE S. PAULI.

Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi de reliquo reposita est mihi corona iustitiae. II. Tim. 3. In istis quatuor clausulis quatuor notantur in beato Paulo ad commendationem ipsius. Primum est probitas ibi, *Bonum certamen certavi*; secundum velocitas ibi, *Cursum consummavi*; tertium fidelitas ibi, *Fidem servavi*; quartum dignitas ibi, *De reliquo reposita est mihi corona iustitiae.*

Circa primum sciendum est, quod triplex certamen beatus Paulus habuit. Primum hostile paganorum. I. Cor. 15. *Adversus bestias pugnavi Ephesi.* Secundum civile Iudaeorum. I Thess 2. *Sicut et ipsi a Iudaeis, qui et Dominum occiderunt Iesum, et prophetas, et nos persecuti sunt.* Tertium intestinum falsorum christianorum. II. Cor. 11. *Periculis in falsis fratribus.*

Circa secundum sciendum, quod triplicem cursum consummavit. Cucurrit enim primo, in mundo praedicando. Gal. 1. *Contuli cum eis Evangelium, ne forte in vanum currerem etc.* Secundo, in caelo conversando. Philip. 3. *Nostra conversatio in caelis est.* II. Cor. 11. *Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim (sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit) raptum huiusmodi usque ad tertium caelum.* Tertio, in paradiso contemplando. Ibidem: *Scio hominem, quoniam raptus est in paradisum.*

Circa tertium sciendum est, quod in tribus maxime apparuit, et servavit fidem. Primo, se totum in servitium Dei sui exponendo. Galat. 2. *Mihi vivere Christus est, et mori lucrum.* Secundo, regnum eius fortiter augmentando. Rom. 15. *Usque in Illyricum replevi Evangelium Christi.* Tertio, omnia ei attribuendo. I. Cor. 15. *Gratia Dei sum id quod sum.*

Circa quartum sciendum est, quod beatus Paulus meruit coronam auream, et aureolam. Auream pro labore caritatis. I. Cor. 9. *Omnis quidem qui in agone contendit.... illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam etc.* Aureolam meruit triplicem, virginitatis, martyrii, et praedicationis. Prima est meritum concupiscibilis; secunda, irascibilis; tertia, rationalis etc. Fuit enim ipse virgo, sicut dicitur. I. Cor. 7. *Volo omnes homines esse sicut me ipsum.* Fuit praedicator: unde II. Tim. 1. dicitur magister gentium: *In quo positus sum ego praedicator, et Apostolus, et magister gentium in fide, et veritate.* Fuit et martyr, sicut patet in lege nda sua.

Nos quoque si bonum certamen certaverimus, pervoniemus ad coronam aeternam. De qua corona require in festo sancti Stephani etc.

SERMO LV.

DE BEATA MARGARITA.

Inventa una pretiosa margarita, abiit, et vendidit omnia quae habuit, et emit eam. Matth. 13. In his verbis tria dicuntur. Primum margaritae inventio: secundum margaritae commendatio; tertium eiusdem margaritae emptio. Primum ibi, *Inventa*; secundum ibi, *Pretiosa*; tertium ibi, *Vendidit omnia etc.* Per margaritam istam intelligitur Dei Filius. Dicitur autem Christus margarita propter quinque. Primo quia parvus per humilitatem. Matth. 11. *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde etc.* Secundo candidus propter puritatem. I. Pet. 2. *Qui peccatum non fecit.* Tertio quia solidus per sanctitatem. Daniel. 9. *Ungatur Sanctus sanctorum.* Pretiosus per deitatem. Rom. 9. *Qui est super omnia Deus benedictus in saecula.* Quinto, rore caeli conceptus, idest operatione Spiritus sancti. Lucae 1. *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est* Talis margarita est lapis parvus, invenitur in profundo maris, in ventre piscis, et in mensa campsoris. In his tribus locis consuevit inveniri margarita: sic Christus invenitur in mari, idest Maria, per incarnationem. *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*: Luc. 1. In pisce, idest in Christo homine per unionem. II. Cor. 5. *Deus erat in Christo.* In altari, per sacramenti transubstantiationem. Ioan. 6. *Ego sum panis vivus etc.* Ps. 22. *Parasti in cospectu meo mensam.* De quinque primo dictis de hoc lapide Christo dicitur. Hebr. 7. *Talis decebat ut esset nobis Pontifex, sanctus* quo ad soliditatem, *innocens* quoad humilitatem, *impollutus* quo-

ad puritatem, *segregatus a peccatoribus* quo ad conceptionem, quia non sicut alii peccatores ex peccato conceptus; *excelsior caelis factus,* quo ad pretiositatem deitatis.

Circa secundum nota, quod haec margarita est pretiosa propter tria. Primo propter pretiositatem albedinis. Heb. 1. *Qui cum sit splendor gloriae, et figura substantiae eius etc.* Secundo propter utilitatem, quia omne malum expellit: liberat enim ab omni malo, et omne bonum inducit. Sap. 7. *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa etc.* Tertio propter incorruptionis aeternitatem. Sap. 8. *Clara est, et quae numquam marcescit sapientia.*

Circa tertium sciendum, quod margarita emitur triplici denario, scilicet aeneo, argenteo, et aureo. Aeneus est substantia mundi, argenteus corpus, aureus anima. Aeneo emit qui dat divitias pro ista margarita; argenteo, qui dat corpus; aureo, qui dat animam. Primum fit per renuntiationem divitiarum: secundum per corporis mortificationem; tertium per propriae voluntatis abnegationem. De primo, Matth. 9. *Qui non renuntiaverit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus.* De secundo, et tertio, Lucae 16. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum,* quo ad propriae voluntatis abnegationem, *et tollat crucem suam,* per corporis mortificationem.

Possunt autem exponi de ista Beata, quae fuit pretiosa margarita, propter speciositatem virginitatis, propter praedicationis utilitatem et propter insuperabilem soliditatem; quam invenit mercator caelestis, et emit sanguine suo Christus Deus noster, qui est benedictus in saecula. Amen.

SERMO LVI.

IN FESTO SANCTAE MARIÆ MAGDALENAE.

Arcum meum ponam in nubibus caeli, et erit signum faederis inter me et terram. Genes. 9. Possunt haec verba exponi de beata Maria Magdalena, quae intelligitur per arcum caelestem propter tria: ratione formae, ratione finis, ratione materiae. Est enim materia arcus nubes aquosa radiis solis percussa. Nubes aquosa, Maria lacrymosa. Lucae 8. *Lacrymis caepit rigare pedes eius.* Sol Christus, radius gratia Christi, quae nubem aquosam percussit cum Mariae lacrymanti gratiam infudit. Ratione formae: est enim triplex, cerulea, rubea, et versus terram tenet brachia extensa. Color ceruleus est Mariae humilitas, rubeus caritas. De primo ibi, *Stetit retro secus pedes Domini.* De secundo ibidem, *Quoniam dilexit multum.* Brachiorum usque ad terram extensio est magna quam habet ad peccatores misericordia Est enim ipsa sancta interventrix peccatorum, et advocatrix eorum: didicit enim ex experientia peccatorum misereri. Prov. ult. *Manum suam operuit inopi*, idest peccatori, *et palmas suas extendit ad pauperem.* Ratione finis: est enim triplex finis eius. Primo praeteritum iudicium, per aquam significatum; secundo futurum iudicium, per ignem praenuntiatum. Tertium pactum quod est inter Deum et terram demonstrare, quia de caelo extendit brachia sua ad terram. Primum in colore ceruleo; secundum in rubeo; tertium in viridi. Sic beata Maria Magdalena est signum duplicis iudicii in peccatore paenitente: unius quod fit per aquam lacrymarum, alterius quod fit per ignem compunctionis. De utroque. Psal. 65. *Transivimus per ignem, et aquam; et eduxisti nos in refrigerium.* Item est signum pacti inter Deum et terram, idest peccatores. Est autem

signum septemplicis faederis inter Christum et peccatorem. Primum, quia benigne recipit peccatores, qui ad Deum confugiunt; secundum, quia multum se familiarem eis exhibet; tertium quia eos qui irrident confundit; quartum, quia pro eis advocat; quintum, quia eorum fidem multum commendat; sextum, quia omnia peccata dimittit; septimum, quia eis dulciter loquitur. Haec septem nota in Evangelio per ordinem. Primo in hoc quod eam in nullo increpavit, contra nequitiam hypocritarum, qui videntur coupeccatores fulminare. Secundo in hoc quod dedit pedes ad osculandum, ibi, *Et osculari pedes eius.* Tertio in hoc quod pharisaeum, qui eam despiciebat, confundit, ibi, *Simon, habeo tibi aliquid dicere.* Quarto in hoc quod eam bonam, conferendo, et laudando probavit, ibi, *Haec autem ex quo intravi, non cessavit osculari pedes meos etc.* Quinto ibidem, *Mulier, fides tua te salvam fecit...*

Currant ergo omnes peccatores ad fontem benignitatis etc.

S E R M O LVII.

IN FESTO S. IACOBI
EX EVANGELIO.

Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Matth. 20. Per calicem intelligitur passio Christi. Matth. 26. *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste.* Calix iste est calix amaricans, inebrians, et sanans. De primo, Psalm. 68. *Dederunt in escam meam fel.* De secundo, Psal. 22. *Calix meus inebrians quam praeclarus est!* De tertio, Psalm. 115. *Calicem salutaris accipiam.*

Fuit autem amaricans, quia calix aceti, myrrhae, et fellis. Ista tria dederunt ei bibere. Tria autem fecerunt passionem Christi amaram. Primum est, quia passus est ab impiis. Marc. 14. *Filius hominis tradetur in manus*

peccatorum. Secundo quia pro beneficiis. Ioan. 8. *Multa bona opera operatus sum in vobis : propter quod horum vultis me lapidare ?* Act. 8. *Qui pertransivit benefaciendo etc.* Tertio quia in membris mundis. I. Pet. 2. *Qui peccatum non fecit:* non enim habuit membra corrupta, et mortificata per peccatum.

Item est calix inebrians tripliciter. Primo praesentium oblivionem inducens. Thren. 3. *Ad te quoque perveniet calix* inebrians animam, divitias relinquendo, nudum Dominum sequendo. Secundo insensibilem ad dolorem reddens. Bernardus : « Considerate dolores Domini nostri, et levius dolores vestros portabitis ». Gregorius: « Si passio Domini ad memoriam reducatur, nihil est » adeo durum quod non aequo animo toleremus ». Hinc est quod sancti habitant in petris. Tertio animos nostros aptos ad bella faciens. II. Mach. 6. *Ostenderunt elephantis sanguinem uvae, et mori, ut animarent eos ad bellum.*

Item calix sanans a triplici morbo. Primo culpae contractae, Ephes. 2. *Eramus omnes filii irae*, per peccatum scilicet originale. Secundo culpae commissae. Is. 53. *Ipse attritus est propter peccata nostra* : et post : *Eius livore sanati sumus*. Tertio paenae inflictae. Is. 53. *Vere languores nostros ipse tulit etc.* De his tribus, I. Pet. 2. *Quia peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum*: peccata dicit in plurali, ubi nota originale, et actuale*: cuius livore sanati sumus*, quo ad paenae inflictionem. Rogemus ergo etc.

SERMO LVIII.

IN FESTO S. PETRI AD VINCULA.

Dirupisti Domine vincula mea : tibi sacrificabo hostiam laudis. Psal. 115. Satis patet quomodo possunt haec verba exponi de vinculis sancti Petri. Et notantur in his

verbis tria. Primo vinculorum eius disruptio ibi, *Dirupisti vincula mea*; secundo gratiarum actiones ibi, *Tibi sacrificabo hostiam laudis*; tertio divini nominis invocatio ibi, *Domine*.

Circa primum sciendum est, quod ligatus fuit tribus generibus vinculorum b. Petrus. Primo vinculis iniquitatis in negatione. Prov. 5. *Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur*. Matth. 26. *Antequam gallus cantet, ter me negabis etc.* secundo vinculis paenalitatum in corporis passione. Ioan. ult. *Cum autem senueris, alius cinget te, et ducet quo tu non vis*. Tertio vinculis materialibus in sui incarceratione. Act. 12. *Erat Petrus vinctus catenis duabus*. Vincula peccatorum suorum disrupit Christus gratiam conferendo. Matth. 26. *Respexit Iesus Petrum*, idest gratiam infudit. Vincula materialia disrupit Angelum transmittendo. Actuum 12. *Angelus autem Domini astitit*. Vincula paenalitatum disrupit, aeternam gloriam conferendo. Matth. 19. *Vos qui secuti estis me*, dixit Dominus Petro, *in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel*.

Circa secundum sciendum, quod sacrificavit ei triplicem hostiam. Primo hostiam contritionis. Psal. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum, et humiliatum Deus non despicies*. Secundo hostiam laudis. Psalm. 49. *Immola Deo hostiam laudis*. Tertio hostiam proprii corporis. Rom. 12. *Obsecro vos ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem etc.* Primo hostiam immolavit, amare flendo, sive plorando post Christi negationem. Matth. 26 *Egressus foras, flevit amare*. Secundo, laudando post suam de carcere liberationem. Act. 12. *Nunc scio quia misit Dominus Angelum suum, et eripuit me de manu Herodis*. Tertio, corpus Deo immolando in passione. Ioan. 13 *Animam meam pono pro te*.

Circa tertium sciendum, quod ipse invocavit nomen Domini Iesu tripliciter. Primo, praedicando. Act. 2. *Baptizetur unusquisque in nomine Domini nostri Iesu Christi.* Rom. 14. *Omnis quicumque invocat nomen Domini, salvus erit.* Secundo, orando. Matth. 14. *Salvos nos fac Domine: perimus.* Tertio, laudando. Act. 3. *Non est aliud nomen sub caelo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri.*

Est autem invocandum nomen Domini primo quia peccatores iustificat; secundo quia iustos vocatos salvat, et propter alia plura etc. (1).

SERMO LIX.

IN FESTO S. DOMINICI.

Sol illuminans per omnia respexit, et gloria Domini plenum est opus eius. Eccli. 42. Possunt haec verba de beato Dominico exponi: et notantur ibi duo. Primo beatus Dominicus laudatur ibi, *Sol illuminans.* Secundo eius opus, idest praedicatorum ordo commendatur ibi, *Et gloria Domini plenum est opus eius.*

Circa primum sciendum, quod b. Dominicus dicitur sol propter septem. Sol enim corporalis septem effectus exercet in corporibus, et sol typicus septem in spiritibus. Primus effectus est generatio, secundus vivificatio, tertius nutritio, quartus augmentatio, quintus perfectio, sextus purgatio, septimus renovatio. De his dicitur in una auctoritate: « Sol ad generationem sensibilium cor» porum committitur, et ad vitam ea nutrit, et auget, » et perficit, et purgat, et renovat ». Ista septem fecit b. Dominicus spiritualiter. Primo generavit praedicando, ut diceret cum Apostolo I. Cor. 4. *In Christo Iesu per*

(1) Quaere in sermone de Circumcisione Dom.

Evangelium ego vos genui: patet quod generavit Secundo, vivificavit, ad vitam gratiae reducendo. Iac. 5. *Si quis converti fecerit peccatorem ab errore vitae suae, salvabit animam eius a morte, et operiet multitudinem peccatorum:* patet quod reduxit de morte ad vitam. Tertio nutrivit, in statu gratiae conservando. I. Thess. 1. *Tamquam si nutrix foveat filios suos:* testatur quasi viderit eum, quanta benignitate fovebat quos generavit. Quarto augmentavit, de virtute in virtutem attrahendo. Ephes. 4. *Veritatem autem facientes, in caritate crescamus in illo per omnia qui est caput Christus.* Quinto perfecit, statum perfectionis instituendo. Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia quae habes, et da pauperibus: et veni et sequere me.* Sexto purgavit, omnia superflua, et minimas negligentias dure corripiendo. Ioan. 15. *Et omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.* Septimo renovavit, ad statum novitatis reducendo. Ephes. 4. *Renovamini spiritu mentis vestrae, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est.*

SERMO LX.

IN FESTO S. LAURENTII EX EPISTOLA.

Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in saeculum saeculi. II. Cor. 9. In his verbis notantur quinque ad commendationem b. Laurentii. Primo prudentia ibi, *Dispersit,* secundo largitas ibi, *dedit.* Sunt autem dispergendae divitiae. Primo quia si congregantur, sunt possessoribus suis in tormentum; secundo quia si congregatur, pereunt: tertio quia ducunt ad aeternum supplicium. De quibus tribus, Eccle. 5. *Divitiae congregatae in malum domini sui,* ecce primum: *pereunt enim,* ecce secundum; *in afflictione pessima,* ecce tertium. Afflictio enim mala est

cum congregantur, peior cum relinquuntur, pessima cum pro eis avari aeternaliter puniuntur. Iac. 5. *Agite nunc divites, plorate, et ululate in miseriis quae advenient vobis etc.* Congregare ergo stultitia est, sed dispergere est prudentia propter tria. Primo quia dispersae, sunt semina quae multiplicata resurgunt. Secundo quia vita aeterna acquiritur. De his duobus, Matth. 19. *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres . . . . . propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit.* Tertio quia non possunt amitti, eo quod in tuto loco sunt positae. Matth. 6. *Thesaurizate vobis thesauros in caelo etc.*

Secundo notatur largitas ibi, *Dedit.* Invitant autem ad dandum tria, Creator, creatura, et Scriptura. Creator, quia dedit caelum cum sideribus, terram cum bestiis, et arboribus, corpus cum sensibus, animam cum viribus, Filium cum tormentis, mundum cum elementis, Spiritum sanctum cum donis. Dicit Augustinus: « Erubescat homo avarus esse, cum tantam largitatem experitur Creatoris ». Invitat creatura, quia omnis creatura dat seipsam, et quicquid habet. Sol dat se totum, et lumen suum totum, terra similiter. Omnis ergo creatura invitat ad dandum. Invitat Scriptura, quae ex hoc tanta promittit. Matth. 7. *Date, et dabitur vobis.*

Tertio notatur fidelitas, ibi, *Pauperibus:* et fuit fidelitas dare pauperibus propter tria. Quia bona Ecclesiae sunt bona pauperum. Hieronymus: « Bona Ecclesiae bona pauperum sunt: quicquid praeter victum, vel necessaria reservasti, sacrilegium commisisti ». Secundo quia hoc praecepit Dominus, qui habet generale dominium in omnibus. Tertio quia ab eis non expectatur ulla retributio. De quibus duobus, Luc. 14. *Cum facis prandium, aut caenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque vicinos divites, ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat sibi retributio: sed . . . . voca pauperes, debiles, claudos, et caecos.*

Quarto nota ibi, *Iustitia eius manet in saeculum saeculi.* Consistit autem iustitia in tribus. Primo in rectae voluntatis conservatione propter se. Secundo in iustorum susceptione. Augustinus: « Iustitia est in miserendo mi» seris ». Tertio in iuris sui unicuique redditione. Isidorus: « Iustitia est virtus unicuique tribuendi ». De primo patet quomodo primum b. Laurentius conservavit, quia nulla peccata potuerunt eum a rectitudine removere. De secundo patet, quia thesaurum Ecclesiae dedit pauperibus. De tertio patet, quia reddit maioribus obedientiam, minoribus utilitatem, paribus aequalitatem.

Quinto notatur perseverantia ibi, *In saeculum saeculi.* Et fuit laudabilis perseverantia eius propter tria. Primo quia fuit flagellis probata; secundo fide consummata; tertio quia in igne fuit examinata: et ideo meruit pervenire ad vitam aeternam. Matth. 24. *Non qui inceperit, sed qui perseveraverit, hic salvus erit etc.*

SERMO LXI.

IN FESTO B. BERNARDI.

Aurum, et multitudo gemmarum, et vas pretiosum labia scientiae. Prov. 20. Possunt haec verba exponi de beato Bernardo: et commendatur hic ab utilitate praedicationis. Praedicavit autem tria principaliter, de Deo, de moribus et virtutibus, et de dulcedine contemplationis, et devotionis. Haec tria notantur in his verbis. Primum ibi, *Aurum*; secundum ibi, *Multitudo gemmarum*; tertium ibi, *Vas pretiosum labia scientiae.* Aurum fuit omnibus os eius de Deo loquendo; multitudo gemmarum de moribus, et virtutibus loquendo, de dulcedine contemplationis, et devotionis. Fuit ergo os eius vas pretiosum, os aureum, os gemmeum, et os pretiosum: quia per aurum intelligitur divinitas: ideo dicitur Cant. 5. *Caput illius aurum*

optimum. Gregorius: « Caput Christi est Deus; et caput » aureum : ergo aurum est divinitas ». Quod per gemmas intelligantur virtutes, habetur Apoc. 21. Ibi glossa per duodecim lapides intellexit duodecim virtutes. De tertio, Ierem. 51. *Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram*. Patet quomodo vino dulcedinis inebriavit totum mundum. Fuerunt ergo labia eius aurea, gemmea, et pretiosa. Vel aurum fuit beatus Bernardus per voluntatis sanctitatem; multitudo gemmarum per morum honestatem, et virtutum multiplicitatem; vas pretiosum per virginitatis puritatem. Haec tria cantantur de eo: *Beatus Bernardus quasi vas auri*, ecce aurum, *solidum*, ecce pretiosum ornamentum, *omnium lapidum pretiosorum*, ecce multitudo gemmarum.

Fuerunt autem in hoc novem gemmae, de quibus dicitur Ezech. 28. *Omnis lapis pretiosus operimentum, sardium, topatium etc.* Lapides isti significant novem ordines Angelorum, quibus fuit dotatus beatus Bernardus, quia habuit in se virtutes, et officia omnium ordinum Angelorum, sicut dicitur in libro ubi scribuntur acta eius etc.

SERMO LXII.

IN FESTO S. BARTHOLOMÆI.

Ficum meam decorticavit, albi facti sunt rami eius. Ioel. 1. Possunt haec exponi de beato Bartholomaeo, et passione ipsius; circa quam notantur tria. Primo passus describitur ibi, *Ficum meam*; secundo eius passio exprimitur ibi, *Decorticavit*; tertio ipsius praemium subiungitur ibi, *Albi facti sunt rami eius*. Intelligitur b. Bartholomaeus per ficum propter tria, quae sunt in ficu, scilicet lignum, folia, et fructus. In ligno intelligitur eius cordis sanctitas; in foliis, locutionis veritas; in fructibus, actuum eius suavitas. In ligno sunt tria, medulla, li-

gnum, et cortex. In medulla est candor; in ligno fortitudo; in cortice, utriusque conservatio. Sic tria sunt necessaria ad cordis suavitatem; scilicet candor fidei, sive sapientiae, quo ad rationalem; fortitudo spei, quo ad irascibilem; conservatio, quae est in caritate, quo ad concupiscibilem. De primo, Sap. 7. *Candor est lucis aeternae, et speculum sine macula.* De Secundo, Is. 30. *In silentio et spe erit fortitudo vestra.* De tertio, Rom. 8. *Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia? etc.* Ergo in ligno notatur cordis sanctitas, in foliis vero locutionis utilitas. Sunt autem tria in foliis, scilicet lacteitas in humore, viriditas in colore, et asperitas in palpatione; et significant tria quae sunt necessaria in locutione, scilicet puritas, delectabilitas, et utilitas. Puritas in veritate, delectabilitas in honestate, et utilitas in verborum bonitate. Lacteitas per candorem, scilicet puritatem; viriditas, quae est color delectabilis, propter delectabilitatem; asperitas significat utilitatem. Sicut enim blandus sermo est noxius, quia seducit; sic asper utilis, quia corrigit. Quod haec sint necessaria, patet. De primo, Prover. 15. *Purus sermo pulcherrimus etc.* De secundo, Prov. 16. *Favus mellis verba composita.* De tertio, Ephes. 4 *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat etc.* Sic ergo notatur in foliis locutionis utilitas, in fructu autem notatur actionis sanctitas. Considerantur autem tria in fructu, intus rubicunditas, extra viriditas, in gustu vero suavitas; et significant haec tria quae necessaria sunt ad salutem. Oportet enim quod actio fiat in caritate, quae intelligitur in rubore: in medietate, ut non accedat ad extrema, ne fiat plus vel minus; hoc intelligitur in viriditate: est enim viriditas color medius: item ut fiat in humilitate, quae intelligitur in nigredine: item ut fiat cum hilaritate, quae intelligitur in gustus suavitate. Haec sunt necessaria in actione. De primo 1. Corint. 16. *Omnia vestra in caritate fiant.* De secundo,

Rom 8. *Rationabile obsequium vestrum*, ne fiat scilicet plus, vel minus. De tertio, Luc. 17. *Cum omnia bene feceritis, dicite, quia servi inutiles sumus etc.* Gregorius: « Qui ceteras virtutes sine humilitate congregat, in ven» tum pulverem portat ». De quarto II. Cor. 8. *Non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.*

Haec omnia habuit beatus Bartholomaeus; et ideo congrue est significatus per ficum. Ergo passus describitur; sed in decoriatione passio exprimitur. Fuit enim ipse excoriatus propter tria. Primo, ut Deo tamquam verus agnus in holocaustum offerretur. Levit. 1. *Detractaque pelle hostiae, artus in frustra concident, et subiicient in altari ignem, strue lignorum ante composita etc.* Secundo ut ab omni humore exsiccaretur: sic decoriatur arbor ut siccetur. De hac ficu Matth. 7. *Numquid colligunt de tribulis ficus?* Item fuit excoriatus sicut serpens ut in aeternitate renovaretur. Matth. 10 *Estote prudentes ut serpentes.* Prudentia serpentis est corium deponere, ut renovetur. Praemium subiungitur ibi, *Albi facti sunt rami eius.* Rami animae memoria, intelligentia, et voluntas; rami vero corporis sensus corporis. Memoria dealbabitur per comprehensionem aeternitatis, intelligentia in cognitione omnis veritatis; voluntas in prefruitione omnis desiderabilis. Rami corporis, idest sensus, dealbabuntur, quia quilibet sanctus recipiet iucunditatem. Dealbari ergo potentias animae, et sensus corporis, nihil aliud est quam glorificari in receptione albae stolae. Apoc. 8. *Laverunt stolas suas, et candidas eas fecerunt in sanguine agni etc.* Ad quam perducat etc.

SERMO LXIII.

DE B. AUGUSTINO.

Profunda quoque fluviorum scrutatus est, et abscondita in lucem produxit. Iob. 28. Satis proprie conveniunt haec verba beato Augustino: et notantur hic duo. Primo secretorum perscrutatio; secundo eorum manifestatio. Primum ibi, *Profunda quoque fluviorum scrutatus est*; secundum ibi, *Et abscondita produxit in lucem.*

Circa primum sciendum, quod beatus Augustinus scrutatus est profunda quatuor fluviorum, Scripturae, creaturae, culpae, et gratiae. Scrutatus est autem profunda triplicis scripturae, scilicet philosophorum, haereticorum, et sanctorum. Propter primum fuit philosophus, propter secundum fuit haereticus, propter tertium fuit catholicus. De primo, Ierem. 2. *Quid tibi vis in via assyriorum, ut bibas aquam fluminum?* De secundo ibidem: *Quid tibi in via Aegypti, ut bibas aquam turbidam?* De tertio, Psal. 92. *Elevaverunt flumina, Domine, elevaverunt flumina vocem suam*, idest Scripturae. Quod scrutatus sit ipse libros philosophorum, dicit ipse in lib. Confess. ubi dicit, quod ab utroque doctore didicit omnes libros, et artes quas liberales vocant; quod libros haereticos, dicit ipse in eodem libro; quod catholicos, testatur ibidem. Scrutatus est quoque profunda triplicis creaturae, spiritualis, corporalis, et compositae, hoc est angelicae, humanae, corporeae. Primum patet in libro quem fecit de hierarchia angelica; secundum in libro de spiritu, et anima; tertium in libro Gen. ad litteram. Sic patet quod scrutatus est profunda fluminis creaturae. Dicitur autem creatura fluvius, quia fluit semper de esse ad non esse per corruptionem, et de non esse ad esse per generationem. Apoc. 17. *Aquae multae, populi*

multi. II. Reg. 14. *Omnes morimur, et quasi aqua dilabimur.* Scrutatus est etiam profunda tertii fluminis, idest culpae, et triplicis, scilicet originalis, actualis mortalis, et venialis. De primo dicit in Lib. I. Confer. De secundo, a secundo libro usque ad nonum. De tertio, in decimo libro. De his fluminibus dicitur in Psal. 136. *Super flumina Babylonis illic sedimus, et flevimus, dum recordaremur tui, Sion.* Item scrutatus est profunda quarti fluminis, hoc est gratiae triplicis, scilicet praevenientis, subsequentis, et perficientis: unde loquitur in libro de gratia de his omnibus. Similiter loquitur in Enchiridion de his fluminibus. Ioan. 8 *Qui credit in me, flumina fluent de ventre eius aquae vivae:* et sic commendatur hic a diligenti secretorum perscrutatione.

Secundo commendatur ab absconditorum manifestatione ibi, *Abscondita produxit in lucem,* scilicet cognitionis, abscondita Trinitatis, caelestis civitatis, et Scripturae veritatis. Primum patet in Lib. de Trinitate; secundum in libro de civitate Dei; tertium in expositione Isaiae, Ioannis, Canticorum, et Genesis, et aliorum multorum. Multa quoque alia abscondita produxit in lucem cognitionis, sicut patet in libris multis quos fecit etc.

SERMO LXIV.

IN DECOLLATIONE S. IOANNIS BAPTISTAE.

Iustus de angustia liberatus est. Prov. 11. Iustus dicitur B. Ioannes Baptista propter tria. Primo propter omnium virtutum possessionem; secundo propter carnis mortificationem; tertio propter liberam malorum correptionem. His tribus modis sumitur iustitia. De primo, Luc. 1. *Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae.* De secundo, Matth. 1. *Erat indutus de pilis camelorum.* De tertio, Matth. 3. *Genimina viperarum etc.* Marc. 6.

Ioannes arguebat Herodem. Fuit liberatus hodie a triplici angustia, scilicet carceris, corporis, et saeculi. De primo, Marc. 6. *Decollavit eum in carcere, et attulit caput eius in disco, et dedit illud puellae, et puella dedit matri suae.* De secundo, Psal. 142. *Educ de custodia animam meam.* Verbum potest esse beati Ioannis Baptistae. Rom. 7. *Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis huius?* De tertio, I. Ioan. ult. *Totus mundus in maligno positus est.* Ioan. 15. *In mundo pressuram habebitis.* Psal. 136. *Super flumina Babylonis, illic sedimus, et flevimus.*

Impius fuit Herodes specialiter propter tria in decollatione eius. Primo quia innocentem, et sanctum condemnavit. Marc. 6. *Sciens eum virum iustum, et sanctum, custodiebat eum, et multa audito eo faciebat, et libenter audiebat eum.* Secundo quia eum qui salutem suam procurabat, decapitavit. Ibidem: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Tertio quia caput prophetae Dei donavit pro uno saltu. Marci 6. *Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puellae: Pete a me quod vis etc.* Fuit autem traditus Herodes in triplicem angustiam beato Ioanne: in angustiam regni amissionis, incarcerationis, et aeternae damnationis. Tradit enim Iosephus quod parum post decollationem beati Ioannis, exercitus regis Archelai eum regno privavit, et captum ligavit, et postmodum cum Deus aeternis tormentis damnavit: ideo malum est esse impium. Prov. 16. *Impium quoque ad diem malum.* Sed pium est esse iustum. Prov. 10. *Iustitia vero liberabit a morte etc.*

SERMO LXV.

IN FESTO S. MATTHAEI APOSTOLI.

Vidit Iesus hominem sedentem in telonio, Matthaei nomine etc. Matth. 9. In isto Evangelio tria notantur. Primo magna Domini nostri Iesu Christi benignitas; secundo beati Matthaei sanctitas; tertio magna pharisaeorum caecitas. Magna Dei benignitas notatur in quinque. Primo in Matthaei sanctificatione; secundo in eius ad Apostolatum vocatione; tertio in familiari cum eo, et cum aliis publicanis comestione; quarto in pharisaeorum peccatorum confutatione; quinto in ipsius misericordiae commendatione. Magna enim benignitas fuit quod tam magnum peccatorem iustificavit, vel sanctificavit, quod ad Apostolatum vocavit, quod cum eo tam familiariter manducavit, quod pharisaeos, qui peccatores contemnebant, confutavit, quod tantum divinam misericordiam commendavit. Primum ibi, *Vidit.* Deus eum vidit quadruplici oculo, scilicet gratiam infundendo. Eccli. 11. *Est homo marcidus, egens recuperatione*: et post: *Oculus Dei respexit illum in bono:* quod totum satis bene exponitur de beati Matthaei vocatione. Secundum ibi, *Vocavit eum.* Is. 41. *Vocavi te, et non cognovisti etc.* hoc est, non cognoscebas, cum esses magnus peccator, et vocavi te ad Apostolatum. Tertium ibi, *Et factum est cum discumberet in domo.* Quartum ibi, *Non est opus valentibus medico, sed male habentibus*; quasi dicat, vos non me indigetis, quia vos sanos reputatis. Quintum ibi, *Euntes discite quid est quia misericordiam volo, et non sacrificium.*

Sanctitas Matthaei notatur similiter in quinque. Primo in omnium desertione; secundo, in veloci obedientia; tertio in Christi imitatione; quarto in hospitalitatis exhibitione; quinto in omnium peccatorum suorum mani-

festatione. Primum ibi, *Relictis omnibus*. Secundum ibi, *Surgens:* statim enim Domino praecipienti obedivit. Psal. 17. *In auditu auris obedivit mihi*. Tertium ibi, *Secutus est eum* imitando. Ephes. 5. *Imitatores Dei estote*. Hoc est totum bonum hominis, sicut dicit Augustinus, ut imitetur Christum, ut fugiat quae ipse contempsit, et eligat quae ipse elegit. Quartum ibi, *Fecit ei convivium magnum*. Heb. 11. *Hospitalitatis nolite oblivisci: per hanc enim quidam placuerunt Deo, Angelis hospitio receptis:* quanto magis recepto ipso Domino? Quintum ibi, *Publicanus Matthaeus nomine*. Cum enim fuerit binomius, voluit se vocari illo nomine quo magis erat notus, ut sic magis cognosceretur peccatum suum. Alii autem Evangelistae vocaverunt eum nomine suo.

Pharisaeorum caecitas notatur in quinque. Primo quia peccata sua gravia non videbant. Secundo quia aliorum minus gravia indicabant: habebant enim in corde suo superbiam, quae est maximum peccatorum omnium; et invidiam, vel avaritiam, vel luxuriam, quae sunt minora, contemnebant. Matth. 7. *Hypocrita, eiice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui etc.* Tertio quia quem laudare debebant, vituperabant. Laudandus est quis de misericordia, et benignitate corporali: haec reprehendebant. Prov. 22. *Novit iustus*, idest Christus, *animas iumentorum suorum*, scilicet per praedestinationem; *viscera autem impiorum*, idest pharisaeorum hypocritarum, *crudelia*. Quarto quia unde debebant gaudere, invidebant. Invidebant Deum misericordem. Psal. 88. *Misericordias Domini in aeternum cantabo*. Quinto quia unde debebant illuminari, excaecabantur: quoniam de Dei misericordia detrectabant. Eccli. 36. *Ostende nobis lucem miserationum tuarum*. Haec fiebant ibi, *Et mirabantur pharisaei, dicentes: Quare cum publicanis, et peccatoribus manducatis, et bibitis?*

Pharisaeorum caecitas est fugienda, Matthaei sancti-

tas imitanda, et Dei benignitas diligenda, et laudanda etc. Rogemus (1).

SERMO LXVI.

IN FESTO S. MICHAELIS.

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos, et malos. Prov. 15. In his verbis notantur tria. Primo Dei providentia; secundo eius bonitas; tertio ipsius iustitia. Primum ibi, *In omni loco*; secundum ibi, *Bonos*; tertium ibi, *Et malos*.

Circa primum sciendum, quod in triplici loco contemplatur Dominus, secundum quod in triplici loco contingit esse rationabilem creaturam, in loco luminoso, in loco tenebroso, et in loco luminoso et tenebroso. Locus luminosus est caelum empyreum, ubi est lumen sine tenebris; locus tenebrosus est infernus, ubi sunt tenebrae sine lumine; locus luminosus et tenebrosus est iste mundus, ubi est lumen, et tenebrae. Primus locus intrinsecus, secundus extrinsecus, tertius medius. In primo contemplatur tantum bonos, in secundo tantum malos, in tertio bonos et malos. De primo, Gen. 2. *Fons egreditur de loco voluptatis.* De secundo, Lucae 17. *Ne ipsi veniant in locum tormentorum.* Deuter. 32. *Invenit eum in terra deserta, et in loco horroris, et vastae solitudinis.* De tertio, Iob. 24. *Deus dedit ei locum paenitentiae, et ille abutitur eo in superbiam.* Propter hoc enim ponitur homo in mundo isto, ut agat paenitentiam. Iud. 2. *Ascendit Angelus Domini de Galgala in locum flentium.* Est autem timenda visio Dei maxime ex tribus. Primo quia indicat; secundo quia videt tenebrosa; tertio quia nemo se

(1) Quaere in festo sancti Ioannis Apostoli: « Cibavit illum pane » vitae, et intellectus etc. »

potest a visione eius abscondere. Abscondita, quia nullus potest post parietes latere; occulta videt, quia omnes cogitationes cordis. De his omnibus Eccli. 34. *Oculi eius multo lucidiores sole* Sic ergo hic notatur Dei providentia.

In hoc quod addit *bonos*, significat ad bonum. Videt autem eos primo ut ab omni malo eripiat; secundo ut orationes eorum exaudiat; tertio ut misericordiam exhibeat; quarto ut bonum gratiae conferat; quinto ut in omnibus protegat; sexto ut bonum gloriae tribuat. De primo, Psal. 32. *Oculi Domini super metuentes eum*. De secundo, Psal. 33 *Oculi Domini super iustos, et aures eius in preces eorum*. De tertio, Ier. 24. *Et ponam super eos oculos meos ad planetum*. De quarto, Eccli. 11. *Oculus Domini respexit illum*, idest in bonum. De quinto, Psal. 32. *Oculi Domini super timentes eum*: et sequitur: *In eis qui sperant super misericordia eius*. Do sexto, Is. 49. *Glorificatus est in oculis Domini*. Videt ergo bonos ex sua bonitate; videt autem malos ex sua iustitia. Videt autem eos quatuor modis. Primo, eorum opera considerando; secundo, super malis eorum indignando; tertio, condemnando; quarto eis non parcendo; quinto, paenam velociter inferendo. De primo, Eccli. 9. *Opera omnis carnis*, idest carnalium, *coram illo, et non est quicquam absconditum ab oculis eius*. De secundo, Is. 59. *Et vidit Dominus, et malum apparuit in oculis eius*. De tertio, Amos. 9. *Oculi Domini super regnum peccatoris, ut conterat illud*. Do quarto, Ezech. 16. *Non pepercit super te oculus*. Videt ergo malum ex iustitia. Isti sunt duo oculi; bonitas, qua respicit bonos; et iustitia, qua videt malos. In istis ergo notatur Dei providentia, et eius bonitas, et ipsius iustitia. Providentia reverenda, bonitas diligenda, iustitia metuenda.

SERMO LXVII.

IN EODEM FESTO.

Angeli eorum semper vident faciem Patris mei. Matth. 18. In his verbis notaotur tria de Angelis. Primo Angelorum beoignitas; secundo sanctorum Angelorum iucunditas; tertio iucunditatis aeternitas. Primum ibi, *Angeli eorum*; secundum ibi, *Faciem Patris*; tertium ibi, *Semper*

Magna benignitas Angelorum notatur in hoc quod dicuntur nostri; et bene nostri: quia quam cito anima creatur, datur ei Angelus: quia sine dubio maximum est tam nobilem creaturam servire homini peccatori, et ingrato frequenter. Servire autem dicuntur nobis tripliciter, scilicet purgando, illuminando, et perficiendo. Istae enim tres operationes conveniunt omnibus hierarchiis, sicut dicit Dionysius. Primum pertinet ad mali remotionem; secundum ad intellectus illuminationem; tertium ad affectus perfectionem. Primo enim a malis purgamur, in intellectu illuminamur, in affectu perficimus. Purgamur per remotionem pravitatis, et dissimilitudinis; illuminamur per susceptionem divini luminis; perficimur per inflammationem divini amoris. De primo Dionysius: « Oportet purgandos puros effici, et ab omni liberari » dissimilitudinis effusione ». De secundo ibidem: « Oportet illuminandos impleri divino lumine, et ad contemplandam placidissimam virtutem castissimis mentis » oculis reducendo ». De tertio ibidem: « Oportet instaurandos participes fieri sacramentorum perfectivae » scientiae ». Et quia nobis haec faciunt, dicuntur Angeli nostri: quia faciunt nobis octo servitia (1). Sic ergo notatur eorum benignitas.

(1) De quibus quaere in sermone primae Dominicae Quadragesimae.

Beatitudinis eorum iucunditas notatur ibi, *Faciem Patris mei*. Facies quippe eius est admirabilis, delectabilis, amabilis, et desiderabilis. Admirabilis propter maiestatis infinitatem, delectabilis propter gratiarum multiplicis ineffabilis pulchritudinis claritatem, desiderabilis propter gloriae aeternitatem. De primis duobus, Esther 9. *Valde es admirabilis, Domine, et facies tua plena gratiarum*. Augustinus: « Tanta est iucunditas divini aspectus, ut num» quam videri possit sine amore ». De secundo, I. Petr. 1. *In quem desiderant Angeli prospicere*. Satis iucundum est videre faciem tam admirabilem, tam delectabilem.

Tertio notatur beatitudinis aeternitas ibi, *Semper*: et importat tria, quod sine intermissione, sine fine, et tota iucunditas eorum erit simul. Ergo sancti Angeli, etsi ad exteriora officia admittantur, ab intimis contemplationibus numquam recedunt. Boetius: « Aeternitas est vitae possessio » tota simul ». Ad quam aeternitatem perducat nos etc.

SERMO LXVIII.

IN FESTO B. BRANCISCI.

Iustum deduxit Dominus per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei. Sap. 11. In his verbis notantur duo. Primo sanctorum meritum ibi, *Iustum deduxit*. Secundo praemium sanctorum ibi, *Ostendit illi regnum*.

Circa meritum notantur tria. Primo causa a qua est meritum; secundo in qua est meritum; tertium secundum quam est meritum. Causa efficiens meriti est Deus; causa in qua est meritum, est iustum; causa secundum quam est meritum est via recta. Haec est formalis. Primum ibi, *Dominus*; secundum ibi, *Iustum*; tertium ibi, *Per vias rectas*. Est autem Dominus causa efficiens meriti quatuor modis. Primo, faciendo idoneum ad merendum; secundo, movendo ad volendum; tertio, iuvando

ad faciendum; quarto, conservando ad perseverandum. Primum facit per gratiam praevenientem; secundum per gratiam subsequentem; tertium per gratiam proficientem; quartum per gratiam consummantem. De primo, I. Cor. 4. *Deus est qui operatur in nobis*........De quarto, Phil. 1. *Qui caepit in vobis opus bonum, ipse perficiet usque in diem Christi Iesu etc.* De his, I. Cor. 15. *Gratia Dei sum id quod sum, et gratia eius in me vacua non fuit.*

Circa secundum sciendum, quod iustus dicitur multipliciter, secundum quod iustitia dicitur multipliciter. Iustitia enim dicitur innocentia. Glossa super illud Exod. 13. *Occidit Dominus omne primogenitum*: « Mors primo» genitorum est amissio iustitiae naturalis, qua sibi ho» mines sociales sunt ». Secundo dicitur iustitia humilitas. Matth. 3. *Sic decet nos implere omnem iustitiam*: Glossa, « idest humilitatem. Tertio dicitur iustitia bona vo» luntas Anselmus: Iustitia est rectitudo voluntatis con» servata propter se ». Quarto iustitia dicitur misericordia. Augustinus: « Iustitia est in miserendo miseris ». Quinto iustitia dicitur ius reddens unicuique quod suum est. Isidorus: « Iustitia est virtus, qua redditur unicui» que quod suum est ». Sexto institia dicitur gratia iustificans. Rom. 5. *Iustificati gratis per gratiam ipsius*. Septimo iustitia dicitur omnis bonitas. Heb. 1. *Dilexisti iustitiam:* Glossa, « idest omnem bonitatem ». Octavo dicitur iustitia perseverantia in bono opere: unde in definitione: « Iustitia est constans et perpetua voluntas animi ». Iustus ergo dicitur qui servat innocentiam, qui habet gratiam iustificantem, rectam voluntatem, humilitatem, et misericordiam, qui reddit unicuique quod suum est, qui habet omnem bonitatem, et perseverantiam in bonitate.

Sequitur: *Per vias rectas*. Rectae sunt illae per quas recte itur ad vitam aeternam. Illae autem sunt quinque. Primo caritas. I. Cor. 13. *Adhuc excellentiorem vobis viam demonstro*. Secundo paupertas. Matth. 5. *Beati pauperes*

spiritu. Tertio tribulationum tolerantia. Act. 13. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*. Quarto obedientia. Gregorius super illud Matth. 2. *Per aliam viam reversi sunt in regionem suam* : « Per aliam viam » redire monemur, ut qui propter inobedientiam a pa- » radiso cecidimus, per obedientiam revertamur ». Quinto veritas. Anselmus: « Veritas est rectitudo sola mente » perceptibilis ». Psal. 24. *Universae viae Domini misericordia , et veritas*.

Sic ergo in praemissis notatur sanctorum meritum; in sequentibus praemium ostenditur ibi, *Ostendit illi regnum Dei*. Regnum Dei dicitur civitas caelestis, sive beatitudo aeterna , quae dicitur proprie regnum Dei : ad quod nos perducat etc.

SERMO LXIX.

IN FESTO S. DIONYSII.

Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Gal. 6. (1).

Venite ad me omnes qui laboratis , et onerati estis ; et ego reficiam vos. Matth. 11. (2).

SERMO LXX.

IN EODEM FESTO.

Vocans ab oriente avem , et de terra longinqua virum voluntatis meae. Is. 46. Possunt haec verba exponi de beato Dionysio: et notantur hic tria ad eius commendationem. Primo eius dignitas ; secundo sapientiae ipsius

(1) Require in Inventione sanctae Crucis.

(2) Quaere in festo sancti Matthiae Apostoli.

claritas; tertio contemplationis sublimitas. Primum ibi, *Vocans*. Magna dignitas est vocari a Rege caeli, a Dominatore Angelorum, a Domino omnium. Secundum ibi, *Ab oriente*. Tertium ibi, *Avem*.

Circa primum sciendum, quod Dominus vocavit b. Dionysium quadrupliciter. Primo ad sanctitatem, radiis virtutum eum illuminando; secundo, ad praedicationis effectum, eum in episcopali dignitate sublimando; tertio, a Graecia in Franciam deducendo, et eam per ipsum illuminando: quarto, de mundo ad caelum cum gloria martyrii coronando De primo, Actuum 17. *In quibus et Dionysius Areopagita credidit*. De aliis tribus in legenda sua. In hoc ergo quod dicitur, *Vocans*, notatur eius dignitas.

Ab oriente, sapientiae claritas: et exponitur tribus modis. Primo ad litteram: ab oriente enim venit in occidentem, ut tamquam verus sol partes occiduas illuminaret. Secundo, *ab oriente*, idest ab Athenis. Oriens enim est principium luminis, cum ab eo veniat omne lumen; et Athenis principium et caput erat tunc omnis philosophiae, et sapientiae. Tertio, *ab oriente*, idest sapientis claritate: habuit enim multiplicem sapientiam, cum philosophus fuerit.

Contemplationis eius sublimitas notatur ibi, *Avem*; volavit enim tamquam avis altissima contemplando. Volavit autem tripliciter in caelum: in caelum humanae naturae, in caelum angelicae naturae, in caelum sanctissimae Trinitatis. In primo caelo vidit subcaelestem hierarchiam: in secundo vidit caelestem hierarchiam etc.

De eodem: *Sancti per fidem vicerunt regna* (1).

(1) Require in festo sancti Fabiani.

SERMO LXXI.

IN FESTO S. LUCAE EVANGELISTAE.

Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Luc. 10. In his verbis tria notantur. Primo datur sanctis confidentia; secundo subiungitur eorum innocentia; tertio subditur iniquorum malitia.

Primum notatur ibi, *Ecce ego mitto vos*: qui sum bonus, ut velim defendere; sum sapiens, ut sciam protegere; sum omnipotens, ut possim eripere. Cum ego, inquam, sic bonus, sic sapiens, sic potens mittam vos, debetis in omnibus confidere. De primo, Ioan. 10. *Ego sum pastor bonus: bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis*, scilicet defendendis. De secundo, Ioan. 18. *Cum essem cum eis, servabam eos*. De tertio, Is. 40. *In brachio suo protegit agnos*, idest in potentia sua defendit eos. In brachio enim intelligitur fortitudo.

Secundum vero ibi, *Sicut agnos*. Agni dicuntur sancti propter tria. Primo propter innocentiam, secundo propter simplicitatem, tertio propter mansuetudinem. Sic sancti sunt innocentes malum non faciendo, sunt simplices intentionem suam ad Deum dirigendo, mansueti mala illata sine animi amaritudine sustinendo. De primo, II. Cor. 6. *Nemini dantes ullam offensionem*. II. Petr. 8. *Satagite immaculati inveniri*. De secundo, Matth. 10. *Estote simplices sicut columbae*. De tertio, Ier. 1. *Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam etc*.

Iniquorum malitia notatur ibi, *Inter lupos*: et dicuntur mali lupi propter tria. Primo propter nequitiam, secundo propter invidiam, tertio propter saevitiam. Lupus est animal rapax, ideo significat in malis nocendi nequitiam: habet visum corruptivum, quia aufert homini vocem, si primo eum videat quin videatur ab eo, ideo

significat invidiam: est animal crudele, ideo significat malorum saevitiam. De nocendi nequitia, Ier. 5. *Lupus ad vesperam vastavit eos*. De invidia, Gen. 17. *Fera pessima devoravit filium meum Ioseph*, idest invidia. De tertio, Sophon. 3. *Iudices eius lupi vespere non derelinquebant in mane etc.*

Beatus iste sanctus, sicut agnus innocens, similiter mansuetus in medio iniquorum cum dicta protectione, sapientia, et bonitate custoditus, reductus est ad ovile vitae aeternae: ad quam nos perducat etc.

SERMO LXXII.

IN EODEM FESTO.

Cibavit illum pane vitae, et intellectus, et aqua sapientiae salutaris potavit illum, et firmabitur in illo. Eccli. 15. (1).

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum (2).

SERMO LXXIII.

IN FESTO SS. SIMONIS, ET IUDAE EX EVANGELIO.

Vos non estis de hoc mundo; sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos mundus. Ioan. 15. In his verbis notantur tria. Primo sanctorum dignitas; secundo Christi benignitas; tertio mundi malignitas.

Primum ibi, *Vos non estis de hoc mundo*. Magna est dignitas sanctorum, quod non sunt cives huius saeculi nequam, sed sunt cives caeli. Ephes. 2. *Estis cives san-*

(1) Quaere in festo sancti Ioannis Evangelistae.

(2) Quaere in festo S. Fabiani.

ctorum. Dicuntur autem sancti non esse de mundo propter tria. Primo quia mundum et omnia quae eius sunt, despiciunt; secundo quia mundus eos persequitur; tertio quia non secundum morem mundi vivunt. De primo, Matth. 11. *Ecce nos reliquimus omnia*. I. Ioan. 2. *Nolite diligere mundum*. Philip. 4. *Omnia arbitratus sum ut stercora*. De secundo, Ioan. 15. *Si de mundo essetis, mundus quod suum est, diligeret: quia vero de mundo non estis, propterea odit vos mundus*. Item non vivunt secundum mores mundi. Mores mundi sunt gaudere, deliciis affluere; mores vero sanctorum sunt tristari, flere, et affligi. Ioan. 16. *Mundus gaudebit; vos autem contristabimini*. Item dicit Apostolus: *Nostra conversatio in coelis est*, et non in mundo.

Benignitas Christi notatur in secunda clausula ibi, *Ego elegi vos de mundo*. Primo elegit tam viles servos quam eligeretur. Ioan. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos etc*. Elegit autem Dominus sanctos de mundo propter tria. Primo propter ipsius mundi malignitatem; secundo propter paenarum, quae in eo sunt, multiplicitatem; tertio propter pereundi necessitatem. De primo Ioan. 5. *Totus mundus in maligno positus est*. De secundo Gregorius: « Contemnendus est hic mundus, etiam si rebus » prosperis animum demulcet: nunc autem quia tot ca» lamitatibus premit, quid aliud nisi ut contemnatur » clamat »? De tertio, 1. Ioan. 2. *Et mundus transit, et concupiscentia eius*.

Mundi malignitas notatur in tertia clausula ibi, *Propterea odit vos mundus*: et apparet magna iniquitas, qua mundus odit sanctos maxime propter tria. Primum quia ab ipsis mundus illuminatur; secundo quia per ipsos a periculis liberatur; tertio quia per ipsos salvatur. De primo, Matth. 5. *Vos estis testes lucis in mundo*. De secundo, Genes. 19. *Si invenero ibi iustos, parcam eis etc*. Unde sequitur quod sancti sunt causa quod mundus non

perit. Item mundus per sanctos salvatur: unde uni ex eis dictum est, Gen. 41. *Vocavit nomen eius Salvatorem mundi*: et Is. 19. *Mittet eis Salvatorem etc.*

Patet quod sanctis istis conveniant verba ista. Ipsi non fuerunt de mundo, sed electi a Deo; ideo mundus odivit eos, et occidit: et propter hoc venerunt ad vitam aeternam: ad quam etc.

De eodem: *Propter te mortificamur tota die* (1).

SERMO LXXIV.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM EX EVANGELIO.

Videns Iesus turbas ascendit in montem. Matth. 5. In his verbis duo notantur, scilicet Dei benignitas, et ipsius maiestas. *Videns Iesus turbas*: quas Deus vidit diversis temporibus oculis suae bonitatis. Prima fuit turba Angelorum, quam vidit in initio temporis, eos in beatitudine confirmando. Gen. 1. *Vidit Deus lucem, quod esset bona*, idest angelicam naturam, dicit Augustinus. Secunda patriarcharum, quam vidit, eos fide illuminando. Osee 9. *In cacumine eius vidit patres eorum*, idest in sublimitate sanctitatis. Tertia turba prophetarum, quam vidit, prophetali radio illuminando. Ier. 1. *Priusquam te formarem in utero, novi te*. Quarto turba Apostolorum, quam vidit, eos ad praedicationis officium mittendo. Matth. 4. *Vidit duos fratres, et ait illis: Venite post me; faciam vos fieri piscatores hominum*. Quinta turba martyrum, quam vidit, eos in passione consolando. Psalm. 33. *Oculi Domini super iustos*. Sexto turba confessorum, quam vidit, eos luce scientiae illuminando. Psal. 32. *Oculi Domini super timentes eum*. Septima turba virginum, quam vi-

(1) Quaere in festo SS. Ioan. et Pauli.

dit, sibi inseparabiliter copulando. Apoc. 14. *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati*: et post: *Hi sequuntur agnum quocunque ierit*. Istae sunt septem turbae, de quibus dicitur in Evangelio.

Primae turbae convenit prima beatitudo, scilicet *Beati pauperes spiritu*, idest Angeli humiles, qui pauperes extiterunt superbia, qua dives et plenus fuit Lucifer cum suis sequacibus. Secunda patriarchis, qui fuerunt mites, qui tot minis lacessiti mansuetudinem servabant; et ideo data est eis terra promissionis. Tertia prophetis, qui propter mala quae videbant, fletibus vacabant. Quarta Apostolis, qui tantam habuerunt famem iustitiae, quod ut satiari possent, eam per totum mundum quaerebant. Quinta, scilicet misericordia, martyribus, qui ita fuerunt pleni misericordia ut eam suis persecutoribus impenderint. Sexta virginibus, qui munditiam corpore, et mentem servabant. Septima confessoribus, qui ut pacifice possent vivere, anni inquietudine se segregabant.

In visione ergo turbarum apparet eius bonitas; sed in montis ascensione apparet eius maiestas; ascendit, inquam, in montem: ascendit in triplicem montem. Primus mons, Patris Divinitas; secundus, matris virginitas; tertius caeli sublimitas. De primo, Psal. 57. *Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo*. Dominus enim inhabitat inaccessibilem lucem aeternitatis. I. Timot. 1. *Lucem inhabitat inaccessibilem*. De secundo, Dan. 4. *Lapis abscissus est de monte sine manibus*: quia natus est Christus de Virgine sine opere humano. De tertio, Psal. 23. *Quis ascendet in montem Domini?* Primum montem ascendit ab aeterno in sua a Patre generatione; secundum in incarnatione; tertium in ascensione. De primo, Matth. ult. *Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum*; hoc est, ascendisse me ab aeterno modo apparet. De secundo, Is. 19. *Ascendit Dominus super nubem levem etc.* De tertio, Ephes. 5. In prima ascensione apparet aeternitas,

in secunda eius humanitas, in tertia eius gloria. In prima est adorandus, in secunda amandus, in tertia desiderandus etc.

SERMO LXXV.

IN FESTO SANCTI MARTINI.

Scidi pallium meum, evulsi capillos, et barbam, et sedi maerens. Esth. 9. Haec verba possunt exponi de beato Martino: et notantur hic tria, quae fecit in triplici statu, scilicet in statu militis, in statu monachi, et in statu episcopi: fuit enim miles, monachus, et episcopus. Miles pallium scidit ad litteram, et pauperi nudo dedit. Is. 4. *Cum videris nudum, operi eum*. Monachus capillos evulsit, idest temporalia reliquit, quae per capillos designantur. Episcopus maerens sedit, quia ad episcopum pertinet peccata subditorum flere. Ierem. 11. *Quis dabit capiti meo aquam . . . . ut lugeam peccata populi mei?*

Moraliter in verbis istis notantur tria necessaria paenitenti, scilicet contritio, confessio, et carnis maceratio. Primum ibi, *Maerens*. Est enim contritio dolor de peccatis. Psal. 6. *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo etc*. Secundum ibi, *Evulsi capillos, et barbam*, idest peccata mentis, et carnis scilicet carnalia, et spiritualia, quae reddenda sunt novacula confessionis. Ezech. 5. *Sume tibi gladium acutum radens pilum etc*. Carnis maceratio pertinet ad satisfactionem. Nota ibi, *Scidi pallium*. Per pallium intelligitur corpus. Cant. 5. *Tulerunt pallium meum*, idest corpus: vox est Martini etc.

SERMO LXXVI.

IN FESTO SANCTAE CECILIAE.

Mulier diligens, corona est viro suo. Prov. 12. Haec verba possunt exponi de beata Cecilia; et notantur hic tria de ea. Primum ipsius natura exprimitur; secundum virtus subiungitur; tertium virginitatis praemium exprimitur. Primum ibi, *Mulier*; secundum ibi, *Diligens*; tertium ibi, *Corona est viro suo.*

Circa primum sciendum, quod beata Cecilia fuit mulier speciosa, gratiosa, et gloriosa, Speciosa propter tria. Primo propter virginitatis candorem; secundo propter martyrii ruborem; tertio propter corporis decorem. Fuit ergo virgo, martyr, et pulchra. De primis duobus. Can. 1. *Ecce tu pulchra es, anima mea.* De tertio in legenda sua. Gratiosa fuit in tribus, Deo per humilitatem, Angelis per puritatem, et hominibus per benignitatem. De primo I. Petr. 1. *Humilibus dat gratiam.* Gloriosa fuit propter tria, in rationabili propter aureolam praedicationis, in irascibili propter aureolam martyrii, in concupiscibili propter aureolam virginitatis. Fuit enim praedicatrix, martyr, et virgo. Patent haec in legenda sua.

Circa secundum sciendum, quod fuit diligens in quinque. Primo in carnis maceratione; secundo in Dei dilectione: tertio in devota oratione; quarto in eleemosynarum elargitione: quinto in aliorum conversione. De primo: *Cilicio Cecilia carnem domabat.* De secundo: *Cantantibus organis Cecilia soli Deo decantabat.* De tertio: *Non diebus, nec noctibus a collocutione Dei, et oratione cessabat.* De quarto in legenda de pauperibus quos misit ad Urbanum. De quinto patet in conversione viri confratis: unde sequitur: *Corona est viro suo* in vita aeterna: fuit viro suo moraliter (1).

(1) De coronis quaere in festo sancti Stephani etc.

SERMO LXXVII.

IN FESTO SANCTI CLEMENTIS.

Aquae multae non potuerunt extinguere caritatem etc. Cant. 8. Satis patet quomodo haec verba conveniunt beato Clementi. Tanta enim fuit in eo caritas quod omnes aquae maris non potuerunt eam extinguere. Notantur autem hic tria circa passionem eius. Primo eius passionis acerbitas; secundo perseverantiae constantia; tertio ipsius caritas. Primum ibi, *Aquae multae*, idest marinae, quod est omnium aquarum congregatio, in quo fuit submersus beatus Clemens. Secundum ibi, *Non potuerunt extinguere*. Nulla enim tribulatio eum potuit ab amore Christi separare. Rom. 8. *Quis nos separabit a caritate Christi? Tribulatio etc.* Tertium ibi, *Caritatem*. Sunt enim quatuor actus caritatis specialiter, qui fuerunt in beato Clemente. Primus actus est unire diligentem cum dilecto, idest hominem cum Deo. Secundus vivificare: et de his duobus Augustinus (alius auctor) in lib. de spiritu et anima: « Quid est caritas, nisi vita copulans diligentem cum dilecto »? Tertius diligere. Dionysius: « Amorem, inquit, sive divinum, sive angelicum, sive intellectualem, sive naturalem dicimus quandam unitivam virtutem superiora moventem ad inferiora in providentiam aequiformem, in socialem vicissitudinem, novissimam substantiam ad meliorum, et superpositorum conversionem ». Quartus actus caritatis est desiderare praesentiam dilecti continuam. Augustinus in Lib. de moribus: « Caritas est rectissima animae nostrae conversio, qua nos iungimur Deo ». Cant. 2. *Nuntiate dilecto, quia amore langueo etc.*

SERMO LXXVIII.

IN FESTO SANCTAE CATHARINAE.

Sapiens mulier aedificat domum suam. Prov. 14. Haec verba possunt exponi de beata Catharina: et notantur hic duo. Primum eius sapientia; secundum utilitas. Primum ibi, *Sapiens mulier*; secundum ibi, *Aedificat domum suam*.

Circa primum sciendum, quod beata Catharina significatur per tres mulieres sapientes, de quibus invenitur in textu. Prima mulier sapiens Abigail. I. Reg. 25. *Erat autem mulier sapiens, et speciosa.* Secunda mulier Thecuitis. II. Reg. 14. *Misit, et tulit inde mulierem sapientem.* Tertia mulier Debora. Iudicium 5. *Et clamavit mulier sapiens est.* Prima mulier fuit sapiens in ethica: miro enim modo philosophata est de moribus, sicut patet ibidem. *Malitia*, inquit, *non inveniatur in te omnibus diebus vitae tuae.* Secunda mulier sapiens fuit in physica, quia locuta est de naturis rerum. *Omnes*, inquit, *morimur, et quasi aquae dilabimur in terram, quae non revertuntur.* Tertia mulier fuit sapiens in logica: est enim logica rationalis scientia, inquirens verum. Ipsa rationabiliter loquendo respondebat veritatem. Haec est quae dicit: *Nonne ego sum quae impendo veritatem? etc.*

Et in ista triplici sapientia fuit sapiens b. Catharina, sicut in legenda sua dicitur. Prima mulier liberavit Nabal per suam sapientiam, secunda Absalom, tertia civitatem. b. Catharina sua sapientia liberavit philosophos a damnatione perpetua ad Christi fidem convertendo; liberavit fideles in fide Christi confirmando; liberavit Ecclesiam a confusione, regem, et philosophos convertendo. Per Nabal, qui interpretatur stultus, significantur illi quorum sapientiam stultam tam fecit Deus. I. Corint. 1.

Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Per Absalon fideles interpretantur: est enim patris luctus, vel amaritudo: Christus autem pro fidelibus flevit, et passiones, et amaritudines sustinuit. II. Pet. 2. *Christus passus est pro nobis etc.* Thren. 3. *Recordare paupertatis, et transgressionis meae etc.* Civitas vero figurat Ecclesiam. Psal. 121. *Ierusalem, quae aedificatur ut civitas.*

Erit ergo sapiens mulier, scilicet quia utilitas sapientiae eius aedificavit Ecclesiam tripliciter. Primo, lapides in eius aedificio construendo; secundo, constructos confirmando; tertio, destructori resistendo. Primum patet in philosophis, quos in aedificationem Ecclesiae collocavit; secundum patet in fidelibus, quos verbis, et exemplis confirmavit. Tertium in rege, quem confutavit. Et propter istas sapientias habuit quinque alias sapientias, quae sunt sapientiae sanctorum. Prima est Deum timere. Secunda, a malo recedere. De his duobus Iob. 28. *Ecce timor Domini, ipse est sapientia,* ecce primum: *et recedere a malo intelligentia,* ecce secundum. Tertia sapientia sanctorum est bona agere. Quarta, mala pati. Quinta, in his perseverare. Augustinus: « Sapientia sanctorum est » bona agere, et in his perseverare ». In istis sapientiis studere debemus etc.

SERMO LXXIX.

IN FESTO S. ANDREAE
EX EVANGELIO.

At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Matth. 4. Tria docent nos hic isti Apostoli exemplo suo. Primum continuo Deo obedire; secundum retia relinquere; tertium post ipsum ire. Primum ibi, *Continuo*; secundum ibi, *Relictis retibus*; tertium ibi, *Secuti sunt eum*.

Circa primum nota, quod propter quatuor maxime de-

bemus continuo Deo obedire. Primo quia continuo desinimus; secundo quia continuo veniet inobedientibus ira illius; tertio quia continuo datur obedientibus praemium; quarto quia continuo sibi irrationales creaturae obediunt. De primo, Sapien. 2. *Et nos nati continuo desinimus esse.* De secundo, Eccli. 5. *Subito veniet ira illius.* De tertio, Is. 60. *Ego sum, subito faciam illud*: loquitur de praemio sanctorum. De quarto, Matth. 20. *Arefacta est continuo ficulnea,* ex quo praecepit ei Dominus.

Circa secundum nota, quod quadruplex est rete, quod est cavendum. Primum sunt divitiae saeculares. Iob. 18. *Misit in rete pedes suos.* Secundum mala mulier. Habac. 1. *Congregavit in rete suum.* Bernardus de sorore sua dixit, quod erat rete diaboli. Tertium, adulator amicus proditor. Prover. 29. *Homo qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius.* Quartum ultio divina. Osee 8. *Expandi super eos rete meum.*

Circa tertium nota, quod Dominus promittit quatuor sequentibus se. Primo vitae claritatem. Ioan. 8. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae.* Secundo iudiciariam potestatem. Matth. 19. *Vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.* Tertio thesaurum caelestem. Ibidem: *Veni, sequere me, et habebis thesaurum in caelis.* Quarto loci amaenitatem. Ioan. 11. *Si quis mihi ministrat, me sequatur; et ubi ego sum, illic et minister meus erit.* Primum est praemium rationalis, secundum irascibilis, tertium concupiscibilis, quartum corporis: ad quod perducat nos Deus etc.

SERMO LXXX.

IN EODEM FESTO.

Ascendam in palmam, et apprehendam fructus eius. Cant. 8 In his verbis tria notantur ad laudem beati Andreae, cuius verba haec possunt esse. Primo patiendi voluntas ibi, *Ascendam*; secundo passionis qualitas ibi, *In palmam*; tertio passionis utilitas ibi, *Et apprehendam fructus eius.*

Circa primum nota, quod octo sunt gradus ascendendi in palmam, idest in crucem. Primus gradus, persecutoris aggressus. Secundus, devota matyrii processio: de his duobus in vita sua. Tertius, devota de cruce praedicatio. In legenda ibi: *O si scires virtutem crucis etc.* Quartus, carceris toleratio ibi, *Iussit eum in carcerem detrudi.* Quintus, populorum eum liberare volentium prohibitio ibi, *Nolite sanctum.* Sextus funium procellatio ibi, *Iussit eum funibus caedi.* Septimus devota ut pati mereretur oratio ibi, *O beata crux.* Ezech. 40. *Et septem graduum erat ascensus eius.*

Circa passionem notandum, quod passus est desideranter ibi, *Iam concupiscenti animo praeparata*: confidenter ibi, *Securus*: laetanter ibi, *Gaudens venio ad te*: constanter quia *nunquam a praedicatione cessabat*: longanimiter ibi, *Biduo*: gratanter, gratias agendo: perseveranter, quia numquam nisi mortuus descendere voluit.

Circa tertium nota, quod ipse collegit duodecim fructus de palma illa, idest duodecim gaudia paradisi. Apoc. 22. *Et lignum offerens fructus duodecim per singulos menses etc.*

SERMO LXXXI.

IN FESTO S. NICOLAI EX EPISTOLA.

Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo, et inventus est iustus. Eccli. 44. In his verbis commendatur iste sanctus a sex. Primo a divina ad sacerdotium vocatione, ibi, *Ecce:* quia hic est quem Dominus elegit. Hebr. 5. *Nemo assumit sibi honorem, nisi qui vocatur a Deo.* Secundo a sacerdotalis officii executione, ibi, *Sacerdos,* idest sacer dux, populum per bona exempla ad vitam aeternam ducendo. I. Tim. 4. *Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate etc.* Vel sacra dans, sacramenta devote tribuendo. Matth. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.* Vel sacra docens, doctrinae insistendo. II. Tim. 4. *Praedica verbum, insta opportune, importune.* Tertio a virtutum splendore ibi, *In diebus suis.* Habuit enim septem dies. Diem solis, idest donum sapientiae: diem lunae, idest donum intellectus: diem Martis, idest fortitudinis: diem Mercurii, idest consilii; diem Iovis, idest scientiae; diem Veneris, idest pietatis; diem Saturni, idest timoris. De his septem diebus, Deut. 18. *Septem diebus non apparebit fermentum:* quia in istis diebus nihil habere debemus de hypocrisi, vel inani gloria. Luc. 12. *Attendite a fermento pharisaeorum, quod est hypocrisis.* Quarto commendatur a recta intentione, ibi, *Placuit Deo,* non hominibus. Gal. 1. *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.* Quinto a sancta conversatione, ibi, *Inventus est iustus*, idest apparuit. I. Pet. 2. *Conversationem vestram inter gentes bonam.* II. Pet. 2. *Aspectu enim, et auditu iustus erat.* Sexto a devota oratione, ibi, *Factus est reconciliatio*: per orationem

enim fit reconciliatio. Sap. 18. *Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitudinis suae scutum orationem, et per incensum deprecationem alligans restitit irae, et finem imposuit necessitatis.*

Nota. *Qui in diebus suis placuit Deo.* Illos dies debemus studere habere, qui expellunt septem noctes septem vitiorum. Timor expellit superbiam, pietas iram, scientia invidiam, fortitudo accidiam, consilium avaritiam, intellectus gulam, sapientia luxuriam etc.

SERMO LXXXII.

IN FESTO BEATAE LUCIAE.

Qui gloriatur, in Domino glorietur. II. Cor. 10. Omnis rationalis creatura appetit gloriam, quia ad hoc creata est: ideo Apostolus docet hic ubi invenitur vera gloria. Est enim gloria falsa in divitiis temporalibus. Psal. 11. *In multitudine divitiarum suarum gloriantur.* Vana in honoribus saecularibus. Psal. 9. *Gloriantur in simulacris suis*, idest in saeculi dignitatibus. Ierem. 9. *Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua etc.* Stulta in voluptatibus: stultum est enim gloriari in escis mortalibus. I. Tim. 5. *Quae in deliciis est, viva mortua est.* Mala in iniquitatibus. Psal. 51. *Quid gloriaris in malitia?* Quinto convertetur in inopiam. Iob. 27. *Dives cum dormierit, nihil secum auferet; aperiet oculos suos, et nihil inveniet etc.* Secunda in ignominiam. Osee 9. *Gloria eorum in ignominiam mutatur.* Tertia in luctus angustiam. Apoc. 18. *Quantum se glorificavit, et in deliciis fuit, tantum date ei tormentum, et luctum etc.* Quarta in aeterna tormenta. Psalm. 20. *Pluet super peccatores laqueos.* Is. ult. *Vermis eorum non morietur etc.* Vera gloria in Domino est gloriari in eius cognitione. Ier. 9. *In hac glorietur qui gloriatur, scire, et*

nosse me: quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, et iudicium, et iustitiam in terra. Item in mirabilium eius consideratione. Eccli. 18. *Gloriari in mirabilibus eius.* Item in Dei dilectione. Psal. 5. *Gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum.* Item in Dei laudatione. Psal. 105. *Gloriemur in laude tua.* Item in Dei perfruitione. Psal. 16. *Satiabor cum apparuerit gloria tua etc.*

SERMO LXXXIII.

IN FESTO S. THOMAE APOSTOLI.

Dedit abyssus vocem suam; altitudo manus suas levavit. Abacuc 3. Possunt haec verba exponi de beato Thoma: et notantur hic duo. Primum Thomae fidelitas ibi, *Altitudo manus suas levavit*; Secundum divina bonitas ibi, *Dedit abyssus vocem suam.*

Abyssus dicitur Thomas propter tria. Primo propter nominis rationem; secundo propter etymologiae significationem; tertio propter definitionem. Propter nominis rationem, quia Thomas interpretatur abyssus. Propter etymologiae significationem, quia abyssus dicitur ab *a*, quod est sine, et *byssus*, quod est pannus candidus, idest sine candore, et luce fidei. Propter definitionem, quia abyssus est profunda aquarum congregatio. Aquae profundae sunt verba profunda, quae fuerunt in beato Thoma. Proverb. 18. *Aqua profunda verba ex ore viri.* Hic abyssus dedit quintuplicem vocem. Prima dilectionis. Ioan. 11. *Eamus et nos, et moriamur cum illo.* Secunda dubitationis. Ioan. 20. *Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus eius, non credam etc.* Tertia confessionis. Ioan 20 *Dominus meus, et Deus meus.* Quarta obedientiae. Domine, quo vis mitto me. Quinta iustitiae, quando rogavit ut ille qui eum percus-

serat, puniretur in praesenti. Dedit etiam et sextam vocem, scilicet praedicationis, Iudaeorum, et sponsi et sponsae conversionem.

Bonitas Dei notatur ibi, *Altitudo manum suam levavit.* Altitudo Christus, quia tunc manus ad litteram levavit, quando eas Thomae ad dandam fidem de sua resurrectione vera ostendit. Levavit autem Dominus manus ad quatuor. Primo ad offerendum sacrificium pro mundi expiatione. Ps. 140. *Elevatio manuum mearum, sacrificium vespertinum.* Secundo ad dandam benedictionem. Lucae ult. *Elevatis manibus benedixit eis.* Tertio ad potentiae suae ostensionem. Deut. 32. *Et levabo manus meas ad caelum.* Quarto ad malorum persecutionem. Eccli. 3. *Alleva manum tuam super gentes alienas.* Pro prima allevatione debemus eum diligere; pro secunda ei gratias agere; pro tertia eum timere; pro quarta sibi obedire. De prima Bernardus: « Super omnia etc. ». De secunda Ephes. 1. *Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nobis in omni benedictione spirituali in caelestibus.* De tertia, Matth. 10. *Eum timete qui potest et animam, et corpus perdere in gehennam.* De quarta, Deuteron. 18. *Qui autem verba eius, quae loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam etc.* Ad quam benedictionem perducat nos Christus. Amen.

S. THOMÆ AQUINATIS

De SS. Eucharistiae Sacramento

SERMO I.

DE TRIBUS CAUSIS INSTITUTIONIS SACRAMENTI CORPORIS CHRISTI.

Venite comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis. Proverb. 9. His verbis Dominus nos invitat ad salutare convivium, in quo praeparavit pretiosum cibum, scilicet corpus et sanguinem suum, iuxta illud Proverb. 6. *Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum ne reveles extraneo.* Res secreta est altaris sacramentum, quasi sacrum secretum, cuius causa non infidelibus, sed fidelibus est revelanda. Nota quod causa institutionis est triplex, scilicet memoria Salvatoris, sacrificium altaris, cibus hominis. Haec tria disposuit in hoc sacramento divina sapientia contra tria vetera mala, scilicet contra oblivionem Dei, contra debitum rapinae alienae rei, contra corruptiones pomi mortiferi. Primi enim parentes in haec tria mala inciderunt serpentina fraude decepti, et per eos successores sunt depravati. De primo, Ecclesiast. 10. *Initium superbiae hominis apostatare a Deo, quoniam ab eo qui fecit illum, recessit cor eius,* scilicet per oblivionem in occupatione damnosae negotiationis cum serpente: quod saepe adhuc quibusdam stultis solet evenire. De secundo, Genesis 3. *Videns mulier lignum quod esset bonum ad vescendum,*

et pulchrum oculis, aspectuque delectabile, tulit de fructu, et comedit, deditque viro suo, et sic ambo rapinam commiserunt. Huius rapinae similitudinem faciunt, qui in usu creaturarum et rerum per alium iustitiae mensuram excedunt. De tertio, Genes. 3. *De ligno scientiae boni et mali ne comedas. In quacumque enim die comederis ex eo, morte morieris*, et in bono immortalitatis corporis. Ps. 13. *Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt.* Sic qui peccati venenum in usum sumunt, animas occidunt et corrumpunt. Igitur contra triplex vetus malum institutum est hoc sacramentum. Luc. 22. *Accipite et comedite. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem.* Ecce prima causa, scilicet memoria Salvatoris contra oblivionem. *Quod pro vobis tradetur*, idest, ut agnus Dei offerretur. Ecce secunda causa, scilicet sacrificium altaris contra rapinam. *Accipite et comedite.* Ecce tertia, scilicet cibus medicinalis contra corruptionem. Memoria ergo Salvatoris contra oblivionem est prima causa, ut hoc scilicet admoniti, totam mentem, et omnes sensus nostros quos a Deo avertimus, et cum pravis quandoque cogitationibus et delectationibus, vagari permisimus, a noxiis abstrahentes integraliter ad Deum referamus. Hinc dicit, *Hoc, facite in meam commemorationem.* Eusebius. « Quia corpus assumptum Dominus ablaturus erat ab oculis, et illaturus syderibus, necessarium erat ut die caenae sacramentum nobis sui corporis et sanguinis consecraret, ut offerretur iugiter per mysterium, quod offerebatur semel in pretium, et perennis victima viveret in memoria, et semper praesens esset in gratia ». Nota, ad habendam semper memoriam Salvatoris cogunt nos tria argumenta suae caritatis, scilicet remissio peccatorum, redemptio impignoratorum, continuatio beneficiorum. De primo, Is. 43. *Ego sum qui deleo iniquitates tuas pro-*

pter me, et peccatorum tuorum non recordabor, reduc me in memoriam. De secundo, Ecclesiast. 29. *Gratiam fideiussoris tui ne obliviscaris*, quin, scilicet eum pro ea diligas, et quin orationibus et bonis operibus debitum ei reddas. Cant. 5. *Aperi mihi soror mea, amica mea, quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium. Aperi mihi*, idest suscipe me in mentem tuam in memoriam et dilectionem, quia caput meum, scilicet divinitas, plenum est rore, idest misericordia ad dimittendum peccata, *et cincinni mei*, idest humanitas, *guttis noctium*, idest effusione sudoris lacrymarum, et sanguinis passionum, ad redimendum haereditatem tuam pro satisfactione peccatorum tuorum impignoratam. De tertio, Deut. 8. *Observa, et cave ne quando obliviscaris Domini Dei tui, et negligas mandata eius, ne postquam comederis, et biberis, et satiatus fueris, habuerisque cunctarum rerum copiam, elevetur cor tuum, et non reminiscaris Domini Dei tui*. Glos. in Eccl. 17. « Sicut nullum momentum est quo non utitur homo Dei bonitate, ita semper debet esse in memoria praesens. Secunda causa institutionis est sacrificium altaris contra quandam quotidianam delictorum nostrorum rapinam, ut sicut corpus Domini semel oblatum est in cruce pro debito originali, sic offeratur iugiter pro nostris quotidianis delictis in altari, et habeat in hoc ecclesia munus ad placandum sibi Deum super omnia legis sacrificia pretiosum et acceptum. Malac. 3. *Placebit Domino sacrificium Iuda, et Ierusalem quasi regis et militiae*, idest Christi et Ecclesiae. Alexander Papa ». Nihil in sacrificiis Ecclesiae maius esse potest quam corpus et sanguis Christi. Nec ulla oblatio hac potior est, sed omnes praecellit, quae pura conscientia Deo offerenda est, et pura mente sumenda. Et sicut potior est prae ceteris, ita potius venerari debet ». Ad hoc sacrificium approbandum notatur triplex ratio mutandi vetus sacrificium. Prima auctoris

nostri sacrificii potentia, scilicet Christi, qui non solum ex eo quod est Dominus et rex universae terrae, sed ex summi sacrificii ad eum translatione potuit et debuit suum in melius sacrificium commutare. Psal. 109. *Iuravit Dominus, et non paenitebit eum, etc.* Non dicit secundum ordinem Aaron, vel secundum ritum Levitarum, qui obtulerunt carnes hircorum et taurorum, sed secundum ordinem Melchisedech, qui obtulit panem et vinum. Heb. 7. dicitur. Quod fuit necessarium secundum ordinem Melchisedech alium exurgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron. Translato enim sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat. Manifestum est autem quod ex tribu Iuda ortus est Dominus noster, de qua secundum legem non erant sacerdotes. Secunda est debitorum nostrorum exigentia. Tam magnum enim erat debitum primorum parentum ex rapinae magnitudine, ex raptoris ingratitudine, ex laesi, scilicet creatoris maiestate, quod non solum legis sacrificia, sed totus mundus cum omni creatura non sufficit pro satisfactione. Ad Heb. 10. *Christus ingrediens mundum dicit. Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi.* Gloss. « ingrediens, idest, homo factus dicit: Hostiam de animalibus et oblationem de aliis rebus noluisti, idest non placuerunt tibi: corpus autem quod prae omnibus sacrificiis est, quia sine peccato, aptasti mihi, idest aptum et idoneum dedisti mihi vivendo, quod pro omni redemptione valeat offerri ». Psalm. 58. *Quae non rapui, tunc exolvebam,* quando, scilicet pro debitis omnium sufficiens sacrificium in cruce offerebam. Tertia ratio mutandi est ipsorum sacrificiorum legis insufficientia. Et hoc probatur a tribus, quia, scilicet Deo non placuerunt, quia peccata non abstulerunt, quia gratiam non contulerunt. De primo, Ier. 6. *Holocausta vestra non sunt accepta, victimae vestrae non placuerunt mihi.* Osee 6. *Misericordiam volo, et non sacrificium.* De secundo, Psalm. 9. *Holocau-*

stum et pro peccato non postulasti. Ad Rom. 3. *Ex operibus legis non iustificatur omnis caro coram Deo*. Ad Hebr. 10. *Impossibile est sanguine hircorum auferri peccata*. De tertio, Ezec. 20. *Dedi praecepta non bona, et iudicia in quibus non vivent*: praecepta non bona, idest minus bona, et sacrificia, scilicet caeremonialia, quibus non vivent, quia vitam gratiae non conferebant. Ad Hebr. 7. *Reprobatio quoque fit praecedentis mandati propter infirmitatem eius, et inutilitatem*, quasi propter eius sterilitatem, quia non conferebat gratiam. Tertia institutionis causa est cibus hominis. Cibus, inquam, medicinalis contra pomi mortiferi corruptionem, quae tam prava infusa est per primos parentes humano generi, ut esset incurabilis, nisi subveniret medicina optima, quam posset facere prudentia Dei. Ecc. 38. *Altissimus de terra* (idest, *carne Virginis*) *creavit medicinam, et vir prudens non abhorrebit eam*. Ambros. « Corpus Christi medicina spiritualis est, quae cum reverentia degustata sibi devotos purificat ». Ad cognoscendum rationem necessitatis medicinae corporis Christi, sciendum quod serpens malignus infudit homini per venenum cibi vetiti triplicem corruptionem, in anima, scilicet tenebras ignorantiae, in corpore morbum pravae concupiscentiae, et mortem utrobique: contra hoc institutum est corporis Christi medicamentum tenebras ignorantiae illustrans, morbum concupiscentiae sanans, et mortem nostram mortificans. Propter haec tria potest comparari triplici dulci cibo et medicinali, scilicet melli propter primum, ficui propter secundum, fructui uvae propter tertium. De primo Prov. 34. *Comede fili mel, quoniam bonum est*. Mel corpus Christi dulce significat. Hoc bonum est, quia tenebras mentis illuminat. 1. Reg. 14. *Vidistis, quoniam illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle?* Isaiae 7. *Butyrum et mel manducabit omnis qui relictus fuerit, ut* (*scilicet*) *sciat reprobare malum, et eligere bonum*. Psal. 26. *Dominus illu-*

minatio mea etc. *Accedite ad eum, et illuminamini*. De secundo. Ier. 24. *Ficus ficus bonas, bonas valde*. Ficus bis dictae dulce corpus Christi Dei et hominis significant. Hae bis bonae sunt valde, quia mentem et carnem a morbo pravae concupiscentiae sanant. 4. Reg. 20. Isaias iussit afferri massam ficorum, quam cum posuisset super ulcus regis, curatus est. Ulcus regis est concupiscentia carnalis, massa ficorum corpus Christi continens dulcedinem multorum bonorum ad medicinam malorum desideriorum. De tertio Lucae. 1. *Benedictus fructus ventris tui*, corpus, scilicet Christi, quod est fructus vitae valens ad destructionem gehennae, et acquisitionem vitae aeternae. Prov. 3. *Lignum vitae est his qui apprehenderint eam*, scilicet sapientiam Dei incarnatam. Hinc dicitur Osee 13. *Ero mors tua o mors*. Ioan. 6. *Ego sum panis vitae*. etc. *Qui manducat meam carnem* etc. *Qui manducat me, vivet propter me*. Hilarius. « Accepta carne Domini, et hausto sanguine, id efficitur ut nos in ipso, et ipse in nobis sit. Haec est ergo causa vitae nostrae, quod in nobis carnalibus per carnem Christum, qui vere vita est, manentem habemus, victuri per eum ea conditione, qua vivit ipse per Patrem qui in eo est ».

SERMO II.

DE PRIMA CAUSA INSTITUTIONIS PER SE, SCILICET MEMORIA SALVATORIS, ET DE PRAEPARATIONE EIUS AD IUDICIUM.

Venite comedite panem etc. Causam tuam etc. Speciale. Item, in memoria aeterna. *Hoc facite in meam commemorationem*. Lucae, 22. Thema. Item, *Estote parati, quia qua hora*. Lucae 12. Prima causa institutionis sacramenti dominici corporis est memoria Salvatoris, circa quam tria possunt quaeri. Primo, quid mali sequitur, si memoria Domini fuerit relicta. Et dicendum quod triplex,

scilicet amissio gratiae divinae, subiectio potestatis diabolicae, magna deformitas culpae. De primo, Deut. 32. *Deum qui te genuit, dereliquisti* etc. *Et ait, Abscondam faciem meam, et considerabo*, idest subtraham gratiam. Ubi fons perit, rivus arescit. Isaiae 17. *Eris deserta, quia oblita es Dei creatoris tui*. Eccl. 20. *Oratio fatuorum effundetur*. De secundo, Iudic. 4. *Obliti sunt Dei sui, et tradidit eos in manus Sisarae*, idest, potestate diaboli. Tobiae 6. *Qui coniugia ita suscipiunt ut Deum a se, et a sua mente excludant, in his habet potestatem daemon*. De tertio ad Rom. *Sicut non probaverunt*, idest noluerunt *Deum habere in notitia, tradidit, illos in reprobum sensum, ut faciant ea quae non conveniunt*. Et, heu, hoc saepe fit usque ad mortem. Psal. 9. *Non est Deus in conspectu eius etc.* Ioel. 1. *Computruerunt iumenta in stercore suo*. Iumenta impudica et insipientia sunt homines stulti, carnales, Deum prae oculis non habentes. Huiusmodi in stercore suo putrescere, et in luxuria, et aliis peccatis vitam finire. Secundo, quaeritur de quibus a nostro Salvatore memoria sit habenda. Et dicendum de tribus, de praeterito, de praesenti, de futuro. De praeterito, ut nostri Redemptoris, quia propter nimiam caritatem a morte mala morte sua liberavit nos. De praesenti, ut omnium inspectoris, qui per occultam praesentiam omnia nostra semper cernit. De futuro, ut iustis, qui per omnipotentiam suam omne pravum incorrectum districte iudicabit. De primo, Tren. 3. *Recordare paupertatis meae, et transgressionis*, idest, maximae humiliationis, *absynthii et fellis*, idest, amarae passionis. Ezec. 9. *Signa Thau super frontes virorum dolentium et gementium super cunctis abominationibus, quae fiunt in civitate hac*. Thau, figuram crucis habet, idest, passionis Christi, quae semper est bonis in mente ferenda. De secundo, Psal. 99. *Scitote quoniam Dominus ipse est Deus*, omnia scilicet implens, omnia videns, ubique praesens. Hinc ait, *Providebam Do-*

mittum in conspectu meo semper. Psal. 5. Ecclesiast. 39. *Opera omnis carnis coram Domino , et non est quicquam absconditum ab oculis eius*. Cant. 2. *En ipse stat post parietem* nostrum, idest, indutus parietem carnis nostrae : *prospiciens per cancellos*, quia licet intus degens occultus a nobis videri non possit, tamen omnia nostra videt. De tertio, Is. 30. *Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor eius et gravis ad portandum. Ecce venit* (idest, *attendite, quia cito veniet ad districtum iudicium*) Matth. 24. *Vigilate etc.* Hieronymus « sive comedo , sive bibo , sive aliquid aliud facio, semper intonat in auribus meis quasi tuba vehemens vox illa terribilis, *Surgite mortui, venite ad iudicium* ». De omnibus tribus simul. Psal. 110. *Memoriam fecit mirabilium suorum*, quasi diceret. Dominus dedit nobis escam , scilicet seipsum ad memoriam suorum mirabilium : praeteritorum , quod nos redemit : praesentium , quod omnia nostra respicit : futurorum , quod districte tandem iudicabit. Tertio , quaeritur quid valeat memoria nostri Salvatoris. Dicendum ad tria. Primae enim rei memoria , scilicet passionis Christi valet ad cor nostrum eius continuae inspectionis, secundae valet ad nos a peccato custodiendum, tertiae rei , scilicet districti iudicis, valet ad excitandum nos ut praeparemur contra futurum iudicium. Primum facit nos bonum diligere, secundum malum odire, tertium imminens periculum praecavere. De primo, Lucae 12. *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat?* Ignem veni, idest, causam amoris misi in mundum beneficio passionis, quae si pie recordata fuerit, amore magno cor accendit. Psalm. 38. *Concaluit cor meum intra me etc.* Bernardus. « Super omnia te mibi reddit amabilem, Iesu bone , calix quem bibisti, opus redemptionis meae. Idem. « Quanto pro me Dominus factus est vilior, tanto mibi factus est carior ». De secundo, Proverb. 8. *Timor Domini odit malum*. Timor, inquam , quo mens semper Deum praesentem , et

omnia videntem attendit, a peccato custodit: hinc e converso. Eccl. 23. *Omnis homo qui transgreditur lectum suum contemnens in animam suam dicens, quis me videt? tenebrae circumdant me, non intelligit, quoniam omnia videt oculus Domini, et expellit a se timorem Dei* Ezech. 8. *Certe vidisti, fili hominis, quae seniores faciunt in tenebris.* Dicunt enim non videt Dominus. Gloss. « Si Dominum praesentem, et omnia videntem, et iudicantem semper cogitaremus, aut vix, aut nunquam peccaremus ». Boetius. « Magna nobis indicta est necessitas bene vivendi, cum agamus omnia ante oculos iudicis cuncta cernentis ». De tertio, Exod. 19. *Sanctifica populum, et sint parati in diem tertium: die enim tertio descendet Dominus coram omni plebe,* quasi diceret. Mementote, quia Dominus terribilis descendet ad districtum iudicium, et ideo estote parati in diem tertium. Primus dies est dies nostrae nativitatis: secundus, nostrae conversationis: tertius dies mortis, vel adventus districti iudicii. Luc. 22. *Estote parati.* In praeparatione ad iudicium debent tria notari, scilicet modus, providentia non praeparatorum paenam evadere, lucrum cum praeparatis vitam aeternam possidere. De primo, Eccl. 18. *Ante iudicium praepara iustitiam tibi*, scilicet paenitentiam agendo. Matth. 3. *Paenitentiam agite. Appropinquabit enim regnum caelorum*, idest, regis caelestis iudicium iustum. Ioel. 2. *Magnus dies Domini, et terribilis valde, quis sustinebit eum? Nunc ergo dicit Dominus, convertimini ad me etc.* quasi diceret, Apparate vos ad diem Domini paenitentiam agendo, et peccata mundi non faciendo. De secundo, Apoc. 18. *Exite de Babylone popule meus, et ne participes sitis delictorum eius, et de plagis eius non accipietis.* Exite de Babylone, idest praeparate vos ad iudicium paenitentiam agendo, et peccata mundi non faciendo: et per talem providentiam evadetis eius paenam. Luc. 12. *Si sciret paterfamilias etc.* Gloss. « Nesciente patrefamilias, dominum

fur perfodit, quia dum a sui custodia spiritus dormit, improvisa mors carnis habitaculum irrumpit, et animam ad supplicia trahit. Furi autem resisteret, si vigilaret, et adventum iudicis occulte praevenientem praecavens, iudici paenitendo occurreret, et sic utique dormientium, idest, non praeparatorum paenam evadet ». De tertio, Matth. 25. *Cum fatuae virgines, idest*, animae non paratae, irent emere ad forum diaboli cum Eva, vel cum Dina, ubi pro modica reddant multa bona, *venit sponsus, et quae paratae erant etc.* Ecce triplex lucrum praeparationis ad iudicium, scilicet possessio caelestis regni, societas amabilis sponsi, deliciae totius boni. Primum notatur ibi, Intraverunt: secundum ibi, Cum eo: tertium ibi, Ad nuptias. De primo, Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei.* De secundo, I. Thessal. 4. *Semper cum Domino erimus, sine quo nulli bene, cum quo nulli male esse poterit.* Ioan. 17. *Pater, quos dedisti mihi, volo etc.* Ut videant claritatem quam dedisti mihi. De tertio, Is. 66. *Gaudere cum Ierusalem, idest*, cum beatorum omnium pacifica et iucunda societate, *ut repleamini ab uberibus consolationis eius.*

SERMO III.

DE SECUNDA CAUSA INSTITUTIONIS SACRAMENTI EUCHARISTIÆ, SCILICET DE SACRIFICIO ALTARIS.

Venite comedite etc. Item *causam tuam etc.* Thema proprium, *Sacrificium Iuda, quasi regis, et militiae*, idest, Christi, et Ecclesiae, Malach 3. Secunda causa institutionis Sacramenti Domini corporis et sanguinis est sacrificium altaris. Circa quod sacrificium notantur tria, scilicet, forma offerendi, quaestio de sacrificio legali, et excellentia nostri sacrificii. De duobus primis hic potest dici, de tertio in sequenti. Primo notatur forma, et haec

est triplex. Prima in oblationum veterum praefiguratione, secunda in humanae formae veritate, tertia in panis et vini specie. Prima est synagogae commendata sub lege, secunda caritatis divinae oblata in cruce, tertia fidelis animae consecrata in mensa Ecclesiae. Prima data est in signum, secunda in pretium, tertia in solatium. De prima Levit. 4. *Si omnis Israel per ignorantiam peccaverit, offerat pro peccato suo vitulum*, idest, Christum, dicit Gloss. Hoc autem non erat in persona, sed in figura, Exodi 12. Similiter agnus immaculatus, quem occidebant in Pascha, et eius carnes edebant, figura Christi erat, ut dicit Gregor. De secunda forma, Isaiae 53. *Sicut ovis ad occisionem ductus, vulneratus propter* et cet. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Hoc vere secundum formam humanam in cruce. Ad Hebr. 10. *Sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel*, scilicet in cruce. De tertia. Psalm. 109. *Tu es sacerdos in aeternum* et cet. Qui ut dicitur. Genes. 14. *Obtulit panem et vinum*, sic Christus dat corpus, et sanguinem suum in sacrificio altaris sub panis et vini specie. Matth. 26. *Accepit Iesus panem, et benedixit, et ait. Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem*, idest, vasculum cum vino, *gratias egit dicens, Hic est sanguis meus* et cet. Secundo notatur brevis quaestio de sacrificio legali, in qua tria fiunt. Primo, contra insufficientiam quae imponitur sacrificiis legalibus, opponitur: secundo, contrarietas solvitur: tertio, causa illius sacrificii assignatur. Primo contra insufficientiam, quod Deo non placuerunt, et quod peccata non abstulerunt, secundum illud. Ierem. 6. *Holocausta vestra non sunt accepta, victimae vestrae non placuerunt mihi*; et contra his similia opponitur. Levit. 4. *Si peccaverit autem quis de populo terrae, offeret capram immaculatam, et adolebit eam sacerdos super altare in odorem suavitatis Domino, et dimittetur ei.* Ergo videtur, quod vetus sacrificium placuerit Deo, et propter hoc peccata dimisit. Ad Hebr. 11.

Omnia pene in sanguine mundantur secundum legem, et per sanguinem animalium sacrificatorum remittuntur peccata delinquentium. Ergo illa sacrificia Deo placuerunt, et peccata dimiserunt. Secundo, horum contrarietas sic potest solvi. In sacrificio semper tria fuerunt, scilicet ipsum sacrificium, personae offerentium, peccatorum remissio. In singulis istorum duo attendebantur in sacrificio caro, et sanguis animalis quod offerebatur. Et praeterea, multo melius scilicet res spiritualis quae ibi figurabatur, ut in agno, vel vitulo Christus, in capra paenitentia, in bove vita robusta et activa, in avi sublimis et contemplativa, et sic de ceteris. Item, personae offerentium duae sunt species, aliae dignae, aliae indignae Indigni erant qui illa sacrificia tantum carnaliter attendebant. Digni autem qui ea spiritualiter attendebant, et in eis Christum figuratum, vel explicite, vel implicite credebant, et secundum intellectum spiritualem vitam suam regebant. Item ibi erat remissio peccatorum, et hoc quantum ad duo, scilicet quantum ad paenam, idest, quantum ad legis irregularitatem: vel quantum ad culpam, idest, quantum ad conscientiae maculam. His visis, facile solvuntur quae de sacrificiis in Scripturis sacris contraria dici videntur Revera enim illa sacrificia secundum se, scilicet opera operata, idest, carnes et sanguinis hircorum, nec placuerunt Deo, nec propter ea remisit culpam quantum ad culpam, idest, conscientiae maculam: sed tamen apud homines remissa reputabantur quantum ad quandam legis paenam. Unde cum Apostolus uno loco dicat. *Impossibile est sanguine hircorum auferri peccata*, et in alio. *Omnia pene in sanguine mundantur secundum legem.* Primum intelligendum est quantum ad animae culpam. Secundum quantum ad carnis paenam: unde ad Hebr. 9. *Sanguis hircorum, et vitulorum, et cinis vitulae aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.* Glossa « sanctificat, idest, a pec-

cato mundat, idest, a paena legis, ad emundationem valent non animae, sed carnis ». Veruntamen iustorum sacrificia non secundum se, ut dictum est, sed propter fidem Salvatoris, quem in illis venturum, et pro redemptione mundi credebant, Deo placebant, et eis remissionem peccatorum quantum ad paenam supradictam, et quantum ad culpam animae valebant, Ad Galat. 3. *Ex operibus legis non iustificabitur homo, nisi per fidem Iesu Christi*. Ad Hebr. 2. *Fidem plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Domino:* plurimam, idest, acceptabiliorem, et plus sibi valentem. Intellexit enim, et credidit in agno, quem Deo obtulit, hostiam meliorem, idest, Salvatorem, quod non Cain, et ceteri indigni. Genes. 10. *Respexit Dominus ad Abel, et ad munera eius*. Tertio, causa institutionis legalium sacrificiorum est assignanda. Cum enim a Deo instituta sint, qui nihil sine causa facit, et tamen mutanda erant, quaeri potest causa institutionis eorum. Ad hoc breviter dicendum, quod licet per se non valuerant ad remissionem culpae, tamen multum utilia fuerunt ad doctrinam sapientiae. Data sunt quippe servis ad tempus tamquam signa rerum meliorum, et quasi parvulis tamquam characteres librorum, in quorum proprietatibus, et modulis offerendi proficerent in disciplina verae fidei, ut adepta vera scientia, deficerent elementa, et collata veritate cessarent umbrae, et signa. Deut. 11. *Ponite verba mea in cordibus vestris, et suspendite pro signo in manibus, et scribite ea in postibus, et ianuis*. Ponite in cordibus legalia, scilicet quantum ad moralia, quae semper sunt servanda: suspendite ea pro signo in manibus, quantum ad manufacta tabernacula, et huiusmodi, quae pro tempore sunt tollenda: scribite in postibus, et ianuis sacrificia, scilicet oves, et boves quasi litteras parvulorum, in quibus multa bona sunt discenda, et praecipue scilicet fides Salvatoris, forma de moribus, spes de caelestibus. Primum poterant discere de sacrifi-

ciis ovium: secundum in sacrificio taurorum: tertium in sacrificio animalium extra castra combustorum. De primo, Is. 53. *Sicut ovis*, et cet. Cum ergo ovis offerebatur, poterant tria de vera fide discere, scilicet Salvatoris innocentiam, mansuetudinem humani generis, per mortem Christi redemptionem. De secundo, Dan. 3. *In spiritu humilitatis*, et cet. Sicut in holocaustis arietum, et taurorum. Cum ergo cornuta animalia in holocaustum, idest, per ardorem ignis in cinerem redigenda offerebantur, poterant de bonis moribus tria discere, scilicet ut daemonibus, et vitiis resisterent, Dei et proximi amore arderent, cordis et corporis humilitatem in omnibus conservarent. De tertio, Levit. 4., Ad Hebr. 12. *Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra*, sanguis animalium significat animas iustorum. Cum haec fiebant, poterant tria discere de spe obtinendae caelestis gloriae, quae sunt paenitentia viventium, Salvatoris officium, bonorum suffragium. Primum discimus in illo, quod corpora extra castra cremabantur, quia ibi corpora cremare est fideles extra delitias et voluptates saeculi paenitentiam agere. Secundum in eo, quod sanguis inferebatur per pontificem in sancta sanctorum, quia hoc est animas iustorum post hanc vitam beneficio Christi in caelum assumi. Tertium in eo, quod sanguis per pontificem in sancta delatus valuit ad remissionem peccatorum hominum vivorum: quia hoc est animas bonorum iam per Christum in caelum sublevatas intercedere pro peccatis exulum adhuc in mundo relictorum. De primo I. Timoth. 3. *Fidelis sermo*. Nam si commortui sumus, scilicet agendo paenitentiam: et vivemus recipiendo vitam aeternam: si sustinebimus, et conregnabimus, Ad Rom. 8. *Non sunt condignae passiones* et cet. Ecce quod paenitentiam agere, et mala in hoc mundo sustinere, valet ad spem obtinendae caelestis gloriae. De secundo, Ioan.

14. *Iterum venio, et accipiam vos ad me*, ecce quod Domini pietatis officium valet ad spem caelestium. Cant. 5. dicunt huiusmodi. *Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum?* respondit beata Virgo: *Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascat in hortis, et lilia colligat*, idest, animas beatas, vel castas de mundo assumat, et ad caelestia perducat. De tertio, Osee. 1. *Ego exaudiam caelum, et illi exaudiant terram*, idest, sanctorum praecibus qui sunt in caelis, salvantur qui babitant in terris: ecce orationes sanctorum valent ad spem caelestium. Apoc. 8. *Ascendit fumus aromatum* de orationibus, scilicet *de manu angeli coram Deo*, quia scilicet sancti offerunt orationes pro nobis Christo, et Christus Patri suo, ut peccatorum recipiemus remissionem, et ad eorum perveniamus societatem.

SERMO IV.

DE TERTIO CIRCA SACRIFICIUM NOTANDO, SCILICET DE SACRIFICII NOSTRI EXCELLENTIA.

Venite comedite etc. Tertio notatur nostri sacrificii, scilicet corporis Christi, excellentia, quae praecellit omnia legis sacrificia triplici ratione scilicet honestatis, quo ad saeculum: dignitatis, quo ad Deum: virtutis, qua ad suae bonitatis effectum. Primo excellit ratione honestatis, quod probatur, a tribus ab exteriori specie, a virginali origine, a spirituali dulcedine. Primo, probatur huiusmodi honestas ab exteriori specie, quia sub nulla alia qualitate cibi posset tam munde, tam pulchre, tam honeste ministrari, sicut sub specie panis et vini. Non enim sequuntur hoc inconvenientia multa, quae sequebantur illa cruenta legis sacrificia, Prov. 14. *Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum iurgio*. Buccella sicca est sacrificium nostrum sub munda

specie panis, et honesta, Zach. 9. *Quid bonum, et quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines?* Secundo, probatur honestas eius, quod a nulla corruptione, sed a virginali flore sumpsit exordium. Eccli. 24. *Flores mei fructus honoris* etc. Quasi diceret. Flores pudicitiae et virginitatis versi sunt in fructum nobilissimae honestissimae prolis. August. « Nobilitas matris est ex deitate prolis, et nobilitas prolis ex virginitate matris ». Cant. 3. *Egredimini,* glossa ab ignorantia infidelitatis, *et videte regem*, idest, Iesum Christum, *in diademate*, idest carne, *quo coronavit eum mater sua*, idest, honestavit in hoc quod est virgo. Tertio probatur honestas huius sacrificii a spirituali dulcedine pietatis, qua cunctos christianos ad se attrahit. Ut enim dicit Tull. Honestum est, quod sua vi nos ad se trahit et allicit, ut scilicet res virtuosa, maxime vero talis qui abundat dulcedine pietatis, et talis res est sacramentum dominici corporis, Eccl. 39. *Memoria Iosiae in compositione odoris facta opus pigmentarii*, memoria Iosiae est memoriale Salvatoris, vel sacrificium altaris. Hoc factum est opere pigmentarii, scilicet ex pretiosis operibus divinitatis, et humanitatis suae, ut suavissimo honestatis et pietatis odore ad se trahat fideles Ecclesiae, Cant. 1. *Oleum effusum nomen tuum.* Hinc omnes qui vere credunt, ob spem gratiae et devotionis ad hoc sacrificium videndum et adorandum ad Ecclesiam frequenter et ferventer accurrunt. Secundo excellit ratione dignitatis, quod probatur a tribus rebus pretiosissimis, ex quibus consistit, scilicet ex carne Christi mundissima, anima iustissima, deitate altissima. Haec tria in agno paschali figurata sunt, in nostro sacrificio vere perfecta sunt, Exod. 12. *Caput agni cum pedibus et intestinis vorabitis.* Caput agni significat deitatem, intestina animam, pedes carnem: ecce in Christo Deus, anima, et corpus, propter quod dicitur. Ave salus mundi deitas integra, ve-

rns homo, ex carne scilicet et anima propter tantae dignitatis excellentiam habet sacrificium nostrum prae aliis triplicem praerogativam. Deo usmque secundum se acceptum est, Angelis reverendum, hominibus adorandum. Primum est propter animam instam, secundum propter carnem mundam, tertium propter divinitatem summam. De primo Malac. 3. *Placebit Deo sacrificium Iuda*, idest, Christi iusti regis. Sacrificium Iuda Domino placet, qua corpus Christi oblatum Deus Pater approbat, in quo scilicet se maxime humiliavit usque ad mortem Patri obediendo, de diabolo triumphando, et genus humanum redimendo. Eccl. 30. *Sacrificium iusti acceptum est, et odor suavitatis in conspectu altissimi.* De secundo, Matth. 22. *Ubicumque fuerit corpus ibi congregabuntur et aquilae.* Leo Papa. « Circa corpus Domini aquilae sunt quae spiritualibus alis circumvolant, videlicet Angeli sancti, spiritus mundi munditiam amantes, mundum corpus Domini venerantes, et praesentes fideles protegentes ». Gregorius. « Quis fidelium dubium habere possit in ipsa hora immolationis caelos aperiri, et in illo Christi mysterio Angelorum adesse choros, summa et ima sociari ». De tertio Psal. 95. *Adorate scabellum*. Et Is. 66. dicitur. *Terra autem scabellum pedum meorum*. Terra scabellum Dei significat carnem Christi, quae originaliter de terra est. Haec est nobis adoranda, quia sancta, quia Deo unita. August. « Sciendum quia in Christo terra, idest, caro sine impietate adoratur. Qui enim terram adorat, non terram intuetur, sed illum potius cuius scabellum est, propter quam adorat ». August. « Dicunt haeretici, quid est quod carnem illius, quam creaturam non negas, cum divinitate adoras, et ei non minus quam divinitati deservis? Respondeo: Dominicam carnem perfectam humanitatem ideo adoro, quia a divinitate suscepta, et divinitati in unitate personae unita. Si hominem separaveris a Deo, illi non credo, nec servio ». Velut si quis pur-

puram, vel diadema regis per se iacens inveniat, numquam eam adorabit. Cum ergo ea rex fuerit indutus, periculum mortis incurrit, si eam cum rege adorare contempserit. Sic etiam in Christo humanitatem non solam, vel nudam, sed divinitati unitam, scilicet unum Filium Dei, verum Deum et verum hominem si quis adorare contempserit, aeternaliter morietur. Alexander papa. « Nihil in sacrificiis maius esse potest, quam corpus et sanguis Christi ». Tertio, excellit ratione virtutis, idest, propter effectum suae bonitatis. Habet enim triplicem bonum actum in triplici statu fidelium, in mundo, in purgatorio, in caelo. In primo statu peccata relaxat: in secundo paenam gravem alleviat: in tertio gaudium magnum generat. Hinc est, quod tripliciter Missae celebrari solent pro salute vivorum, pro requie defunctorum, et pro gloria beatorum. Unde et hostia in tres frangitur, ut virtus sacrificii corporis Domini in praedicto triplici statu demonstretur. De primo, Levit. 5. *Anima quae peccaverit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum*, idest, Christum. Gloss. Unde cantitur. Agnus Dei etc. Gregor. « Dominus dedit nobis sacramentum salutis, ut quia quotidie peccamus, et ille iam pro nobis mori non potest, per hoc sacramentum remissionem consequamur ». De secundo, Levit. 17. *Dedi vobis sanguinem, ut super altare meum expietis pro animabus vestris*, et sanguis pro animae piaculo fit, et ideo caro et sanguis Christi recte pro animabus defunctorum offeruntur, ut a paena purgatorii, qua pro residuo paenitentiae ligati sunt, absolvantur. August. « Orationibus, et eleemosynis sanctae ecclesiae, et sacrificio salutari non est dubium defunctorum animas relevari, ut cum eis misericordius agatur a Domino, quam eorum peccata meruerunt in hoc mundo ». De tertio, Levit. 10. *Pectusculum sacrificii, quod oblatum est, edetis in loco mundissimo tu, et filii tui, et filiae tuae mecum*. Pectusculum, quod

scilicet optimum est et dulcissimum animalis, significat dulcedinem corporis Christi, in quantum comeditur in loco mundissimo, idest, in quantum delectat beatos in caelo, in eo quod plurimum gaudent et congratulantur in hoc sacrificio de memoria Redemptoris, de aspectu nostrae salutis, de admiratione divinae bonitatis. Vel certe pectusculum comedetur in loco mundissimo, quia dulcedine corporis Domini, qua hic pascimur in velamine et sacramento, ea fruuntur beati visione manifesta in caelo. Apoc. 2. *Vincenti dabo manna absconditum*. Glossa « meipsum, qui sum panis vitae, quod manna et si nunc manet absconditum, tunc fiet manifestum habens omnis saporis suavitatem ». Hinc dicit collecta. Perficiant in nobis, Domine, sacramenta quod continent, ut quae specie gerimus, rerum veritate capiamus, idest, Christi corpore manifesta visione perfruamur, secundum illud. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, qui est in caelis*: in illa Domini visione erit in nobis omnis boni plena fruitio. Psal. 16. *Adimplebis me laetitia cum vultu tuo, satiabor cum apparuerit gloria tua.*

SERMO V.

DE TERTIA CAUSA INSTITUTIONIS, QUATENUS EST CIBUS HOMINIS.

Caro mea vere est cibus. Thema proprium, quod corpus datur in cibum. Tertia causa institutionis est cibus hominis. Circa hoc quod Dominus corpus suum dat in cibum, triplex potest ratio sapientiae Dei assignari, scilicet divinae liberalitatis magnitudo. Cum enim summe sit bonus, summa eum decet liberalitas: sed nulla hac maior esse potest. Probatur autem eius liberalitas in hoc facto quantum ad tria. Primo, quantum ad magnificentiam doni, secundo, quantum ad nobi-

litatem dantis: tertio, quantum ad utilitatem accipientis. Primo, quantum ad magnificentiam doni, quia largitor omnium bonorum in hoc sacramento dat seipsum, et hoc largissime, quia dat proprium corpus in cibum, secundum quod dicit, *Accipite et comedite*. Hic est summus gradus divinae largitatis quantum ad donum. Hic gradus quidam proponi possunt divinae largitatis, quibus homini largitus est omnia bona sua, et sic patebit quod hic est summus. Primus gradus est, quod largitus est homini caelum et terram, et omnes irrationabiles creaturas ad serviendum, Eccli. 17. *Deus creavit de terra hominem, et dedit ei potestatem eorum quae sunt super terram*, Gen. 2 *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*, Deut. 4. *Solem, et lunam, et omnia astra caeli creavit Deus in ministerium cunctis gentibus*. Matth. 5. *Deus solem suum facit oriri super bonos, et malos*. Act. 13. *Deus non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens, de caelo dans pluvias, et tempora fructifera, implens cibo, et laetitia corda nostra*, non sine testimonio se reliquit benefaciens, idest, per beneficia, et creaturae se Deum et liberatorem testatus est, Psal. 18. *Quid est homo quod memor es eius*. Secundus gradus est, quod homini largitus est illas nobilissimas creaturas rationabiles, et caelestes, scilicet sanctos angelos ad ministrandum, Hebr. 1. *Omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui haereditatem capiunt salutis*; Matth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris*. Angeli dicuntur, quia unicuique a naptivitate datus est angelus ad ministrandum. Hinc leguntur hominibus saepe obsequia impendisse, et faciunt quotidie peccatores convertendo, multos a malis defendendo, iustos ad caelos deducendo. Exod. 14. *Ecce ego mitto angelum meum, qui praecedet te*, scilicet lumen virtutum ostendendo. *et custodiat in via*, in igne purgatorii defendendo, et introducat te ad sydera caelestis regni perducendo. Tertius gradus est, quod lar-

gitus est seipsum, Luc. 1. *Benedictus Dominus Deus Israel.* Dedit autem se multis modis. Primo, in socium nostrae peregrinationis. Baruch 3. *Hic etiam Deus noster qui adinvenit omnem viam disciplinae, et tradidit illam Israel dilecto suo,* et post *haec in terris visus est etc.* quasi diceret. Quia Deus fecit homini vias peregrinationis, dans mandata bonae conversationis ne deficiat, et ne via homini videretur gravis nimis, factus homo et Deus, et per hoc socius viae et peregrinationis Luc. 8. *Iter faciebat Iesus per castella, et civitates praedicans, et evangelizans regnum Dei, et duodecim cum illo, et mulieres quae erant curatae a spiritibus immundis, et Maria Magdalena, et Ioanna, et Susanna, et aliae multae, et turba multa venit ad eum.* Et vere bonus se dedit in bonum socium, quasi socios viae lassos optimis verbis confortavit, in periculis liberavit, infirmos curavit, mortuos suscitavit. Quartus gradus est, quod dedit se in servum nostrae necessitatis, Ad Philip. 2. *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens etc.* Hinc sitientes potavit, esurientes pavit, discipulorum pedes lavit. Matth. 20. *Filius hominis non venit ministrari etc.* Lucae 22. *Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.* Quintus gradus est, quod dedit se in pretium redemptionis nostrae. Ad Philip. 2. *Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis hostiam et oblationem Deo in odorem suavitatis.* Matth. 20. *Filius hominis venit dare animam suam in redemptionem pro multis.* Sextus gradus est, et summus, quod dat homini corpus suum in cibum. Osee 11. *Ego quasi nutritius Effraim, et declinavi ad eum ut vesceretur,* Ioan. 6. *Panis quem ego dabo.* Gregorius. « Bonus Pastor Dominus animam pro ovibus posuit, ut in sacramento nostro corpus suum, et sanguinem verteret, et oves quas redemerat carnis suae alimento satiaret, et in hoc est expressio summae largitatis, et praecipui amoris ». Magnum est enim dare se in socium peregrinationis, et in servum necessitatis, ma-

ius in pretium redemptionis, tamen tale donum adhuc est in aliqua separatione ab eo cui datur, sed cum datur in cibum, datur non ad separationem aliquam, sed ad omnimodam unionem. Uniuntur enim in unitate corporis cibus et sumens. Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, in me manet* et cet Et sic apparet in tali dono summa largitas divinae bonitatis. Secundo, probatur excellens liberalitas Dei in hoc facto quantum ad nobilitatem dantis, quae tam excellens est in hoc sacramento, ut corpus suum largiatur large et diffuse, quia non solum dat illud dignis et amicis, sed non subtrahit indignis, malignis, et inimicis. Psal. 26. *Appropriant super me nocentes, ut edunt carnes meas.* Qui enim se permisit manibus malignorum semel crucifigi, permittit se sceleratorum manibus tractari, et inimicorum, et immundorum dentibus in sacramento lacerari. Hinc hosti, traditori suo Iudae in caena cum aliis dicitur corpus suum dedisse. Veritatem enim praesentiae suae ad instar solis oriri facit super bonos et malos exhibens se in hoc sacramento dignis, et indignis, licet non ab omnibus effectus suscipiatur aequalis. Nam dignus effectus bonitatis Dei suscipit, indignus severitatis, exemplum de sole, et oculo aegro et sano. Nota quod magnum est dare magna dona proximis et amicis, maius dare servis et ancillis, maximum ignotis et peregrinis, sed nimis inimicis. Unde arguuntur de magna ingratitudine. Iob. 19. *Quare me persequimini sicut Deus, et carnibus meis saturamini?* Ad Rom. 2. *An divitias bonitatis Dei, et patientiae, et longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad paenitentiam te adducit?* Copiosa bonitas, et benignitas, et liberalitas nobilitatis Dei, quae inimicis, et multis contra eum peccantibus tot bona facit, maxime cum tales corpus eius sumere permittit, ut tanta eos liberalitate convertat. Tertio, probatur quantum ad utilitatem suscipientis, quia in hoc sacramento digne suscipiens efficitur deiformis,

idest, per gratiam bonitatis, sive per imaginationem imitationis Deo quodammodo similis. Ioan. 1. *Quotquot autem receperunt eum etc.* idest, per gratiam bonitatis Deo similes. Ambrosius. « Quia Dominus Iesus consors est divinitatis, et corporis, et tu qui accipis carnem eius, divinae eius substantiae in illo participas alimento, divina substantia bonitas est ». In hoc ergo alimento divinae substantiae participare, est assimilari per gratiam divinae bonitati. Prov. 12. *Qui bonus est, hauriet sibi gratiam tuam a Domino*: gratia vero est influentia divinae bonitatis in animam per quam assimilata Deo fit ei grata, et vitae aeternae digna. Non enim sufficit liberalitati divinae, quod in sacramento, vel in cibo intellectum illuminat, quod affectum sanat, quod memoriam delectat, quod totum hominem in bono confortat, et corpori suo mystico associat, quin insuper Deo assimilet in praesenti per gratiam, et in futuro per gloriam: non enim potest ulterius promoveri.

SERMO VI.

DE DUABUS ALIIS RATIONIBUS, QUIBUS DATUR CORPUS CHRISTI IN CIBUM.

Venite, comedite etc. et alia themata, ut supra. Secunda ratio quare Dominus corpus suum dat in cibum, est humanae naturae corruptio, quae huiusmodi cibi exigebat medicamentum, et hoc quantum ad tria. Primo, quantum ad congruam curationis inchoationem, quia sicut initium corruptionis et mortis caepit a cibo vetito, scilicet a ligno scientiae boni et mali, sic initium iustificationis et vitae incipere debuit a cibo, scilicet ligno vitae, idest, a corpore dominico. De primo, Genes. 2. *De ligno scientiae etc.* De secundo, Ioan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis etc.* Secundo, exigebat talem cibum quantum ad integram corruptionis curationem.

Serpens enim malignus infudit homini per venenum pomi vetiti triplicem corruptionem, in animas tenebras ignorantiae, in carne morbum pravae concupiscentiae, et mortem in utroque. Gen. 3. *Serpens decepit me.* De primo. Psal. 48. *Homo cum in honore esset etc.* Gen. 1. *Tenebrae,* idest ignorantiae, *erant super faciem abyssi,* idest, humani cordis ex diaboli deceptione. De secundo, Ad Galat. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum.* Ad Rom. 7. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae.* Lex in membris est morbus concupiscentiae movens membra ad actum malitiae. De tertio, Sapient. 1. *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum.* De omnibus Aug. « Si angelus de proprio ruens paradiso non esset auditus, non praecipitaremur in mortem, sed venit de caelo lassus serpens foris, et emisit venenum de proprio, locutus est de suo, gustate et eritis sicut dii , et illi apparentes quod non erant, amiserunt quod acceperant, scilicet vim intellectivam, vitae iustitiam, non moriendi possibilitatem ». Quia ergo per cibum venenosum triplicem infudit corruptionem, necesse fuit, ut ad integram curationem medicus, idest, Salvator noster, cibum medicinalem contra haec tria daret , et hoc est corpus suum, quod pie recipientium ignorantiae, tenebras illuminat, morbum pravae concupiscentiae sanat, et mortem destruendo triumphat. De primo. Ps. 6. *Dominus illuminatio mea etc.* et Psal. 33. *Accedite ad eum, et illuminamini.* Corpus enim Christi est verbum Dei, idest , vera lux in carne humana quasi in lucerna, qua illuminatur fidelis anima. De secundo Psal. 77. *Pluvit illis manna ad manducandum etc.* Exod. 16. *Mane ros iacuit in similitudine pruinae super terram.* Panis igitur caelestis in similitudinem pruinae, rorisque apparebat, quia corpus Domini a fervore pravae concupiscentiae refrigerat. De tertio, Ioan. 6. *Patres vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt. Hic est panis de caelo descendens,*

ut si quis manducaverit ex ipso non morietur, et sic iste cibus mortem destruit. De his tribus supra primo sermone circa finem actum est. Tertio, exigebat talem cibum quantum ad firmam sanitatis conservationem. Quidam enim ad tempus de peccatis compunguntur, et quodammodo curantur, sed tempore tentationis per recidivum iterum corrumpuntur. Psal. 37. *Putruerunt, et corruptae sunt etc.* Ad conservationem sanitatis animae, et incorruptionis bonae vitae, valet cibus iste, Cantic. 1. *Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi.* Sicut enim myrrha incorrupta servat corpora, sic corpus Domini pie sumptum corda. Tertia ratio sapientiae Dei, quia Dominus dat homini corpus suum in cibum, est humanae naturae conditio quae rationalis creata est, et corpori coniuncta. Rationalis autem creatura potest tribus modis considerari, et secundum hoc indiget triplici cibo. Primo modo, consideratur secundum quod est incorporea, et pure spiritualis, ut natura angelica. Secundo modo, secundum quod est corpori coniuncta, sicut dissimilis dissimili, spiritus carni. Tertio modo, secundum quod illae duae naturae, scilicet corpus et anima in singulis personis hominum sunt familiari societate, miroque amore coniunctae. Sed quocumque istorum trium modorum consideratur rationalis creatura secundum conditionem suam convenienti indiget alimonia. Primo modo exigit alimentum, per quod vivat et subsistat, scilicet verbum Dei aeternum secundum se incorporeum, quod est aeterna Dei sapientia, Thob. 12. *Ego cibo invisibili et potu qui ab hominibus videri non potest, utor.* Prov. 3. *Lignum vitae est his qui apprehenderint eam*, scilicet Dei sapientiam. Eccli. 1. *Fons sapientiae verbum Dei in excelsis reficiens,* scilicet Angelos in caelis. Secundo modo considerata rationalis creatura, ut est corpori coniuncta, sicut dissimilis dissimili, spiritus carni, pretiosum vili, secundum conditionem utriusque naturae indiget pro utroque

cibo conveuienti sibi, sed dissimili: quia spiritus spirituali ad modum Angeli, corpus corporali ad modum bruti. De primo, Ps. 77. *Panem Angelorum etc.* I. ad Corinth. 10. *Patres nostri omnes eandem escam spiritualem manducaverunt etc.* Sap. 9. *Si quis erit consummatus inter filios hominum sibi ab illo effugerit sapientia tua, in nihilum computabitur*: quia qui spirituali cibo, qui est Dei sapientia caruerit, a vita spirituali deficiet, Eccli. 15. *Cibavit eum Dominus etc.* De secundo, II. Regum 12. *Pauper quidam habebat oviculam de pane suo comedens*, Eccli. 39. *Initium necessariae rei vitae hominum lac et panis, mel et uvae, et oleum, haec omnia sanctis in bona, et impiis in mala convertentur.* De utroque. Deut. 8. et Matth. 4. *Non in solo pane etc.* Aug. « Sicut anima vita est corporis, sed non vivificat sine cibo corporali: ita Deus vita est animae, sed non vivificat illam sino cibo spirituali, idest, sine verbo Dei, et si haec et illa natura hominis sibi dissimiles dissimilem cibum habuerunt, et alio modo, et longe ab invicem comederunt, nec cibus corporis congruebat spiritui, nec cibus spiritus corporis ». Tertio modo, considerata rationalis creaturà secundum quod illae duae naturae, idest, corpus et anima, sunt in singulis persouis hominum familiari societate et miro amore coniunctae, tunc exigitur ad aeternum salvationem utrumque; unus cibus toti homini, idest, utrique naturae conveniens spiritualis simul et corporalis, scilicet Verbum caro factum, quem simul sub quodam sacramento comedant, cuius virtute anima de praesenti miseria ad vitam aeternam beatitudinis perveniat, et corpus ad modicum tempus servatur in terra, ut tandem gloriose resurgat. De hoc cibo. Ioan. 6. *Caro mea*, idest, caro Dei, caro humana unita Dei verbo, *vere est cibus*, scilicet totius valens animae et corpori. Eccli. 1. *Unus est altissimus creator omnium, ipse creavit sapientiam spiritu suo, et secundum datum suum*

praebet illam diligentibus se. Creavit sapientiam spiritu suo, idest virtute sua, scilicet creaturam carnis de Virgine sumpsit, et sapientiae suae univit, et secundum datum suum, idest, liberalitatem praebet illam in cibum diligentibus se, scilicet fidelibus, ut prosit, sicut dictum est, corpori et animae. De hoc convivio corporis et animae Is. 9. *Vitulus et ursus pascentur simul.* Vitulus significat corpus, quod in sacrificio Deo est mactandum: ursus spiritum, qui sicut ursus bestiis, sic terribilis esse debet bestialibus motibus et moribus. Hi pascentur simul, scilicet vero cibo, idest, carne Christi, ut prosit animae et corpori. De primo Ioan. 6. *Qui manducat carnem meam etc.* De secundo sequitur. *Et ego resuscitabo eum etc.*

SERMO VII.

DE FORMA DONATIONIS, VIDELICET QUA EX CAUSA DETUR VELATUM HOC SACRAMENTUM.

Venite comedite panem etc. Thema speciale, *Quomodo potest nobis carnem suam dare etc.* Thema proprium. *Sacramentum regis abscondere bonum est.* Thob. 12. Secundum principaliter circa sacramentum dominicum notandum est forma donationis, et circa hanc tria sunt consideranda. Primum, quod Dominus corpus suum dat velatum: secundum, quod dat velatum sub specie panis: tertium, quod dat velatum sub specie panis triticei. Circa primum sciendum, quod datur velatum non nudum, secundum illud Apocal. 2. *Dabo manna absconditum* (*quasi cibum caelestem velatum*): sed quia hic humanus sensus haesitat, et miratur cum aliud videtur, huius velaminis quadruplex est ratio. Prima est indignitas malorum, quae exigit ut veletur, sicut aeger oculus ut sibi sol, et quodlibet lumen tegatur et in hoc benignissime agit cum eis misericordia Salvatoris, si pravi nudum aspicerent, et

hoc a fidelibus manducari ex ipso aspectu scandalizarentur, et tripliciter male perirent, in corde per horrorem, in ore per detractionem, in anima per spiritualem mortem. De primo, Ioan. 6. Ubi Dominus dicit, *Caro mea vere est cibus, etc.* Sequitur. Ex hoc multi discipuli abierunt retro, quasi abhorrentes verba de umana carne comedenda. Ambr. « Forte dices, Quomodo verus sanguis? quia similitudinem non vides carnis Attende verba Christi: Audientes, quod carnem suam daret manducare recedebant, solus Petrus dixit, *Verba vitae aeternae habes, ad quem ibimus?* Ne ergo plures scandalizentur, et ne velut quidam esset horror humanae carnis, sed magis maneret gloria Redemptoris, ideo in similitudine accipis sacramentum: sed verae naturae gloriam virtutemque consequeris ». De secundo in eodem, ubi Dominus dixit. *Panis quem ego dabo, caro mea est etc. Litigabant ideo Iudaei etc.* Litigatio haec murmur et detractio est, et ideo debuit velari. Psal. 54. *Si is qui oderat me etc.* De tertio. Num. 4. *Aaron et filius eius intrabunt, ipsique disponent opera, (idest operient sacramenta) alii nulla curiositate videant quae sunt in sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur* 1. Reg. 6. *Percussit Dominus multos, eo quod vidissent arcam Domini*, quia scilicet non licebat eis videre eam detectam. Arca significat corpus Christi, quod malignis est velandum, ne spiritualiter moriantur si videant: quia causa suae caecitatis putarent esse phantasticum. Ecc. 3. *In pluribus operibus Dei non fueris curiosus* Non est enim tibi necessarium ea quae abscondita sunt videre oculis tuis. Secunda ratio quare velatum datur, est fides bonorum, et haec ratio potest in tria distingui, quae exigunt hoc velari, scilicet fidei, esse verum infidelitatis pravae remedium, fidei meritum. Primo fidei esse verum exigit ut velatum detur corpus Christi. Ad Hebr. 10. *Fides est rerum non apparentium*, ut dicit August. « Fides est credere, quod non vides, scilicet credere verbis de re oc-

culta quae vere est, et tamen eam oculis non vides ». Nam de re quam videmus, scientiam potius quam fidem habemus. I. Pet. 1. *Christus est in quem non videntes creditis.* Secundo, infidelitatis remedium exigit ut veletur corpus Christi, quatenus culpae infidelitatis respondeat modus congruus satisfactionis. Unde sicut primorum parentum incredulitas incaepit ex auditu verbi diaboli suadentis cibum habentem mortem velatam, et in eo sunt sensus eorum vane delectati, sic congruit ut fides salvandorum incipiat ex auditu verbi Salvatoris suadentis cibum habentem veram vitam absconditam, et in quo nostri sensus pie sunt decepti praeter auditum, ut sit fides ex auditu tantum, et non ex visu, vel aliis sensibus, auditus autem per verbum Christi. Hoc pulchre figuratur, Genes. 27. In benedictione Iacob, ubi sensus Isaac sunt decepti putantis sentire Esau; dum sentit similitudinem eius, qui velatus erat, Iacob. Unde sciendum, quod in illa figura dominici corporis quatuor erant personae, scilicet Isaac, et Rebecca, quasi masculus, et femina significant duas naturas in nobis, idest, corpus, et animam, masculus qui magis solet esse manifestus, et exterioribus plus intendit, significat exteriorem hominem, corpus cum suis sensibus: femina, quae domi residet et familiam regit, interiorem hominem, idest, animam quae saluti suae et aliorum gerit curam. Iacob bonus, et formosus habitans in tabernaculis, quem diligit Rebecca, idest, fidelis anima, significat verum corpus Christi. Esau quem amabat Isaac, idest, corpus, eo quod de cibis suis vescitur, significat substantiam panis cum suis accidentibus, scilicet colore, sapore, et ceteris. Dum itaque Isaac quasi homo exterior, idest sacerdos benedicere debet, Esau, idest substantia panis recedit, sed similitudo Esau scilicet vestes cum odore, pelles pilosae, cibus cum sapore, idest, accidentia panis, sive similitudo, scilicet color, sapor, odor, durities manent circa Iacob, et sensus

nostri falluntur. Ibi fallitur visus Isaac caliginosus, idest, debilis corporis nostri, quia putat prae oculis habere Esau, idest, panem, et tantum vestes eius, scilicet speciem panis, et sub illa latet Iacob velatus, idest, corpus Christi. Ibi fallitur gustus, quia putat comedere cibum Esau, idest, panem, et gustat tantum similitudinem eius. Ibi fallitur olfactus, quia putat sentire odorem, Esau, idest, qui vere non est ibi: sed sentit odorem vestimentorum eius, idest, formam panis, quibus vestitus est Iacob, idest, corpus Christi. Sapiens erat Isaac, sed in iudicio cognoscendi Esau fallebatur, sic homo noster exterior in iudicio panis altaris fallitur, praeter quam auditu, unde ait. *Vox quidem vox Iacob. etc.* Manus quas tango sunt Esau, nibil falsius: sed vox quam audio dicentem, ego sum, vox est Iacob, nibil verius. Similiter sacramentum quod tango, substantia panis est, nibil falsius: vox Christi dicentis. *Hoc est corpus meum*, nibil verius. Primo, igitur fidelitatis remedium exigit, quod corpus Christi velatum detur, ut quia sensus primi hominis in cibo perditionis vane delectabantur, sensus nostri corporis in cibo benedictionis ad instar Isaac decipiantur, ita tamen quod Rebecca, idest, anima in fide sua non fallatur. Credit enim vere in benedictione sacra esse Iacob, idest, corpus Christi velatum similitudine Esau, idest, specie panis. Tertio fidei meritum exigit, ut veletur corpus Christi, quia ut dicit Greg. « Fides non habet meritum, cui humana ratio praebet experimentum », supple sufficiens. Velatum dare voluit Dominus corpus suum, quia in hoc potius credere verbis suis quam sensibus nostris magnum habet meritum. Ioan. ult. *Beati qui non viderunt.* Huius meritum fidei, sive fructus triplex est, scilicet spiritualium bonorum plena copia, temporalium abundantia, aeternorum superfluentia. Hinc ait Rebecca, idest, fidelis anima, *in me sit ista maledictio fili mi*, idest, haec triplex benedictio. *Det tibi Deus de rore*

caeli, quantum ad primam: *et de pinguedine terrae abundantiam*, quantum ad secundam : *abundantiam frumenti, vini et olei*, quantum ad tertiam, De primo, Ioan. 7. *Qui credit in me, flumina etc.* Osee 14. *Ero quasi ros etc.* De secundo ad Hebr. 11. *Sancti per fidem adepti sunt repromissiones*, scilicet temporalium. Is. 1. *Si volueritis, et audieritis me, bona terrae comeditis.* Matth. 6. *Primum quaerite regnum Dei*, recte credendo: *et iustitiam eius*, iuste vivendo, *et haec omnia adiicientur vobis*. De tertio I Pet 1. *Credentes in Christum quem non videtis, exultabitis laetitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestrae salutem animarum vestrarum.* Prov. 1. *Qui audierit, absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur timore malorum sublato.*

SERMO VIII.

DE DUABUS ALIIS RATIONIBUS, QUIBUS DATUR CORPUS VELATUM.

Venite comedite etc. Quomodo potest sacramentum regis. Tertia ratio, quare corpus suum dat velatum est instructio morum. Iob. 28. *Trahitur sapientia de occultis.* Tria vero in hoc sacramento occultantur, in quibus mores instruuntur, scilicet persona Salvatoris, pulchritudo magnae claritatis, mirum opus omnipotentis. De primo, Is. 45. *Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator.* De secundo, Is. 7. *Expectabo Dominum qui abscondit faciem suam.* De tertio, Eccl. 43. *Multa abscondita sunt maiora his, pauca enim vidimus.* In his discimus in nobis quandoque tria virtuose abscondi posse, nostram personam, pulchritudinem corporalem, bonorum operum intentionem. Primum a persecutorum furore, secundum a stultorum inspectione, tertium ab humano favore. Primo discit iustus abscondere personam propter tria, ut scilicet persecutor quiescat, ut praeceptum a Domino opus

perficiat, ut gloriosiorem coronam acquirat. De primo. Is. 26. *Vade popule meus abscondere modicum, donec pertranseat indignatio mea in persecutore*, quod multi iustorum leguntur fecisse. De secundo. II. Cor. 11. *Damasci praepositus etc.* Similiter Thobias cum eum rex iuberet occidi, fugiens nudus latuit, ut scilicet opera misericordiae quae caeperat, impleret. De tertio I. Reg. 26. *Cum fugeret David a facie Saul, absconditus est in colle Achile*, idest, *in Domino*. Achila interpretatur eum suscipiens, unde Dominus susceptor meus. Absconditus est autem in Domino, ut per inclyta opera gloriosa regni sibi restaret corona. Iob. 8. *Tulerunt lapides iudaei, ut iacerentur etc.* Secundo discit iustus abscondere pulchritudinem corporalem ab omnium inspectione, quia exterior pulchritudo, et ornatus multis fuit occasio casus. Decor ergo corporalis absconditur tribus modis, per habitus vilitatem, per ieiuniorum austeritatem, per boni operis assiduitatem. De primo, Iob. 16. *Saccum consui super cutem meam, et operui cinere carnem meam.* Gen. 24. *Rebecca conspecto Isaac tollens pallium operuit se.* I. ad Cor. 11. *Mulier debet habere velamen super caput propter angelos*, idest, propter bonos. De secundo, Galat. 6. *Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo*, quasi diceret. Vilis est mihi mundus propter paenam suae sollicitudinis, et ego vilis mundanis, propter corporis mei macerationem. August. « Carnem vestram domate etc. De tertio, Psal. 38. *Tabescere fecisti sicut araneam etc.* Sicut aranea ex suis visceribus trahens opus naturae tabescit exinde, sic iustus frequentans opera laboriosa ex vera caritate maceratur, et pallescit in corpore. Eccli. 33. *Iugum, et lora curvant collum durum, et servum inclinant operationes assiduae.* Cant. 1. *Nolite me considerare etc.* Sol effectus ardoris, idest, opus amoris, Christus formam servi accepit, in qua claritatem divinitatis abscondit. Unde Is. 53. *Non est species ei, neque decor . . . . . et absconditus vultus eius, et de-*

spectus. Tertio, discit abscondere virtutum et bonorum operum intentionem ab humano favore. Matt. 13. *Simile est regnum caelorum*, gloria, idest, conversatio instorum, *thesauro*, idest bono operi, *abscondito in agro*, idest, in corde. Gregor. « Sic sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, ut de bono opere proximis praebeamus exemplum, et tamen per intentionem, qua soli Deo placere cupimus, semper optemus secretum ». Triplex vero bonum praecipue debemus aboscondere a favore hominum, scilicet eleemosynam, orationem, et ieiunium. De primo, Matth. 5. *Cum facis eleemosynam: noli tuba canere ante te*, tuba tumoris et iactantiae, *sicut hypocritae faciunt, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat etc.* sinistra, idest intentio prava: dextera, idest dilectio pura, *ut sit eleemosyna tua in abscondito etc.* De secundo, Matth. 5. *Et cum oraveris, intra cubiculum etc.* idest, secretum mentis, *et clauso ostio ora patrem tuum in abscondito* intentionis, *et reddet tibi.* De tertio ibidem, *cum ieiunas: unge caput tuum*, idest, refice Christum operibus misericordiae quod tibi subtrahis, membris eius, idest, pauperibus largiendo: *et faciem tuam lava*, peccata cordis, et sensuum lacrymis paenitentiae purgando, *ne videaris ab hominibus ieiunans, sed patri tuo.* Quarto, datur velatum ratione imbecillitatis nostrae. Hoc enim exigebat imbecillitas hominum: quod probatur tribus modis. Primo, a figura legali, Exod. 30. *Videntes filii Israel ex consortio Domini cornutam faciem Moysi, timuerunt prope accedere, unde posuit velamen super faciem suam, quando loquebatur ad eos.* Facies enim Moysi tam magnam recepit radiositatem ex frequenti et familiari appropinquatione ad divinum lumen, quod videbatur humanis oculis quasi cornuta, unde non poterant claritatem vultus eius sustinere nisi velatam: sic nimirum, immo multo magis corpus Christi in resurrectione eius glo-

rificatum, et spiritale ac deiforme factum nullus potest mortalibus inspicere oculis, nisi alia specie velatum. Secundo, probatur ex hoc quod accidit matri Dei Mariae, quae non potuit sustinere claritatem praesentiae filii, et gloriam, nisi esset obumbrata. Carne autem virginis velata, maiestas Spiritus sancti operatione facta est possibilis a Virgine, et etiam a nobis videri, unde verbum caro factum est. Sed carne illa post passionem per resurrectionem glorificata, et ad similitudinem Dei clarificata, secundum illud Ioh. 17. *Clarifica me Pater,* facta est impossibilis ab oculis mortalium in propria forma nuda videri, nisi esset velata aliqua specie visibili. Eccl. 11. *Mirabilia opera altissimi, et gloriosa, et absconsa, et immensa.* Exo. 32. *Non videbit me homo, et vivet,* scilicet in specie propria. I. ad Corin. 13. *Videmus nunc per speculum*, scilicet rationis, *et in aenigmate*, idest, figura panis. Tertio, probatur idem ratione naturali, quae est nimia dissimilitudo luminis oculi nostri ad claritatem luminis corporis Christi. Oculus enim noster angustus, aeger, et corruptibilis est. Illius vero claritas incorruptibilis, et quadammodo immensa, ut dictum est de informis. Haec est enim ratio visibilitatis omnis luminis similitudo aliqua videntis ad lumen. Et quanto maior similitudo ad lumen maximum, tanto limpidior, et dulcior est visio. Hinc est, quod sanus oculus potest aliquatenus videre nudum corpus solis, et non corpus Christi: quia cum illo habet aliqualem similitudinem luminis et corruptibilis, quam non habet corpus Christi. Nisi enim oculus ex aliqua parte caelesti lumini similis esset, nequaquam illud videre posset, sicut nec auris, aut digitus, aut etiam oculus caecus, scilicet propter nimiam dissimilitudinem. Quia ergo ob nostram imbecillitatem, et corporis Christi nimiam claritatem magnificatam, et usque ad incorruptionem roboratam non possumus videre dulciter oculo ad oculum dominici corporis clari-

tatem, saltem oculo mentali, idest, pura cordis intentione ipsum debemus respicere, secundum illud Luc. 11. *Si oculus tuus simplex fuerit*, idest, intentio cordis pura, *totum corpus tuum lucidum erit ad videndam claritatem Christi*. Ioan. 3. *Scimus quoniam cum apparuerit, similes illi erimus, et videbimus eum sicuti est*. Dignum quidem videtur per superiores oculorum fenestras veritatem intrare debere ad animam. Sed hoc nobis, o anima, servatur in posterum, cum videbimus eum facie ad faciem. Et haec visio erit vita aeterna.

SERMO IX.

DE FORMA DONATIONIS, QUA DATUR SUB SPECIE PANIS.

Venite comedite. Thema proprium, *Cibavit eum pane etc*. Glo. interlinearis, idest, corpore Christi. Secundo dat Dominus corpus suum sub specie panis propter tria. Propter collatam sibi prae ceteris cibis habilitatem. Sub una enim alia specie cibi tam respectu ministrantium, quam accipientium posset actus exhiberi. Et hoc triplici consideratione. Primo, scilicet quantum ad inventionem habilior est species panis, quam cibi alterius, quia omni loco, omni tempore facilius invenitur quam alius cibus. Item, quantum ad conservationem habilior est quia si debet levari, portari, sive custodiri, commodius sit sub specie panis quam cibi alterius. Psal. 109. *Iuravit Dominus, et non paenitebit eum, tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec*, qui nec oves, nec boves, nec capras, sed panem et vinum obtulit. Item, quantum ad administrationem habilior est, quia mundius et honestius tractari potest, in altari melius dividi, convenientius a sanis et infirmis sumi potest, quam alius cibus. Secundo, dat sub specie panis propter faciendum signationis suae cognitionem et fidem. Aug. « Signum est

res praeter speciem quam ingerit sensibus, aliquod aliud ex se faciens in agnitionem venire ». Signorum autem tria sunt genera, naturale, artificiale, sacramentale. Signum naturale secundum naturam significat, sicut fumus significat ignem, rubor caeli vespertinus significat futuram serenitatem. Matth. 16. *Facto vespere dicitis serenum erit, rubicundum est enim caelum*. Signum artificiale secundum impositionem hominis significat, et hoc est duplex. Aliud enim non continet quod significat, ut circulus vini. Aliud continet quod significat, ut pluviarum continet pluvias et significat eas, pastillum significat carnes et continet. Signa sacramentalia secundum impositionem Dei significant, et sunt similiter duplicia. Alia enim non continent quod significant, ut sacramenta legalia, sicut serpens aeneus erectus in eremo significabat quidem Salvatorem, sed non continebat eum, sicut circulus suspensus ante domum significat vinum, quod tamen non est contentum. Num. 21. *Fecit Moyses serpentem aeneum et posuit eum pro signo, quem si percussi aspiciebant, sanabantur*. Sap. 16. *Habentes signum salutis non per hoc quod videbant sanabantur, sed per te omnium Salvatorem*. Similiter agnus paschalis, et circumcisio significabant rem figuratam, sed non continebant quia secundum se non iustificabant. Ad Rom. 3. *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram Deo*. Item, alia sunt signa sacramentalia, quae etiam secundum impositionem significant, ut sacramenta evangelica, sicut baptismus, et eucharistia. Hugo. « Sacramentum evangelicum est materiale elementum foris sensibiliter propositum ex similitudine repraesentans, et ex institutione significans, et ex sanctificatione continens aliquam gratiam specialem. Baptismus significat animae purificationem, et continet eam quia efficit quod figurat, scilicet remissionem peccatorum ». Act. 2. Petrus ait. *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum*. Similiter sa-

cramentum altaris significat vere corpus Christi, et vere continet illud, quia post consecrationem panis sub specie eius, idest, sub illo signo panis, quod Deus posuit ad significandum corpus Domini, totus est Christus, sicut sub signo positivo hominis, scilicet in pastillo, sunt occultatae carnes. Matth. 26. *Accepit Iesus panem, et benedixit, et ait. Hoc est corpus meum*, significatum sub specie panis. Ioan. 5. *Filius hominis dabit vobis panem, qui permanet in vitam aeternam.* Hunc panem significavit Deus. Igitur si cum video signum positivum hominis credo ibi sub tenui pane esse carnes, multo magis cum video signum positivum Dei, ut sacramentum altaris, credere debeo ibi sub specie panis esse verum corpus Christi propter rerum ibi significatarum similitudinem. Tres enim ibi res significantur, quarum species illa panis est Sacramentum, idest sacrum signum, expressam babens in se illarum similitudinem. Prima res ibi significata est naturale corpus Domini, quod ibi continetur. Secunda res corpus eius mysticum, quod ibi significatur, et non continetur. Tertia res est effectus Sacramenti in anima fideli. Primo, species panis primae rei ibi significatae, idest veri corporis Christi, babet similitudinem non ratione sui, sed ratione subiecti, quod habuit ante consecrationem, idest panis qui prius fuit. Sicut enim ex pluribus et puris granis conficitur sic corpus Christi ex pluribus membris puris et immaculatis consistit. Cant. 7. *Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis.* Exod. 25. *Arcam de lignis sethim compingite.* Glos. « Arca corpus Christi significat. Haec fit de lignis sethim, imputribilibus, quia corpus Christi consistit ex membris purissimis et ab omni vitio mundis ». Secundo, species panis secundae rei ibi significatae tenet similitudinem, idest, mystici corporis Christi significati, scilicet Ecclesiae, quae est unitas fidelium. Sicut enim ex multis granis puris conficitur unus panis, sic ex multis fidelibus puris a

culpa mortali mundis, et vinculo caritatis unitis ecclesiastica unitas consistit. I. ad Cor. 9. *Hic est sciendum, quod in pane triplex unio attenditur, per quam triplex fraternitas, sive causa et vinculum amoris, quod inter fideles esse debet, significatur.* Primo, grana nobilia et similia colliguntur. Secundo, farina conspargitur per aquam, et pasta conficitur. Tertio, ut panis solidus fiat, igne decoquitur. Primum, grana similia significant fraternitatem et amorem naturalem, quia omnes de uno, et primo parente sumus nati. Secundum scilicet pasta, quae est farina aqua perfusa, sacramentalem, quia uno sacramento baptismatis sumus regenerati. Tertium, scilicet panis igne solidatus, spiritualem, quia uno spiritu, scilicet ad unam Christianam religionem sumus congregati. De primo Gen. 22. *Descenderunt fratres Ioseph ut emerent frumenta in Ægypto*, quia humiliaverunt se fideles, ut amorem naturalem omnium hominum acquirerent. Eccli. 13. *Omne animal diligit sibi simile, et omnis homo diligit proximum suum.* De secundo I. ad Cor. 5. *Sitis nova conspersio, sicut estis azymi*, idest, unum quid per dilectionem sacramentalem. I. Ioan. 4. *Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum.* De tertio Exod. 12. *Coxerunt farinam consparsam, et fecerunt panes*, idest, profecerunt usque ad dilectionem spiritualem. Ioan. 14. *Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem.* August. « Non autem carnalis, sed spiritualis » etc. Tertio, species panis secundum quod erat panis, habet in se similitudinem tertiae rei ibi signatae, idest, effectus sacramenti in anima fideli. Sicut enim panis tria facit, scilicet confortat, satiat, vitam conservat, sic panis sacramenti animam fidelem confortat ad peccatum dimittendum, satiat ad fastidium mundi faciendum, in vita conservat ad Deum semper laudandum. De primo, Psal. 103. *Panis cor hominis confirmet*, ad omne vitium devincendum. Unde Psal. 17. *Diligam te Domine*

fortitudo mea, qui scilicet, *praecinxisti me virtute ad bellum*. De secundo, Psal. 104. *Pane caeli saturavit eos*. Ad mundi fastidium faciendum. Prov. 27. *Anima saturata calcabit favum*. De tertio, Eccl. 33. *Panis egentium, vita pauperum est*. Ad Deum laudandum, scilicet semper, Psal. 145. *Lauda anima mea Dominum etc.* II. Paralyp. in fine. *Laudabo te Domine semper omnibus diebus vitae meae, quoniam te laudat omnis virtus caelorum.*

SERMO X.

DE FORMA DONATIONIS, QUA DATUR SUB SPECIE PANIS TRITICEI.

Venite comedite. Thema proprium. *Convertentur, et vivent tritico*, Osee 14 (*Vel aliud simile de frumento*, *vel tritico)* Tertio, circa formam donationis corporis considerandum est, quod Dominus dat illud sub specie panis triticei, et non alterius, et hoc propter tria. Primo, propter huius grani prae ceteris naturalem nobilitatem. Quod probatur a tribus, quia hoc granum est purissimum, quia ad panem communissimum, quia ad carnem maxime nutritivum. Primo, granum tritici est maxime purum, quia haec species sola inter alias attingit complementum, idest, summam puritatem. Nam ut dicunt alchimici, idest, aurifices, in speciebus quibusdam licet multae species esse videantur, tamen una est quae attingit complementum, et aliae sunt differentes ab ea quibusdam aegritudinibus, sicut patet de auro. Nam omne metallum purgatione materiae in aurum dicunt transmutari. Sic etiam videmus de granis, quod bonitate terrae purgatur siligo, et in triticum nobilitatur. Et ideo simpliciter et absolute panis triticeus est panis propter excellentiae puritatem, sive nobilitatem. Secundo, granum tritici est ad panem communissimum, quia competit sa-

nis et infirnis, immo omni animali panem comedenti. Avibus, ut patet in columbis; bestiis, ut catulis magis competit panis triticeus, quia libentius eo vescuntur, et ideo panis triticeus vere est panis propter communis convenientiae nobilitatem. Tertio, granum tritici est ad carnem maxime nutritivum, quia puritate naturali, et comextibilitate communi, et viscositate sui maxime membris adhaeret nutrimentum exinde sumptum, et quo ad haec tria maxime nutrit et confortat: et sic panis triticeus est purus, et granum eius praecipue nobilitatis propter communis convenientiae nobilitatem. Et hac ratione congruum est, ut nobilissimum corpus quasi nobilissimus panis filiorum Dei detur filiis sub specie nobilissimi panis. Secundo, dat corpus suum sub specie panis triticei propter fidelium discretam in eo significationem. Sicut enim triticum secundum triplicem statum habet considerari, sic fidelium universitas in tres status solet distingui. Tertium autem consideratur, secundum quod stat in agris, vel secundum quod grana separantur a paleis, vel secundum quod iam purgata locantur in granariis. Similiter inter fideles tres differentiae sunt, incipientium, proficientium, perfectorum. Primi significantur per triticum stans in agris: secundi, per grana quae purgantur a paleis: tertii, per grana quae locantur in granariis. Primi, desiderant doctrinam praedicatorum: secundi, frequentem purgationem: tertii, aeternam requiem beatorum. De primo. Iob. 37. *Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum, quae lustrant cuncta per circuitum.* Greg. « Electi sunt frumentum Dei caelestibus horreis recondendi: frumentum nubes desiderat, quia electus quisque praesentiam sanctorum praedicatorum exoptat: lumen spargunt, quia praedicatores sancti exempla vitae et bene agendo, et loquendo dilatant. Nubes autem cuncta per circuitum lustrant, quia praedicatoris luce mundi fines illuminant ». De secundo, Iudic. 6.

Cum Gedeon excuteret, et purgaret frumenta in torculari, ut fugerent Madiam, apparuit ei Angelus Domini. Gedeon electum quemque significat, qui cum umbra sanctae crucis rectitudine iudicii, confessionis virga, quasi cor suum a vitiorum paleis sequestrat, consolatio eum divina contra tentationes daemonum confortat. Eccl. 2. *Qui timent Dominum, praeparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas.* De tertio, Iob. 5. *Increputionem Domini ne reprobes, et ingredieris in abundantia.* Sepulcrum, idest locum in regno Dei praeparatum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo, idest, cetera multitudo beatorum. Luc. 3. *Venit fortior me post me, cuius ventilabrum in manu sua, et congregabit triticum in horreum suum: paleas autem comburet igni ienextinguibili.* Tertio, dat corpus suum sub specie panis triticei, propter corporis sui expressam similitudinem. Triticum enim potest considerari tribus aliis modis, scilicet ut iacens in acervo, cadens in agro, ut in panis complemento. Penes primum modum, significat corpus Christi in Virgine conceptum: penes secundum, ut in mundo pro nobis passum: penes tertium, ut in caelo glorificatum. In primo mater Christi multum honorificatur, in secundo peccator liberatur, in tertio beatus delectatur. De primo Cant. 7. *Venter tuus sicut acervus tritici,* venter est corpus beatae Virginis. Luc. 11. *Beatus venter qui te portavit:* acervus tritici, munda membra Christi, ut conservata in utero virginali: lilia, decor omnimodae castitatis, quo ornantur membra et sensus beatae Virginis. De secundo, Ioan. 12. *Nisi granum frumenti etc.* (usque multum fructum affert.) Christus enim per mortem suam genus humanum de aeterna morte liberavit. Ad Rom. 5. *Commendat suam caritatem Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Ex hoc quod Dominus dicit se granum frumenti, habet Ecclesia quod sub nulla specie alia consecrat corpus Chri-

sti. De tertio, Zach. 9. *Quid bonum eius, quid pulchrum, nisi frumentum electorum?* quia panis pulcherrimus, dulcissimus est corpus Christi in gloria beatorum. Hinc sciendum, quod beati habebunt in eo triplex donum, omnium delitiarum praeparationem, omnium desideriorum impletionem, omnium bonorum securam et aeternam fruitionem De primo, Genes. 49. *Aser pinguis praebebit delitias regibus.* Psal. 67. *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus.* Sap. 15. *Paratum panem de caelo praestitisti eis sine labore, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem.* I. Corin. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit.* De secundo. Psal. 147, et 103. *Lauda Ierusalem Dominum etc.* et, *Adipe frumenti satiat te.* Item, *Benedic anima mea Dominum.* Ier. 31. *Inebriabor animam sacerdotis pinguedine, et populus meus bonis meis adimplebitur.* Sap. 17. *Sapientiam tuam et dulcedinem quam in filios habes, ostendebas: et deserviens uniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur.* De tertio, Luc. 14. *Beatus qui manducat panem in regno Dei*, scilicet propter omnium bonorum securam sine fine fruitionem. Is. 62. *Iuravit Dominus in dextera sua. Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis, et si biberint filii alieni vinum in quo laborasti, qui congregant illud comedent, et qui comportant illud, bibent in atriis sanctis meis.* Hic comedunt mali cum bonis, ibi erunt mali sub aeterno interdicto, et boni securo et aeterno Christi convivio. Psal. 15. *adimplebis me laetitia.*

SERMO XI.

DE TRIBUS MIRABILIBUS QUAE FIUNT IN CONSECRATIONE.

Venite comedite etc. Thema proprium. *Mirabilia opera tua, et anima mea cognoscet nimis.* Vel aliquid simile de mirabilibus Dei, vel signis. Tertium principaliter notan-

dum circa dominici corporis sacramentum, sunt mirabilia divinae operationis tanquam signa sive mirabilia divinae virtutis. Haec mirabilia signa divinae operationis consideranda sunt in tribus. In dominici corporis consecratione: secundo, in eiusdem possessione: tertio, in perceptione. Primo enim corpus consecramus, secundo possidemus, tertio percipimus. Primo in consecratione consideranda sunt et credenda tria mirabilia signa divinae operationis. Primum, quod ibi sub specie panis est verum corpus Christi. Secundum, quod tota substantia panis mutatur in corpus Christi tota substantia' panis, ita tamen quod manent accidentia panis. Primum est mirabile, secundum mirabilius, tertium mirabilissimum. De duobus primis hic potest dici, de tertio in sequenti. Primum mirabile signum in consecratione sacramenti altaris est, quod ibi sub specie panis est v rum corpus Christi, quod de Virgine sumpsit. Et hoc probatur tribus modis. Primo, probatur testimonio fide dignorum: secundo testimonio signorum positivorum: tertio, demonstratione miraculorum. Primo, probatur primum mirabile testimonio fide dignorum, secundum quod lex dicit. Deut. 19. *In ore duorum, aut trium etc.* Audiuntur ergo testes veraces, et idonei sufficientes. Aug. « Accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum, hoc est, Dei verbum institutum a Christo, profertur super panem, et mox fit sacrum secretum, scilicet corpus Salvatoris sub specie panis ». Item Aug. « Hoc est quod omnibus modis probare contendimus, sacramentum Ecclesiae duobus constare, visibili elementorum specie, et invisibili carne Christi et sanguine, sicut persona Christi constat ex Deo et homine ». Ambr. « Panem istum quem sumimus in mysterio, utique intelligo, qui manu sancti Spiritus formatus est in utero Virginis, et igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim Angelorum factus est cibus hominum ». Greg. « Magnum atque pavendum est myste-

rium, quia aliud videtur, aliud intelligitur. Figura panis et vini videtur, et faciente Domino corpus et sanguis Christi intelligitur ». Euseb. « Vere unica et perfecta Ecclesiae hostia, fide aestimanda non spe, neque exteriori censenda visu, sed interiori intellectu, unde caelestis confirmat auctoritas. *Accipite, et comedite etc.* Recedat ergo omne infidelitatis dubium, quia qui auctor muneris, ipse est testis veritatis ». Secundo, probatur idem ratione signorum positivorum: ratio autem eorum est rem ita esse ut signum. Est autem signum duplex, scilicet hominis, et Dei: hominis artificiale, Dei sacramentale. Signum positivum hominis secundum impositionem hominis significat, et est duplex. Nam aliud non continet quod significat, ut circulus vini aliud continet quod significat, ut pastillum quod significat carnes, et continet carnes intus absconditas. Similiter signum positivum Dei, quod est in sacramentis secundum impositionem Dei, significat, et est etiam duplex. Nam aliud non continet quod significat, ut sacramenta legalia, quae non efficiunt quod figurant, sicut agnus paschalis, et similia. Et aliud continet quod significat, ut sacramenta evangelica, sicut Eucharistia. Significat enim secundum impositionem Dei rem sacram, scilicet corpus Christi, et continet illud. Unde ait. *Hoc est corpus meum.* Signum mansit foris, scilicet, species panis, et intus erat corpus Salvatoris. Eccl. 3. *Innova signa, et immuta mirabilia, quasi diceret.* Quia vetera signa non continebant gratiam quam figurabant, fac nova, quae continent quod signant. August. « Ideo dicuntur sacramenta quasi sacrae rei signa, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur speciem habet corporalem, quod intelligitur fructum habet spiritualem, in specie enim panis et vini quam videmus, res invisibiles, carnem Christi et sanguinem, honoramus. De hoc supra sermone 9. circa medium. Tertio, probatur idem demonstratione miracu-

lorum. Exod. 34. *Signa faciam, quae numquam sunt visa super terram, nec in ullis gentibus etc.* Pascasius. « Nemo qui sanctorum vitas et exempla legerit, ignorat quod saepe corporis Christi et sanguinis sacramenta aut propter dubios, aut certe propter ardentius amantes visibili specie in agni, vel pueri forma, aut in carnis et sanguinis colorem monstrata siut, ut quod latebat mysterio, patesceret in miraculo. Beato enim Basilio in die Paschae mysteria celebranti hebraeus quidam se sicut christianus populo commiscuit, officii volens explorare mysterium: qui vidit infantem partiri in manibus Basilii, et communicantibus omnibus venit ipse, et data ei hostia vere caro est facta. Et servans reliquias abiit in domum suam ostendens uxori suae, narrans quae propriis oculis viderat, credens ergo ait: Vere horribile, et admirabile est christianorum sacramentum. In crastino venit ad Basilium et baptizatus est cum omni domo sua. Idem, Quidam presbyter erat Aegidius nomine, religiosus valde, qui cum sanctam duceret vitam, caepit piis precibus pulsare Deum, ut sibi monstraret naturam corporis et sanguinis Domini. Venit ergo dies ut idem more solito divina celebraret, et post *Agnus Dei* procumbens genibus, Creator, inquit, et redemptor omnipotens Deus pande mihi exiguo in hoc mysterio naturam corporis Christi, ut mihi liceat eam prospicere in forma pueri, quem olim sinus matris tulit vagientem. Et ecce angelus de caelo veniens affatur. Surge propere, si vis Christum videre. Adest praesens corporeo vestitus amictu, quem sacra puerpera gessit. At presbyter pavidus surgens vidit super aram puerum sedentem; cui angelus: Quia Christum videre placuit, quem sub specie panis verbis sacrasti mysticis, nunc oculis inspice, et tracta manibus. Tunc caelesti lumine sacerdos fretus (quod mirum dictu est) in ulnis trementibus puerum accepit, et pectus proprium pectori Christi adiunxit, deinde perfu-

sus in amplexus dat dulcia Deo oscula, et suis labiis posuit pia labia Christi. Quibus ita peractis restituit puerum in altari, et rursus humi prostratus deprecatur Dominum, ut dignetur ipse verti in speciem pristinam. Et surgens invenit corpus Christi remeasse in formam priorem, et sic sub specie debita communicavit eidem. Secundum miraculum in consecratione sacramenti altaris est, quod substantia panis mutatur in corpus Christi, quod sumpsit de Virgine, et hoc fit potestate verbi Dei: quod probatur tribus modis fieri posse, a potestate simili, a minori, a maiori. Primo a potestate simili, quia verbum Dei substantiam unam in aliam commutavit. Hinc legitur. Ioan. 2. *Quod Dominus ad nuptias aquam in vinum commutavit.* Sicut ergo potuit ibi, potest et hic. In similibus enim simile est iudicium: ubi similis praecipit virtus, similis obedit effectus. Secundo probatur a minori, eo quod res quae minus possunt quam verbum Dei, unam substantiam mutant in alteram. Unde sciendum, quod providentia Dei mutationes rerum tribus modis fieri voluit, praeter quas verbo Dei facit, arte, natura, gratia. Ars enim hominis unam substantiam mutat in aliam, ut patet in vitrifice, qui vilem cinerem mutat in praeclarum et nobile vitrum. Ergo multo magis virtus verbi Dei potest panem in corpus eius, et vinum in sanguinem commutare. Eccl. 8. *Sermo Dei potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest, quare ita facis?* Eusebius « Invisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis sui verbo suo secreta potestate facit, et commutat ». Item, natura unam substantiam mutat in aliam, sicut in vite aqua mutatur in vinum, et opera apum succus florum per secreta naturae mutatur in favum. Similiter in nobisipsis panem, quem manducamus quotidie, per naturam mutatur in carnem, ergo multo magis virtus verbi Dei mutare potest panem in substantiam corporis sui. Item gratia hominis

mutat unam substantiam in alteram. Hinc Moyses per gratiam specialem mutavit virgam in serpentem, et aquam in sanguinem. Ergo multo magis virtus verbi Dei potest mutare panem in corpus suum, et vinum in sanguinem. Ambros. « Virgam tenuit Moyses, et proiecit in terram, et facta est serpens, et sic vides prophetica gratia mutatam esse naturam. Quod si tantum valuit benedictio humana ut naturam converteret, quid dicemus de ipsa consecratione divina, ubi ipsa verba Salvatoris operantur? Si ergo quaeris, quomodo potest quod panis est fieri corpus Christi. Respondeo, consecratione, quae fit Christi sermone ». Tertio probatur idem a maiori, quia verbum Dei multo facit maiora, et facere potest, quam quod panem in corpus Christi mutet. Unde *in principio erat Verbum* usque *omnia per ipsum facta sunt*. Ambros. « De totius mundi operibus legitur, quod ipse dixit, et facta sunt etc. Sermo ergo qui potest facere ex nihilo quod non erat, non potest ea, quae sunt mutare in id quod non erat? Nonne minus est dare rebus novas quam mutare naturas, et sic quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi factum est post consecrationem, quia sermo mutat creaturam ». Cum itaque irrationalis creatura et inanimata, scilicet panis, mutatur in melius, scilicet in corpus Christi virtute verbi Dei, mirum quod peccator homo nec multis verbis, nec beneficiis, nec comminatione, nec promissione converti potest de mala vita in bonam.

SERMO XII.

DE TERTIO MIRABILI QUOD FIT IN CONSECRATIONE.

Venite, comedite etc. Thema proprium. *Mirabilia opera tua etc.* Tertium mirabile, imo mirabilissimum signum in consecratione sacramenti altaris est, quod mutatur in corpus Christi tota substantia panis, sic tamen quod ma-

nent panis accidentia, idest, color, sapor, et huiusmodi. Christi corpus, circumstantia et nostris sensibus obiecta. Quod enim in consecratione mutatur panis in corpus Christi, iam probatum est, et quod manent humanis sensibus accidentia, patet. Talis mutatio est supernaturalis, et dicitur proprie conversio, sive transubstantiatio, quia similis ei per omnia non invenitur in natura. Quod tamen ita fieri possit in hoc sacramento, triplici potest ostendi similitudine. Prima similitudo quod substantia panis possit mutari, ita quod accidentia maneant sumitur de gratia prophetali. Hinc est quod 4. Regum. 2. *Eliseus misit sal in aquas amaras, et conversae sunt in dulces*: in qua conversione quatuor consideranda sunt, scilicet continens et contentum, operans et operatum. Continens est illa species, sive claritas exterior, contentum amaritudo interior, quae transit atque mutatur in quartum, scilicet operatum, idest in dulcedinem, et hoc per tertium, scilicet operans, idest per gratiam prophetalem. Sic est quodammodo in mutatione panis in corpus Christi. Primum, scilicet continens, idest species panis exterior manet. Secundum, scilicet contentum, idest substantia panis mutatur in quartum, scilicet in corpus Christi, et hoc per tertium, scilicet operans, idest per verbum Dei. Secunda similitudo eiusdem sumitur a conversione spirituali, de qua 1. Regum 10. dicit Samuel ad Saul, qui significat peccatorem. *Insiliet in te spiritus Domini, et mutaberis in virum alium*, in qua conversione, sive mutatione quatuor iam supradicta consideranda sunt, scilicet continens et contentum, operans et operatum. In statu enim peccati noster homo exterior pulcher et sanus: sed homo interior amaritudine et peccati veneno plenus est et aegrotus. Hinc dum per spiritum Dei convertitur, specie corporis manente exterior amaritudo, et languor peccati interior in dulcedinem et sanitatem gratiae commutatur. Primum, scilicet species corporis exte-

rior manet: secundum, scilicet amaritudo peccati interior transit in quartum, scilicet in dulcedinem gratiae, et hoc per tertium, scilicet per spiritum Dei, et sic fit, ut dictum est, in consecratione corporis Christi. Eugenius ad quemdam conversum. « Quanta, et quam celebranda beneficia vis divinae bonitatis operatur, et quod non sibi novum et impossibile esse debeat, quod in Christi substantiam terrena convertuntur, teipsum interroga, qui praeterita vilitate deposita subito novam indutus es bonitatem, in exteriori nihil additum, totum est in interiori mutatum ». Tertia similitudo eiusdem sumitur de mutatione naturali. Videmus enim quod ova ponuntur sub ave, et sub gallina, vel sub columba, et per naturam mutantur in carnem, imo in aviculam vivam. In hac mutatione similiter illa quatuor, quae iam dicta sunt, possunt inveniri. Ibi enim est continens, scilicet testa, quasi species ovi exterior, et contentum, scilicet vitellum quasi substantia ovi interior, et operans, scilicet natura, et operatum, scilicet caro pulli. Primum, scilicet testa species exterior manet, secundum, vitellum, sive substantia interior transit et mutatur in quartum, scilicet in corpus pulli vivi, et hoc per tertium, scilicet operantem naturam. Et mira similitudo, quia diebus aliquibus integra exterius videtur, quasi adhuc fit ovum, quod non est ovum, sed vivi pulli integrum corpus testa velatum. Sicut ergo in hac re columba per naturam, sic in sacramento altaris Spiritus, per suam omnipotentem virtutem. Si ergo sub ave ponis unum, vel duo, vel plura ova, vertit ea per naturam interius in carnem testa manente exterius, quanto magis unam hostiam panis, vel plures in altari manente specie panis exterius, Spiritus sanctus eas repente interius in corpus Christi sua virtute convertit? Nota versus de corpore Christi, de hoc quod dicit de substantia panis non quod sit materia corporis Christi, sed quod panis convertitur in corpus Chri-

sti. Corpus de pane, corpus de Virgine natum. Primum conversum, sed materiale secundum. Hic moraliter notandum est, cum irrationalis creatura scilicet panis, per verbum Dei et Spiritus eius in melius convertitur, quanta sit peccatoris duritia, qui multis verbis, et Spiritus sancti operationibus ad conversionem non perducitur? Ier. 5. *Induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti.* Haec induratio finalis impaenitentia est, cuius triplex est causa. Prima, longa consuetudo peccandi, secunda, incredulitas de iustitia Dei, tertia, seductio inimici. De primo Sap. 14. *Invalescente iniqua consuetudine error tanquam lex custoditus est.* Ier. 13. *Si potest aethiops mutare pellem suam, aut pardus varietates suas, et vos potestis bene agere cum didiceritis malum.* Glo. « Consuetudo peccandi quodammodo in naturam transit. Sed quod hominibus impossibile est, Deo possibile est, ut non aethiops, vel pardus, longaevi scilicet peccatores suam naturam per se mutare videantur, sed Deus qui in illis operatur ». Augus. « Vocabas me Domine, et suspirabam ligatus non ferro alieno, sed mea propria voluntate. Velle enim meum tenebat inimicus, et inde catenam fecerat et costrinxerat me, quippe ex voluntate perversa facta est libido, et dum servitur libidini, facta est consuetudo, et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas ». De secundo. Soph. 1. *Visitabo super viros defixos in faecibus suis, qui dicunt in cordibus suis, non faciet bene Dominus, et non faciet male.* Glossa. « Tollunt Domini providentiam putantes quod nec bonis bona, nec malis mala possit reddere, sed omnia casu regantur ». Psal. 13. *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus*, iustus iudex qui iudicat peccata. Unde sequitur. *Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis.* De tertio Osee 5. *Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Dominum, quia spiritus fornicationis in medio eorum, et Dominum non cognoverunt.* Quasi diceret,

quia spiritus malignus obsedit eos, et excaecat ut Dominum non agnoscant, et promissionibus falsis seducit, ideo converti non possunt. Eccl. 29. *Repromissio nequissima plurimos perdit.* Gen. 34. *Egressa Dina, ut videret mulieres regionis illius. Et vidit eam Sichen princeps terrae,* idest diabolus, *adamavit, rapuit, dormivit cum ea, et conglutinata est anima eius cum ea, tristemque blanditiis delinivit,* quia mundi prospera, peccata levia, longam vitam false promittit. III. Regum 22. Dicit Michaeas. *Egressus spiritus ait, ego decipiam Achab. Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius, qui dicebant regi. Ascende in Ramaoth Galaad, et valde prospere, et tradet Dominus inimicos tuos in manus tuas,* et in hoc est deceptus. Ingressus enim praelium, quidam percussit eum casu sagitta inter pulmonem et stomachum, et graviter vulneratus mortuus est vespere.

SERMO XIII.

DE TRIBUS MIRABILIBUS, QUAE CONSIDERANTUR IN CORPORIS POSSESSIONE.

Venite, comedite. Mirabilia opera tua etc. Hic dicendum est de tribus mirabilibus, quae fiunt virtute et perfectione consecrationis, et attenduntur in eiusdem possessione, et post consecrationem adhuc nobiscum habemus. Primum mirabile signum, quod in possessione Dominici corporis magna res, scilicet, corpus Domini continetur sub tam parva specie panis; cuius assignatur triplex ratio. Prima ratio est demonstratio magnitudinis sapientiae artificis tantae rei, scilicet Spiritus sancti. Videmus enim quod artifices quanto sunt in arte sculpendi peritiores, tanto sculpunt imagines subtiliores. Unde si artificibus ostenditur gemmae, vel metalli materia valde parva, et rogetur in ea imago fieri subtilissima, minus subtilis ar-

tifex respondebit quod eam facere non possit, quod maxime subtilis in arte facile facit. Sic ad demonstrandam sapientiam Spiritus sancti, sub minima specie sacramenti facile esse facit totum corpus Christi. Hinc. Sapient. 6. *Spiritus sanctus* dicitur esse *subtilis*. Non enim potest ei tam subtilem partem panis proponere in altari, quin sciat et possit eam in verum corpus Christi convertere. Damasc. « *Quomodo fiet hoc*, ait Virgo, *quoniam virum non cognosco*. Respondit. *Spiritus sanctus superveniet in te* etc. et tu quaeris quomodo panis fiat corpus Christi? Et ego dico tibi, Spiritus sanctus superveniet, et ipse faciet quae haec super naturam sunt, et super intelligentiam ». Secunda ratio ad idem est similitudo potentiae Christi cum potentia Dei. Quicquid enim potest Dei Filius per naturam, hoc potest filius hominis propter personae unitatem. Matth. ultimo. *Data est mihi omnis potestas* etc. Ambrosius super illud. *Hic erit magnus, et filius altissimi vocabitur*. Non ideo erit magnus, quod ante partum Virginis magnus non fuerit, sed quia potentiam, quam Dei Filius ante tempora naturaliter habuit, hic erit ex tempore accepturus, quia sicut in unam personam, ita in unam potentiam conveniunt Dei Filius et hominis: sed Dei Filius Verbum Patris illam habuit potentiam, qua minima parte corporis opere Spiritus sancti de virtute separata se vestivit, et illi se inclusit, secundum illud *Verbum caro factum est*. Ergo similem potestatem dedit homini Christo scilicet ut possit facere corpus suum esse sub minima panis specie ». Psalm. 98. *Dominus in Sion magnus*. Sion interpretatur speculum, ut dicit Papias, et August. Et dubium non est, quod magna imago tam expresse, tam integre apparet in parvo speculo, sicut in magno. Magnus ergo Dominus in Sion idest in speculo esse dicitur, quia verum corpus Christi, tam integraliter esse sub parva specie panis, sicut sub magna recte creditur. Tertia ratio ad idem est sufficiens causa ad finem

sacramenti. Finis sacramenti est animam fidelem spiritualiter cibare, et contra malum et ad bonum confortare. Causa huius efficiens est corpus Christi, et id potest tam plene esse sub specie panis parva, sicut sub magna, quia sub utraque aequaliter unitum est Deo, ex quo fluit omnis virtus in sacramento. Quantacumque enim parva sit species illa panis, ibi est totum corpus Christi per conversionem, sanguis per connexionem, anima per coniunctionem, et divinitas integra per unionem: unde certum est quod habet plenam rationem cibandi spiritualiter, et confortandi animam. Exod. 16. *Qui minus collegerat, non reperit minus de manna quam qui plus collegerat.* Hilarius. « Ubi pars corporis, idest, minima pars sacramenti, ibi est et totum corpus. Eadem enim ratio est in corpore Domini, quae in manna, quod in eius figura praecessit, de quo dicitur. *Qui plus colligit, non habet amplius: neque qui minus paraverat, habuit minus.* Non enim aestimanda est quantitas in hoc visibilis, sed virtus spiritualis: unde qui multum, vel magnum panem consecrat, non habet amplius quam verum corpus Christi ad salutem suam ». Secundum signum mirabile est, quod unum et idem corpus est in pluribus locis, in pluribus hostiis, in pluribus portionibus: et hoc probatur tribus modis. Primo, per prophetam Malach 1. Ad Iudaeos: *Non est mihi voluntas in vobis: ait Dominus, et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum nomen meum in gentibus, et in omni loco sanctificatur, et offertur nomini meo oblatio munda.* Ecce loca plurima exprimit, et unam oblationem mundam fidelium dicit. Exod. 20. *In omni loco, in quo fuerit memoria nominis mei, veniam ad te, et benedicam tibi.* Memoria nominis Domini sacrificium est altaris, scilicet corpus Christi, quod fieri iussit in commemorationem eius, hoc fit in multis locis, et in hoc venit unus Dominus ad benedicendum nobis. Secundo, probatur hoc

per manifestam rationem, quae est quod filius hominis participat potentiam Filii Dei propter personae unitatem. Ambrosius. « Sicut in unam personam, ita in unam potentiam conveniunt Dei et hominis filius. Unde sicut Dei Filius essentialiter in omnibus rebus: ita dedit filio hominis ut corpus eius sacramentaliter esse possit in pluribus locis ». Aug. « Intelligendum est corpus Christi esse in uno loco, idest in caelo, ubi ascendit ad dexteram Patris, idest visibiliter in forma humana. Veritas tamen eius idest divinitas, ubique est. Veritas etiam eius, idest verum corpus, in omni altari sacramentaliter est ubi celebratur ». Innocentius tertius. « Disposuit caelestis altitudo consilii, sicut tres personae sunt in unitate essentiae, scilicet Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, ita tres essent substantiae in unitate personae, scilicet divinitas Christi, corpus, et anima ». Cum ergo Christus secundum naturam divinam tribus modis existeret in rebus, scilicet in omnibus per essentiam, in solis iustis per gratiam, in homine assumpto per unionem, voluit ut idem ipse secundum humanam naturam etiam tribus modis existeret. In caelo localiter, in verbo personaliter, in altari sacramentaliter. Unde sicut secundum divinitatem essentialiter est in omnibus rebus, ita secundum humanitatem sacramentaliter totus est in pluribus locis ». Tertio, probatur idem per visibilem similitudinem, quae cunctis in speculo declaratur. Nam si faciei tuae plura proponas specula in omnibus aequaliter et integraliter una apparebit facies et si unum speculum in plura frustra etiam parva confringas, perfecta tua facies in singulis erit. Et licet speculum infringatur in plura, facies tua tamen manet in omnibus una, nec mutatur. Sic est revera in sacramento Christi, qui speculum dicitur, et imago bonitatis illius. Si ergo speculum idest forma panis in partes plures dividatur, in singulis erit unita Deo idest verum corpus Christi. Hieron. « Singuli fidelium

accipiunt Christum totum, et in singulis portionibus totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se praebet in singulis ». Tertium mirabile est, quod corpus Domini licet sit in pluribus locis, vel hostiis, aut portionibus, tamen per partes non est divisum, sed manet in se integrum et coniunctum. I. Corint. 1. *Divisus est Christus?* quasi diceret, non est divisus, quia licet sit in caelo localiter, in corde iusti spiritualiter, in multis locis sacramentaliter, tamen manet in se coniunctus: et est huius mirabilis rei ratio, ineffabilis unio hominis et Dei, carnis et Verbi. Unde sicut verbum Dei ubique est, et totum replet caelum et mundum manens indivisum, sic dedit corpori quod assumpsit de Virgine, et dedit Apostolis. Divinitas enim quae ubique est, replet illud, et coniungit, et facit ut sicut ipsa una est, ita veritas corporis Christi unum corpus sit in veritate. Aug. « Quando manducamus Christum, partes de illo non facimus, sed in sacramento fit hoc unusquisque, quod accipit. Accipit unusquisque partem suam in sacramento, et manet totus integer in seipso. Manet integer totus in caelo, manet integer totus in corde tuo. Totus enim erat apud Patrem quando venit in Virginem, implevit illam, non recessit ab illo. Venit in carnem, ut eum homines manducarent, et manebat integer apud Patrem, ut Angelos pasceret ». Rogandus est ergo Dominus, licet simus corporaliter ab invicem divisi, ut simus semper spiritualiter in caritate coniuncti, et digne nos pascat in praesenti suo sacramento, et plena cum Angelis sui visione in futuro. Amen.

SERMO XIV.

DE TRIBUS MIRABILIBUS IN CORPORIS CHRISTI PERCEPTIONE.

Venite comedite etc. Mirabilia opera tua etc. Hic est dicendum de tribus ultimis considerandis in corporis Chri-

sti perceptione. Primum mirabile est, quod corpus Domini dum manducatur, non minuitur: et hoc est contra haereticos qui dicunt, si corpus Domini monte maius esset, iam diu clerici illud consumpsissent. Huius tam mirae rei, scilicet, inconsumptibilitatis corporis Christi in manducatione triplex est ratio. Prima ratio est quotidiana potestas consecrandi: nam quia omnibus diebus, et omnibus fidelium locis, et sub tot hostiis quot sufficiunt fidelibus, verum et unicum corpus Christi ex praecepto eius consecrare possumus, idcirco dum illud manducamus consumere, vel minuere non valemus. Sicut enim in nobis causa salutis aeternae semper manet affectus illud manducandi, sic et potestas, et effectus consecrandi, et cum iam consecratum manducamus, nequaquam illud minuimus: quia quod semper in se veraciter integrum perseverat, ut sacramentaliter in Ecclesia possit deficere, semper consecrando in forma panis, quasi sacramentum nutriendo et renovando conservamus: quod pulchre figuratum est in panibus propositionis. Exod. 25. *Pone super mensam meam panes propositionis in conspectu meo semper.* Et quomodo dicitur Levit. 24. *Accipies panes duodecim, et statues eos super mensam meam, ut sint panes in monumentum oblationis Domini, per singula sabbatha mutabuntur faedere sempiterno.* Similiter de igne dicitur Levit. 6. *Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos subiiciens ligna mane per singulos dies.* Ignis iste numquam deficiet in altari; sed mensa illa Iudaeorum cum panibus, et ignis cum altari deficit. Quid ergo? mentitus est Deus? Absit, sed umbra deficit in synagoga, veritas manet, nec deficit in Ecclesia. Sacerdos enim noster semper sacramentum altaris consecrando nutrit, et corpus Christi, quod in illo semper idem est, numquam manducatione fidelium deficit. Secunda ratio est incorruptibilitas vera corporis huius, quod surrexerit glorificatum, immortale, immutabile, et impassibile, nec

potest corrumpi, Psal. 15. *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*. Unde cum illud manducamus, non sicut alius cibus corrumpitur, nec mutatur in corpus nostrum, sed influit nobis sine corruptione sui spirituale nutrimentum. Hoc figuratur. III. Regum. 17. *Ubi pugillus farinae non deficit in domo viduae per multos dies cibans familiam totam, iuxta verbum Eliae*. Augu. « Qui manducat me, dicit Dominus, vivet propter me. Quando enim manducatur hic panis vita manducatur, nec occiditur quando manducatur: non occidit, sed mortuos vivificat. Vivit manducatus, quia surrexit occisus ». Hinc etiam lapidi pretioso comparatur, de quo virtus exit, ut phantasmata fugandi, vel inflationes sedandi, vel alia sine diminutione sui. Deut. 32. *Constituit* hominem *ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Petra autem erat Christus*. I. Corin. 10. Sicut ergo gemma virtutem suam effundendo non minuitur, sic corpus Domini nos pascendo non minoratur. Tertia ratio ad idem, infinita causa pascendi: qui enim ad eum accedere possunt, pastum sufficienter inveniunt, hinc fons, et lux vera, dicitur. De primo Genes. 2. *Fons ascendebat a terra*, idest Christus. Dicit glos. *Irrigans universam superficiem terrae*, idest, inspirans cordibus utilia et honesta. Ier. 2. *Dereliquerunt me fontem aquae vitae*. De secundo, Ioan. 1. *Erat lux vera quae illuminat omnem hominem*. Sicut ergo fons terram rigat, et sine sui diminutione herbas innumeras et arbores nutrit, sic Christus Ecclesiam pascit. Item, sicut sol non deficit toti mundo lumen suum communicando, sic nec Christus Ecclesiam totam pascendo. Item, exemplum de candela, in qua millesies tantus ignis sumi potest, quantus in ea est, nec propter hoc minuitur lumen eius. Igitur multo potius Dominus nos seipso pascit, nec tamen deficit. Psal. 144. *Oculi omnium in te sperant Domine*. Idem Psal. 101. *Tu autem ipse es etc*. Secundum mirabile signum in perceptione corporis

Domini est, quod si non manducatur, quodam modo minuitur. Ad intelligentiam tam mirae rei sciendum, quod duo sunt corpora mystica in hoc mundo, scilicet corpus mysticum Christi, et corpus mysticum diaboli, sive Antichristi, ad quorum alterum pertinent omnes homines mundi. Corpus mysticum Christi sancta est Ecclesia tamquam ipsius munda et fidelis sponsa, cuius ipse caput est, et singulae personae fidelium sine culpa criminali sunt ipsius membra: et omnes qui corpus eius digne sumunt, ipsius membra fiunt. I. Ad Corin. 12. *Vos estis corpus Christi, et membra de membro. Sicut enim corpus unum est, et multa habet membra, sic et Christus.* Item. I. Corinth. 10. *Unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus.* Corpus diaboli universitas est iniquorum tamquam illius nutrix adultera, cuius ipse caput est, et singulae personae malorum eius membra. Iob. 41. *Corpus eius scuta fusilia compactum squamis se prementibus.* Grego. « Corpus diaboli sunt omnes iniqui, qui quia per obstinationem duri sunt, et per vitam fragiles, scutis fusilibus comparantur. Sciendum, quod sicut Christus per se, et per suos semper studet membra diaboli praescindere, et suis membris incorporare, secundum illud Act. 10. *Surge Petre occide et manduca*: sic diabolus per se et per suos conatur membra Christi tollere, et membris suae meretricis vilibus unire. I. Pet. 5. *Sobrii estote, et vigilate quia adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret.* Deut. 81. *Populus iste fornicabitur post deos alienos, et derelinquet me.* I. Ad Corin. 6. *Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis?* Quasi diceret. Absit, ut faciam tantum nefas. Quod tamen, heu, multi faciunt. August. « Non possunt simul esse membra Christi, et membra meretricis. Nec dicendi sunt manducare corpus Christi, scilicet spiritualiter, et si manducant sacramentaliter ». Sed non man-

ducando spiritualiter corpus Christi, et male vivendo, tollunt Christi membra et faciunt ea membra diaboli, et sic diminuunt, quantum in se est corpus Christi. Quod enim diabolo in animabus accrescit, Christo decrescit. Et sic corpus Christi mysticum diminuitur. Tertium mirabile signum in perceptione Dominici corporis est, quod dum manducatur a fidelibus, tunc augmentatur. Hoc probatur dupliciter, ratione, et similitudine. Primo, probatur ea ratione, quod dum manducatur corpus Christi non ipsum, ut alius cibus, in manducantem convertitur, sed e converso vere manducans in illud spiritualiter convertitur et mutatur. Nam manducantem se Dominus sui corporis mystici membrum facit, et sibi eum incorporans cum suo corpore, quod de Virgine sumpsit, quodammodo unum efficit. I. ad Corin. 12. *Unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus.* Idem. I Cor. 12. *Vos estis corpus Christi, et membra de membro.* Aug. « Commendavit Christus in hoc sacramento corpus et sanguinem suum, quod et fecit nosipsos, nam et nosipsi sumus facti corpus eius. Caro enim nostra carni eius unita et incorporata unum cum illo efficitur ». Osee ult. *Convertentur sedentes in umbra eius, vivent tritico,* quasi diceret, fideles vivent tritico, idest, Dominici corporis sacramento. Quod sacramentum dicitur umbra Christi, quia dat se ibi non in sua luce, sed in velamine, quod sic comedentes convertentur, quia in corpus Christi mutabuntur. Et sic patet dum multi fidelium comedunt corpus Christi, et in illud ipsi mutantur et membra eius efficiuntur, quod corpus Christi dum manducatur, augmentatur. Secundo, probatur idem similitudine humanae scientiae: nam quanto magis homo scientiam suam aliis distribuit, tanto plus crescit, Matth. 25. *Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum.* Boetius. « Scientia est nobilis animi possessio, quae avarum dedignatur possessorem. Nisi enim publicetur, ela-

bitur, et distributa suscipit incrementum ». Similiter divina sapientia incarnata multis in cibum donata sapientes facit, et in se quodammodo convertit, et sic dum comeditur, non minuitur, sed augmentatur, Eccles. 1. *Creator omnium creavit sapientiam spiritu*, scilicet, incarnari fecit, *et secundum datum suum praebet illam diligentibus se*. Et in hoc sapientia Dei crescit, dum multos in sapientia crescere facit. Ad Eph. 4. *Crescamus in illo per omnia, qui est caput nostrum Christus, ex quo totum corpus compactum*, scilicet per fidem, et connexum per caritatem, *in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate*.

SERMO XV.

DE QUALITATE NOSTRAE PRAEPARATIONIS AD SACRAMENTUM.

Venite comedite etc. Thema speciale. *Probet autem seipsum homo est*. I. Corint. 11. *Probet*, idest, praeparet se, examinet, purget. Item, aliud thema. *Praeparate corda vestra Domino*. I. Reg. 7. Quartum principaliter circa sacramentum Domini corporis notandum est qualitas nostrae praeparationis. Nam valde iustum est, ut ad tam dignum et venerandum cibum, scilicet, ad ipsum Dominum omnium non incurate et indevote, sed aliquo competenti modo praeparati accedamus. Exod. 19. *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos*, similiter et alii. Praeparatio nostra considerari potest in tribus. In dignitate ipsius corporis sacri. Nam quia mundissimum, et Deo vivo plenum et unitum, necesse est illud suscipienti per tria praeparari, scilicet, per fidei plenitudinem. Ad Hebr. 10. *Accedamus cum vero corde in fidei plenitudine*, cum vero corde, idest, cum vero intellectu sine errore. In plenitudine fidei, idest, in plena

fide credentes quae non videmus, scilicet, sub specie panis esse totum Christum, verum hominem, et verum Deum. Propter huius fidei magnum meritum, dicitur. II. Pet. 1. *Credentes Christum quem non videtis, exaltabitis laetitia inenarrabili*. Secundum praeparativum est munditiae magnitudo, quia congruum est ut vas suscepturum corpus mundissimum, sit mundum. Exod. 21. *Sume vas unum, et mitte manum ibi*. Vas unum quasi singulariter et excellenter mundum. Hinc Apostolus. Heb. 9. Vas istud dicit *esse urnam auream*. Decet enim cor quasi aurum esse purissimum per magnam munditiam, quod capere debet caelestem panem. Alexander Papa. « Nihil in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis Christi, nec ulla oblatio hac potior est, sed omnes praecellit, quae pura conscientia offerenda est, et pura mente sumenda ». Hugo. « Pura conscientia est quando non habet de praeterito iustam accusationem, de praesenti iniustam delectationem, sed de futuro iustam voluntatem. Matth. 27. *Ioseph petiit a Pilato corpus Iesu. Et accepto corpore, involvit in sindone munda*. Glos. » Sindone munda involvit Iesum, qui pura mente eum suscipit. « Hinc etiam mos Ecclesiae habet, ut sacramentum altaris non serico, non panno tincto, sed puro linteo celebretur. In tribus vero quae perducunt corporale lineum ad candorem, intelliguntur tria, quae faciunt ad nostram mundificationem. Primo enim lavatur, secundo torquetur, tertio exiccatur. Si quis ad suscipiendum Dominum bene mundus vult fieri, primo debet per aquam lacrymarum mundari: secundo, per opera paenitentiae torqueri: tertio, per fervorem amoris Dei a carnalium desideriorum humore siccari. De primo ad Heb. 10. *Accedamus aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda*, idest, mundati lacrymis a peccatis cordis et corporis. Exod. 30. *Lavabunt Aaron et filii eius manus et pedes*, idest, opera et cogitationes aqua com-

punctionis, et confessionis, *quando accessuri sunt ad altare ne moriantur.* Ier. 4. *Lava a malitia cor tuum Ierusalem, ut salva fias, usquequo morabuntur in te cogitationes noxiae?* Psal. 31. *Lavabo per singulas noctes*, idest, pro singulis peccatis *lectum meum*, idest conscientiam etc. De secundo, Exod. 26. *Cortinas tabernaculi*, idest ornatus animae, *facies de bysso retorta*, idest de operibus paenitentiae, ieiuniis, orationibus, afflictionibus, et huiusmodi. I. ad Corin. 9. *Castigo corpus meum etc.* Eccli. 33. *Servo malevolo*, idest, corpori, *tortura et compedes, mitte illum in operationem ne vacet.* Psalm. 33. *Multae tribulationes iustorum.* De tertio, Psal. 18. *In sole posuit tabernaculum suum*, scilicet ad siccandum per amorem divinum, ut fiat valde mundum et pulchrum. Cant. 4. *Tota pulchra es amica mea etc.* quia, scilicet bene lota, torta, et exiccata. Num. 9. *Sanctificamini, cras comedetis carnes.* Tertium praeparativum est orationis devotio. Psal. 104. *Petierunt, et venit coturnix, et pane caeli saturavit eos.* Iob. 3. *Antequam comedam, suspiro.* Hinc Maria Magdalena, et aliae devotae portabant aromata, dum quaerebant corpus Domini. Luc. 23. Sic nobis accessuris ad corpus Domini praelibanda est orationis devotio, ut quod forte minus parati sumus per ieiunium, et confessiones, suppleat spiritualium aromatum, idest orationum oblatio. II. Paralip. 30. *Magna pars populi quae sanctificata non fuerat, comederat Phase, et oravit pro eis rex Ezechias dicens. Dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt eum, et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt.* August. « Quamvis quis peccato mordeatur veniali, peccandi tamen de cetero non habeat voluntatem, satisfaciat lacrymis, et orationibus, et confidens de Domini miseratione accedat ad Eucharistiam intrepidus et securus ». Secundus modus nostrae praeparationis consideratur in hostia panis. Sicut enim grana frumenti arte humana gradatim proficiunt ad panis com-

plementum, sic anima peccatrix gratia Dei proficit ad bonum statum, in quo licenter suscipit corpus Dominicum: grana ex quibus fit hostia, signant statum peccatoris propter tria. Sunt enim dura, et furfure operta, et ab invicem distincta, sic peccator durus est in corde, quia non vult converti ad dulcem Deum de sua iniquitate. Ier. 5 *Induraverunt facies suas super petram, et noluerunt converti.* Item, peccator opertus est quasi furfure peccati deformitate. Ier. 2. *Quam vilis facta es nimis iterans vias tuas.* Item, peccator divisus est a proximo suo caritatis privatione. Osee 10. *Divisum est cor eorum, nunc interierunt :* sed grana ad statum in quo sunt in hostia per hunc modum sunt deducta. Primo, contrita est eorum durities per molam, et in minimas partes redacta : secundo a furfure sunt mundata: tertio, commixta est farina ad invicem per aquam, et per ignem decocta, et in panem solidata: sic peccator qui dignus erit sumere corpus Domini, debet se per tria quae his segnantur praeparare, per cordis contritionem, per oris confessionem, per proximi dilectionem. De primo, Is. 47. *Tolle molam, mole farinam*, quasi diceret, fac in te molam spiritualem de duobus moralibus considerando misericordiam Dei, et iustitiam ad emolliendam cordis tui duritiam : misericordiam quasi superiorem lapidem qui nunc operatur et circuit, sed post hanc vitam operari cessabit. Psal. 85. *Misericordia tua magna est super me.* etc. Item, considerando iustitiam quasi inferiorem lapidem, qui nunc iacet et quiescit, sed post hanc vitam elevatur, operatur et circuit. Osee 8. *Iudicabo te iuxta vias tuas, non parcet oculus meus, et non miserebor.* Matth. 21. *Super quem ceciderit lapis iste, conteret eum.* Rom. 11. *Vide Dei bonitatem, et severitatem.* Tob. 5. *Deus emollivit cor meum, et omnipotens conturbavit me.* Deus cui propriuoi est misereri, omnipotens quem oportet iuste iudicare. Psal. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* De secundo. Amos.

9. *Ecce ego mundabo, et concutiam domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro*, ubi scilicet furfures separantur a nucleo, impurum a puro, sic per confessionem mundatur anima a vili peccato. Psal. 95. *Confessio et pulchritudo etc.* I. Mach. 3. *Dixit Iudas et fratres eius*, idest confidentes. *Ecce contriti sunt inimici nostri, ascendamus nunc mundare sacramenta nostra.* Eccl. 2. *Qui timent Dominum, praeparabunt corda sua, et in conspectu eius sanctificabunt animas suas.* Glossa. « Felix anima quae quotidie mundat cor suum, ut suscipiat habitatorem Deum cuius possessor nullius eget bono, quia omnium bonorum auctorem in se habet ». De tertio, Gen. 18. *Accelera tria sata similae commisce, et fac subcinericios panes*, ut sic vitulum optimum cum illis comederet. Qui enim vitulum optimum, idest corpus Christi sumere vult, prius debet tribus satis similae panem igne coquendo solidare, idest, ad tres hominum differentias, scilicet superiores, aequales, inferiores veram dilectionem servare. I. Cor. 10. *Unus panis, et unum corpus, multi sumus qui de uno pane et de uno calice participamus.* August. « Qui accipit mysterium unitatis, et non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed contra se ». Matth. 20. *Intravit rex ut videret discumbentes, et vidit unum non habentem vestem nuptialem*, idest, caritatem, et ait ministris. *Ligatis manibus et pedibus etc.* Idem Matth. 5. *Si offers munus tuum etc* Glo. « Si fratrem laesisti, reconciliare ei, etiam si adversarius fuerit, esto benevolus, ut fiat amicus, et tunc offeres munus tuum, ut sit Deo gratum ». Propter praedicta in pane notanda dicitur. Exod. 12. *Azyma comedes*, idest, panem sine fermento, *et erit quasi signum in manu tua, et quasi monumentum ante oculos tuos*, quod scilicet significatur in eo quod dictum est cordis contritio, oris confessio, proximi dilectio, quibus debemus nos praeparare, ut digne possimus ad Christi corpus accedere.

SERMO XVI.

DE PRAEPARATIONE NOSTRA IN TERTIO, SCILICET IN AGNO PASCHALI.

Venite comedite. Item. *Probet autem seipsum homo.* Thema speciale. *Sanctificamini, cras comedetis carnes.* Num. 9. Thema proprium. *Ecce agnus Dei.* Ioan. 1. Hic dicendum est qualiter ex figura agni paschalis consideretur nostrae praeparationis modus, de qua Exod. 12. legimus. Haec figura in tres partes est dividenda. Prima pars est ipse agnus edendus, secunda fercula cum quibus est edendus, tertia personarum edentium habitus. In prima discimus praeparari per fidei integritatem, in secunda per animi virtuositatem, in tertia per vitae honestatem. Prima pars istius est ipse agnus, qui secundum legem manducatur, et in hoc tria considerantur. Primo, quando comedendus est, quia in nocte, cum res plene non videtur, in quo credendum significatur quod corpus Christi in praesenti nobis dari debuit non manifestum, sed in sacramento velatum. Thob. 12. *Sacramentum regis abscondere bonum est.* III. Reg. 8. *Dominus dixit ut habitaret in nebula.* In secundo, scilicet quod non comeditur ex eo crudum, significatur quod non debemus credere Christum esse hominem purum. Item quod non comeditur aqua coctum, significat quod non debemus credere Christum secundum communem hominum consuetudinem conceptum, aut natum. Item, quod comederunt eum tantum assum igni significat, quod Christi incarnatio, et eius corporis consecratio credenda est celebrari per potentiam Spiritus sancti. In tertio, scilicet quod caput agni cum pedibus et intestinis vorari praecipitur, significatur esse credendum quod in hoc sacramento totus Christus cum divinitate et corpore et anima

continetur et sumitur. Secunda pars huius figurae sunt fercula tria, cum quibus solebant agnum manducare, scilicet lactucae agrestes, panes azimi, et sanguis agni. Exod. 12. *Edetis carnes agni, et azymas panes cum lactucis agrestibus: et sument de sanguine agni, et ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum.* Primum ferculum, scilicet lactucae agrestes, significant dolorem de peccatis: secundum, scilicet panes azymi, intentionem puram cum operibus bonis: tertium, scilicet sanguis agni, memoriam et imitationem dominicae passionis, quibus praeparari debet anima fidelis. De primo Gregor. super illud. Exo. 12. *Lactucae agrestes valde amarae sunt,* « carnes vero agni cum his comedendae sunt: quia cum corpus Christi accipimus, compungi pro peccatis debemus, ut amaritudo paenitentiae abstergat amorem perversae vitae ». Is. 38 *Recogitabo tibi omnes annos meos etc.* De secundo. I. Corint. 5. *Epulemur non in fermenta veteri,* idest, in corruptione superbiae, quae fit in Deum: *neque in fermento malitiae,* quae fit in proximum: *et nequitiae* quae fit in seipsum, *sed in azymis sinceritatis,* idest in sinceritate a vitiis, et veritate bonorum operum, ut scilicet studeamus esse in novitate vitae sine omni fraude de fermento veteri. Gregor. « Panes sine fermento comedit, qui recta opera sine corruptione inanis gloriae facit de fermento malitiae. Idem. Panes sine fermento malitiae manducat, qui opera misericordiae sine peccati admixtione exhibet, ne perverse rapiat, quod quasi recte dispensat: unde per Amos. 4. increpando dicitur. *Sacrificate de fermenta laudem.* De fermento enim laudem immolat, qui Domini sacrificium de rapina portat de fermento nequitiae ». Exod. 12. *Qui comederit fermentatum, peribit anima eius de coetu Israel.* Fermentatum comedere est delectari peccati corruptione, quod committitur in se. Psal. 28. *Dixit iniustus ut delinquat etc.* De tertio ferculo supradicto. Greg. « Sanguis agni

super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore mentis hauritur, et ad imitationem intenta mente cogitatur. Nam qui sic Redemptoris sanguinem accipit, ut imitari passionem nec dum velit, in uno tantum poste sanguinem ponit. Item, in superliminaribus ponendus est sanguis agni, quia non tantum in memoria, sed in manifesto portari debet crux passionis Christi. Gal. ult. *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri I. Christi. Unde et stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.* Tertia pars huius figurae est habitus, sive tria insignia illorum qui manducaverunt agnum, scilicet cingulus renum, calceamenta pedum, baculus manuum. Exod. 12. *Sic manducabitis agnum. Renes vestros accingetis, calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus.* Primum designat carnis et mentis continentiam, secundum exemplorum patrum custodiam, tertium vitiorum nostrorum correctionem, et exiguntur ad communicantium praeparationem. Primum praeparativum est mentis et carnis continentia in cingulo renum figurata. Grego. « In renibus accipitur carnis delectatio, unde Psalm. 25. *Ut renes meos, et cor meum* Qui ergo Pascha comedit, renes accingat: quia qui corpus Domini accipit, voluptatem domat, luxuriam refrenat »; haec praeparatio continentiae attendenda est quantum ad tria genera hominum, scilicet coniugatos, et de incontinentia paenitentes, et spirituales Primi ante sacram communionem continentiam debent servare aliquantam, secundi longiorem, tertii continuam. De primo dicitur ad David, I. Reg. 21., *Si pueri mundi sunt maxime a mulieribus, manducent,* scilicet panem sanctum: *respondit David. Si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri et nudius tertius Dedit ergo eis sacerdos sanctificatum panem.* Exod. 19. *Descendit Dominus coram omni plebe. super montem Sinai,* scilicet in igne, et nubis caligine, *Estote ergo parati in diem tertium, et ne appropinquetis uxoribus ve-*

stris ». Si talis continentia servata est ad figuram, quanto magis servanda est ad corpus Christi veritatem? De secundo, Lev. 22. *Homo qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis*, idest, peccans per incontinentiam carnis, *non vescetur de his quae sanctificata sunt mihi, donec sanetur*, scilicet per paenitentiam. Hinc statuti sunt ante Pascha quadraginta dies paenitentiae, ut his peractis in ieiuniis, et orationibus, et continentia, et bonis operibus, tunc possint communicare paenitentes cum aliis bonis christianis. Hinc super illud. I. Corin. 11. *Si nosmetipsos diiudicaremus etc.* dicit Aug. « Ab ipsa mente paenitentis talis sententia proferatur, ut se indignum iudicet participatione corporis et sanguinis Domini, ut ad tempus per ecclesiasticam disciplinam a sacramento caelestis panis separetur. Indigne enim accipit, si tunc accipit, cum debet agere paenitentiam, idest, quando incipit. Ergo se prius iudicet, ut a se iudicatus non iudicetur a Domino ». De tertio, scilicet de continentia continua et sempiterna, scilicet omnimodam et perpetuam castitatem conservare. Levit. 21. *Sacerdotes sancti erunt Domino suo, et non pollucnt nomen eius Incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt.* Beda. « Si veteris testamenti sacerdotes secundum ordinem vicis suae intratori templum ad offerendas legales hostias a propriis uxoribus oportuit abstinere, quanto magis nostri sacerdotes, quos ad consecrandum sacrosanctum corpus Domini paratos semper esse oportet, et continuam, et sempiternam semper debent castitatem conservare? » Secundum praeparativum est exemplorum patrum custodia per calceamenta pedum figurata. Greg. « Calceamenta in pedibus habere, est mortuorum vitam aspicere, et nostra vestigia peccati vulnere custodire ». Cant. 5. *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia principis*, gressus sunt profectus operum in calceamentis, idest, in consideratione vitae patrum. Tertium

praeparativum est correctionis disciplina in baculis manuum figurata. Baculus enim significat rectitudinem iustitiae, qua debemus nosmetipsos de nostris excessibus ante communionem iudicare. Ps. 44. *Virga directionis virga regni tui etc. Apprendite disciplinam etc* I. Cor. 11. *Qui manducat et bibit indigne, quod si nosmetipsos diiudicaremus etc.* Augu. « Ascendas hic adversus te tribunal mentis tuae, et constituto in corde iudicio adsit accusatrix cogitatio, et testis conscientia, et carnifex timor Domini, inde quidam sanguis animae confitentis per lacrymas profluat, et sic cessat vindicta divina, cum confessio et correctio praecedit humana, et sic homo dignus erit ad sumendum corpus Christi nunc in sacramento, et perfecta fruitione in futuro ». De primo, Deut. 8. *Afflixit te Dominus penuria, et dedit tibi cibum manna quod ignorabas*: afflixit te, idest, fecit ut affligeres te et corrigeres, penuria, idest, paena voluntatis tuae, et voluptatis carentia, et tunc dedit tibi caelestem panem corporis sui. De secundo, ad Hebr. 12. *Omnis disciplina in praesenti non videtur gaudii, sed maeroris: postea autem fructum pacatissimum exercitiatis per eam reddet iustitiae.* Item, praeparativum ad corpus Domini suscipiendum esse potest manducatio spiritualis, secundum quod perfecti manducant ratione meditationis devotae, de quo infra sermone decimonono ante medium, et in medio.

SERMO XVII.

DE TRIPLICI MODO MANDUCANDI, ET PRIMO DE SACRAMENTALI TANTUM.

Venite comedite etc. Thema proprium. *Quicunque manducaverit panem hunc, et biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini.* I. Corinth. 11. Quintum principale circa sacramentum Domini corporis

notandum, est modus manducationis, et hoc triplex, scilicet sacramentalis tantum, spiritualis tantum, sacramentalis et spiritualis simul. Ad hoc intelligendum sciendum quod in cibo altaris duo sunt, scilicet sacramentum, et virtus sacramenti. Sacramentum, ut dicit August. duobus consistit, visibilis panis et vini specie, et invisibili carne et sanguine Christi. Virtus vero sacramenti est sanatio a damnatione mortis aeternae. Hanc virtutem sacramenti crediderunt et gustaverunt spiritualiter omnes salvandi ab origine mundi, et quotidie gustant omnes boni christiani. Secundo modo tam boni quam mali hoc modo dissimili, quia mali manducant sacramentum tantum, idest, sub visibili specie panis corpus Christi: sed non virtutem sacramenti manducant spiritualem, idest, salutem ad vitam aeternam: boni vero manducant utrumque simul, scilicet sacramentum, et virtutem sacramenti. Ex his patet triplex modus manducandi. Primus sacramentalis tantum, secundus spiritualis tantum, tertius sacramentalis et spiritualis simul. Primo manducant mali christiani, secundo omnes salvandi, tertio soli boni christiani. Primi manducant et non manducant, secundi non manducant et tamen manducant, tertii manducant et manducantur. Primus modus manducandi corpus Domini est sacramentalis tantum, quomodo mali christiani manducant, quia venerandum corpus in peccato mortali ore polluto sumentes, cordis affectum ab influentia virtutis bonitatis eius, peccatis suis immundis et duris quasi luto et lapide claudunt. Ezech. 14. *Posuerunt immunditias suas in cordibus suis, et idola*, scilicet scandalum iniquitatis suae statuerunt contra faciem suam. Isti manducant et non manducant, manducant quidem, quia corpus Domini sumunt sacramentaliter, sed tamen non manducant, quia virtutem spiritualem, idest, salutem animae non percipiunt. Eccl. 6. *Est aliud malum quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines. Vir cui Deus dedit divi-*

tias, et substantiam, et honorem, nec tribuit ei potestatem, ut comedat ex eo. Heb. ult. *Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt*, idest, peccatis carnalibus. I. Cor. 10. *Non potestis calicem Domini bibere, et calicem daemoniorum*. Gregor. « Est quidem in peccatoribus et digne sumentibus vera Christi caro, et verus sanguis, videlicet praesentiali essentia, non salubri efficientia ». Aug. « Qui discordat a Christo nec manducat carnem eius, nec bibit sanguinem, et si tantae rei sacramentum quotidie sibi sumat ad iudicium. Discordat a Christo qui cordis effectum ab eo avertens ad peccatum convertitur, et talis vere miserabilis dici potest, ad quem tam magnum bonum frequenter venit, et nullum exinde spirituale lucrum accipit, sive percipit ». Hoc modo, scilicet sacramentaliter manducantium, tria sunt genera, primi malevoli, secundi dolosi, tertii praesumptuosi, Primi sunt qui corpus Domini sumunt in peccandi voluntate. Secundi sunt hypocritae, qui foris boni apparentes occulte sunt pravi, et tamquam iusti accedunt ad altare. Tertii sunt qui maxime mali sunt, et tamen praesumunt communicare, de duobus primis potest hic dici, et de tertio in sequenti. De primo genere malorum communicantium, scilicet de malevolis. Is. 19. *Appropinquat populus iste ore suo, cor autem eorum longe est a me*. Appropinquat ore per sacramenti susceptionem, sed cor longe est per peccandi voluntatem. Tales tria mala sequuntur, peccati sui aggravatio, a gratia Christi separatio, ad aeternam paenam condemnatio. De primo, Matth. 15. *Non est bonum sumere panem etc*. Canibus, idest malevolis. Aug. « Habentes voluntatem peccandi gravari magis dico Eucharistiae perceptione, quam purificari ». De secundo, Sap. 1. *Perversae cogitationes separant a Deo etc*. De tertio. I. Cor. 11. *Quicunque manducaverit hunc panem vel biberit calicem Domini indigne etc*. Ambr. « Indignus est qui non de-

vota mente accedit ad Eucharistiam, aut in voluntate peccandi manens reus est corporis et sanguinis Domini, idest, ac si Christum occideret, punietur ». De secundo genere malorum communicantium, scilicet de dolosis, sive hypocritis. Tim. 3. *In novissimis diebus instabunt tempora periculosa, et erunt homines seipsos amantes,......habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Speciem pietatis*, Gloss. idest, religionis, quia eadem sacramenta habent cum piis, virtutem pietatis, idest, caritatem abnegantes, multa scilicet mala occulte perpatrantes et manifesta fallaciter excusando ». Tales similiter tria mala sequentur, socii Iudae traditoris efficientur, coram toto mundo confundentur, extra bonorum consortium proiicientur. De primo Ioan. 13. *Qui manducat panem meum, levabit contra me calcaneum suum.* Hoc dicitur de Iuda, et de suis similibus, scilicet fictis Domini amicis. Unde gloss. « Qui manducat panem meum non ut proficiat sed ut lateat, ille me conculcabit, idest, tradet. Qui ergo vult latere in peccatis sub plena specie religionis et communicationis, similis efficitur et socius Iudae traditoris ». De secundo, Eccl. 1. *Ne sis incredibilis timori Domini, et ne accesseris ad eum duplici corde, nec fueris hypocrita in conspectu hominum, ne forte revelet Deus absconsa tua, et in medio synagogae elidat te, quoniam accessisti maligne ad Dominum, et cor tuum est plenum dolo et fallacia.* Naum. 3. *Ecce ego ad te speciosa dicit Dominus*, idest, anima foris pulchra hominibus speciosa, intus immunda: *et revelabo pudenda tua in facie tua, et ostendam gentibus nuditatem tuam, et regnis ignominiam tuam, et proiiciam super te abominationes tuas, et contumeliis te officiam.* De tertio, Matth. 13. *Vae vobis hypocritis, qui similes estis sepulcris dealbatis, quae foris apparent hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia*, idest, putredine, et verme, et faetore: sic et vos a foris quidem apparetis

hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate: hypocrisi, idest, amore vanae laudis: iniquitate, idest, cupiditate temporalium et odio veritatis, et ideo praemittitur, Vae vobis, idest, extra bonorum consortium miserabilis proiectio. Levit. 7. *Anima polluta hypocrisi* (dicit Interlinearis) quae ederit de carnibus hostiae pacificorum, idest, corporis Christi, quae oblata est Domino, *peribit de populis suis*, idest, eiicietur de salvandis ad damnationem aeternae mortis. Sed ecce contra tria magna mala dat leve remedium divina clementia, quia spiritualis conclusio, scilicet bonum fieri de malo. Psal. 33. *Declina a malo, et fac bonum etc.* Et ex frequenti bene agere fit homo bonus. Et cum bonus est, sequentur eum tria bona, scilicet paenae debitae relaxatio, divinae gratiae restitutio, aeternae gloriae acquisitio. De primo III. Reg. 1. *Si fuerit vir bonus, nec unus quidem capillus eius in terra cadet*, idest, ab omni peccato erit immunis. Ezech. 33. *Si dixero impio morte morieris, et egerit paenitentiam de peccato suo, vita vivet, et non morietur.* De secundo, Psalm. 124. *Bene fac Domine bonis et rectis corde.* Prov. 12. *Qui bonus est, hauriet sibi gratiam a Domino.* De tertio, Matth. 24. *Euge serve bone etc.* Euge, idest, bene gaude, serve bone, *quia in pauca*, idest, in bonis quae tibi commissa sunt, bene negotiatus es: *supra multa te constituam*, scilicet aeterni gaudii bona. *Intra in gaudium*, ut scilicet ex omni parte perfruaris gaudio. Is. 51. *Veniant in Sion laudantes, et laetitia sempiterna super capita eorum*, quia causa aeternae laetitiae erit in Domino regis sui contemplatione. Ier. 31. *Venient, et laudabunt in monte Sion, et confluent ad bona Domini: tunc laetabitur Virgo* beata Maria praecentrix *in choro* caelesti, *iuvenes*, scilicet omnes beati: *senes*, scilicet Angeli, isti Deum laudabunt et in omnibus bonis, idest, sine fine gaudebunt.

SERMO XVIII.

DE TERTIO GENERE INDIGNE MANDUCANTIUM, SCILICET DE PRAESUMPTUOSIS.

Venite comedite etc. Item. *Quicunque manducaverit hunc panem etc.* De tertio genere malorum indigne communicantium est hic dicendum, scilicet de praesumptuosis, qui non timent communicare, vel celebrare in magnis criminibus et manifestis. De his 1. Cor. 11. *Qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit*, idest, valde malum est illi. Unde sciendum quod duplex est effectus corporis Domini, scilicet bonitatis, quoad bonos: severitatis, quo ad malos, et tamen ipsum semper immutabile et bonum in se manet, sed iusto iudicio effectus eius mutatur in his qui male eo utuntur. August. « Sancta malis possunt obesse, quia qui manducat corpus Domini indigne, iudicium sibi manducat, non quod res illa mala sit, sed quia malus, quod bonum est, male accipit ». huius rei exemplum est in sole et in vino. Nam eandem solis lucem, quam oculus sanus ad delectationem et confortationem, aeger suscipit ad turbationem. Et vinum quod sanus homo ad iucunditatem et confortationem, febricitans accipit ad maiorem infirmitatem, vel certe ad mortem. Hinc est quod indigne communicantes tria mala sequentur scilicet magna culpa, Dei offensa, multiplex plaga. Primum malum praesumptuose manducantium est magna culpa. Ier. 11. *Numquid carnes sanctae auferent a te malitias tuas, quibus gloriari es?* Isidorus. « Qui scelerate vivunt in ecclesia Dei, et communicare non desinunt putantes se tali communione mundari, discant nil ad emendationem proficere sibi dicente eodem propheta. *Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? numquid carnes sanctae auferent*

a te malitias tuas? quasi diceret. Non auferunt, sed augmentant ». Huius triplex est ratio, scilicet perversa intentio. Actionis enim voluntariae triplex est radix, sive principium: vel natura, vel virtus bona, vel libido. Omnis actio cuius radix est natura vel virtus, bona est: cuius autem radix libido, mala est. Sed eius qui in peccato mortali est scienter, et sumit corpus Christi, non potest esse radix natura, neque virtus aliquo modo dictaret quod aliquis rem tam pretiosam, ac venerandam in loco, vel vase immundo poneret, unde peccatoris, qui corpus Domini sumens ponit in ore suo polluto et corpore, radix est libido, idest perversa intentio, ut lucri temporalis, vel unae laudis, vel alicuius deceptionis. Secunda ratio culpae istorum est divini praecepti transgressio. Sicut, enim Dominus in statu innocentiae lignum vitae ad edendum concessit, et in statu culpae prohibuit, sic nobis in statu bono corpus Christi conceditur, et in malo prohibetur. Matth. 6. *Nolite sanctum dare canibus*, idest immundis peccatoribus. Lev. 21. *Homo qui habuerit maculam* scilicet peccati, *non offerat panem Domino, nec accedat ad ministerium eius*. Tertia ratio culpae istorum est maxima ingratitudo. Quae enim potest esse maior quam si quis habens dominum, a quo accepisset quicquid boni haberet, et ipsum insuper morte sua de suspendio liberasset, eundem dominum in stabulum immundissimum inimici sui traditione duceret, et ibi conculcaret, et rursus occideret? Tanta ingratitudine peccant, qui corpus Domini sumunt in peccato mortali. Psal. 34. *Retribuebant mihi mala pro bonis, et odium pro dilectione*. Et iterum. Psal. 55. *Conculcaverunt me inimici mei etc.* Hebr. 10. *Quanta putetis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est?* scilicet in morte Christi. Ambr. « Christum ille conculcat, qui libere peccat absque timore, et paenitentia, et qui eo indigne parti-

cipat ». Idem. « Qui indigne Christum sumit, idem est ac si interficiat ». Aug. « Quam temerarium est, cruentis manibus intemeratae Virginis tractare filium? Quis auditus sustineret aurium? quis oculus non confunderetur ad intuitum? cuius mens non raperetur in excessum, ubi mundi pretium mittitur in sterquilinium? Non enim minus est detestabile in os pollutum, quam in lutum mittere Dei Filium. Secundum malum istorum est magna Dei offensa, Zach. 1. *Ira magna ego irascor super gentes opulentas, quia ego iratus sum parum, ipsi vero adiuverunt in malum*, quasi diceret Dominus. Parum irascor hominibus propter peccata quae committuntur in proximum, sed maxime eo quod peccant in Deum. I. Reg. 2. *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Deum, quis orabit pro eo?* Gloss. « Quanto maior gloria, tanto maior offensa ». Malach. 1. *Ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, et offertis super altare meum pollutum panem.* Gloss. « Corripit sermo divinus episcopos, et ministros ecclesiae negligentes, et omnes qui Christi nomine censentur, cur nomen despiciant, quibus aperit causas offensae, quod pollutum panem offerunt. Polluit enim panem, idest, corpus Christi, qui indigne accedit ad altare, et mensam Domini si non scelerata voce, scelerato opere despicit, et dum sacramenta violatur ». Tertium malum istorum est multiplex plaga, et gravis et iusta Dei vindicta. Sicut enim ab antiquo filiis Israel maximum erat peccatum, et pessimarum causa maledictionum, quod per idololatriam Deum proiecerunt, et postea iudaeis impiis quod Christum non susceperunt: sic modo christianis maximum peccatum, et causa plagarum, quod corpus Salvatoris indigne suscipiunt. Gregor. « Creator omnium per incarnationis mysterium Iudaeam visitare dignatus est: sed quia non cognovit tempus visitationis suae, ideo gentibus frequenter in praedam data, novissime romanis tradita est, et venerunt super eam

omnia genera maledictionum, quae in libro legis scripta sunt : similiter his qui gratiam Dei ingrati accipiunt, certa est damnatio. Si enim quis irritam legem Moysis fecerit, sine ulla miseratione moritur, quanto deteriora supplicia meretur qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit? Haec supplicia possunt dici triplices plagae, prima multa damna spiritualium bonorum : secunda, sterilitas terrae, sive caristia temporalium: tertia, pestes corporum, et strages hominum. De prima Tren. 1. *Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius, quia vidit gentes ingressas sanctuarium tuum, de quibus praeceperas ne intrarent ecclesiam tuam.* Gloss. « Hostis antiquus ad desiderabilia ecclesiae manum mittit, et spiritualem ornatum aufert in membris suis, fidem contaminans, baptisma rescindens, idest, gratiam in baptismo datam, doctrinam corrumpens, corpus et sanguinem Christi indigne tractans, et vasa pretiosa, idest, oves Christi quasi lupus devastans: et causa tanti mali redditur, quia gentes, idest, carnem amantes, et Christi circumcisionem non habentes, ministri altaris efficiuntur ». De secunda plaga. Deuter. 28. *Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut facias omnia mandata eius, venient super te omnes maledictiones istae. Maledictus fructus terrae tuae, armenta bovum tuorum, et greges ovium. Mittet Dominus super te famem, esuriem, et increpationem in omnia opera tua.* Hae plagae venient, si audire nolueris mandata Dei, scilicet praecipue de corpore Domini indigne tractando, secundum illud Levi. 21. *Homo qui habuerit maculam peccati, non offerat panem Deo, nec accedat ad ministerium eius.* Gen. 3. *Quia comedisti de ligno, ex quo praecipi ne comederes, maledicta terra in opere tuo, spinas et tribulos germinabit tibi.* De tertia plaga. I. Cor. 11. *Probet seipsum homo etc. Qui enim manducat indigne, iudicium sibi manducat etc.* idest, ad iudicium mortis se obligat : et multi alii propter scelus unius

saepe feriuntur, unde sequitur. *Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi*, scilicet somno mortis, vel Dei verbere, vel praeliorum adversitate. Num. 11. *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, et ecce furor Domini excitatus in populum percussit eum plaga magna.* Sed ecce contra has plagas, ot omnia iam dicta mala, triplex remedium, primum est emendatio vitae per paenitentiam voluntariam: secundum est correctio malitiae per superiorum disciplinam: tertium mutatio incorrigibilis personae per iustitiae districtionem. De primo Iohel. 1. *Depopulata est regio, luxit humus*, idest, habitatores humi, *quia periit messis agri*, idest, spiritualia et temporalia. *Accingite vos, et plangite sacerdotes, ululate ministri altaris, ingredimini et cubate in saccis.* Accingite sacerdotes et ministri cingulo paenitentiae, et plangite puro corde, ululate in confessione et oratione, ingredimini ecclesiam per paenitentiam, unde existis per culpam, cubate in sacco, idest, delitias, quibus offendisti, per vitae austeritatem recompensate, ut iram Dei possitis mitigare. De secundo, Malach. 3. *Ecce veniet Dominus quasi ignis conflans*, scilicet per iustos praelatos, *et purgabit filios Levi*, idest, ministros altaris, *et erunt Domino offerentes sacrificia, et sic utique placatus mitigabitur ira eius.* De tertio, Ezech. 21. *Iudicabo vos dicit Dominus, et subiiciam sceptro meo, et eligam de vobis trasgressores, et impios*, scilicet ad abiiciendum qui in malo perseverant, idest, incorrigibiles, dicit Gloss. « Ut scilicet loco eorum iusti restituantur ». Is. 1. *Convertam manum meam ad te, et excoquam ad purum scoriam tuam, et auferam omne stamnum tuum, et restituam iudices tuos sicut fuerunt prius et consiliarios tuos, sicut antiquitus*, scilicet tempore Moysis, et Machabeorum, et apostolorum. *Post haec vocaberis civitas iusti, urbs fidelis.* 1. Machab. 4. *Cogitavit Iudas de altari holocaustorum, quod prophanatum fuerat, quid de eo faceret, et incidit ei consilium bonum,*

ut destrueret illud, ne forte esset illis in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes, et demoliti sunt illud, et posuerunt lapides in monte domus in loco apto, quousque veniret propheta, et responderet de eis, et acceperunt lapides integros secundum legem, et aedificaverunt altare novum secundum id quod fuit prius.

SERMO XIX.

DE SECUNDO MODO MANDUCANDI, SPIRITUALI TANTUM.

Venite, comedite etc. Thema proprium, *Patres nostri omnes eumdem spiritualem escam manducaverunt.* I. Cor. 10. idest, omnes boni veteres in manna cibum invisibilem, scilicet Christum spiritualiter intellexerunt, crediderunt, gustaverunt, et ab aeterna morte per eum sanati sunt. Secundus modus manducandi Christum est spiritualis tantum, et isto modo omnes salvati ab initio mundi manducaverunt. Ambr. « Non manducans manducat, et manducans non manducat »; quia scilicet non manducans sacramentaliter, manducat spiritualiter, et e converso, Eccl. 6. *Est vir cui dedit Deus substantiam et honorem, nec tribuit ei potestatem ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud,* scilicet cum magno desiderio spiritualiter manducandi. Circa spiritualem manducationem tria sunt consideranda, scilicet differentia personarum et manducantium, ratio spiritualiter manducandi, effectus manducationis. Huius primum est differentia personarum sic manducantium, quae est triplex, incipientium, proficientium, perfectorum. Matth. 15. *Manducantium fuerunt quatuor millia virorum, exceptis mulieribus et parvulis.* In parvulis incipientes, in mulieribus proficientes, in viris perfecti significantur. Secundum est ratio, qua dicuntur iam dicti spiritualiter manducare. Unde sciendum, primi, scilicet incipientes, manducant

spiritualiter ratione fidei salutaris: secundi ratione bonae conversationis: tertii ratione devotae meditationis. De primis Abacuc. 2. et ad Hebr. 10. *Iustus ex fide vivit*, tamquam ex cibo spirituali. August. « Crede, et manducasti. Credere enim in Christum, est credendo in eum ire, ipsi corde inhaerere, in ipso delectari, et per veram caritatem membris eius incorporari ». Secundo, scilicet proficientes, manducant ratione bonae conversationis. Ioan. 4. *Ego cibum habeo manducare, quem nos nescitis: meus cibus est etc.* Eccl. 24. *Qui timet Deum, faciet bona, cibavit eum pane vitae etc.* Iste cibus conversationis consistit ex tribus virtutibus quasi ex tribus ferculis, scilicet innocentia, paenitentia, et misericordia. De primo. Psal. 101. *Percussus sum ut faenum, quia oblitus sum comedere panem meum*, scilicet innocentiae, dum delectabar cibo malitiae. August. « Panem de altari spiritualiter manducare, est innocentiam ad altare portare, debitoribus peccata dimittere ». De secundo, Psalm. 126. *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris*, scilicet paenitentiae pro peccatis. Tbob. 1. *Manducavit panem in luctu et tremore memorans sermonum Amos. Dies festi vestri*, idest, gaudii in peccatis, *convertentur in lamentationem et luctum*. Psal. 101. *Cinerem*, scilicet paenitentiae, *tanquam panem manducabam*. De tertio Prover. 11. *Benefacit animae suae vir misericors*, quia dum pauper ab eo reficitur, ipse multo magis a Deo spiritualiter pascitur. Apocal. 3. *Ecce sto ad ostium, et pulso* in paupere, *si quis aperuerit mihi etc.* Tertii, scilicet perfecti, manducant spiritualiter ratione devotae meditationis: et in hac manducatione tria erunt quae in commessatione corporali consistunt, scilicet appetitus, masticatio, et delectatio. Primo debemus esurire spiritualiter Christum cibum nostrum intimo corde desiderando, masticare magna districtione cogitationis: tertio, in eo delectari dulcedinem eligendo. Primo, debemus spiritualiter esurire Christum ardenter de-

siderando. Iob. 31. *Si non dixerunt viri tabernaculi mei, quis det ut de carnibus eius saturemur?* quasi optabant et desiderabant saturari. Eccles. 23. *Qui edunt me, adhuc esurient etc.* Greg. « In spiritualibus deliciis saturitas appetitum parit: quia quando magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur, quod avidius ametur ». Is. 26. *Domine nomen tuum, et memoriale tuum in desiderio animae etc*, Psal. 37. *Ante te omne desiderium meum.* Secundo, debemus spiritualiter masticare totum Christum, scilicet membra et caput, idest, nosmetipsos, et sanctos, et Salvatorem mundi districta discussione cogitare, nosipsos diiudicando, sanctorum vitam ad imitandum pertractando, incarnationis Christi beneficia devota mente ruminando. Primo, perfecti masticant seipsos, diligenter se examinando et diiudicando. I. Cor. 11. *Probet seipsum homo*, idest, examinet et purget, et non alium, seipsum totum scilicet cor, linguam, manum etc, et sic postea edat. Secundo, sanctos masticant mortuos et bonos adhuc viventes, vitam eorum ad imitandum considerando. Matth. 22. *Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia etc.* Tauri sunt prophetae et Apostoli, qui fortitudine fidei quasi cornu principibus mundi restiterunt, et ab eis passi virtutum nobis exempla reliquerunt. Altilia ab alendo dicta, pinguia sunt volatilia, significant sanctos interna caritate saginatos, et contemplationis penna alta potentes, occisa sunt, vel ab eo quod per paenitentiam, vel per mortem carnis iam in requie posita: haec nobis sunt spiritualiter masticanda, idest, ad imitandum diligenter consideranda. Deut. 14. *Omne quod mundum est, comedite: quicquid morticinum est, ne vescamini ex eo.* Omne mundum, idest, honestis verbis et moribus, comedite, in corde ponite imitandum; quod autem morticinum est, idest, peccato contaminatum, ne vescamini ex eo consentiendo, vel idem faciendo. Phil. 4. *De cetero fratres, quaecunque sunt vera, quaecunque pudica, quaecun-*

que iusta, quaecunque sancta, quaecunque amabilia, quaecunque bonae famae, si qua laus disciplinae, haec cogitate: quae audistis, et vidistis in me, haec agite, et Deus pacis erit vobiscum. Tertio, perfecti masticant spiritualiter carnem Christi, scilicet incarnationis eius sacramenta et beneficia devote meditando. Ioan. 6. *Qui manducat carnem etc.* idest, spiritualiter masticat. Aug. « Hoc pertinet ad virtutem sacramenti, non ad visibile sacramentum, qui scilicet manducat intus non foris, qui manducat corde non qui premit dente, et hoc est quod Apostolus vigilanter dicit tantum de bonis. *Omnes eandem escam manducaverunt* ». Tertio, debemus in spirituali manducatione delectari interna dulcedine, quae elicitur de Christi masticatione. Is. 55. *Audite audientes me, et comedite bonum, delectabitur in crassitudine anima vestra,* idest, in dulcedine spiritualis gratiae. Sap. 8. *Intrans in domum meum, conquiescant cum Dei sapientia,* idest cum Christo, qui est sapida scientia. Non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec taedium convictus illius, sed laetitiam et gaudium, et in amicitia illius delectatio bona Psal. 30. *Quam magna multitudo dulcedinis tuae Domine. Gustate, et videte* etc. Cantic. 3. *Mel et lac sub lingua tua,* idest, dulcedo spiritualis in meditatione cordis; haec dulcedo spiritualis est quaedam praegustatio gaudii caelestis valens contra tria mala quae sunt in mundo. Ibi est falsa dulcedo in delectabilibus utendis, grandis amaritudo in adversis sustinendis, tristis imago in bonis faciendis. De primo. Prover. 4. *Aquae furtivae dulciores sunt, et panis absconditus suavior: sed dulcedo falsa est, quia animae perditio.* Iob. 34. *Dulcedo illius vermis.* Eccl. 9. *Sicut pisces hamo capiuntur, sic homines tempore malo. Esca foris delectat, sed aculeus perforat.* Iob. 21. *Ducunt in bonis dies suos etc.* De secundo, Psal. 103. *Hoc mare magnum et spatiosum,* quia scilicet hoc mundo magna et multa amaritudo. Ier. 3. *Cibabo populum istum absynthio,*

et potum dabo eis aquam fellis. Iob. 13. *Homo natus de muliere etc*. De tertio, Matth. 9. dixit Dominus cuidam diviti. *Vade, quaecunque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in ccelis, et sequere me, qui contristatus in verbo abiit maerens*. I. Reg. 25. *Dixerunt pueri David ad Nabal, Quodcunque invenerit manus tua, da pueris suis, et servo tuo David*. Qui respondit. *Tollam panes meos, et aquam, et carnes, et dabo viris quos nescio unde sint?* Genes. 4. *Factum est post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terrae munera Domino, et non respexit ad eum Dominus, nec ad munera eius*. Huius causa fuit, quid male obtulit, scilicet de tristi corde et facie. Contra hoc valet dulcedo spiritualis, quia falsam dulcedinem mundi facit insipidam, grandem amaritudinem facit dulcem, tristem imaginem reddit iucundam. De primo, Prov. 27. *Anima saturata calcabit favos*. Greg. « Gustato spiritu desipit omnis caro ». Philip. 3. *Quae mihi fuerunt lucra, arbitratus sum propter Christum detrimenta, propter quem omnia arbitratus sum ut stercora*. De beato Aug. dicitur. Displicebat et quicquid in seculo etc. De secundo, Deut. 33. *Inundatione maris quasi lac sugent*, idest, boni repleti dulcedine spirituali vincunt amaritudinem mundi. IV. Reg. 2. Elisaeus misit sal in aquas amaras, et in dulces conversae sunt: sic Christus spirituali sapore sanat amaritudinem. Hinc Stephano lapides torrentis dulces fuerunt, et multis sanctis ardentes prunae, candentes vestes visae sunt tamquam rosae suaves, et multi sancti gaudent in tribulatione. De tertio, Danielis. *Post dies decem apparuerunt vultus eorum meliores prae omnibus pueris qui vescebantur cibo regio*. Vultus eorum quos panis satiavit, qui de caelo descendit, dicit Gloss. apparuerunt meliores decore et hilaritate ad benefaciendum. Prov. 15. *Cor gaudens exhilarat faciem*. II. ad Corin. 9. *Hilarem datorem diligit Deus*. Tertium circa spiritualem manducationem notandum est affectus huius

manducationis, et hic est duplex, peccatorum remissio, ab aeterna morte sanatio, vera corporis Christi ad salutem aeternam participatio. De primo. Panem nostrum quotidianum etc. idest, cibum spiritualem etc. Ambro. « Qui manducat spiritualiter virtutem carnis et sanguinis Christi, dicuntur sumere et vere manducare, quia ipsam corporis Christi efficaciam quotidie sumunt, idest, peccatorum remissionem ». De secundo, Ioan. 6. *Hic est panis de caelo descendens, si quis ex ipso manducaverit, non morietur*, scilicet morte aeterna. Augu. super Apostolum. *Patres nostri eandem escam spiritualem manducaverunt,* » quam et nos: corporalem vero alteram, idest, manna, quod significabat Christum, et idem credentibus efficit. Alii vero qui non crediderunt, manducaverunt, et mortui sunt aeternaliter, quod non Moyses et alii boni? Quare? quia cibum invisibilem spiritualiter intellexerunt, spiritualiter esurierunt, spiritualiter gustaverunt ut spiritualiter sanarentur »; scilicet ab aeterna morte. Similiter et nos spiritualiter manducando ab aeterna morte liberamur. De tertio super illud, I. Cor. 10. *Unus panis, et unum corpus sumus, qui de uno pane participamus*, dicit Augu. « Nulli dubium est tunc quemque corporis sanguinisque dominici participem fieri, quando membrum Christi efficitur, nec alienari ab illius panis consortio, etiam si antequam panem edat, de hoc saeculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat, quia illius sacramenti beneficio non privatur, quando ille cum hoc, quod sacramentum significat, invenitur. Invenitur autem hoc quod sacramentum significat quando membrum Christi efficitur, quando credendo et amando spiritualiter manducat, quia sic in corpus Christi vere convertitur, ut cum ipso aeternaliter vivat ».

SERMO XX.

DE TERTIO MODO MANDUCANDI, SCILICET DE SACRAMENTALI, ET SPIRITUALI SIMUL.

Venite comedite. Accipite, et comedite. Luc 22. Tertius modus manducandi corpus Christi est sacramentalis et spiritualis simul, quod boni christiani communicant. Unde circa hunc modum possunt tria notari. Primum est multitudo non communicantium, scilicet malorum. Cum enim triplex sit modus manducandi, scilicet sacramentalis tantum, quod mali christiani manducant, et tamen non manducant. Spiritualis tantum, quo boni non manducant, et tamen manducant. Sacramentalis et spiritualis simul, quo soli boni christiani manducant, et manducantur. Restat ad divisionis huius sufficientiam multitudo quaedam malorum, qui nec manducant, quia scilicet corpus Christi non manducant, et ideo aeterna morte peribunt. Istorum tres sunt species, sive turmae. Primi infideles, secundi negligentes, tertii contemnentes. Infideles sunt, quorum corda per malitiam fallente diabolo sic excaecata sunt, ut non possint credere, et cognoscere divina sacramenta pro salute mundi mirabili sapientia Dei instituta. Negligentes sunt, qui temporalibus lucris, et saecularibus negotiis in tantum se occupant, ut sacram communionem debito tempore negligant. Contemptores sunt, qui sceleribus tanto amore inhaerent, quod corpus Domini sumere parvipendant. De primis. Io. 6. *Quomodo potest hic nobis carnem suam etc.* quasi diceret. Non credimus quod possit dare. Sapient. 5. *Erraverunt impii: excaecavit enim eos malitia eorum, et nescierunt sacramenta Dei.* Io. 3. *Qui incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.* De secundis, Matth. 22. *Misit rex servos suos vocare invitatos ad nuptias*

dicens. Ecce prandium meum etc. Illi autem negligentes abierunt alii in villam suam, alii in negotiationem suam. Gloss. « In villam ire est terreno labori immoderate insistere: in negotiationem vero terrenis lucris nimis inhiare. Tales qui prandium divini sacramenti negligunt, quamvis fidem, et quaedam opera caritatis habere videantur, tamen nisi paeniteant, peribunt. » Io. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis etc.* super illud Ephe. 3. *Oro ut possitis comprehendere quae sit sublimitas, et profundum* dicit Gloss. « Profunda caritatis sunt ecclesiastica sacramenta, quae sunt profunda et investigabilia, et sunt fundamentum caritatis, sine quibus non valet caritas, idest, exteriora signa caritatis non valent ad salutem aeternam sine sacramentis ea negligentibus. » Num. 9. *Si quis mundus est, et in itinere non fuerit,* idest, non habet impedimentum instae necessitatis, *et non fecerit phase, exterminetur anima illa de populis suis, quia sacrificium non obtulit Domino tempore suo, peccatum suum ipse portabit.* De tertiis II. Paral. 30. *Perrexerunt cursores cum epistolis ex regis Ezechiae imperio et principum eius, in universum Israel praedicantes. Revertimini ad Dominum Deum vestrum, et venite ad sacrificium eius,* scilicet ad faciendum phase, idest, ad suscipiendum corpus Domini. *Et quidam viri acquiescentes consilio venerunt, aliis irridentibus atque subsannantibus eos.* Ioan 3. *Hoc est iudicium, quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem: erant enim eorum opera mala,* quasi dicat. Iusto iudicio excommunicantur, et condemnantur quia plus diligunt peccatis inhaerere, quam se praeparare, et Christum suscipere. Canon. Qui pro sceleribus suis duobus vel tribus annis non communicant, excommunicandi sunt donec paenitentiam agant. Luc. 14. *Nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabunt caenam meam.* Secundum circa hunc modum considerandum est magnitudo felicitatis bonorum corpus Christi digne sumentium. Et

hoc probatur a tribus, ab optimae partis electione, a Spiritus sancti participatione, ab ipsius Christi certa inhabitatione. Primo, probatur felicitas digne communicantium magna ex optimae partis electione, quia sicut beata Virgo sibi tribus propositis, scilicet esse matrem et non virginem, vel esse virginem et non matrem, vel esse virginem et matrem, ultimam et optimam, scilicet esse matrem et virginem simul elegit: sic inter tres modos corpus Christi manducandi elegerunt optimam partem, scilicet sacramentaliter et spiritualiter simul. Hanc ultimam partem, scilicet de primo modo comedere sacramentaliter, et de secundo modo comedere spiritualiter eligunt, et sic ex utraque parte quod melius est comedunt, et ideo multum felices sunt. Eccl. 2. *Laudavi igitur laetitiam, quod non esset homini bonum sub sole, nisi quod comederet, et biberet, atque gauderet*; quasi dicat. Expertus sum plurima genera gaudiorum et delectationum carnis et mundi, et haec omnia vanitas, et finis eorum moeror et luctus: unde laudavi prae omnibus laetitiam, scilicet veram, idest, testimonium bonae conscientiae, et quod non esset homini sub sole, idest, melius in hoc mundo, nisi quod comederet panem, scilicet qui de caelo descendit, et biberet vinum quod laetificat cor hominis, scilicet sanguinem Domini. Secundo, probatur felicitas istorum magna a Spiritus sancti vera participatione. Psal. 80. *De petra melle saturavit eos*, quia scilicet felices de corpore Christi sugunt dulcedinem Spiritus sancti. Sapient. 12. *Quam suavis est Domine spiritus tuus in nobis*, qui scilicet fluit in nobis de tuo corpore. August. « Participatione corporis et sanguinis Christi homo vivit non sumens tantum sacramentum, quod et mali faciunt, sed pertingens usque ad spirtus participationem, ut in corpore Domini tanquam membrum manet, et eius spiritu vegetetur ». Tertio, probatur ab ipsius Christi certa inhabitatione. Ioan. 6. *Qui manducat carnem meam etc.* Hilarius. « Ac-

cepta carne Domini et hausto sanguine id efficitur, ut nos in ipso, et Christus in nobis sit. Est enim in nobis Christus per carnem, dum carnem eius accipimus, et in eo sumus, dum se cum hoc quod nos sumus, in Deo est. « Tertium circa hunc modum considerandum est ratio remanducationis digne manducantium, de qua remanducatione dicitur quia tales manducant, et manducantur. Et huius ratio est, quia dum corpus Domini digne a fidelibus manducatur, non ipsum ut alius cibus in manducantem convertitur: sed e converso illud vere manducans in illud spiritualiter mutatur. Nam manducantem se Dominus sui corporis membrum facit, et sibi incorporans per caritatem unit, et imagini suae bonitatis similem efficit. Corint. 10. *Unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus.* Item 12. *Vos estis corpus Christi et membra de membro.* Quod vere manducando corpus Christi non in nobis, sed nos in illo convertimur, triplici similitutine probatur. Prima, sumitur de virtute amoris nostri. Haec est enim vis amoris, transformari cor amantis in amatum, idest, amati fortunae prosperae et adversae similari. Hugo. « Ea vis amoris est, ut talem te esse necesse sit, quale id est quod amas, et cui per affectum coniungeris in illius similitudinem ipsa quodammodo dilectionis societate transformaris. » Cant. 8. *Pone me ut signaculum super cor tuum,* super cor tamquam super ceram calidam, puram et mollem, aptam suscipere impressam imaginem. Super cor ergo calidum amore Dei, purum munditia sui, molle pietate proximi, corpus Christi ut sigillum ponitur, non ut ipsum quod immutabile est, in nos mutetur,, sed nos in imaginem bonitatis eius transmutemur. Secunda similitudo ad idem sumitur de virtute rei maioris. Nam si gutta aquae in magnum vas vini fundatur, virtute multitudinis vini aqua ex toto in illud mutatur: sed virtus Dominici corporis ineffabilis est magnitudinis, et nos multum exigui respe-

ctu illius. Psal. 146. *Magnus Dominus noster*. Psal. 38., *Substantia mea tanquam nihilum ante te*. Is. 40. *Ecce gentes quasi stilla situlae*. Magnitudo itaque virtutis et dulcedinis Christi infusa exiguo et humili cordi nostro, vincit illud, et a se deficere faciens in illam convertit, ut iam non mundanis hominibus, non nobis ipsis, sed Christi in voluntate, sermone, bona conversatione similes simus. Psalm. 118. *Defecit in salutare tuum anima mea*. Tertia similitudo ad idem sumitur de virtute rami arboris. Haec est enim proprietas surculi bonae arboris, si trunco inseratur etiam sylvestri, quod naturali virtute praevalens illius amaritudinem in suam dulcedinem et nobilitatem convertit, et similem sibi bonum fructum proferre facit. Sic corpus Christi nobis insitum defectus nostros evacuat, et in suam nos bonitatem trahit, ut quales ipse frondes, flores, et fructus iustitiae facit, tales et nos per eum faciamus. Hinc Spiritus sanctus dcit Ezec. 17. *Sumam de medulla cedri sublimis, et de vertice ramorum eius, et plantabo in montem excelsum, et rumpet in germen, et faciet fructum*. Cedrus sublimis est Deus Pater, rami eminentiores antiqui patres, vertex ramorum beata Virgo, medulla cedri aeterna Dei Sapientia, pars de ramorum vertice, caro sumpta de Virgine. Spiritus ergo sanctus medullam cedri, et partem de summo ramo sumpsit, quia Christi incarnationem fecit, et hunc quasi surculum nobilissimum plantat in montem excelsum, cum fidelibus a terrenis desideriis ad caelestia elevatis Domini corporis tribuit sacramentum. Hinc fructus erupit, quia cor fidele propria amaritudine relicta vitiorum virtute corporis Domini similes Christo spirituales frondes, flores, fructus virtutum, et bonorum operum facit. Hinc dictum est August. Cibus sum grandium. Cant. 2. *Trahe me post te*, me scilicet mutando in te violentia meae dilectionis, magnitudine tuae dilectionis, virtute firmae insertionis, ut non manet in me radix amaritudinis: sed

praevaleat operando in me virtus et dulcedo tuae bonitatis. Gal. 2. *Vivo ego, iam non ego: vivit vero in me Christus.*

SERMO XXI.

DE DUODECIM EFFECTIBUS, SIVE FRUCTIBUS CORPORIS CHRISTI CONTRA NOSTROS DUODECIM LANGUORES, ET PRIMO DE QUATUOR PRIMIS.

Venite comedite etc. Thema speciale. *Pater meus usque modo operatur* etc. Ioan. 5. Aliud. *Altissimus de terra medicinam plasmavit.* Eccl. 38. Thema proprium. *Benedictus fructus ventris tui.* Luc. 1. *Ascendam in palmam,* idest, in crucem, *et apprehendam fructus eius.* Cant. 7. Sextum principaliter circa sacramentum Dominici corporis notandum, est effectus bonitatis suae sive virtus spiritualis. Nam quia parentes primi per vetiti a Deo pomi gustum corrupti multas infudere miserias suo generi, necessarium fuit medicamento Salvatoris miseris subveniri: idest; Circa quod sciendum, quod nostrae miseriae sunt tres generales, scilicet vincula culpae, defectus gratiae, mortis plagae. De primo, Psal. 118. *Funes peccatorum circumplexi sunt me.* II. Parali. 36. in oratione Manasse. *Incurvatus sum multo vinculo ferri,* idest, peccati. De secundo, Psal. 138. *Imperfectum meum viderunt oculi mei.* Idem Psal. 142. *Anima mea sicut terra sine aqua tibi,* idest, sterilis sine fluentia gratiarum et germine virtutum. De tertio, Psal. 17. *Circumdederunt me dolores mortis.* Item Psal. 38. *Amove a me plagas tuas.* Iob. 16. *Inimicus meus irruit in me, quasi gigas, concidit me vulnere super vulnus.* In qualibet istarum trium miseriarum generalium intelliguntur quatuor mala specialia, quasi duodecim languores speciales, ad quos curandos ordinantur duodecim Dominici corporis effectus, sive fructus. Apoc. 22. *Ostendit mihi Angelus lignum vitae afferens fructus duodecim*

per singulos menses, idest, ad curandos nostros duodecim defectus, sive languores. Psalm. 102. *Benedic anima mea Dominum, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.* Prima quatuor mala nostra, sive languores sunt quasi vincula culpae, quibus stringuntur animae, scilicet daemonis tentantio, fomitis repugnatio, cordis macula, creatoris offensa. Contra haec valet fructus Virginis, scilicet corpus Salvatoris. De primo languore, ad Ephes. 6. *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.* Eccli. 21. *Multae sunt insidiae dolosi*, scilicet de diversis vitiis, et multis modis tentat. I. Petr. 5. *Vigilate, quia adversarius vester* etc. Gloss. « circuit tanquam hostis, clausos obsidens muros, explorat an sit aliqua pars murorum minus stabilis, cuius aditu ad interiora penetret. Offert oculis formas illicitas, et faciles voluptates, ut usu destruat castitatem, aures per canora tentat, ut christianum molliat rigorem, linguam convitio provocat, manus iniuriis lacessentibus ad caedem instigat, honores terrenos promittit ut caelestes adimat. » Psalm. 142. *Persecutus est inimicus animam meam.* De secundo, Gal. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum.* Ad Rom. 7. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae.* August. « Video aliam legem, idest, fomitem peccati in membris meis, ut in oculo ad concupiscendum, in lingua ad maledicendum, in manu ad malefaciendum, et sic de aliis: repugnantem legi mentis meae, idest, legi Dei. » De tertio, Ier. 2. *Si laveris te nitro, immaculata eris in iniquitatibus tuis coram me.* Prov. 20. *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum a peccato?* Eccl. 7. *Non est homo iustus in terra qui facit bonum, et non peccet.* De quarto, Deut. 9. *Memento ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum.* Et quanto maior culpa, tanto maior contra peccatorem ira divina. Zach. 1. *Ego iratus sum parum, ipsi autem adiuve-*

runt in malum. August ». Iustitia Dei non sinit esse dedecus culpae sine decore vindictae. Contra haec quatuor mala ordinantur quatuor Dominici corporis fructus primi, qui nos liberant a vinculis culpae: daemonem fugant, fomitem refrigerant, maculam cordis mundant, iram Dei placant. De primo fructu. Tob. 6. *Si cordis particulam super carbones posueris, fumus eius extricat omne genus daemonum.* Flumen, in quo pisces sunt, significat mundum: omnes pisces eius, diversa genera hominum, piscis ille magnus, gentem iudaeorum: cor piscis, quasi membrum nobilissimum, et ex quo vita procedit, beatam Virginem: particula cordis significat corpus Salvatoris de Virgine sumptum. Hoc debet super carbones poni, idest, fidelibus accensis igne amoris donari: tunc fumus eius, idest, virtus spiritualis, fugat tentationes daemonum. Psal. 67. *Exurgat Deus, et dissipentur inimici eius* etc. De secundo fructu, Ps. eod. *Selmon mons Dei, mons pinguis.* Mons Dei est Christus. Selmon interpretatur umbra: Christus igitur est umbra nostri refrigerii, quia ut dicit Glos. « De corpore Christi manat umbra gratiae, quae nobis defensaculum est contra incentiva vitiorum, et carnalis concupiscentiae: » unde dictum est de Virgine beata. *Virtus altissimi obumbrabit tibi,* idest, umbram faciet tibi. Umbra enim fit de corpore et lumine: lumen est Verbum Dei, corpus caro Christi. Accessit lumen corpori, idest, Verbum carni. *Verbum enim caro factum est.* Dum ergo fidelis corpus Christi sumit, spirituale refrigerium percipit quasi de umbra gratiae, quae de ipso fluit. Osee 14. *Ego quasi ros, et Israel germinabit quasi lilium.* De tertio fructu. Is. 6. *Volavit ad me unus de Seraphim, et in manu eius calculus quem forcipe tulit de altari, et dixit. Ecce tetigi labia tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur.* Lapis iste praecisus sumptus de altari, significat corpus Christi, et dum eo os cordis tangitur, peccatum veniale mundatur. Greg. « Dominus

dedit nobis sacramentum salutis, ut qui quotidie peccamus, et ille iam mori pro peccato non potest, per hoc remissionem consequamur. » De quarto fructu. Prov. 21. *Munus absconditum extinguit iras.* Levit. 2. *Si de craticula fuerit oblatio simila conspersa oleo, tollet memoriale de ipso, et adolebit super altare in odorem suavitatis Domino.* Panis in craticula coctus, et oblatus, et aspersus oleo, Christus est in cruce pro nobis passus, et totus unctus Spiritu sancto. Huius sacrificii memoriale est hostia, quae offertur in memoriam passionis Dominicae. Haec debet et super altari adoleri, idest, accendi, quia in corde fideli fervore desiderii et devotionis suscipi. Hic odor suavitatis est Domino, idest, tam gratus Deo, ut ob eius gratiam remittat iram suam, et nos sibi reconciliet, et ad aeternam pacem perducat. Amen.

SERMO XXII.

DE QUATUOR FRUCTIBUS SECUNDIS.

Venite, comedite etc. Secunda quatuor mala nostra, sive languores, sunt quatuor defectus gratiae, quibus multae laborant animae, scilicet defectus in cognitione sui, in dilectione proximi, in sapore spirituali, in consummatione boni. Contra haec valet fructus ventris Virginis, corpus Salvatoris. De primo languore. Genes. 1. *Tenebrae erant super faciem abyssi*: quia ab antiquo cor hominis obvolutum fuit ignorantia sui. Ier. 14. *Pravum est cor hominis, et inscrutabile, quis cognoscet illud?* Psal. 18. *Delicta quis intelligit?* etc. quibus, scilicet vel alios peccare feci, vel aliorum peccatis consensi. Matth. 7. *Quid vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides?* De secundo, Matth. 23. *Quum superabundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum.* Eccli. 43. *Frigidus ventus Aquilo flavit, et gelavit crystallus ex aqua.* Defectus

amoris probatur ab exterioribus signis. I. Ioan. 3. *Qui habuerit substantiam huius mundi, et viderit fratrem suum necessitatem patientem, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo?* Ier. 9. *Unusquisque a proximo suo se custodiat, et in omni fratri suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudolenter incedet, et vir fratrem deridebit, et veritatem non loquetur.* Prov. 10. *Pondus et pondus, mensura et mensura utrumque abominabile est apud Deum.* Glos. « Diversum pondus, et diversam mensuram habet in domo sua, ut aliter sibi, aliter proximo metiatur, qui in suis semper actibus quae laudentur, in proximi quae vituperentur quaerit: sed qui in temporalibus sibi maiorem mensuram dare studet, quia defectum dilectionis habet, Deo displicet. » Similiter est de eo qui malo verbo, vel facto proximum contristatur, laedit, vel damnificat. De tertio, Ier. 31. *Omnis qui comederit uvam acerbam, obstupescent dentes eius.* Greg. « Quid est uva acerba, nisi peccatum? uva quippe acerba, est fructus ante tempus. Quisquis enim praesentis vitae delectationibus satiari desiderat, quasi fructus ante tempus comedere festinat. Sed qui uvam acerbam comedit, dentes eius obstupescunt: quia qui praesentis vitae, et mundi delectationibus pascitur, interni sensus eius ligantur, ut iam spiritualia sapere nequeat. » Hoc figuratum est Num. 11. In populo Israel qui in Ægipto carnalibus cum alio et cepis satiatus fuerat, et post in deserto talia concupiscens, panem caelestem, scilicet manna dulcissimum cum nausea respuebat. I. Corint. 2. *Animalis homo non percipit ea quae sunt Dei.* August. « Animalis dicitur carnalis homo qui fertur dissoluta lascivia animae suae. » De quarto, Gal. 3. *Sic stulti facti estis, ut cum spiritu caeperitis, nunc carne consummamini.* Prov. 2. *Relinquunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas.* Lùc. 8. *Qui supra petram, hi sunt qui cum audiunt verbum, cum gaudio suscipiunt, sed radicem non*

habent, scilicet stabilitatem firmae voluntatis, quia ad tempus credunt etc. Cant. 7. *Mane surgamus, et videamus si floruerit vinea, flores fructum pariunt.* Gloss. « Non est intuendum si vinea floret, sed si flores ad partum fructuum convalescunt, quia scilicet non est mirum si quis bona inchoat, sed valde mirabile est si intentione bona in bono opere perseverat. » Contra haec quatuor mala ordinantur quatuor secundi fructus corporis Domini, qui nos hic in gratia perficiunt. Intellectum enim ad se cognoscendum illuminat, voluntatem sive affectum in dilectione Dei inflammat, memoriam spirituali dulcedine delectat, totum hominem in bono confirmat. De primo fructu. Prov. 24. *Comede fili mel, quia bonum est.* Mel est sapientia Dei increata in cibum dulcem nobis praeparata. Hoc bonum est ad spiritualem medicinam, quia illuminat mentem. I. Regum 14. *Vidistis quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle?* Is. 7. *Butyrum, et mel manducabit omnis qui relictus fuerit, et sciat reprobare malum et eligere bonum.* Psalm. 26. *Dominus illuminatio mea: accedite ad eum, et illuminamini*, scilicet ad cognitionem vestri. De secundo fructu dicitur Is. 6. Quod angelus tulit calculum de altari, et tetigit os Isaiae. Calculus est carbunculus sic dictus, quia ignitus ut carbo, et significat corpus Domini de altari sumptum, et caritate inflammatum, quia accendit amore corda fidelium. De tertio. Psal. 33. *Gustate, et videte, quoniam suavis* etc. Eccl. 49. *Memoria Iosiae in compositione odoris facta opus pigmentarii in omni ore, quasi mel indulcobitur.* Iosias qui interpretatur fortitudo Domini, significat Christum, dicit Glossa. « Memoria Christi, idest, sacramentum corporis eius quod in memoriam sui iussit consecrari, opus est odoriferum veri pigmentarii, idest, Spiritus sancti, qui illud composuit de pretiosissimis speciebus, scilicet de carne virginali, et sapientia Dei. Hic quasi mel in ore cordis indulcoratur, si virtus eius in sa-

lutem humani generis pie cogitatur. » Cant. 2. *Sub umbra illius quem desiderabam sedi.* Primo, fidelis anima Christum desiderat, aestuat spiritu et siti. Secundo, umbram desiderii in spe fructum obtinendi sentit. Tertio, sedet, expectat, orat ut se totum ad ipsam reficiendam et vivificandam fructus infundat. Quarto, infusam eius dulcedinem suaviter gustat. Nota. Sed diceret aliquis. Ecce saepius ut possum me praeparo, Dominum sumo, sed nihil sentio solatii spiritualis dulcedinis. Respondeo. Cibus iste, sive fructus medicina est hominis: unde sicut medicus peritus quandoque quibusdam dat medicinam palato corporis et quandoque non sic, sed dulcem palato mentis, quae quamvis non gutturi, tamen bene sapit rationi, pro eo quod sanam mentem delectat. Sic Dominus dat suis fidelibus dulce semper corpus: sed dulcedinem suam alio modo istis, alio istis prout cuilibet expedire novit. Hinc est, quod quidam dulcedinem istam sapiunt per affectum, et ardentiori delectantur devotione, et alii eandem dulcedinem sapiunt per pium intellectum, et sufficienti reficiuntur utilitate in eo quod credunt, et intelligunt per hunc cibum sanctum veram vitam obtinere. Igitur quamvis non sapis dulcedinem Domini primo modo, idest, per affectum firmae devotionis, sapis tamen secundo modo, scilicet per intellectum multae utilitatis. De primo, Is. 55. *Audite audientes me, et comedite bonum.* Ambros. « Panis candidissime habens omne delectamentum, et omnis saporis suavitatem, qui nos semper reficit, comedat cor meum et dulcedinem saporis etc. Panis dulcissime sana cor etc. Ut sentiat suavitatem amoris tui sana illud etc. » De secundo est illud. *Fructus eius dulcis gutturi meo,* idest, piae, et fideli menti, quae credit et intelligit hunc cibum sanctum sibi esse utilissimum. Gloss. « Dulcis fructus gutturi cordis, quia in eo intelligit causam vitae, dum etiam corporaliter percipit. » Haec dulcedo valet contra tria mala quae sunt in mundo. Requi-

re supra sermone decimonono. Postmodum de tertio fructu. Psal. 103. *Panis cor hominis confirmat*, quia scilicet corpus Christi fideles suos in bona vita confirmat, et confortat. Finaliter, III. Reg. 12. *Comedit Elias panem quem angelus ministravit* etc. Horeb interpretatur mensa. Mons ergo iste est mons mensae Dei, et significat satietatem caelestis gloriae. Panis itaque corporis Christi confortat nos in vita bona, et bono opere quadraginta diebus et noctibus, idest, toto tempore praesentis paenitentiae usque ad montem, et mensam Dei, idest, quousque veniamus ad altitudinem securitatis, et satietatem dulcedinis aeternae gloriae. De his quatuor fructibus simul per figuram dicitur. IV. Regum 4. *Eliseus incubuit super puerum, posuitque os suum super os eius, et oculos eius, et manus super manus eius, et calefacta est caro pueri*. Per puerum fidelis anima, per Eliseum Dominus significatur, qui sicut sigillum cerae, sic se coniungit animae, oculos suos super oculos eius ponit, quia intellectum illuminat, carnem calefacit, affectum caritate inflammat: os ponit, quia gustum memoriae dulcedine spirituali delectat: manus super manus ponit, qui in bono opere usque in finem conservat, et sic totum hominem perficit, ut ad vitam aeternam perducat. Amen.

SERMO XXIII.

DE QUATUOR FRUCTIBUS TERTIIS.

Venite comedite. Vel similia de effectu. Tertia quatuor mala nostra, sive languores, sunt quasi mortis plagae, quibus multae gravantur animae, scilicet debitum mortis aeternae, defluxus nostrae vitae, exilium mundanae miseriae, incineratio corporalis materiae. Contra haec valet fructus Virginis, corpus Salvatoris. De primo languore. Ad Rom. 6. *Ego carnalis homo, venundatus sub pec-*

cato. Primi enim parentes vendiderunt se et suam progeniem ad perpetuam servitutem diaboli, quod est ad aeternam mortem pro modica delectatione peccati. Gene. 2. *De ligno scientiae boni et mali ne comedas. In quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris*, idest, te et posteritatem tuam ad aeternam mortem obligabis. Ad Rom. 6. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors*. Mors, idest, certitudo mortis temporalis, et debitum aeternae mortis, nisi subveniret redemptio Salvatoris. Ephe. 2. *Eramus natura filii irae, sicut et ceteri debitores aeternae mortis*. De secundo Psal. 101. *Dies mei sicut umbra declinaverunt*. Idem. Psalm. 11. *Salvum me fac Domine, quoniam defecit sanctus*. Gen. 45. *Dies peregrinationis meae, centumtriginta annorum, sunt parvi et mali, et non pervenerunt ad dies patrum meorum*. Item Genes. 6. *Sensus et cogitatio humani cordis ad malum prona sunt ab adolescentia sua*. De tertio, Genes. 3. *Emisit Dominus Adam de paradiso voluptatis, ut operaretur terram*. Psalm. 119. *Heu mihi, quia incolatus meus* etc. Ad Hebr. 11. *Iuxta fidem defuncti sunt omnes non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes, et salutantes et confitentes, quia peregrini, et hospites super terram. Qui enim hoc dicunt, significant se patriam inquirere, et siquidem illius meminissent de qua exierant, habebant utique tempus revertendi: nunc autem appetunt meliorem, idest caelestem*. Hinc flens canit Ecclesia. Salve regina misericordiae. Glossa super canonicam Iacobi. « Ne indignemini, si mali in mundo florent, si vos patimini, quia non est Christianae dignitatis in temporalibus exaltari, sed deprimi potius. Mali enim nihil habent in caelo, vos nihil in mundo. Unde spe illius boni, ad quod tenditis, quicquid in via contingant, gaudere debetis. » De quarto, Gen. 3. *In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram de qua assumptus es, et in pulverem reverteris*. Iob. 4. *Memento,*

quaeso, quod sicut lutum feceris me. Eccli. 14. *Omnis caro faenum, et sicut folium in arbore viridi*. Glos. « Sicut faenum in terra, et folium in arbore crescit, virescit, marcescit, arescit, et deiicitur, ita caro nostra. » Contra haec quatuor mala ordinentur quatuor circumstantiae fructus Dominici corporis, quae salvant nos a plagis mortis. Ab aeterna enim morte liberat, merita bonae vitae multiplicat, ad patriam vitae deducit, ad aeternam vitam corpus resuscitat. De primo fructu. Ioan. 6. *Ego sum panis vitae: patres vestri manducaverunt manna, et mortui sunt. Hic est panis de caelo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur*, quia scilicet non solum ab aeterna morte, quae est in inferno, sed et ab illa quae fuit in limbo, virtute corporis Christi liberatur. Et insuper haec brevis mors corporis in vitam aeternam, quae est in caelo, eidem commutatur. Osee 13. *De manu mortis liberabo populum meum*. De secundo fructu. Ioan. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, quia pro multiplicandis meritis bonae vitae. Sicut enim puer parvulus per cibum corporalem crescit magnitudine, robore, et decore, sic fidelis per cibum spiritualem proficit meritis bonae vitae. Ioan. 10. *Ego sum pastor bonus*, et infra. *Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant*. Psal. 137. *Multiplicabis in anima mea virtutem*. Ioan. 14. *Qui manet in me, et ego in eo* etc. De tertio fructu. Ioan. 6. *Ego sum panis vivus* etc. idest, deducam eum de exilio praesentis miseriae ad caelum. Ambros. « Dominici corporis figura praecessit, quando Dominus in deserto patribus manna pluit, quia sicut ille panis populum per desertum ad terram promissionis duxit, haec esca caelestis fideles huius saeculi desertum transeuntes in caelum subvenit. Unde recte viaticum appellatur, quia in via reficiens in patriam usque perducit. » Iere. 12. *Reducam virum ad haereditatem suam* Prov. 3. *Lignum vitae est*

his qui apprehenderint eam. Glos. « Sicut in paradiso fuit lignum vitae, ita per sapientiam Dei, quae est Christus, vivificatur Ecclesia, cuius nunc sacramento corporis et sanguinis vitae aeternae accepit pignus ». Si ergo corpus Christi sumptum pignus est vitae aeternae, et pignus non dimittitur donec id pro quo impignoratur accipitur, profecto per hoc ad vitam aeternam perducimur. De quarto fructu. Ioan. 6. *Qui manducat carnem meam, et bibit meum* etc. (usque *in novissimo die*). Verum nostri hominem resuscitabit. I. Cor. 25. *Sicut per unum hominem mors*, scilicet omnium: *ita per unum hominem*, scilicet Christum, *resurrectio mortuorum*. Sed hoc valde dissimile, unde sequitur. *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*. Ad Rom. 14. *Omnes stabimus ante tribunal Christi* etc. I. Cor. 15. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum, sive malum*: *sed non omnes immutabimur*, quia soli electi propter corporis Christi participationem, scilicet sacramentalem, vel spiritualem, surgent sole pulchriores: reprobi vero resurgent infirmi, et deformes. Daniel. 12. *Qui dormiunt in terrae pulvere, evigilabunt alii in vitam aeternam, qui et fulgebunt quasi splendor firmamenti: et alii in opprobrium, ut vivant semper*, quos scilicet ut dicitur. Is. 13. *Tortiones et dolores ut parturientes tenebunt, et facies combustae vultus eorum*. Quale semen est quod cadit in terra, talis fructus surgit de terra. Similiter, qualis est vita tua dum morieris, talis erit tempore suo resurrectio tua. Seminatur zizania, et surgit ex ea deformis et odibilis herba: seminatur triticum, resurgit frumentum pulchrum. Haec figurata sunt. Genes. 41. In somno regis. *Septem spicae pullulabant in culmo uno plenae atque pulcherrimae, et septem aliae de stipula oriebantur tenues et percussae uredine*, idest, vento urente, qui scilicet eas infirmavit, et denigravit. Septem spicae deformes signant omnes re-

probos cum magna deformitate in iudicio apparentes: septem pulcherrimae, omnes electos cum gloriosis corporibus resurgentes. De primo, Naum 3. *Ecce ego ad te malefica*, idest, universitas damnatorum, *dicit Dominus*, *et revelabo pudenda tua in facie tua, et ostendam genti nuditatem tuam, et regibus ignominiam tuam*. De secundo, Philip. 3. *Salvatorem expectamus Dominum nostrum I. Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae* etc. I. Corin. 15. *Seminatur corpus corruptibile, surget incorruptibile: seminatur in infirmitate, surget in virtute; seminatur corpus animale, surget spirituale: seminatur in ignobilitate, surget in gloria Amen.*

SERMO XXIV.

DE TRIBUS EFFECTIBUS PRINCIPALIBUS.

Venite comedite etc. Vel alia similia de effectu, vel fructu. Sacrosanctum corpus Domini tres habet effectus principales. Primus, est peccatorum destructio. Secundus, bonorum spiritualium largitio, vel augmentatio. Tertius animarum confortatio, vel vitae aeternae collatio. De primo, Dan. 2. *Videbam donec abscissus est de monte lapis sine manibus, et percussit statuam*, idest, figmenta peccatorum, *et comminuit eam*. I. Ioan. 3. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*. De secundo, Prov. 12. *Qui bonus est, hauriet sibi gratiam a Domino, quia ipse fons totius gratiae*. Eccles. 24. *In me omnis gratia vitae est* (usque *ad me omnes*). De tertio, Psal. 103. *Panis cor hominis confirmet*, Gen. 18. *Ponam buccellam panis, et confortare cor vestrum*. Primus effectus principalis corporis Christi est destructio peccatorum, et hoc ad tria, ad dealbandum maculam cordis, ad mitigandum stimulum carnis, ad resistendum cogitationibus pravis. De primo, Psal. 67. *Nive dealbabuntur in Selmon*. Selmon mons Dei est, et

interpretatur umbra, et sicut dicit Glos. corpus Christi significat, quia sicut umbra fit de lumine et corpore, ita in corpore Christi est lumen divinitatis, et caro humanitatis. In hoc monte umbroso super nivem dealbabuntur fideles, quia virtute corporis Christi incomparabiliter a macula peccatorum emundantur. Is. 43. *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me*. De secundo, Exod. 17. *Mane ros iacuit in similitudinem pruinae super terram*. Glos. « Panis caelestis in similitudinem roris et pruinae semper apparebat, quia corpus Christi a fervore peccatorum refrigerat ». Psal. 88. *Tu dominaris potestati maris*, mare significat multas miserias hominis, motus fluctuum stimulum carnis. De tertio, Cant. 1. *Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi*. Myrrha servat corpora a vermibus incorrupta, sic corpus Christi corda fidelium a pravis cogitationibus illaesa, quia cum dilectum Dominum suscipimus, si fasciculum myrrae, idest, amaritudinem passionis eius pia mente cogitamus, vermes malarum cogitationum a nobis repellimus. Secundus effectus principalis est bonorum spiritualium augmentatio, et hoc ad tria, ad decorem castitatis, ad fervorem caritatis ad saporem suavitatis. De primo, Dan. 1. *Apparuerunt vultus eorum meliores prae omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio*. Glos. « Vultus eorum quos panis satiabat, qui de caelo descendit, apparuerunt meliores decore, scilicet castitatis ». Unde et pueri illi casti fuerunt. Cant. 7. *Quam pulchra es, et decora carissima in delitiis*. Sicut enim bonum nutrimentum facit ad decorem corporis, sic delitiae cibi spiritualis ad pulchritudinem castitatis. Ezech. 36. *Similam, et mel, et oleum comedisti, et decora facta es vehementer*. De secundo, Eccli. 32 *Gemmula carbunculi in ornamento auri*. Glos. « ardentium gemmarum principatum tenet carbunculus sic dictus, quia ignitus ut carbo. Significat autem corpus Christi, quod cor accipientis et ornat castitate, et inflammat caritate ». Psal. 49.

Ignis a facie eius exarsit, carbones etc. Hinc IV. Regum. 4. *Eliseus incumbens incurvavit se super puerum , et calefacta est caro pueri.* De tertio, Genes. 49 *Aser pinguis panis praebens delitias regibus.* Sapien. 16. *Angelorum esca nutrivisti populum tuum , et panem de caelo praestitisti illis, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem. Substantiam enim tuam et dulcedinem, quam in filios habet , ostendebas.* Cant. 5. *Comedi favum cum melle meo,* idest , dulcedinem carnis Christi cum dulcedine divinitatis: *bibi vinum cum lacte meo,* idest, dulcedinem sanguinis Christi cum dulcedine spiritualis consolationis. Tertius effectus principalis est animarum confortatio: et hoc ad tria, ad debellandum daemonia, ad sustinendum adversa, ad operandum bona. De primo. I. Reg. 30. *Invenerunt viri David virum aegyptium in agro , et adduxerunt eum ad David, dederuntque ei panem ut comederet, et refocillatus est, et adduxit David ad latrunculos, et percussit eos.* Vir aegyptius significat peccatorem , quem praedicatores adducunt ad Christum per conversionem, qui pane Dominici corporis confortatus fit dux exercitus Christi ad debellandos daemones, Ephes. 6. *Confortamini in Domino, et in potentia virtutis eius ut possitis stare adversus insidias diaboli.* I. Reg. 7. *Factum est autem cum offerret Samuel agnum in holocaustum, exterruit Dominus Philistin, et caesi sunt a filiis Israel.* De secundo. III. Reg. 22. *Mitte virum iustum in carcerem, et sustenta eum pane tribulationis.* In carcerem mittitur, qui in hoc mundo adversa patitur. Panis tribulationis quo sustentatur, est panis vitae aeternae, quo ad sustinenda adversa confortatur. Act. 24. Dicit Apostolus existentibus in periculo maris. *Rogo vos accipere cibum pro salute vestra, et omnes sumpserunt cibum confortati, et animaequiores facti sunt.* Ad Philip. 3. *Omnia possum in eo qui me confortat.* De tertio, Prov. ult. *Mulier fortis de nocte surrexit, deditque praedam domesticis suis, et cibaria ancillis*

suis. Mulier fortis est Ecclesia de gentibus: haec de nocte surrexit, quia per auditum verbi de tenebris peccatorum ad Christum se convertit. Praedam domesticis, et cibaria ancillis dedit, quia sacramenta Iudaeae missa, quae suscipere noluit, haec cum omni desiderio rapuit, et de eis familiam suam, idest, fideles pavit. Et hoc ut eos ad tria bona confortaret, ad opera misericordiarum, ad lucrum animarum, ad emptionem caelestium divitiarum. Unde sequitur post praedictum cibum. *Consideravit agrum, et emit eum, de fructu manuum suarum plantavit vineam.* Primum, notatur per fructum manuum: secundum, per plantationem vineae, tertium, per emptum agrum. Primo, confortamur cibo Domini ad opus bonum. Eccl. 33. *Cibaria, et virga, et onus asino: panis, et disciplina, et opus servo.* Sicut pabulum confortat asinum ad onera portanda, sic panis caelestis servum Dei ad opera bona perficienda. II. Thimo. 1. *Gratias ago ei qui me confortat in Christo Iesu.* Qui enim vere considerat in hoc sacramento immensam circa se Dei liberalitatem, valde confortat eum ad proximi pietatem. Secundo, confortamur ad lucrum animarum, ibidem. *Vas electionis est mihi iste ut portet nomen meum in gentibus.* Nomen meum, scilicet Iesum Christum, quasi caeleste oleum ad sanitatem animarum. Cant. 2. *Oleum effusum nomen tuum*, de corde Christi pleno fluit oleum gratiae ad salutem animae. Tertio, confortamur ad emptionem bonorum caelestium. Hinc supra dictum est, quod mulier fortis post cibum consideravit agrum, et emit eum, virtutibus scilicet, et bonis operibus. Ier. 32. *Agri pretio ementur, et scribentur in libro, et imprimetur signum, et testis adhibebitur.* Agri caelestis haereditas emetur pecunia virtutum et bonorum operum, et scribentur tam agri quam emptores in libro vitae, et imprimentur in corde emptoris, signum scilicet crucis Christi et lumen imaginis Dei pro certo pignore, et adhibebitur testis, quia in die iudicii coram omnibus te-

stis erit Dominus, quod vere emisti regnum caelorum pretio bonorum operum. Vel tertius effectus principalis dici potest vitae aeternae collatio, Ioan. 6 *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum.* Et hoc in tribus, in omnium delitiarum praeparatione, in omnium desideriorum impletione, in omnium secura et aeterna fruitione. Require hoc in sermone decimo, in fine.

SERMO XXV.

DE EFFECTIBUS CORPORIS CHRISTI SUMPTIS EX TRIBUS EIUS VOCABULIS.

Venite, comedite etc. Vel alia ut supra, vel similia de effectu, vel de nominibus corporis Christi. Effectus Dominici corporis possunt sumi ex tribus nominibus, quae solent eidem adscribi. Nominatur enim quandoque verus panis, quandoque sacramentum altaris, quandoque sacramentum caritatis. De primo Ioan. 6. *Pater meus dat vobis de caelo panem verum* De secundo, Malac. 3. *Placebit Deo sacrificium Iuda et Ierusalem.* De tertio, I. Tim. 3. *Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestum est in carne,* per partum Virginis: *praedicatum est in gentibus,* a sanctis Apostolis: *creditum est mundo,* idest, concessum fidelibus in cibum salutis: unde recte dicitur sacramentum caritatis. Primo, corpus Domini nominatur panis verus, et secundum hoc habet tres effectus. Sicut enim panis tria bona praecipue confert corpori, idest, satiat, confortat, vitam conservat: sic panis iste satiat spiritum ad fastidium mundi faciendum, confortat animum ad malum culpae devincendum, conservat vitam ad Deum semper laudandum. De primo, Ps. 131. *Pauperes eius saturabo panibus.* Complenda. Satiasti, Domine, familiam tuam muneribus sacris, et hoc ad fastidium mundi faciendum. Prover. 22. *Anima saturata calcabit favum.* Greg. « Gu-

stato spiritu desipit omnis caro ». De secundo, Ps. 103. *Panis cor hominis confirmet* : ad malum , scilicet culpae devincendum, quia qui carent corroboratione huius panis, vincuntur a vitiis. IV. Regum 25. *Rex Babylonis et exercitus eius obsedit Ierusalem, et non erat panis populo terrae , et omnes viri bellatores nocte fugerant ad ortum regis*, idest, ad delitias carnis, *et ad campestria solitudinis*, idest, ad viam latam quae ducit ad mortem. De tertio, Eccles. 34. *Panis egentium, vita pauperis est.* Ioan. 6. *Ego sum panis vivus qui de caelo descendi. Ego vivo propter Patrem , et qui manducat me , vivet propter me* : et haec est vita ad Deum semper laudandum. Psal. 145. *Lauda anima mea Dominum* etc. De his supra sermone nono. Secundo , corpus Domini nominatur sacramentum altaris, et secundum hoc habet triplicem effectum, scilicet in triplici statu fidelium , idest , in hoc mundo , in caelo, in purgatorio. In statu mundi peccata relaxat, in statu purgatorii paenam alleviat, in statu caeli gloriam augmentat. De primo , scilicet in statu mundi. Levit. 5. *Anima quae peccaverit per ignorantiam, offert arietem immaculatam*, scilicet Christum , *sine quo non fit remissio*. Nihil prodest capram , idest , austeritatem paenitentiae immolare, nisi studueritis in Christi immolatione plenam fiduciam habere, Ioan. 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Pascasius. « Licet omnia peccata in baptismo sint donata, infirmitas tamen peccati, idest, in carne remanet. Et quia ex hoc quod quotidie labimur, saltem in venialibus, ideo Christus pro nobis quotidie immolatur, ut qui semel moriendo mortem devicit, quotidie recidiva delictorum per haec sacramenta relaxat ». Amb. « Sicut quod ubique offertur unum est corpus , ita et unum est sacrificium , Christus semel in cruce hostiam pro ovibus obtulit , ipsam offerimus et nunc : sed quod nos agimus, recordatio est sacrificii illius, nec causa suae infirmitatis repetitur, sed nostrae , quia quotidie pecca-

mus ». De secundo, Levit. 17. *Dedi vobis sanguinem, ut super altari meo expietis pro animabus vestris.* In hoc figuratum est, quod sacrificium carnis et sanguinis Christi valet animabus in paena purgatorii. Hic sciendum quod tres turmae animarum sunt decedentium. Prima peccantium, secunda paenitentium, tertia innocentium. Primam sacrificium non adiuvat: secundam paena alleviat: tertiam sine paena ad caelum sublevat. De primo. I. Reg. 3. *Iuravi Heli, quod non expietur domus eius victimis et muneribus in aeternum.* Domus eius, idest, ovium in peccatis persistentium. Ier. 7. *Quia locutus sum ad vos, et non audistis: et vocavi vos, et non respondistis, proiiciam vos a facie mea,* idest, ab omni bono, quod est in caelo et terra. *Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem,* idest, sacrificium laudis, *et non obsistas mihi, quia non exaudiam te.* Prov. 6. *Qui adulter est,* idest amans et adhaerens creaturae ultra mensuram iustitiae, *perdet animam suam, quia zelus et furor viri non parcet in die vindictae: nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima,* quasi pretiosissimum Christi sacrificium. De secundo est illud supradictum. *Dedi vobis sanguinem, ut super altari meo expietis pro animabus vestris.* Sanguinem, idest, sacrificium corporis et sanguinis Christi. Sanguis pro corpore simul et sanguine pars pro toto, et quia sanguis in altari non est sine corpore, nec corpus sine sanguine; pro animabus, scilicet quae sunt in purgatorio. August. « Orationibus et eleemosynis sanctae Ecclesiae, et sacrificio salutari non est dubium defunctorum animas relevari, ut cum eis misericordius agatur a Domino, quam eorum peccata meruerunt in hoc mundo ». Zach. 13. *Partes duae in terra dispergentur et deficientur,* idest, infideles, et mali christiani damnabuntur, *et tertia pars relinquetur in ea,* idest, paenitentes: *et ducam tertiam partem per ignem,* idest, animas paenitentium per purgatorium: *et uram eos*

sicut uritur argentum, probabo eos sicut probatur aurum: ipse invocabit nomen meum, et exaudiam eum. Ipse scilicet populus christianus in terra relictus, invocabit me orationibus et eleemosynis, et sacrificio altaris pro parte ducta per ignem, idest, pro animabus quae sunt in purgatorio, et exaudiam eum, alleviando scilicet paenam illorum, et abbreviando. De tertio, Prover. 31. *Munus absconditum extinguit iras; iras,* scilicet Dei, idest, paenas purgatorii quantum ad animas innocentes: et in praesenti tribulationibus et flagellis satis purgatos. Psal. 37. *Domine ne in furore tuo arguas me neque in ira tua corripias me. Quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi etc.* Furor Dei ardet in inferno, ira in purgatorii sagitta sive correptio amoris in hoc mundo. Qui igitur sagittas dominicae correptionis patienter portat, furorem inferni, et iram ignis purgatorii duce Domino illaesus evadet. Is. 43. *Noli timere serve meus, cum transieris per ignem, tecum ero: et flumina non operient te. Cum ambulaveris igne, non combureris, quia ego Salvator tuus.* Daniel. 3. *Angelus Domini descendit cum Azaria, et sociis eius in fornacem, et fecit ignem fornacis quasi ventum roris flantem: et non tetigit eos omnino ignis, nec contristavit. Tunc laudabant Deum dicentes. Benedicite Domino qui eruit nos de inferno, et eruit nos de medio ardentis flammae.* Is. 55. *In laetitia egrediemini, et in pace deducemini: montes, et colles cantabunt coram vobis laudem, et omnia ligna regionis plaudent manu.* De tertio supranominato, scilicet quod sacrificium altaris gloriam beatorum quodam modo in caelo augmentat. Levit. 10. *Pectusculum sacrificii quod oblatum est, edetis in loco mundissimo tu, et filii tui, et filiae tecum.* Pectusculum sacrificii quod optimum et dulcissimum est de animali, signat dulcedinem effectus corporis Christi, inquantum comeditur in loco mundissimo, idest, inquantum delectat beatos in caelo: quia plurimum gaudent et congratulantur in hoc sacrificio de memoria

redemptionis, de aspectu nostrae salutis, de admiratione divinae bonitatis. Greg. « Eodem momento rapitur in caelum ministerio angelorum sociandum corpori Christi, et ante oculos sacerdotis in altari videtur ». Rapitur scilicet corpori Christi consociandum, idest, ad beatos laetificandum. Complenda. Sumpsimus, Domine, divina mysteria, quae sicut sanctis tuis ad gloriam, ita nobis ad vitam prodesse perficias. Tertio, corpus Domini nominatur sacramentum caritatis, et secundum hoc tres habet effectus, quia tria maxime bona operatur in nobis, scilicet, Spiritus sancti veram participationem, ipsius Christi certam inhabitationem, in similitudinem imaginis Dei transformationem. De primo, Psal. 80. *Et de petra melle saturavit eos*: quia fideles sugunt de corpore Christi dulcedinem Spiritus sancti, Sapien. 12. *O quam bonus et suavis est Domine spiritus tuus in nobis*, qui scilicet de corpore tuo in nos fluit. Aug. « Participatione corporis et sanguinis Christi homo vivit, non sumens tantum sacramentum, quod et mali faciunt, sed pertingens usque ad spiritus participationem, ut in corpore Domini tamquam membrum maneat: et eius spiritu vegetetur ». De secundo. Ioan. 6. *Qui manducat carnem meam* etc. Hilarius. « Accepta carne Domini, et hausto calice id efficitur, ut nos in Christo, et Christus in nobis sit. Est enim Christus in nobis per carnem, dum eius carnem accipimus: et sumus in eo, dum secum hoc quod nos sumus, in Deo est ». Ioan. 1. *Verbum caro factum est* etc. Dum Verbum carnem assumpsit, in nostra carne habitavit: et dum nos Verbum incarnatum in cibum accipimus, ipsum etiam habitat in nobis. De tertio, Ioan. 1. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*, idest, deiformes, et Deo secundum imaginem similes: nec potest creatura ad maius promoveri, quam quod assimiletur suo creatori. Assimilatur autem homo Deo virtute corporis Christi in tribus. In interiori cordis bonitate,

in exterioris operum fertilitate, in superiori caelestis regni haereditate. De primo. II. Pet. 1. *Christus propria gloria sua et virtute, maxima et pretiosa promissa nobis donavit, ut per hoc efficiamur consortes divinae naturae.* Maxima promissa, idest, seipsum. Unde. *Iusiurandum quod iuravit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis*, ut efficiamur consortes divinae naturae, idest, divinae bonitatis: quia natura Dei bonitas est. Ambros. « Quia Dominus Iesus consors scilicet est divinitatis et corporis, et tu qui accipis carnem eius divinae substantiae in illo participans alimento, idest, vere bonus efficieris ab eo ». De secundo, Ezech. 12. *Sumam de medulla cedri sublimis, et de vertice ramorum eius, et plantabo in montem excelsum, et faciet fructum.* Medulla cedri sublimis est aeterna sapientia Dei, alti rami eius sunt patres sancti, vertex ramorum est beata Virgo, pars de vertice caro Christi sumpta de Virgine. Surculus igitur sumptus de medulla et vertice, est corpus Christi plenum divinitate. Iste plantatus in montem excelsum, idest, in cor insti in caelum elevatum, facit similem Christo boni operis fructum. De utroque ad Gal. 2. *Vivo ego iam non ego, vivit vero in me Christus*, in me scilicet assimilando interiori bonitate, et exteriori bono opere. Hinc dictum est Augustino cibus sum grandium, cresce, et manducabis me nec tu me mutabis etc. De tertio. Ioan. 1. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*, ergo et haeredes. Ad Rom. 8. *Si filii, et haeredes, cohaeredes autem Christi*. I. Pet. 2. *Benedictus Deus qui regeneravit nos*, idest, de filiis diaboli filios Dei fecit, *in haereditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem conservatam in caelis.* Amen.

SERMO XXVI.

DE EFFECTIBUS SUMPTIS EX TRIBUS ALIIS CORPORIS CHRISTI VOCABULIS.

Venite, comedite etc. Thema de effectu, vel de nominibus corporis Christi. Effectus Dominici corporis possunt sumi ex tribus illis nominibus eius iam supra dictis. Dicitur enim quandoque medicina spiritualis, quandoque manna, idest, panis caelestis, quandoque Eucharistia, idest, bona gratia animae fidelis. De primo, Eccli. 38. *Altissimus de terra creavit medicinam, et vir prudens non abhorrebit eam.* August. « Suscepit Christus de terra terram, et de carne Mariae carnem accepit, et ipsam nobis ad salutem manducandam dedit ». De secundo, Apoc. 2. *Vincenti dabo manna* etc. quasi dicat. Qui se praeparat per victoriam vitiorum, illi dabo manna, idest, caelestem panem, scilicet corpus meum, in quo secrete reconditum est multiplex bonum. Ioan. 6. *Hic est panis qui de caelo descendit.* De tertio, Eccles. 32. *Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia.* Quasi dicat: Praepara te per auditum verbi Dei et obedientiae, qua taceas, idest, cesses a malo, et serves reverentiam in benefaciendo: tunc dabitur tibi bona gratia, quae graece dicitur Eucharistia, idest, corpus Christi. Magister. 4. Sententiarum. « Sacramentum altaris excellenter dicitur Eucharistia, idest, bona gratia: quia in ea non solum est augmentum virtutum et gratiae, sed ille totus ibi sumitur, qui est fons totius gratiae ». Primo, corpus Domini dicitur medicina spiritualis: et secundum hoc habet tres effectus. Serpens ille malignus infudit humano generi per venenum pomi vetiti triplicem corruptionem, in anima tenebras ignorantiae, in carne morbum pravae concupiscentiae, et mortem utrobique. Ad haec tria cu-

randa valet corporis Christi medicina. Ignorantiae enim tenebras illuminat, morbum pravae concupiscentiae sanat, et mortem destruendo triumphat. De primo, Psal. 131. *Paravi lucernam Christo meo* etc. Lucerna est lumen in diaphano, idest, perlucido corpore: sic corpus Christi est verbum Dei, quod est lux vera in munda carne, quo scilicet pelluntur a nobis tenebrae ignorantiae. Luc. 1. *Viderunt oculi mei salutare tuum* etc. Psal. 26. *Dominus illuminatio mea* etc. Psalm. 33. *Accedite ad eum, et illuminamini.* De secundo, Is. 38. Idem IV. Reg. 2. *Iussit Isaias ut tollerent massam de ficis, et cathaplasmarent super vulnus regis, et sanaretur.* Vulnus, sive ulcus regis est concupiscentia carnis. Psal. 6. *Miserere mei Domine quoniam infirmus sum* etc. De tertio, Luc. 1. *Benedictus fructus ventris tui*, scilicet corpus Christi, quod est fructus vitae valens ad curationem mortis aeternae. Prov. 3. *Lignum vitae est his qui apprehenderint eum*, scilicet Sapientiam Dei incarnatam. Osee. 14. *Ero mors tua o mors.* De hac triplici corruptione et medicina, supra sermone sexto post principium. Secundo, corpus Domini dicitur manna, idest, panis caelestis, quod manna habet similitudinem saporis frumenti, mellis, et olei. De duobus primis. Exod. 16. *Gustus eius sicut similae.* De tertio, Num. 16. *Gustus eius quasi similae cum melle.* De quarto Num. 15. *Fecerunt ex eo tortulas saporis quasi panis.* De tribus simul Ezech. 16. *Gustus eius quia similam, mel, et oleum comedisti*: et secundum haec tria habet corpus Domini triplicem effectum. Operatur enim morum honestatem, cordis suavitatem, proximi pietatem: primum significatur in frumento, secundum in melle, tertium in oleo. De primo, Zach. 9. *Quid bonum eius, et quid pulchrum, nisi frumentum electorum?* panis de frumento bonus est, et pulcher in se, et etiam in effectu, quia facit pulchrum: sic corpus Christi bonum et pulchrum facit honestatem morum. Dan. 1. *Apparuerunt vultus eorum meliores cor-*

pulentiores prae omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio. Gloss. « Vultus eorum, quos panis satiabat, qui de caelo descendit ». De secundo, Prov. 33. *Comede fili mel, quoniam bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo.* Sap. 16. *Paratum panem de caelo praestitisti illis, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem.* De tertio, Iob. 29. *Quis mihi tribuat ut sim secundum dies, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo, et petra fundebat mihi rivulos olei,* idest, gratiam pietatis ad bonum proximi. Prover. 21. *Taurus desiderabilis, et oleum in tabernaculo iusti.* IV. Reg. 4. *Offerebant vasa et mulier infundebat oleum, et ait Elisaeus. Vende oleum, et redde creditori tuo: tu autem et filii tui vivete de reliquo.* Ecce oleum, idest, opus pietatis proximum reficit, debita solvit, nosipsos pascit. Primum intelligitur in eo quod fundebat oleum in vasa proximorum: secundum in eo quod reddidit per oleum debita creditori: tertium in eo quod ipsa et filii de oleo vixerunt. Tertio corpus Domini dicitur Eucharistia, idest, bona gratia: sicut autem dicunt magistri: Gratia est influentia divinae bonitatis in animam, per quam assimilata Deo fit ei grata, et vitae aeternae digna: et secundum hoc corpus Domini habet tres effectus, similem Deo animam efficit, gratam et charam Deo reddit, vitam aeternam tribuit. De primo. II. Pet. 1. *Christus propria gloria et virtute maxima et pretiosa nobis promissa donavit, ut per hoc efficiamur divinae naturae consortes,* idest, similes Deo per veram bonitatem. De secundo, Cant. 7. *Quam pulchra es et decora in delitiis,* quasi diceret. Delicato cibo et potu corporis Christi, et sanguinis es nutrita, facta es multum decora, et idcirco grata Deo et chara. De tertio, Ioan. 6. *Qui manducat carnem meam etc. habet vitam aeternam.* Item, corpus Domini dicitur Eucharistia, idest, bona gratia: et secundum hoc habet valde bonum effectum, scilicet cum illud manducamus, non ipsum ut alius cibus mutatur in

nobis, sed nos in illo mutamur. Nam, quia, ut dictum est, gratia est influentia divinae bonitatis in animam, per quam similatur Deo, haec bona gratia, scilicet corpus Christi, influit nobis bonitatem suam, per quam non ipsum nobis, sed nos illi assimilamur, et in eius bonitatem mutamur. Haec nostra in Christum mutatio potest probari similitudine triplici, prima sumitur de virtute nostri amoris, secunda de virtute rei maioris, tertia de virtute surculi arboris. Haec require supra in sermone vigesimo ante finem.

SERMO XXVII.

DE CONSIDERATIONE SANGUINIS CHRISTI TRIBUS MODIS, ET PRIMO DE PRIMO UT IN CRUCE FUNDITUR.

Venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis. Prov. 9. His verbis Dominus nos invitat ad salutare convivium, in quo praeparavit pretiosum cibum et potum corpus et sanguinem suum. Dicto itaque supra de corpore Christi, dicendum est hic de sanguine. *Hic est qui venit per aquam et sanguinem Iesus Christus.* 1. Ioan. 2. item aliud. *Calicem quidem meum bibetis.* Matth. 20. Thema proprium. *Dignus es Domine etc. Quoniam redemisti nos Deus in sanguine tuo.* Apoc. 2. Vel aliud simile. Septimum principaliter circa sacramentum Dominici corporis notandum, est consideratio sanguinis sacri. Unde sciendum, quod sanguis Domini tribus modis potest considerari. Primo, ut in cruce pro omnium salute funditur: secundo, ut in sacramento a fidelibus sumitur: tertio, ut a salvandis spiritualiter bibitur. Primo modo consideratus. ab inestimabili dignitate commendatur. Circa hanc pretiositatem quatuor praecipue possunt notari. Primum est pretiositatis magnae probatio: secundum, tanti pretii dandi ratio: tertium, virtutis sanguinis magnitudo:

quartum, redemptorum sanguine multitudo. Primum circa pretiositatem sanguinis praecipue notandum, est pretiositatis magnae probatio: et hoc probatur a tribus, a virginali origine, a dignitate innocentiae, a Dei unione. De primo, Eccli. 24. *Ego quasi vitis fructificavi etc. fructus vitis*, scilicet, beatae Virginis uva et vinum, idest, corpus Christi et sanguis. Vinum igitur honoris ortum de flore vitis, est sanguis Christi pretiosus natus de virginitate. Multum itaque commendat sanguinis Christi nobilitatem et pretiositatem, quod a nulla, ut alius sanguis, corruptione, sed a virginali flore sumpsit exordium. De secundo. Psal. 93. *Captabant in animam iusti, et sanguinem innocentem condemnabant.* Quanto sanguis innocentior, tanto charior et pretiosior. I. Petr. 1. *Non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et immaculati Iesu Christi.* De tertio, Ier. 13. *Agglutinavi mihi omnem domum Israel, dicit Dominus*, idest, inseparabiliter mihi univi totam hominis naturam, scilicet animam, corpus, et sanguinem. Ad Heb. 2. *Quia pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse Christus similiter participavit eisdem*, idest, Filius Dei pro salute hominis habentis carnem et sanguinem assumpsit carnem hominis et sanguinem, et ita univit ea sibi et honestavit, ut vere possint dici caro Dei et sanguis. Act. 20. *Posuit vos Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Ergo sanguis Christi vere est sanguis Dei: ideo tam pretiosus, quod una gutta plus valet quam totus mundus. Secundum circa pretiositatem sanguinis Christi praecipue notandum, est tanti pretii pro homine dandi ratio: et haec est triplex. Prima, magni debiti necessaria solutio. Secunda, magni amoris demonstratio. Tertia, magni bòni perditi recuperatio. Prima ratio tanti pretii dandi pro homine, scilicet pretiosi sanguinis Dei est magni debiti necessaria solutio. Maximo enim debito obligatus est pri-

mus homo, quia tenebratur Deo satisfacere pro se, et toto humano genere, quod rapuerat et occiderat pomum vetitum comedendo, unde iussus est cum omni progenie mitti in gehennae carcerem, donec redderet omne debitum per sufficientem hostiam. Iustum est enim secundum peccati quantitatem, et laesae maiestatis dignitatem fieri satisfactionem: et hoc potest tribus gradibus distingui. Pro minore enim culpa minor, pro maiori maior, pro maxima satisfactio maxima est facienda. Hinc statutum erat in lege pro transgressione diversorum mandatorum pecus aliquod offerri, vel occidi, et sanguinem eius fundi: sed pro maiori peccato, vel homicidio simplici ipsum homicidam occidi, et sanguinem eius fundi. Ex hoc sequitur, quod pro tot homicidiis primi parentis, qui omnes homines occidit, quia per eum omnes moriuntur, et pro laesa per hoc maximi creatoris maiestate tam pretiosa hostia debeat offerri Deo, et occidi, sanguis eius fundi, qui ad minus tantum valeat, quantum omnes homines qui sunt occisi: sed quia talis in omni creatura non poterat inveniri, necesse fuit ad solvendum tantum debitum, et ad liberandum de inferni carcere genus humanum, Filium Dei hominem fieri omni creatura meliorem, et ipsum pro debito hominis occidi, et sanguinem eius fundi. De primo. Lev. 4. *Anima quae peccaverit per ignorantiam in transgressione*, scilicet quorundam mandatorum Dei, *offerat Deo vitulum, vel agnum, vel aliquid huiusmodi ad occidendum et sanguinem fundendum*, ad Heb. 9. *Omnia pene in sanguine mundantur secundum legem, et sine sanguinis effusione non fit remissio*. De secundo, Gen. 9. *Quicumque fuderit sanguinem hominis, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo*. Num. 35. *Non aliter expiari potest, nisi eius sanguine, qui alterius sanguinem fuderit*. De tertio, Osee 13. *De manu mortis liberabo eos: de morte redimam eos pretio sanguinis*. Dicit interlinearis, de morte, idest, plaga et debito aeternae

mortis. Bernar. « Filius Dei iubetur occidi, ut vulneribus nostris pretiosi sanguinis sui balsamo mederetur. Agnosce anima quam gravia sunt illa vulnera, pro quibus necesse est Dominum Iesum Christum vulnerari: nisi enim essent ad mortem aeternam, nunquam pro eis Filius Dei moreretur ». Secunda ratio tanti pretii dandi est magni amoris demonstratio. I. Ioan. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, et sanguis.* Spiritus quem misit de corpore, aqua quae fluxit de latere, et sanguis quem effudit de corde, testes sunt dilectionis maximae. Psal. 129. *Apud Dominum misericordia etc.* ut, scilicet probaretur ad nos amoris eius magnitudo Bernar. « Vere copiosa Christi redemptio, quia undam sanguinis per quinque partes corporis largiter effudit, cum pro redemptione generis humani una gutta pretiosi sanguinis eius sufficeret: sed data est copia, ut magnitudine muneris virtus innotesceret diligentis. Ut enim ostenderet quantum te diligeret, non aliter voluit, quam moriendo te de morte liberare ». Aug. « O anima mea pretiosa non auro redempta, vel opibus, sed agni immaculati sanguine, attende quid valeas, quid pro te datum sit cogita. Noli temetipsam tradere in perditionem, pro qua Christus suum pretiosum fudit sanguinem ». Tertia ratio tanti pretii dandi est magni boni perditi recuperatio : et hoc est triplex, scilicet libertas a servitute diaboli, introitus caelestis regni, haereditas filiorum Dei. De primo, Ier. 30. *Redemit Deus Iacob, et liberavit eum de manu potentioris,* scilicet pretioso sanguine Christi. Ioan. 8. *Si vos filius liberaverit, vere liberi eritis.* Psal. 105. *Redemit eos de manu inimici.* Luc. 1. *Benedictus Dominus Deus Israel* etc. De secundo, Heb. 9. *Christus introivit semel in sancta aeterna redemptione inventa,* et infra. 10. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitum sanctorum in sanguine Christi.* Hieron. « Sanguis Christi est clavis paradisi. In passione enim Domini caelum diu clausum, quasi soluto

sanguinis eius pretio est apertum ». Ioan. 19. *Unus militum latus eius aperuit* etc. Glo. « Vigilanti verbo usus est, non dixit vulneravit, sed aperuit, ut illic vitae quodammodo ostium panderetur, unde sacramenta Ecclesiae manaverunt, sine quibus ad vitam non intratur ». Sanguis enim fusus est in remissionem peccatorum, aqua in lavacrum, humanum genus propter debita peccatorum et deformitatem a paradiso caelesti exclusum, necesse habuit ad reditum, et pretio sanguinis Christi a debito absolvi, et aqua baptismi a sorde lavari. De tertio, Lev. 25. *Si frater tuus vendiderit possessiunculam suam, si voluerit propinquus eius, potest redimere quod ille vendiderat:* hoc fecit Christus pretio sanguinis sui. Hinc legitur Num. 25. *Quod homicidis expulsis de terra sua, non dabitur libertas redeundi, nisi post mortem summi pontificis.* Ier. 12. *Reducam virum ad haereditatem suam.* Eccles. 33. *Servus fidelis sit tibi quasi anima tua, quasi fratrem sic eum tracta: quoniam in sanguine animae comparasti eum tibi,* scilicet quod haereditatem tuam quam redimere non poterat sanguine tuo redemisti sibi. Unde tracta eum quasi fratrem, dividendo secum haereditatem: hinc Luc. 32. *Clamat de cruce latro. Domine memento mei,* et dixit illi Iesus. *Amen dico tibi. Hodie mecum eris in paradiso.*

SERMO XXVIII.

DE DUOBUS ALIIS CIRCA PRETIOSITATEM SANGUINIS CHRISTI NOTANDIS.

Thema de sanguine Christi, ut supra, vel similia. Tertium circa pretiositatem sanguinis Christi, ut consideratur in cruce fusus, praecipue notandum est virtutis magnitudo: et consistit haec in tribus, in diaboli destructione, in mundi redemptione, in Dei reconciliatione. De primo, Iob. 40. Secundum aliam literam. *Numquid capies*

Leviatham hamo, supple, sicut ergo Leviatham est diabolus, hamus, sive aculeus in esca est Dei Filius in carne humana assumpta absconditus. Isto hamo captus est diabolus, et deceptus, quia dum carnem innocentis Christi in cruce mordere, et effundere sanguinem iniuste praesumpsit, latens aculeus divinitatis potestatem eius perforando destruxit. Amos. 5. *Ego exterminavi Amorraeum,* idest, amarum inimicum, cuius altitudo cedrorum altitudo est, et fortis ipse quasi quercus. Hoc figuratum est. Dan. 14. *Erat draco magnus in Babylone, et tulit Daniel picem, et adipem, et pilos. et coxit pariter, et fecit massam et dedit in os dragonis, et diruptus est.* Pix et pili significant similitudinem carnis peccati: adeps, sanguinem Christi: massa ex his, sacra membra Salvatoris data in potestate hostis: sed dum haec iniuste mordere nititur, iuste potestas eius destruit. De secundo. 1. Cor. 6. *Empti estis pretio magno.* Ad Eph. 1. *Habemus redemptionem per sanguinem Christi, in remissionem peccatorum.* I. Pet. 1. *Non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis* etc. Hinc canit Ecclesia. Te ergo, quaesumus, tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti. De utroque. Heb. 1. *Quia pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse Christus similiter communicaverit eisdem, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium; diabolum,* scilicet et liberavit eos. Aug. « Quid fecit Redemptor captivatori nostro? tetendit ei muscipulam crucem suam, posuit ibi escam corpus et sanguinem suum. Ille autem sanguinem fudit non debitoris, propter quod iussus est reddere debitores ». Hinc canit Ecclesia. O crux gloriosa, per quam diabolus est victus, et mundus Christi sanguine redemptus. De tertio, Eph. 2. *Vos qui aliquando eratis longe, facti estis in sanguine Christi prope. Ipse est enim pax nostra,* idest, faciens nobis pacem cum Deo. Ad Colos. 1. *Christus est caput corporis Ecclesiae, pacificans per sanguinem crucis sive quae in terris, sive*

quae in caelis sunt. Hinc post passionem et resurrectionem ostendit discipulis cruentas manus et latus dicens. *Pax vobis.* Haec pax cum Deo, sive reconciliatio fit per sanguinem Christi triplici ratione. Ratione pretii sufficientis, quod in eo pro nostris debitis solvit. Ratione formositatis, qua nos Deo gratos fecit. Ratione gratissimae caritatis, quam in hoc facto demonstravit. De primo. Psalm. 68. *Persecuti sunt me inimici etc.* Usque *ad mortem crucis. Quae non rapui exsolvebam,* scilicet pretio sanguinis pro bono pacis, Matth. 26. *Sanguis pro vobis fundetur in remissionem peccatorum.* De secundo, Eph. 5. *Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum oblationem et hostiam Deo gratam* ad effectum nostrae reconciliationis causa nimiae dilectionis. Nam si Noe iustus, ut dicitur Eccl. 44. *In tempore iraeundiae factus reconciliatio propter iustitiam,* multo magis Christus propter nimiam caritatem, quia obtulit pro nobis Deo proprium sanguinem. De tertio, Rom. 5. *Iustificavi in sanguine Christi,* idest, de reis iusti, de faedis pulchri facti, *salvi erimus ab ira per ipsum, et glorificamur in Deo per Dominum nostrum, per quem reconciliationem accepimus.* Item. 1. Cor. *Dilectis Dei, vocatis sanctis,* idest, sanguine Christi tinctis, *gratia vobis et pax.* Ioan. 13. *Misit aquam in pelvim.* Glos. Sanguinem in terra fudit, *et caepit lavare pedes discipulorum,* quia, scilicet sanguine mundo mundans nos fecit pulchros, et Deo gratos. Apoc. 1. *Dilexit nos, et fecit nos Deo nostro regnum, et sacerdotes.* Ecce peccatores Deus sanguine suo lavit, formosos, roseos, et Deo gratos fecit, et sic reconciliavit, ut in curia Dei principes faceret. Quartum circa pretiositatem sanguinis Christi praecipue notandum est, redemptorum multitudo. Tres enim exercitus magni sanguine eius sunt redempti, scilicet manifesti inimici, antiqui iusti, dubii amici. Primi de vinculo peccati, secundi de limbo inferni, tertii de dubietate fidei, propter haec tria effudit sanguinem de

tribus locis, de manibus, de pedibus, de vulnere lateris. Primo de manibus, ut peccatores virtute sanguinis a vinculis peccatorum absolveret, absolutos ad se revocaret. De primo, Eccl. 50. *Porrexit sacerdos magnus manum suam in libationem, et libavit in sanguine uvae*, ut scilicet peccatorum vincula solveret. Psal. 115. *Dirupisti vincula* etc. Aug. « Christus ob hoc sanguinem suum fudit, ut peccata nostra deleret. Unde enim diabolus nos tenebat, deletum est sanguine Redemptoris, non autem tenebat nos nisi vinculis peccatorum ». De secundo, scilicet, ut absolutos revocaret. Is. 44. *Convertere ad me, quoniam redemi te*. Gloss. Sanguine: *quod si feceris, caelum, et terra et omnia elementa in salute tua laetabuntur*. E contra, *si non feceris, omnia contra te pugnabunt*. Sap. 5. *Armabit creaturam* etc. Porrexit itaque Christus manum in cruce, et libavit sanguinem, solvens omnes a vinculis peccatorum, et adhuc quasi aufugientem manu cruenta revocat peccatorem. Is. 46. *Ego sum vocans ab oriente avem quasi de longe*, scilicet de statu peccati revocans instabilem et refugam animam. Secundo, de pedibus fudit sanguinem, ut antiquos iustos de limbo inferni educendos demonstraret, et ad patriam caelestem deduceret. De primo, Tren. 1. *Torcular calcavit Dominus virgini Iuda*. Arbor et tortura arboris significat passionem Christi in ligno crucis: qui vero in torculari calcat, sanguinem uvae pedibus fudit, ut multos ex eo laetos faciat. Christus ergo virgini Iuda torcular calcavit, qui in passione crucis sanguinem effudit, et iustos in fide corruptos de inferno liberans laetificavit. Zach. 9. *Tu quoque in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu, in quo non est aqua*. Scilicet caelestis refrigerii. De secundo, ut scilicet eductos de inferno ad caelestem patriam deduceret. Hebr. 9. *Christus assistens pontifex* etc. (usque *introivit*) et non solus, sed cum magno exercitu iustorum, quos de inferno eruens secum duxit. Psal. 67. *Ascendens*

in altum captivam duxit captivitatem. Is. 60. *Dicunt angeli, quis est iste qui venit de Edom* etc. et post. *Gradiens in multitudine virtutis suae*, idest, ascendens cum multis fidelibus, quos de inferis potenter secum duxit. Tertio, fudit sanguinem de vulnere lateris et cordis, ut discipulos in fide dubios, et alios multos in fide et bonae vitae stabilitate tentatos, et ideo frigidos, et quasi mortuos calefaceret et revivificaret, et revivificatis suo sanguine iter caeleste significaret, ut post ipsum ruenter currerent. De primo, Ioan. 19. *Unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis*, qui scilicet est calidus, et in quo est vita hominis, ut eos frigidos in fide calefaceret, et quasi mortuos in vita bona revivificaret. Psalm. 101. *Similis factus sum pellicano solitudinis.* Pellicanus avis est, quae mox natos et contra eam se erigentes occidens, et mortuos triduo deplorans, cum rostro latus proprium fudit, et sanguinem in eos fundens revivificat: sic Christus frigidis in fide, et peccatis mortuis subvenit sanguine cordis. De secundo quasi vivificatis ad instar ferae vulneratae caeleste iter suo sanguine significat, et sequendum demonstrat. Cantic. 3. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa*, quia attende me vulneratum propter te: vide sanguinem meum, et sequere me. Ioan. 2. *Venit Iesus, et ostendit discipulis manus et latus*, scilicet cruentum, non solum ut eos in fide confortaret, sed ut per multas tribulationes monstraret. 1. Pet. 2. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum* etc. Hebr. 13. *Iesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.* Exeamus ergo ad eum extra castra, scilicet delitias carnis fugientes, et passionem eius imitantes. Cantic. In fine. *Fuge dilecte mi, et assimilare capreae hinnuloque cervorum*, quasi diceret. Curre coram nobis, ut fera corde vulnerata, et sanguine tuo caelestem semitam nobis ostende, donec te

comprehendamus, et in te delitias aeternas capiamus. 1. Corin. 9. *Sic currite, ut comprehendatis*. Amen.

SERMO XXIX.

DE CONSIDERATIONE SANGUINIS CHRISTI SECUNDO MODO, SCILICET UT IN SACRAMENTO SUMITUR.

Bibite ex hoc omnes, Hic est sanguis meus. Matth. 26. Sanguis Christi tribus modis potest considerari. Primo, ut in cruce ab infidelibus funditur: secundo, ut in sacramento a fidelibus sumitur: tertio, ut praeter sacramentum a salvandis spiritualiter bibitur. Primo modo consideratus, commendatur ab inaestimabili pretiositate. Secundo modo, a multiplici utilitate. Tertio modo, a spirituali suavitate. Quantum ad primum modum, semper est memorabilis: quantum ad secundum, venerabilis: quantum ad tertium, desiderabilis. De primo. Apocal. 5. *Dignus es Domine quoniam occisus es, et redemisti nos in sanguine tuo*. De secundo, Matth. 14. *Hic est sanguis meus novi testamenti*. De tertio. 1. Corin. 10. *Omnes patres nostri eundem potum spiritualem biberunt*. De primo modo considerationis iam supra dictum est in duobus sermonibus: secundo itaque modo consideratur sanguis Christi, ut in sacramento a fidelibus sumitur, et circa hoc tria requiruntur. Primo, quare sacramentum datur sub specie duplici: secundo, quare populus non sumit sanguinem sicut sacerdos sub specie vini: tertio, quae sit utilitas sanguinis Christi, ut in sacramento a fidelibus sumitur. Primo, quaeritur quare sacramentum sumitur sub specie duplici cibi et potus, sive panis et vini: huius triplex est ratio. Prima ad regalis convivii perfectionem: secunda, ad redemptionis corporum nostrorum, et animarum simul saginationem: tertia, ad memoriam passio-

nis dominicae maiorem repraesentationem. De primo, Hester. 1. *Rex Assuerus tertio anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus et pueri suis.....Cibi inferebantur, vinum quoque ut magnificentia regia dignum erat.* Rex iste significat Christum, qui non primo, vel secundo anno, idest, ante legem, vel sub lege, sed tertio, idest, tempore gratiae facit convivium magnis et pueris fidelibus cibi et potus. Ut enim ornatum et perfectionem convivii sui et mensae demonstraret, sub specie panis et vini simul sacramentum altaris administrat. Nam ubi alterum deesset, multum laudabile convivium non esset. De secundo, Psal. 109. *Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech*, qui scilicet obtulit in signum panem et vinum. In pane significans futuram nostrorum corporum redemptionem, in vino animarum. Magister. 4. Sententiarum. « Quare sub duplici specie sumitur sacramentum altaris, cum sub altera totus sit Christus? Ideo, scilicet ut ostendatur totam humanam naturam, idest, corpus et animam assumpsisse, et totam simul redemisse. Panis enim ad carnem refertur, quam scilicet nutrit: vinum ad animam, quia vinum sanguinem operatur, in quo sedes est animae, secundum physicos. Unde si sub alterius specie tantum sumeretur, ad alterius tantum, idest corporis, vel animae, non ad utriusque pariter liberationem valere significaretur ». De tertio. 1. Corinth. 11. *Hic est calix novi testamenti in meo sanguine, hoc facite quotiescumque sumitis in meam commemorationem*, idest, sanguinem meum bibetis in memoriam meae passionis. Expressius enim Christi passio ad memoriam reducitur per considerationem sanguinis quam corporis. Exod. 12. *Erit sanguis nobis in signum in aedibus*, in quibus eritis. In signum. Sicut enim agnus sine macula occisus est in liberationem Israel de Ægypto: sic sanguis Christi proprium et expressum memoriale est suae passionis; 4. Regum 3. *Viderunt moabitae aquas rubeas quasi san-*

guinem, et dixerunt. Sanguis est gladii, pugnaverunt reges contra se, et caesi sunt mutuo: reges, scilicet Christus et diabolus, ille humilium, hic superborum, pugnantes in passione Domini, ut quis eorum hominem ad suum servitium obtineret, ambo sunt graviter vulnerati. De primo, Iob. 16. *Hostis meus irruit in me, quasi gigas, concidit me vulnere super vulnus*. De secundo, Isaiae 51. *Numquid non tu Domine percussisti superbum, vulnerasti draconem?* Vulneravit itaque vulnere gravi, qui cum Christi carnem innocentem mordere praesumpsit, latens aculeus divinitatis potentiam malitiae eius perforando enervavit. Secundo, quaeritur, quare populus non accipit sanguinem sub specie vini sicut sacerdos: huius triplex est ratio. Prima est ad habendum vas congruum huius sanguinis contentivum. Sicut enim vinum vas specialius et diligentius praeparatum, in quo servetur, exigit quam panis, sic sub specie vini sanguis Christi sumendum solum sacerdotibus conceditur, tamquam vasis Domini ad hoc specialiter consecratis, et sacra religione constrictis, ut virtutum pulchritudine excellentius praeornatis; hinc triplici vasi electo comparantur in Scripturis. Scilicet altari consecrato, cratere ligatae, aureo scypho. De primo, Deut. 12. *Carnibus hostiarum ipse vesceris: sanguinem fundes in altari*, idest, committes sacerdoti, qui debet esse vas specialiter consecratum, et sanctum, et altare dignum ad suscipiendum sanguinem Domini. Glo. in Exod. 30. « Altare holocausti significat vitam iustorum, qui carnem suam quotidie crucifigunt cum vitiis et concupiscentiis, atque in hostiam Deo viventem offerunt ». Ad Romanos 12. *Altare holocaustorum est fides pura, doctrina recta, et conversatio bona Christi ministrorum*. Psalm. 83. *Altaria tua Domine virtutum* etc. quasi dicat. O quam sancta, quam ornata, quam dilecta debent esse sanguinis Christi vasa. De secundo. Exod. 24. *Tulit Moyses dimidiam partem sanguinis victimarum, et misit in crateras*. Cratera

est vas vinarium multis circulis circumligatum, significans religiosorum sacerdotum vitam virtutibus custoditam, ad Christi sanguinem suscipiendum aptam. Eccli. 6. *Iniice pedem tuum in compedes, sapientiae, et collum tuum in torques illius.... Decor enim vitae est in illa, et vincula illius olligatura salutaris.* Item infra. *Timor Domini scientiae religiositas, Religiositas custodit et iustificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit.* De tertio, Ecc. 50. *Sacerdos quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso*, idest, omni genere virtutum, dicit Glo. Tale itaque vas exigitur speciale et electum, ad suscipiendum sub specie vini sanguinem Christi. Secunda ratio est vitandi periculum effusionis propter multitudinem, quae se circa altare comprimit. Hinc est quod Dominus in caena Apostolis paucis, et ut suis sacerdotibus non solum corpus in specie panis, sed et sanguinem in specie vini dedit. Multitudi hominum in deserto panem sine potu distribuit. Tertia ratio est ad praecavendum erroris periculum. Si enim populus rudis acciperet sanguinem sub specie vini, vix crederet illum esse sub specie panis, cum tamen veraciter sit sub utraque specie. Nam sicut sub specie vini consecrati Christi est sanguis per transsubstantiationem, ita ibi est corpus per annexionem: et sicut sub specie panis est corpus Christi per transsubstantiationem, ita ibi est sanguis eius veraciter per annexionem. Haec enim duo, corpus Christi et sanguis, immo haec quatuor corpus, sanguis, anima, et deitas, iam ultra non possunt separari: unde sicut sumit sacerdos sanguinem Christi sacramentaliter de calice, sic populus sumit eum intellectualiter sub specie panis de ipso corpore Christi, et est eis tam utilis, et tam dulcis, ut sacerdotibus qui sumunt eum sub specie vini de calice. Cantic. 1. *Botrus Cypri dilectus meus mihi*, duo sumo in botro, uvam scilicet corpus Domini in cibum, et ex uva sugo dulcem sanguinem in potum. Deut. 33. *Constituit*

eum Dominus ut sanguinem uvae biberet meracissimum. Per hunc potum rectificat Dominus animam, donec perducat ad vitam aeternam. Ioan. 6. *Qui bibit meum sanguinem habet vitam aeternam* De dulcedine huius sanguinis habetur infra sermone XXXII circa medium.

SERMO XXX.

DE TERTIO QUOD CIRCA SANGUINEM CHRISTI QUAERITUR, ET DE UTILITATE SANGUINIS DIGNE SUMPTI.

Quae utilitas in sanguine meo, et similia ut prius. *Qui bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam*. Tertio, quaeritur de sanguine Christi, ut in sacramento sumitur a fidelibus, quae sit utilitas, sicut effectus. Ad hoc sciendum, quod sic sumptum possumus considerare tribus modis, scilicet ut potum aquae vivae, ut vinum spirituale, ut sacrosanctum mysterium Ecclesiae. Do primo. Psalm. 77. *Percussit petram et fluxerunt aquae*. Sicut petra significat Christi corpus, ita aquae illae sanguinem illius, qui verus et vivus est potus aquae. De secundo, Prover. 9. *Venite bibite vinum, quod miscui vobis*, idest, sanguinem Christi multa dulcedine conditum. De tertio, Heb. 13. *Iesus extra portam passus est, ut per suum sanguinem sanctificaret populum*, ergo sanguis Christi res sanctificans est et sacrosancta. Complenda. Quaesumus, Domine, ut sacrosancta mysteria praesens remedium nobis esse facias et futurum. Iuxta considerationem et similitudinem cuiuslibet istorum trium habet sanguis Christi triplicem effectum. Primo, potest considerari potus sanguinis Christi, ut potus aquae vivae, sed potus aquae, ut dicunt physici, est humectativus aridorum, extinctivus incensorum, delativus ad membra ciborum. Similiter potus sanguinis Christi, ut significatur per aquam, tres habet effectus in anima fideli. Arida eius humectat et coniungit,

male incensa *refrigerat* et extinguit, cibum verbi Dei ad membra vehit, ut bene possint operari. De primo, Is. 44. *Effundam aquam super sitientem, et fluenta super aridam*, ut scilicet anima quasi pulvis arido ad fontale deflua, et ad malum prona potu sanguinis Christi perfusa, coniungatur, conclutinetur, et roboretur ad bona. Psalm. 1. *Non sic impii non sic, sed tanquam pulvis quem proiicit ventus a facie terrae*, quia tentatio diaboli spargit cogitationes, eorumque desideria, locutiones et opera per diversa vitia. Exod. 5. *Dispersus est populus per universam terram Ægypti ad congregandas paleas*, scilicet mundi vanitates. E contra. Ioan. 11. *Iesus moriturus erat*, supple, et sanguinem suum daturus, *non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui dispersi erant, congregaret in unum*, scilicet per cordis unionem, linguae refraenationem, sensuum et morum disciplinam., vitae religionem, et fraternam dilectionem. 1. Corinth. 5. *Sitis nova conspersio, sicut estis azymi*, idest, per baptismum, a vitiis sinceri facti, ita sitis aspersione sanguinis Christi quasi pasta in nova vita et bona compacti. De secundo effectu. Psal. 77. *Percussit petram et fluxerunt aquae* ad refrigerandum, scilicet, pravao sitis ardorem. Eccli. 3. *Ignem ardentem extinguit aqua*, quia signatus per aquam destruit fervorem irae, avaritiae, et pravi amoris et concupiscentiae. Aug. « Scribe, Domine Iesu Christe, in corde meo vulnera tua pretioso sanguine tuo, ut legam in eis tuum dolorem ad sustinendum pro te omnem dolorem, tuum amorem ad contemnendum pro te omnem pravum amorem », quia sic apparet, quod sanguis Christi ad instar aquae contra male incensa in nobis valet. De tertio effectu. 3. Reg. 19. *Elias comedit et bibit aquam, et ambulavit*: potus cibum ad membra vehit, et ad eundem, sive operandum movet, sic potus sanguinis Christi cibum verbum Dei sive praecepti ad corda defert, ut vires animae, et membra corporis secundum illud vivant, et re-

gantur, et bene operentur. Prover. 9. *Comedite, bibite, relinquite infantiam, et vivite, et ambulate per vias prudentiae*. Comedite cibum verbum Dei et praecepti, et bibite sanguinem Christi, qui scilicet praeceptum ad cor, ad sensus, ad membra deferat, et prava relinquere, et bona perficere moneat. Secundo, potest considerari sanguis Christi ut vinum spirituale, et secundum hoc habet tres effectus, quia lavat, calefacit, laetificat. Lavat sordes culpae, calefacit corda caritate, laetificat spirituali dulcedine. De primo, Gen. 49. *Expectatio gentium lavabit in vino stolam suam, et in sanguinem uvae pallium suum*, idest, fidelem animam. 1. Ioan. 1. *Si in lumine ambulamus, societatem habemus ad invicem, et sanguis Iesu Christi Filii Dei emundat nos ab omni peccato*. Ad Hebr. 9. *Si sanguis hircorum, aut taurorum aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi emundabit conscientiam vestram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi?* Apoc. 22. *Beati qui lavant stolas suas in sanguine agni, ut sit potestas eorum in ligno vitae*. De secundo, Deuter. 32. *Constituit eum, ut comederet medullam tritici*, idest, dulce corpus Christi, et *sanguinem uvae biberet meracissimum*, idest, purum et calidum, purum ad maculam iniquitatis, calidum in effectu. Hester. 1. Assuerus, scilicet beatus, *post nimiam potationem incaluit mero*, idest, accensus est caritate. Cantic. 2. *Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit in me caritatem*. Cella vinaria est Ecclesia, ubi propinatur calidum vinum sanguinis Christi ad accendendum corda dilectione Dei et proximi. De tertio, Psalm. 103. *Vinum laetificat cor hominis* Eccli. 31. *Exultatio animae et cordis vinum moderate potatum*, idest, sanguis Christi cum mensura fidei. Cant. 1. *Botrus Cypri dilectus meus mihi*, quia scilicet sumo cum suo sanguine dulcedinem spiritualis laetitiae ad obliviscendum dolorem praesentis miseriae. Proverb 31. *Date siceram maerentibus, et vinum*

his qui amaro sunt animo, bibant et obliviscantur egestatis suae. Tertio potest considerari sanguis Christi ut sacrosanctum mysterium Ecclesiae, idest, ut res sacra et secreta, in qua magna virtus Dei est abscondita, et secundum hoc habet tres effectus supernaturales. Daemones enim triumphat; gratiam impetrat; in bona vita conservat donec ad vitam aeternam perducat. De primo, Exod. 12. *Cum viderit Dominus sanguinem agni in superliminario,* idest, in mente fideli, *non sinet percussorem ingredi domus vestras et laedere.* Chrysost. « Hic sanguis abigit daemones, et longe facit esse ». 1. Machab. 6. *Ostenderunt elephantis sanguinem uvae, et mori ad acuendos eos in praelium* Multo magis ergo per sumptum sanguinem Christi vincuntur spirituales inimici. Apocal. 12. *Factum est praelium* etc. Et post, *Ipsi vicerunt eum propter verbum testamenti, et propter sanguinem agni.* De secundo. 1. Pet. 1. *In aspersione sanguinis Iesu Christi gratia vobis* ad Hebr. 12. *Accessistis ad montem Dei, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel,* quia scilicet sanguis Abel clamat ad Deum vindictam, sanguis Christi postulat et impetrat gratiam. Bernardus. « O sanguinem Christi summe reverendum, in altari poculum, in cruce pretium, in caelo pro nobis ad patrem advocatum ». De tertio, Ioan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobismetipsis,* quae si biberitis bonam vitam habebitis. Levit. 17. *Anima omnis carnis in sanguine est,* anima idest vita. Philoso. Corruptio et senectus non nisi paucitas sanguinis est, et postquam corpus caruerit, corrumpitur corpus: hinc multi moriuntur propter vacuitatem sanguinis. Sicut itaque in sanguine nostro vita est corporalis, sic in sanguine Christi conservatio vitae spiritualis, ei perductio ad statum vitae immortalis. Ioan. 6. *Qui bibit meum sanguinem habet vitam aeternam.*

SERMO XXXI.

DE CONSIDERATIONE SANGUINIS CHRISTI TERTIO MODO, UT A FIDELIBUS SPIRITUALITER SUMITUR.

Patres nostri omnes eundem potum spiritualem biberunt, Cor. 10. Aug. « Biberunt potum eundem spiritualem quem et nos corporalem vero alterum: quia aqua quae fluxit de petra, fuit signum sanguinis Christi, quem nos etiam spiritualiter bibimus ». Tertio modo, consideratur sanguis Christi ut praeter sacramentum a salvandis spiritualiter bibitur. Et circa hoc possunt tria inquiri. Primo, locus ubi iste potus invenitur: secundo usus, ad quem quaeritur: tertio, suavitas gratiae, quae de usu eius exoritur. Primo quaeritur quis sit locus, ubi potus spiritualis sanguinis invenitur. Ad hoc dicendum, quod tot sunt loca, quot Christi vulnera. Psalm. 77. *Percussit petram, et fluxerunt aquae*: sicut ex foraminibus petrae aquam Iudaei, sic fideles ex vulneribus Christi hauriunt spiritualem eius sanguinem. Zach. 3. *Quid sunt plagae istae in medio manuum tuarum?* Responsio, ut scilicet sugamus ex eis sanguinem spiritualem. Is. 12. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*, idest, de vulneribus Iesu Christi sanguinem spiritualem ad sitim malorum extinguendam per piam passionis meditationem. Sed ad quid est vulnus lateris? Is. 40. *Filii tui de longe venient, et filiae tuae de latere surgent*. Gloss. « quia perforato in cruce latere Christi, effluxit sanguis redemptionis ». Filii ergo de longe venient, quia electi de peccatis paenitentiam agent, et filiae de latere surgent, quia devotae animae de vulnere lateris Christi spiritualem devotionis sanguinem bibent per piam passionis meditationem. Hinc in locis a dextris crucifixi depingitur puella hilari vultu et pulchra facie et coronata designans Ec-

clesiam, quae sanguinem Christi reverenter in calice suscipit, et a sinistris synagoga oculis panno ligatis tristi facie inclinans caput, et corona decidente, quae ipsum sanguinem fundit, et adhuc comtemnit, in quo figuratur, quod haec, et omnis mortaliter peccans tria bona perdit scilicet lumen gratiae, gaudium conscientiae, coronam gloriae. Hinc dicitur. Thren. 5. *Vae nobis, quia peccavimus, ideo obtenebrati sunt oculi nostri, maestum factum est cor nostrum, cecidit corona capitis nostri.* Puella in dextris sanguinem Christi in calicem suscipit, quia fidelis anima cor mundum vulneribus Christi adplicans sanguinem eius spiritualiter cum omni devotione sumit, unde lumen in cordis gaudium et aeternae gloriae coronam acquirit. Secundo quaeritur quis sit usus, ad quem sanguis Christi quaeritur. Et sciendum, quod ad animam totam cum tribus potentiis suis scilicet intellectu, voluntate, memoria perfundendam sive potandam. Exod. 12. *Fasciculum hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare, et utrumque postem.* Fasciculum hyssopi significat perfectionem et integritatem fidei: limen domus est Christus, per quem conceditur ad caelum introitus. Fasciculum autem hyssopi tingere in sanguine qui est in limine, est per fidem rectam sanguinem passionis Christi devorare et confirmare: sed debemus eo utrumque postem et superliminare aspergere idest intellectum, affectum, et memoriam ita sanguine Christi perfundere, et spiritualiter inebriare, ut intellectus huius sanguinis circa genus humanum virtutem recognoscat, affectus tam ingens erga se beneficium diligendo sapiat, et memoria tanti amoris et largitatis sacramentum numquam obliviscendo semper teneat. Tertio quaeritur, quae sit spiritalis suavitas gratiae, quae de tali usu, sive de perfusione praedicta sanguinis huius exoritur, et potest dici quod facit animam quasi paradisum Dei de suavitate huius gratiae. 1. Pet. 1. *In asper-*

sione sanguinis Iesu Christi gratia vobis et pax multiplicetur, gratia virtutum, fertilitas pacis, dulcedo cordis, atque serenitas. Huius suavitas gratiae per irrigationem sanguinis Christi comparatur paradiso Dei. De suavitate huius gratiae. Eccl. 14. *Gratia sicut paradisus in benedictionibus*, idest, sicut hortus Dei in variis delitiarum fructibus, Ier. 31. *Erit anima eorum quasi hortus irriguus.* Irrigata enim anima dulcedine sanguinis Christi profert triplicem suavitatem gratiae, scilicet, dulces flores virtutum, frondes verborum, fructus operum. Primo ex spirituali effusione sanguinis Christi oriuntur in anima quasi in paradiso Dei dulces et varii flores virtutum. Nam sicut sanguis hominis triplicem habet colorem, sanus rubeum, coctus colorem album habet multum ut lac in mammillis: et maxime coctus nigrum, sic spiritualis influentia sanguinis Christi operatur in anima quasi in paradiso Dei flores virtutum varii coloris, scilicet rosas caritatis, lilia castitatis, violas humilitatis. De primo, Eccli. 50. *Iustus quasi flos rosarum in diebus vernis*, quia scilicet rutilat roseo sanguine Christi virtute caritatis. Cantic. 7. *Comae capitis tui sicut purpura regis*, quae scilicet tingitur sanguine cuiusdam animalis. Comae capitis eius idest, Christi sunt fideles bonis cum moribus decorantes. Hi sunt ut purpura regis, quia spirituali sanguine Christi perfusi rubent, ut rosa virtute caritatis. De secundo, Eccli. 50. *Iustus quasi lilia quae sunt in transitum aquae*, quae scilicet cadent castitate, et bene decocti in corde eius Christi sanguinis irrigatione. Apocal. *Laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine agni.* Cantic. 5. *Oculi eius*, idest, fideles, in futurum sibi providentes, *sicut columbae quae lacte sunt lotae*, idest, sicut simplicium qui bene excocti in mammillis cordis eorum Christi sanguinis irrigatione dealbati sunt, et casti facti. Osee 14. *Ero quasi ros, et Israel germinabit quasi lilium.* De tertio Cantic. 2. *Iam hiems transiit, imber abiit et re-*

cessit, flores apparuerunt in terra nostra; flores primi post biemem sunt violae nigri coloris, pulchrae boni odoris, et terrae vicinae. Hi flores significant animas humiles ex consideratione sanguinis Christi in passione multum torti quasi denigratos, idest, sibi viles et coram superbis despectas, Ezechiel. 31. *Nigrescere faciam stellas caeli*, idest, ardentes spiritu caritatis et lucentes verbo veritatis, nigrescere faciam sanguine Christi, ut nigras et pulchras violas virtute humilitatis. Cantic. 1. *Nigra sum, sed formosa.* De his tribus generibus et coloribus florum paradisi Dei. Tren. 4. *Candidiores Nazaraei eius*, idest, *floridiores nive, nitidiores lacte*, quia similantur lilio in castitate: *rubicundiores ebore antiquo*, quia similantur rosae in caritate: *sapphiro pulchriores*, quia similantur violae in humilitate. Secundo, ex spirituali perfusione, sive potu sanguinis oriuntur in anima quasi in paradiso Dei frondes verborum et dulcium eloquiorum. Iob. 14. *Lignum habet spem, si pretium fuerit, si senuerit in terra radix eius ad odorem aquae germinabit, et faciet comam quasi cum primum plantatum est.* Eccli. 39. *Florete flores, et frondete in gratiam:* quia scilicet electi non solum flores virtutum, sed etiam verborum bonorum proferunt ex potu sanguinis Christi ad triplicem gratiam, scilicet ad peccatorum conversionem, ad inimicorum reconciliationem, ad maestorum consolationem. Hinc arbores irrigatae triplicia proferre leguntur folia, scilicet medicinalia, pulcherrima, et viridia. De primo, Apocal. 22. Ezech. 47. *Folia ligni paradisi Dei ad medicinam et sanitatem gentium*, idest, peccatorum, quia aquae eius de sanctuario egrediuntur. Aqua sanctuarii spiritualis potus sanguinis Christi efficit verba sanctae praedicationis ad salutem peccatoris. Malach. 2. *Lex veritatis fuit in ore eius, et multos avertit ab iniquitate.* De secundo, Dan. 4. *Ecce arbor, et folia pulcherrima et subter eam latitabant animalia et bestiae, et in ramis volucres caeli*, quasi di-

ceret. Sub folio pulchro animalia sibi inimica, ut lupus et agnus, columba et ursus pacificata erant, quia verba sapientium inimicos reconciliant. Eccles. 40. *Tibia, et psalterium suavem faciunt melodiam*, idest, concordiam vocunt: *et super utrumque lingua suavis faciet concordiam inimicorum*. Item. 6. *Verbum dulce multiplicat amicos, et mitigat inimicos, et lingua eucharis*, idest, bonae gratiae, *in bono homine abundabit*. De tertio, Ier. 17. *Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit tamquam lignum, quod transplantatur super aquas, et erit folium eius viride*. Viridis color inspectus maxime in herbis et foliis oculos turbatos reparat et confortat. Vide per huiusmodi folia bonorum verba significantur, quae tristes et miseros consolantur. Eccli. 40. *Gratiam et speciem desiderat oculus tuus, et super hoc virides sationes*. Prov. 27. *Unguento, et variis odoribus delectatur cor, et bonis amici consiliis anima dulcuratur*. Eccl. 48. *Ezechias consolatus est lugentes in sempiternum*. Iob. 29. *Cum sederem quasi rex, eram tamen maerentium consolator*. Tertio, ex spiritual potu sanguinis Christi oriuntur in anima quasi in paradiso Dei bonorum operum fructus. Ezec. 24. *Rigabo hortum plantationum, et inebriabo partus mei fructum*. Rigabo sanguine Christi hortum animae, inebriabo fructu bonorum operum caelesti dulcedine, idest, irrigati potu sanguinis Christi faciunt dulcem fructum bonorum operum ad utilitatem proximi, quem etiam ipsi comedunt in retributione caelesti. Amos. 9. *Facient hortos, et comedent fructus eorum*. De triplici fructu in sequenti sermone circa finem.

SERMO XXXII.

DE TRIPLICI POTU SANGUINIS CHRISTI.

Sanguis meus vere est potus. Io. 6. Alia themata, ut supra de sanguine Christi. Potus sanguinis Christi tri-

plex est, ut ex supra dictis iam patet, sacramentalis, intellectualis, spiritualis. Sacramentalis, qui a solis sacerdotibus sumitur sub specie vini de calice. Intellectualis, qui a populis christianis sumitur sub specie panis de ipso Christi corpore. Spiritualis, qui ab omnibus salvandis sumitur de passione Christi pia meditatione. Primo modo sumptus, peccata quotidiana relaxat: secundo modo, fidelem mentem dulcedine sua delectat: tertio modo, totam animam irrigando faecundat. Primus potus sanguinis Christi est sacramentalis, quia solis sacerdotibus sumitur de calice altaris. Matt. 26. *Accipiens Iesus calicem benedixit deditque discipulis suis dicens: Bibite ex eo omnes*. Scilicet Apostoli, quasi soli sacerdotes. Iste potus digne sumptus peccata quotidiana relaxat, et hoc triplici ratione: quia tria mala sunt in peccato veniali scilicet quaedam macula conscientiae, quaedam paena tristitiae, et quaedam adversitas offensae divinae. Contra haec tria mala proprie valet potus sanguinis Christi, qui est puris, levis, et pretiosus: ratione puritatis lavat, ratione levitatis sanat, ratione pretiositatis placat. Lavat dico conscientiam animae maculam removendo. Sanat paenam tristitiae corda fidelium consolando. Placat offensam divinae iustitiae pro nobis interpellando. De primo, Ad Hebr. 9. *Sanguis Christi emundabit conscientiam vestram*. Gen. 49. *Expectatio gentium lavabit in sanguine uvae pallium suum*, idest, animas nostras. De secundo, Zachar. 10. *Laetabitur cor eorum quasi a vino*. Vinum est sanguis uvae et significat sanguinem Christi, quem sumimus in altari. Iste potus cor bonorum laetificat, quia conferendo solatium spiritualis laetitiae sanat a tristitia culpae. Ps. 22. *Calix meus inebrians quam praeclarus est*. De tertio, Ad Hebr. 21. *Accessistis ad sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel*, quia sanguis Abel clamat vindictam ad Deum, sanguis vero Christi postulat et impetrat indulgentiam. Bernardus. « O sanguinem Christi summe

reverendum, in altari poculum, in cruce pretium, in caelo pro nobis ad Deum Patrem advocatum ». Sciendum, quod tria genera graviter arguuntur in Scripturis, quae nimis peccant in sanguine Salvatoris. Primi sunt corpore immundi, secundi corde indurati, tertii procuratores pravi. Primi, sanguinem Christi in magnis peccatis indigne sumunt: secundi, ad virtutem sanguinis Christi converti nolunt: tertii, lucrum de sanguine Christi ad pravos usus convertunt. De primo 1. Corint. 10. *Non potestis bibere calicem Domini, et calicem daemoniorum* Calix diaboli est luxuria carnis et mundi. Deuter. 32. *Fel draconum vinum eorum*. Qui hoc potu turbido et immundo inebriantur, et super eum sanguinem Christi pretium fundunt, quantum in seipsis est ipsum polluunt, et ideo gravi paena digni sunt. Genes. 4. *Maledictus eris super terram, quae aperuit os suum* etc., idest, plusquam caro tua. Ad Heb. 10. *Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et Spiritui sancto contumeliam fecerit?* De secundo, Ier. 5. *Induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti*, quasi diceret: Quidam pertinaces in sua malitia duriores sunt corde, quam petra, scilicet quam durus adamas, qui, quamvis nulla re possit frangi, scinditur tamen sanguine hirci: sed illi duriores sunt, qui nec virtute sanguinis Christi emolliri possunt, nec a sua pravitate converti. Item, duriores sunt quam petra, scilicet quam quaelibet saxa dura, quia ad clamorem Christi in cruce et eius sanguinis effusione terra tremuit, et petrae scissae sunt. Sed isti nec ad terribilem vocem praedicationis, nec ad virtutem sanguinis Christi possunt emolliri, et a sua pravitate converti. De tertio, Ier. 22. *Vae qui aedificat domum suam in iniustitia, qui aperit sibi fenestras, et facit laquearia cedri-*

na, pingit sinopide, scilicet rubro colore, idest, sanguine Christi, dicit Glos. Qui domum aedificat materialem de male acquisitis, vel ornat superflue de sanguine Christi, idest de rebus ecclesiae acquisitis sanguine Christi, graviter peccat: sed multo gravius qui domum spiritualem, idest, familiam pravam, ut pravas mulieres, filios, filias, quasi partes domus ut fenestras, per quas diabolus et fures intraut, et laquearia quasi laqueos diaboli iniuste aedificat et pingit, idest, vestit, vel ornat sanguine Christi. His dicitur vae, idest, gravis increpatio, et aeternae paenae comminatio. Secundus potus sanguinis Christi est intellectualis, qui a populo christiano sumitur sub specie panis de ipso corpore Salvatoris. Nam sicut sub specie panis consecrati corpus Christi est per transubstantiationem, et sanguis eius per adnexionem: sic sub specie vini consecrati sanguis Christi est per transubstantiationem, et corpus eius per adnexionem. Unde sicut sacerdos sumit sanguinem Christi sacramentaliter de calice, ita fidelis populus sumit ipsum intellectualiter de ipso Christi corpore. Iob. 39. *Pulli aquilae lambunt sanguinem*. Pulli aquilae sunt subditi ecclesiae, hi lambunt sanguinem Christi non de calice, sed de ipso corpore Christi. Hic potus fidelem mentem dulcedine sua delectat. Cant. 1. *Botrus Cypri dilectus meus mihi*. In botro sunt duo, uva in cibum, et in uva dulcis sanguis in potum. Psal. 80 *De petra melle saturavit eos*. Sicut petra corpus Christi incorruptibile, sic mel de petra significat dulcem sanguinem Christi, quem sugunt fideles de corpore Christi. Haec dulcedo tria bona facit, scilicet contemptum vitiorum, gratiam bonorum eloquiorum, desiderium aeternorum. De primo, Proverb. 37. *Anima saturata calcabit favos*. Qui enim de petra corporis Christi et de melle sanguinis eius saturati sunt, omnis peccati suavitatem contemnunt. Iudic. 9. *Dicit arbor ficus*, idest, fidelis anima. *Numquid deserere possum dulcedinem meam, ut inter cae-*

tera ligna promovear, quasi dicat. Contemno gloriam et delectamenta mundi pulchritudine Dei. De secundo, Cantic. 4. *Favus distillans labia tua, mel et lac sub lingua tua,* quasi dicat, quia sub lingua, idest, in corde plena es spirituali dulcedine, idcirco abundas utili et dulci locutione. Matth. 12. *Ex abundantia cordis os loquitur,* sicut de vase, sic est de corde. Vas plenum felle effundit amaritudinem, plenum melle, dulcedinem. Unde Luc. 6. *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum*, et econverso. De tertio, Eccles. 24. *Qui bibit me, adhuc sitiet.* Gregor. « In corporalibus appetitus placet, experientia displicet, spiritualis vero dulcedo quanto magis bibitur, tanto magis sititur: quia dum ex pleno fonte stillatim mundo cordi degustando illabitur, eius plenitudo potanda magis desideratur ». Psalm. 64. *In stillicidiis eius laetabitur germinans.* Idem. Psalm. 41. *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum.* Tertius potus sanguinis Christi est spiritualis, qui ab omnibus salvandis sumitur de passione Christi pia meditatione 1. ad Corin. 10. *Patres nostri omnes eundem potum spiritualem biberunt.* Sicut patres boni de foraminibus petrae aquam biberunt, et in illa sanguinem passionis Christi crediderunt figuratum, et per fidem spiritualem gustaverunt: ita boni christiani de vulnerum Christi pia meditatione sanguinem eius solent bibere. Is. 60. *Filii tui de longe venient etc.* Hic potus totam animam quasi hortum Dei irrigando fructu bono faecundat. Eccli. 24. *Rigabo hortum plantationum, et inebriabo partus mei fructum,* idest, animae fideles irrigatae sanguine Christi facient fructum bonorum operum. Coloss. 1. *In omne opere bono fructificantes.* Fructus bonorum triplex est, scilicet, honestae conversationis, sacrae devotionis, et iucundae pietatis. De primo pascit homo seipsum, de secundo Deum: de tertio proximum. De primo. Eccli. 23. *Ego quasi vitis fructificavi etc. Et flores mei fructus honoris et honesta-*

tis, idest, honestae conversationis. Ad Ephes. 5. *Fructus lucis est in omni bonitate, et iustitia, et veritate.* Quae autem in occulto fiunt a filiis tenebrarum, turpe est dicere. Matth. 7. *Omnis arbor bona fructus bonos facit* etc. Fructu bonae vitae pascit quisque seipsum. Proverb. 17. *Qui servat ficum, comedet fructum eius.* Is. 3. *Dicite iusto, quoniam fructum adinventionum suarum comedet.* Proverb. 15. *Secura mens quasi iuge convivium* : secura ex honestate vitae. II. ad Corinth. 1. *Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, quod in simplicitate, et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali conversati sumus in hoc mundo.* De secundo, Cantic. 4. *Hortus conclusus soror mea, emissiones tuae paradisus malorum punicorum* etc. Emissiones istae sunt fructus devotionis. Unde sequitur. *Nardus, crocus, cinnamomum*, quae sunt species aromaticae, et propter odorem bonum et virtutem suam significant fidelium devotionem Deo gratam, quae consistit in sacris desideriis, in variis virtutibus, gemitibus, et orationibus. His fructibus pascit fidelis anima Dominum: unde sequitur ibidem. *Veniat dilectus meus etc, ut comedat fructus pomorum suorum.* Exo. 30. *Sume aromata boni odoris, faciesque thymiama.* Papias « thymiama, est confectio boni odoris ad incensum cultus Dei ». Gregorius. « Thymiama ex aromatibus facimus, cum in altari cordis virtutum multiplicitate redolemus ». Prov. 8. *Delitiae sunt mihi esse cum filiis hominum*, quia scilicet delectatur in amore et devotione nostra quiescere. De tertio fructu, scilicet pietatis, quo reficitur proximus. Psalm. 51. *Ego quasi oliva fructifera in domo Dei.* Oliva portat oleum aliis ad lucendum, sanandum, et reficiendum, et significat opus pietatis quod impenditur proximis. Proverb. 21. *Thesaurus desiderabilis, et oleum in tabernaculo iusti ad refectionem*, scilicet proximi. Luc. 10. Samaritanus quidam videns spoliatum quasi pauperem, et vulneratum quasi subsidio indigentem, *miseri-*

cordia motus est, et appropinquans alligavit vulnera eius, idest, subvenit necessitatibus eius, *infundens oleum et vinum* quasi cibum et potum, *et curam eius egit*. 1. ad Tim. 4. *Exerce te ipsum ad pietatem*. Pietas enim ad omnia utilis et promissionem habens vitae quae nunc est, et futurae, ad quam nos perducat qui est benedictus in saecula. Amen.

FINIS.

INDEX

SERMONES DOMINICALES

In festis D. N. Iesu Christi.

In festis B. M. Virginis.

In festis Sanctorum.

De SS. Eucharistiae Sacramento.

FINIS.

Napoli 22 settembre 1852

CONSIGLIO GENERALE

DI

PUBBLICA ISTRUZIONE

Vista la domanda del Tipografo Paolo Brancaccio il quale ha chiesto di porre a stampa l'opera intitolata: *Sermones S. Thomae Aquinatis*;

Visto il parere del Regio Revisore D. Vincenzo Taglialatela:

Si permette che la suindicata opera si stampi; però non si pubblichi senza un secondo permesso che non si darà se prima lo stesso Regio Revisore non avrà attestato di aver riconosciuto nel confronto esser l'impressione uniforme all'originale approvato.

Il Presidente Interino
FRANCESCO SAVERIO APUZZO

Pel Segretario Interino
PIETRO CALANDRELLA

Napoli 2 ottobre 1852

COMMISSIONE ARCIVESCOVILE

PER LA REVISIONE

Nihil obstat.

Domenico Gargiulo

Imprimatur.

GIOVANNI CANONICO GALLO
Deputato interino

LEOPOLDO RUGGIERO - *Segretario.*

592439